

Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater

Ds 2024:2

Regeringskansliet
Försvarsdepartementet

SOU och Ds finns på [regeringen.se](https://www.regeringen.se) under Rättsliga dokument.

Svara på remiss

Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.

Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på [regeringen.se/remisser](https://www.regeringen.se/remisser).

Omslag: Regeringskansliets standard

Tryck och remisshantering: Elanders Sverige AB, Stockholm 2024

ISBN 978-91-525-0860-2 (tryck)

ISBN 978-91-525-0861-9 (pdf)

ISSN 0284-6012

Innehåll

1	Promemorians huvudsakliga innehåll	9
2	Författningsförslag.....	11
2.1	Förslag till lag (2024:000) med särskilda bestämmelser för straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater	11
2.2	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	13
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall	16
2.4	Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481).....	18
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.....	19
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel.....	21
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m.	23
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi.....	25
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift	27
2.10	Förslag till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980).....	28

2.11	Förslag till lag om ändring i fordonslagen (2002:574)	30
2.12	Förslag till lag om ändring i lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering	31
2.13	Förslag till lag om ändring i skyddslagen (2010:305).....	32
2.14	Förslag till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500).....	34
2.15	Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)	36
2.16	Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik.....	40
2.17	Förslag till lag om ändring i lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter	43
2.18	Förslag till lag om ändring i lagen (2019:370) om fordons registrering och användning	45
2.19	Förslag till lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd	46
2.20	Förslag till lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt.....	50
2.21	Förslag till lag om ändring i lagen (2022:156) om alkoholskatt.....	52
2.22	Förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen (2023:200)	54
2.23	Förslag till förordning om ändring i trafikförsäkringsförordningen (1976:359).....	67
2.24	Förslag till förordning om ändring i tillträdesförordningen (1992:118)	69
2.25	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel.....	70
2.26	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1994:1605) om tullfrihet m.m.	72

2.27	Förslag till förordning om ändring i utlänningsförordningen (2006:97).....	75
2.28	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2006:311) om transport av farligt gods.....	82
2.29	Förslag till förordning om ändring i fordonsförordningen (2009:211)	83
2.30	Förslag till förordning om ändring i militärtrafikförordningen (2009:212)	84
2.31	Förslag till förordning om ändring i luftfartsförordningen (2010:770).....	85
2.32	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor.....	86
2.33	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2022:511) om elektronisk kommunikation	88
2.34	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2023:363) om samordningsnummer	89
3	Ärendet	91
4	Natorelaterade statusavtal	93
4.1	Natorelaterade statusavtal som Sverige har ingått	93
4.1.1	Nato SOFA.....	94
4.1.2	PFF SOFA.....	95
4.1.3	Samförståndsavtalet om värdlandsstöd	95
4.2	Jämförelse mellan DCA-avtalet och gällande statusavtal.....	96
5	DCA-avtalet.....	99
5.1	Allmänt om avtalet.....	99
5.2	De enskilda bestämmelserna	100
6	Godkännande av DCA-avtalet.....	119
6.1	Riksdagens godkännande av DCA-avtalet krävs	119

6.2	DCA-avtalet ska godkännas	120
7	Behovet av författningsändringar	123
7.1	Allmänt.....	123
7.1.1	Lagstiftningsmetod	123
7.1.2	Generella utgångspunkter.....	124
7.2	Överväganden och förslag.....	131
7.2.1	Tillträde.....	131
7.2.2	Militär luftfart	138
7.2.3	Pass, visering, uppehålls- och arbetstillstånd	142
7.2.4	Folkbokföring	150
7.2.5	Straffrättslig jurisdiktion och frågor om frihetsberövande.....	153
7.2.6	Upprätthållande av ordning och säkerhet	166
7.2.7	Indirekt beskattning	181
7.2.8	Tull- och skattefrihet vid import och export	200
7.2.9	Officiell amerikansk information och post ska ha immunitet	210
7.2.10	Direkt beskattning	211
7.2.11	Social trygghet.....	215
7.2.12	Skatte- och avgiftsfrågor för lokala civilanställda	219
7.2.13	Civilrättsliga anspråk	226
7.2.14	Hälso- och sjukvård.....	230
7.2.15	Reglerade yrken.....	235
7.2.16	Införsel och lagring av försvarsmateriel och förnödenheter.....	238
7.2.17	Körkort och andra förartillstånd.....	251
7.2.18	Fordonsregistrering och löpande kontroll	252
7.2.19	Viss amerikansk militärledd verksamhet i Sverige ska undantas från svenska regler om tillstånd och tillsyn.....	255
7.2.20	Frågor om villkor för anställning.....	264
7.2.21	Upphandling.....	269
7.2.22	Miljö och hälsa	271
7.2.23	Radiosändningar och tillgång till radiofrekvenser.....	272
7.2.24	Överenskomna anläggningar och områden	275

8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	279
9	Konsekvenser.....	281
10	Författningskommentar	285
10.1	Förslaget till lag (2024:000) med särskilda bestämmelser för straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater	285
10.2	Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	288
10.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall	291
10.4	Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481).....	294
10.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.....	294
10.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel.....	295
10.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m.	296
10.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi	298
10.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift	300
10.10	Förslaget till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980).....	301
10.11	Förslaget till lag om ändring i fordonslagen (2002:574)	303
10.12	Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering.....	303
10.13	Förslaget till lag om ändring i skyddslagen (2010:305).....	304
10.14	Förslaget till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500)	306

10.15 Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)	307
10.16 Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik	310
10.17 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter	313
10.18 Förslaget till lag om ändring i lagen (2019:370) om fordons registrering och användning	316
10.19 Förslaget till lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd	316
10.20 Förslaget till lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt	322
10.21 Förslaget till lag om ändring i lagen (2022:156) om alkoholskatt.....	324
10.22 Förslaget till lag om ändring i mervärdesskattelagen (2023:200)	326
Bilaga DCA-avtalet	326

1 Promemorians huvudsakliga innehåll

Sverige och USA undertecknade den 5 december 2023 ett avtal om försvarssamarbete, ett så kallat Defense Cooperation Agreement (DCA-avtal). Sverige har ett nära samarbete med USA inom det säkerhets- och försvarspolitiska området, vilket kommer fördjupas ytterligare med DCA-avtalet. Avtalet reglerar de närmare förutsättningarna för amerikansk militär närvaro i Sverige och förbättrar därmed förutsättningarna för amerikanskt stöd till Sverige och blir en viktig grund för försvaret i norra Europa. Avtalet är tröskelhöjande och stabiliserande. Det stärker säkerheten även för USA och för våra nordiska och baltiska grannländer. DCA-avtalet bygger vidare på och kompletterar avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (Nato SOFA) och avtalet mellan de stater som är parter i nordatlantiska fördraget och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (PFF SOFA), vars materiella innehåll överensstämmer med Nato SOFA. DCA-avtalet innehåller bestämmelser om den rättsliga statusen för den amerikanska styrkan, dess personal, anhöriga och leverantörer. Därutöver regleras frågor som rätt till tillträde till svenskt territorium, rätt att få använda vissa av Försvarsmaktens anläggningar och områden och rätt att bedriva viss verksamhet till stöd för den egna styrkan och dess personal. Samarbetet enligt DCA-avtalet bygger på Sveriges samtycke och på full respekt för svensk lagstiftning, svensk suveränitet och internationella förpliktelser. Samarbetet sker i enlighet med folkrätten.

Ett ingående av DCA-avtalet förändrar inte den ståndpunkt som har kommit till uttryck inom ramen för Sveriges Natoansökan att

det inte finns skäl att ha kärnvapen och permanenta baser på svenskt territorium i fredstid. Riksdagen har godkänt regeringens proposition om Sveriges medlemskap i Nato med brett stöd. Se vidare riksdagens betänkande Sveriges medlemskap i Nato 2022/23:UU16 (s. 16).

I denna promemoria föreslås dels att DCA-avtalet ska godkännas, dels ett antal författningsändringar som är nödvändiga för att Sverige ska kunna uppfylla sina förpliktelser enligt avtalet.

Ändringarna föreslås träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag (2024:000) med särskilda bestämmelser för straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag innehåller bestämmelser som genomför delar av artiklarna 12 och 13 i avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

2 § Om en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem berövas friheten efter beslut av en myndighet ska den som ansvarar för verkställigheten av beslutet utan dröjsmål underrätta de amerikanska försvarsmyndigheterna om frihetsberövandet.

3 § En medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som är anhållen eller häktad får placeras i en amerikansk försvarsmyndighets förvar till dess att det straffrättsliga förfarandet vid den svenska myndigheten eller domstolen har avslutats.

4 § En medlem av en amerikansk styrka får, under de förutsättningar som anges i 46 kap. 15 a § rättegångsbalken, dömas i sin utevaro endast om han eller hon samtycker till det eller om medlemmen olovligen har avvikit från de amerikanska försvarsmyndigheterna.

5 § En medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som döms till fängelse får placeras endast i de kriminalvårdsanstalter som Sverige och Amerikas förenta stater har kommit överens om.

6 § De amerikanska försvarsmyndigheterna har rätt att, under de förutsättningar som anges i häkteslagen (2010:611), besöka en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som är gripen, anhållen eller häktad.

De amerikanska försvarsmyndigheterna har också rätt att, under de förutsättningar som anges i fängelselagen (2010:610), besöka en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som är intagen i kriminalvårdsanstalt.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.2 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 6 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 5 kap. 5 a §, 25 kap. 15 § och 59 kap. 21 §, och närmast före 25 kap. 15 § och 59 kap. 21 § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

5 a §

Den som är medlem av en främmande stats militära styrka eller en civil komponent, som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige, ska inte anses vara bosatt här i landet.

Den som är anhörig till den som avses i första stycket, anhörig till den som avses i 7 och 8 §§ lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, är en leverantör till styrkan eller är anställd hos en civil komponent som avses i 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, ska anses vara bosatt i Sverige endast om han eller hon är svensk medborgare eller, utan att vara svensk medborgare, var bosatt här när han eller hon fick ställning som anhörig, leverantör eller anställd.

6 kap.**5 §**

Arbete som utförs av en person som tillhör en annan stats beskickning eller karriärkonsulat ska anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med bestämmelserna om immunitet och privilegier i de konventioner som anges i 2 och 3 §§ lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. Detta gäller även en sådan persons privattjänare.

Ett sådant arbete som medför att en person på grund av anknytning till en internationell organisation omfattas av bestämmelserna i 4 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall ska anses som arbete i Sverige endast i den mån det är förenligt med vad som följer av tillämplig stadga eller avtal som anges i bilagan till den lagen.

Arbete som utförs av en person som tillhör amerikanska styrkor, en anhörig till en sådan person eller en leverantör till styrkorna anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

25 kap.

Ersättning som utges av vissa militära serviceverksamheter

15 §¹

Som inkomst av annat förvärvsarbete räknas lön eller annan ersättning för arbete som den försäkrade får från amerikanska styrkor eller icke-svenska organisationer som driver

¹ Tidigare 25 kap. 15 § upphävd genom 2012:834.

sådana militära serviceverksamheter som regleras i avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete, om den försäkrade är en sådan lokal civilanställd som avses i artikel 24 i avtalet.

59 kap.

Ersättning som utges av vissa militära serviceverksamheter

21 §²

Som inkomst av annat förvärvsarbete räknas lön eller annan ersättning för arbete som den försäkrade får från amerikanska styrkor eller icke-svenska organisationer som driver sådana militära serviceverksamheter som regleras i avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete, om den försäkrade är en sådan lokal civilanställd som avses i artikel 24 i avtalet.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

² Tidigare 59 kap. 21 § upphävd genom 2012:834.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall¹ ska införas en ny paragraf, 10 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

För en amerikansk styrka och dess personal, personalens anhöriga, och leverantörer till styrkan, som befinner sig i Sverige inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete, ska immunitet och privilegier gälla i fråga om

1. avgifter och skatter vid bruk av fordon i vägtrafik, luftfartyg och fartyg,

2. import till och export från Sverige,

3. mervärdesskatt och punkt-skatter på förvärv av varor och tjänster i Sverige,

4. direkta skatter,

5. skatteavdrag, uppgift om skatteavdrag och kontrolluppgift, och

6. officiell information och post.

Immuniteten och privilegierna för den amerikanska styrkan enligt första stycket omfattar även de som inom ramen för avtalet

¹ Lagen omtryckt 1994:717.

*inrättar militära service-
verksamheter och icke-svenska
organisationer som bedriver
sådana verksamheter.*

*Immuniteten och privilegierna
enligt första och andra styckena
gäller i den utsträckning som
anges i avtalet.*

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.4 Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Härigenom föreskrivs att 5 a § folkbokföringslagen (1991:481) ska ha följande lydelse.

*Lydelse enligt Ds 2023:22 Föreslagen lydelse
Sveriges tillträde till vissa
Natoavtal*

5 a §

Den som är medlem av en främmande stats militära styrka eller en civil komponent, som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige, ska inte folkbokföras.

Den som är anhörig till den som avses i första stycket, anhörig till den som avses i 7 och 8 §§ lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, är en leverantör till styrkan eller är anställd hos en civil komponent som avses i 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, folkbokförs endast om han eller hon är svensk medborgare eller, utan att vara svensk medborgare, var bosatt här när han eller hon fick ställning som anhörig, leverantör eller anställd.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Ett utländskt företag ska bedriva sin näringsverksamhet i Sverige genom

1. ett avdelningskontor med självständig förvaltning (filial),
2. ett svenskt dotterföretag, eller
3. en agentur med verksamhet i Sverige.

Första stycket gäller inte om näringsverksamheten omfattas av bestämmelserna om fri rörlighet för varor och tjänster i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller motsvarande bestämmelser i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).

Första stycket gäller inte heller om näringsverksamheten bedrivs av ett utländskt företag och verksamheten endast innebär tillhandahållande av varor och tjänster till amerikanska styrkor på svenskt territorium inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

För näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av svenska eller utländska medborgare som är bosatta utanför EES ska det finnas en i Sverige bosatt föreståndare med ansvar för den här *bedrivna verksamheten*.

För näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av svenska eller utländska medborgare som är bosatta utanför EES ska det finnas en i Sverige bosatt föreståndare med ansvar för den *verksamhet som bedrivs* här.

¹ Senaste lydelse 2020:406.

Bestämmelser om att *sådana krav som föreskrivs* i första stycket i vissa fall inte gäller om näringsverksamheten bedrivs av en försäkringsgivare från USA finns i det bilaterala avtalet mellan Europeiska unionen och Amerikas förenta stater om tillsynsregler för försäkring och återförsäkring (EUT L 258, 6.10.2017, s. 4–21).

Bestämmelser om att *kraven* i första stycket i vissa fall inte gäller om näringsverksamheten bedrivs av en försäkringsgivare från USA finns i det bilaterala avtalet mellan Europeiska unionen och Amerikas förenta stater om tillsynsregler för försäkring och återförsäkring (EUT L 258, 6.10.2017, s. 4–21).

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel² ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §³

Krigsmateriel får inte föras ut ur landet och tekniskt bistånd får inte lämnas till någon utanför landet utan tillstånd, om inte annat följer av denna lag eller annan författning. I fråga om programvara och tekniskt bistånd likställs med utförsel en överföring till utlandet genom telekommunikation eller på annat liknande sätt.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket, när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till ett annat land inom EES

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket, när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till ett annat land inom EES *eller Amerikas förenta stater*

1. om det är fråga om transitering,
2. om den som för ut krigsmaterielen ur landet eller lämnar det tekniska biståndet utanför landet eller mottagaren är en del av ett statligt organ eller en del av försvarsmakten,
3. om det är fråga om leveranser som Europeiska unionen, Nato, Internationella atomenergiorganet (IAEA) eller andra mellanstatliga organisationer gör i syfte att fullgöra sina uppdrag,
4. om utförseln eller lämnandet är nödvändigt för att genomföra ett samverkande program för krigsmateriel och tekniskt bistånd mellan EES-länder,
5. om utförseln eller lämnandet är kopplat till humanitär hjälp vid en katastrof eller som gåva i en nödsituation, och

² Lagen omtryckt 1997:689.

³ Senaste lydelse 2011:849.

6. om utförelsen eller lämnandet är nödvändigt för eller efter reparation, underhåll, utställning eller demonstration.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utförelse av

1. skjutvapen och tillhörande ammunition för enskild persons räkning samt skjutvapen och därtill hörande ammunition för användning vid jakt, tävling eller övning utom riket,

2. skjutvapen för reparation, översyn eller annan liknande åtgärd,

3. skjutvapen som förts in i landet för åtgärd som avses i 2,

4. sådana jakt- och tävlingsskjutvapen och tillhörande ammunition som har förts in i landet i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. 13 § b vapenlagen (1996:67).

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m.

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Tullfrihet gäller för varor som deklarerats för övergång till fri omsättning för främmande stats beskickning eller konsulat eller en beskicknings- eller konsulatsmedlem eller dennes familj enligt vad som följer av 2 och 3 §§ lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Tullfrihet gäller också för varor som deklarerats för övergång till fri omsättning för en internationell organisation eller en person som är knuten till en sådan organisation, om organisationen eller personen är upptagen i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall eller i föreskrifter som meddelats med stöd av lagen och är berättigad till tullfrihet enligt stadga eller avtal som gäller i förhållande till Sverige.

Vidare gäller tullfrihet enligt villkor i avtal som är i kraft i förhållande till Sverige för

1. varor som deklarerats för övergång till fri omsättning för en främmande stats militära styrka eller dess personal, och

2. varor som deklarerats för övergång till fri omsättning för ett Nato högkvarter eller en styrka eller personal vid ett sådant högkvarter.

Tredje stycket gäller för styrkor, personal och Nato högkvarter som befinner sig i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

¹ Senaste lydelse 2022:1002.

*Regeringen får meddela
ytterligare föreskrifter om sådan
tullfrihet som avses i denna
bestämmelse.*

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1994:1776) om skatt på energi ska införas en ny paragraf, 7 kap. 6 §, av följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

6 §¹

En upplagshavare eller godkänd lagerhållare får göra avdrag för skatt på bränsle som har levererats inom Sverige av upplagshavaren eller lagerhållaren, om

1. leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater, och

2. bränslet ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.

En upplagshavare eller godkänd lagerhållare får även göra avdrag för skatt på bränsle som har förbrukats av denne för fullgörande av uppgifter som är nödvändiga för att leverera en annan vara eller tjänst till väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater.

Avdrag får endast göras om

1. skattefrihet enligt 10 § lagen (1976:661) om immunitet och

¹ Tidigare 7 kap. 6 § upphävd genom 2022:166.

privilegier i vissa fall hade gällt vid förvärv av bränslet,

2. ett intyg från de väpnade styrkorna kan uppvisas som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda, och

3. det, i de fall som avses i första stycket, av fakturan framgår att leveransen sker utan punkt-skatt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet i tredje stycket 2.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1994:1920) om allmän löneavgift ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Den som enligt 3 kap. socialavgiftslagen (2000:980) ska betala egenavgifter ska för varje år betala allmän löneavgift. Löneavgiften beräknas på det underlag som gäller för egenavgifter enligt socialavgiftslagen.

Första stycket gäller inte den som bara ska betala ålderspensionsavgift enligt 3 kap. 15 eller 16 § socialavgiftslagen.

Första stycket gäller inte
1. den som bara ska betala ålderspensionsavgift enligt 3 kap. 15 eller 16 § socialavgiftslagen, *eller*

2. den som ska betala egenavgifter enligt 3 kap. 6 § socialavgiftslagen.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 2015:472.

2.10 Förslag till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialavgiftslagen (2000:980)

dels att 1 kap. 9 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 2 kap. 8 § och 3 kap. 6 §, och närmast före 2 kap. 8 § och 3 kap. 6 § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

9 §

Arbete som utförs av en person som tillhör en utländsk stats beskickning eller karriärkonsulat anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med bestämmelserna om immunitet och privilegier i de konventioner som anges i 2 och 3 §§ lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. Detta gäller även en sådan persons personliga tjänare.

Ett sådant arbete som medför att en person på grund av anknytning till en internationell organisation omfattas av bestämmelserna i 4 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, anses som arbete i Sverige endast i den utsträckning det är förenligt med vad som följer av tillämplig stadga eller avtal som anges i bilagan till den lagen.

Arbete som utförs av en person som tillhör amerikanska styrkor, en anhörig till en sådan person eller en leverantör till styrkorna anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

2 kap.*Ersättning som utges av vissa militära serviceverksamheter**8 §¹*

Arbetsgivaravgifter ska inte betalas av amerikanska styrkor eller icke-svenska organisationer som driver sådana militära serviceverksamheter som regleras i avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete, om mottagaren av ersättningen är en sådan lokal civilanställd som avses i artikel 24 i avtalet.

3 kap.*Ersättning som utges av vissa militära serviceverksamheter**6 §²*

En ersättning för arbete som utförts åt amerikanska styrkor eller icke-svenska organisationer som driver sådana militära serviceverksamheter som regleras i avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete är avgiftspliktig, om den ska tas upp i inkomstslaget tjänst och om det enligt 2 kap. 8 § inte ska betalas arbetsgivaravgifter på ersättningen.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

¹ Tidigare 2 kap. 8 § upphävd genom 2012:831.

² Tidigare 3 kap. 6 § upphävd genom 2012:831.

2.11 Förslag till lag om ändring i fordonslagen (2002:574)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § fordonslagen (2002:574) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §

Lagen gäller inte

1. fordon som tillhör staten och är tillverkade för särskilda militära ändamål,

2. motordrivna fordon som är avsedda att föras av gående eller släpfordon som har kopplats till något sådant fordon,

3. fordon som används uteslutande inom inhägnade järnvägs- eller industriområden eller inom inhägnade tävlingsområden eller andra liknande inhägnade områden, *eller*

4. lekfordon.

3. fordon som används uteslutande inom inhägnade järnvägs- eller industriområden eller inom inhägnade tävlingsområden eller andra liknande inhägnade områden,

4. lekfordon, *eller*

5. fordon och släpfordon som tillhör amerikanska styrkor, medlemmar av sådana styrkor, deras anhöriga eller amerikanska leverantörer till styrkorna och som finns i landet inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt Ds 2023:22 Föreslagen lydelse
Sveriges tillträde till vissa
Natoavtal

2 §

Om en utländsk fysisk eller juridisk person *som saknar hemvist här i landet, efter inbjudan av svensk myndighet*, i Sverige deltar i *sådant* samarbete som sägs i 1 § och det enligt en internationell överenskommelse gäller särskilda bestämmelser *i fråga om dennes* skadeståndsskyldighet, ska svenska staten i stället för den utländska personen ersätta skada som uppkommer i samband med *dennes* tjänsteutövning under vistelsen och för vilken *den utländska* personen annars skulle ha varit skadeståndsskyldig enligt svensk lag. Staten ska dock inte ersätta skada som uppkommer hos en sådan utländsk person.

Om en utländsk fysisk eller juridisk person deltar i samarbete i Sverige enligt 1 § och särskilda bestämmelser gäller för personens skadeståndsskyldighet enligt en internationell överenskommelse, ska svenska staten i stället för den utländska personen ersätta skada som uppkommer i samband med *personens* tjänsteutövning under vistelsen och för vilken personen annars skulle ha varit skadeståndsskyldig enligt svensk lag. Staten ska dock inte ersätta skada som uppkommer hos en sådan utländsk person.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.13 Förslag till lag om ändring i skyddslagen (2010:305)

Härigenom föreskrivs att 5 och 9 §§ skyddslagen (2010:305) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Följande byggnader, andra anläggningar, områden och objekt får också beslutas vara skyddsobjekt:

1. byggnader, andra anläggningar och områden som staten har äganderätt eller nyttjanderätt till och som disponeras av Försvarmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut,

2. områden där Försvarmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut tillfälligt bedriver övningar, prov eller försök eller områden där oförutsedda följder av sådan verksamhet kan inträffa,

3. områden där Försvarmakten har satts in för att hindra en kränkning av Sveriges territorium eller för att möta ett väpnat angrepp mot landet,

4. områden där en främmande stats militära styrka inom ramen för internationellt samarbete tillfälligt bedriver övningar här i landet i samband med utbildning för fredsfrämjande verksamhet eller för annat militärt ändamål,

5. områden där ett Nato högkvarter eller en främmande stats militära styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om värdlandsstöd,

6. områden där en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet enligt lagen (2020:782) om operativt militärt stöd,

7. områden där en amerikansk styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige

¹ Senaste lydelse 2022:431.

7. vattenområden av särskild betydelse för det militära försvaret, och

8. objekten militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordons-transporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter.

och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete,

8. vattenområden av särskild betydelse för det militära försvaret, och

9. objekten militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordons-transporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter, *inklusive utländska sådana objekt och transporter inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.*

9 §²

För bevakning av ett skyddsobjekt får polismän, militär personal eller annan särskilt utsedd personal anlitas.

Den som bevakar ett skyddsobjekt och som inte är polisman benämns skyddsvakt.

I lagen (2020:782) om operativt militärt stöd finns bestämmelser om att finsk militär personal i vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal benämns inte skyddsvakt.

I lagen (2020:782) om operativt militärt stöd finns bestämmelser om att finsk *och amerikansk* militär personal i vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal benämns inte skyddsvakt.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

² Senaste lydelse 2022:431.

2.14 Förslag till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500)

Härigenom föreskrivs att 14 kap. 5 och 10 §§ luftfartslagen (2010:500) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 kap.

5 §¹

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om

1) utländsk militär luftfartsövningar i Sverige, och

2) utländsk militär luftfarts verksamhet i Sverige när stöd lämnas enligt lagen (2020:782) om operativt militärt stöd.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om utländsk militär luftfarts verksamhet i Sverige.

10 §²

Regeringen får meddela föreskrifter om att en myndighet som avses i 14 kap. 2 eller 6 § får överlämna en förvaltningsuppgift som följer av regeringens eller myndighetens föreskrifter och som gäller skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa eller trafik till någon annan även om uppgiften innefattar myndighetsutövning.

¹ Senaste lydelse 2022:432.

² Senaste lydelse 2013:818.

Regeringen får även meddela föreskrifter om att en myndighet som avses i 14 kap. 2 § får överlämna en förvaltningsuppgift till en behörig myndighet i Nato eller i en stat som är medlem i Nato även om uppgiften innefattar myndighetsutövning.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.15 Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 1 och 2 §§, 31 kap. 25 § och 64 kap. 6 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap. 1 §¹

Skatteverket ska registrera

1. den som är skyldig att göra skatteavdrag,
2. den som är skyldig att betala arbetsgivaravgifter,
3. den som är betalningsskyldig enligt mervärdesskattelagen (2023:200), med undantag för den som är betalningsskyldig bara på grund av
 - a) förvärv av sådana varor som anges i 3 kap. 2 eller 3 § den lagen, eller
 - b) felaktigt debiterad mervärdesskatt enligt 16 kap. 23 § samma lag,
4. den som i annat fall än som avses i 3 har rätt till
 - a) avdrag för ingående mervärdesskatt enligt 13 kap. 6, 9, 10 eller 11 § eller 21 kap. 10 eller 11 § mervärdesskattelagen, eller
 - b) återbetalning av ingående mervärdesskatt enligt 14 kap. 49 § samma lag,
5. den som gör sådant unionsinternt förvärv som är undantaget från skatteplikt enligt 10 kap. 50 § mervärdesskattelagen,
6. en beskattningsbar person som är etablerad i Sverige och tillhandahåller tjänster i ett annat EU-land som förvärvaren av tjänsten är betalningsskyldig för i det landet i enlighet med tillämpningen av artikel 196 i rådets direktiv 2006/112/EG av den 28 november 2006 om ett gemensamt system för mervärdesskatt,
7. den som är skyldig att justera ingående mervärdesskatt enligt 12 kap. 27–31 §§ eller 15 kap. mervärdesskattelagen,
8. den som är skyldig att använda kassaregister enligt 39 kap. 4–6 §§,

¹ Senaste lydelse 2023:880.

9. den som enligt 39 kap. 11 b § är skyldig att tillhandahålla utrustning så att en elektronisk personalliggare kan föras på en byggarbetsplats,

10. den som betalar ut ersättning som är underlag för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift, *och*

11. en koncernenhet som avses i 1 kap. 3 § lagen (2023:875) om tilläggsskatt.

10. den som betalar ut ersättning som är underlag för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift,

11. en koncernenhet som avses i 1 kap. 3 § lagen (2023:875) om tilläggsskatt, *och*

12. den som skyldig att betala egenavgifter för avgiftspliktig inkomst som avses i 3 kap. 6 § socialavgiftslagen (2000:980).

Om den som ska registreras enligt första stycket har en företrädare enligt 5 kap., ska dock företrädaren registreras i stället.

Andra stycket gäller inte för en koncernenhet.

2 §²

Den som avser att bedriva näringsverksamhet och som ska registreras ska anmäla sig för registrering hos Skatteverket innan näringsverksamheten påbörjas eller övertas.

Den som driver flera verksamheter som medför skyldighet att betala mervärdesskatt eller rätt till avdrag för eller återbetalning av mervärdesskatt ska göra en anmälan för varje verksamhet.

En sådan mottagare av ersättning som avses i 5 kap. 5 § ska anmäla sig för registrering hos Skatteverket inom två veckor från det att avtalet ingicks.

Den som är skyldig att betala egenavgifter för avgiftspliktig inkomst som avses i 3 kap. 6 § socialavgiftslagen (2000:980) ska anmäla sig för registrering hos Skatteverket inom två veckor från det att anställningsavtalet ingicks.

² Senaste lydelse 2023:208.

31 kap.25 §³

Om ett avtal som avses i 2 kap. 7 § andra stycket socialavgiftslagen (2000:980) har träffats om att arbetsgivaravgifter ska betalas på en viss ersättning, ska den som får ersättningen lämna uppgift om detta.

Om ersättning getts ut och egenavgifter enligt 3 kap. 6 § socialavgiftslagen (2000:980) ska betalas på sådan ersättning, ska den som får ersättningen lämna uppgift om detta.

*Lydelse enligt promemorian Föreslagen lydelse
Undantag från mervärdesskatt för
väpnade styrkor inom Nato*

64 kap.6 §⁴

Den som till följd av lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen eller direkt tillämpliga EU-bestämmelser har rätt att förvärva varor eller tjänster utan mervärdesskatt eller punktskatt, får utöva den rätten genom en ansökan om återbetalning av skatten. Detta gäller dock inte om någon av följande bestämmelser om återbetalning av skatt är tillämplig på förvärvet:

- 9 kap. 1 § lagen (1994:1776) om skatt på energi,
 - 14 a § lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik,
- 15 § lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter,
- 12 kap. 10 § lagen (2022:155) om tobaksskatt,
- 12 kap. 10 § lagen (2022:156) om alkoholskatt, eller

³ Senaste lydelse 2012:835.

⁴ Senaste lydelse 2023:208.

– 14 kap. 59–67 a §§ – 14 kap. 59–67 c §§
mervärdesskattelagen mervärdesskattelagen
(2023:200). (2023:200).

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.16 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik ska införas två nya paragrafer, 14 a och 14 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 a §

För en godkänd lagerhållare inträder inte skattskyldighet för en skattepliktig vara som har levererats inom Sverige av lagerhållaren, om

1. leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater, och

2. varan ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.

Undantag gäller endast om

1. skattefrihet enligt 10 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall hade gällt vid förvärv av varan,

2. ett intyg från de väpnade styrkorna kan uppvisas som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda, och

3. det av fakturan framgår att leveransen är undantagen skatt på kemikalier i viss elektronik.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter eller, i ett enskilt fall besluta om, undantag från kravet i andra stycket 2.

14 b §

Skatteverket ska efter ansökan besluta om återbetalning av skatt på varor som har förvärvats av

1. en utländsk beskickning, ett karriärkonsulat i Sverige eller en sådan internationell organisation som avses i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall,

2. en medlem av den diplomatiska personalen vid en utländsk beskickning i Sverige eller en karriärkonsul vid ett utländskt konsulat i Sverige, under förutsättning att medlemmen eller karriärkonsulen inte är svensk medborgare eller stadigvarande bosatt i Sverige, eller

3. väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land, för styrkornas eget bruk, för civilpersonal som följer med dem eller för mässar och marketenterier, om dessa styrkor deltar i en försvarsinsats för att genomföra en unionsverksamhet inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik.

Medlemsstaters ombud vid en internationell organisation med säte i Sverige och personal hos en sådan organisation har efter ansökan rätt till återbetalning enligt första stycket, om Sverige har träffat överenskommelse med en annan stat eller med en mellanfolklig organisation om detta

Vid återbetalning av skatt enligt denna paragraf eller 64 kap. 6 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska de belopp som följer av 7 a och 7 b §§ vid tidpunkten för förvärvet av varan tillämpas om det inte kan visas att skatt har betalats för varan med högre belopp.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

2.17 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter ska införas en ny paragraf, 13 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 a §

En godkänd lagerhållare får göra avdrag för skatt på e-vätskor eller andra nikotinhaltiga produkter som har levererats inom Sverige av lagerhållaren, om

1. leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater, och

2. varorna ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.

Avdrag får endast göras om

1. skattefrihet enligt 10 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall hade gällt vid förvärv av varorna,

2. ett intyg från de väpnade styrkorna kan uppvisas som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda, och

3. det av fakturan framgår att leveransen sker utan punktskatt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall

*besluta, om undantag från kravet
i andra stycket 2.*

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

2.18 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:370) om fordons registrering och användning

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2019:370) om fordons registrering och användning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om registrering av motordrivna fordon och släpfordon hos Transportstyrelsen i vägtrafikregistret.

Lagen gäller dock inte

1. fordon som tillhör Försvarmakten, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt,

2. motordrivna fordon som är avsedda att föras av gående eller släpfordon som har kopplats till något sådant fordon, eller

3. mopeder klass II.

2. fordon och släpfordon som tillhör en amerikansk styrka, en medlem av en sådan styrka, en anhörig till en sådan medlem eller en amerikansk leverantör till styrkan och som finns i landet inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete,

3. motordrivna fordon som är avsedda att föras av gående eller släpfordon som har kopplats till något sådant fordon, eller

4. mopeder klass II.

Vilka uppgifter som ska registreras i vägtrafikregistret framgår av 2 kap. 1 § vägtrafikdatalagen (2019:369) och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.19 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2020:782) om operativt militärt stöd¹

dels att 4 och 6 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 3 a och 7–11 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 a §

Regeringen får besluta att 10 § första stycket 1, 2 och 4 polislagen (1984:387) ska gälla även för amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete när sådan personal agerar för att upprätthålla ordningen inom sin styrka.

4 §

Försvarsmakten får besluta att finsk militär personal som lämnar stöd till Sverige i enlighet med 2 och 3 §§ och som är lämplig för uppgiften får anlitas för bevakning av sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 6 skyddslagen (2010:305).

Försvarsmakten får besluta att amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete får anlitas för

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2022:430.

Det som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen (1984:387) ska även gälla finsk militär personal som anlitas för bevakning.

bevakning av sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 1, 7 och 9 skyddslagen.

Det som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen (1984:387) ska även gälla finsk *och amerikansk* militär personal som anlitas för bevakning.

6 §

Finsk militär personal som utövar myndighet i Sverige enligt 4 eller 5 § ska vara skyddad enligt 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken *och vara ansvarig för tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken* på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

Finsk *och amerikansk* militär personal som utövar myndighet i Sverige enligt 3 a, 4 eller 5 § ska vara skyddad enligt 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

7 §

Amerikanska styrkor och amerikanska leverantörer till styrkorna får inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete bedriva hälso- och sjukvårdsverksamhet och tandvårdsverksamhet i Sverige när vårdtagarna ingår i den amerikanska militära styrkan. Verksamheten ska bedrivas i enlighet med de bestämmelser som gäller i Amerikas förenta stater.

En vårdtagare som tar emot sådan vård som avses i första stycket omfattas inte av svenska regler om hälso- och sjukvård och tandvård.

8 §

Sjukvårdsprodukter och den övriga utrustning som behövs för att bedriva sådan verksamhet som avses i 7 § får föras in till och ut från Sverige samt användas i Sverige i enlighet med de bestämmelser som gäller i Amerikas förenta stater.

9 §

En militär serviceverksamhet som inrättats av amerikanska styrkor för att i Sverige tillhandahålla service till styrkornas personal och dess anhöriga omfattas inte av svenska regler om tillstånd och tillsyn.

10 §

Medlemmar av amerikanska styrkor och amerikanska leverantörer till styrkorna får, inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete, i Sverige utföra nödvändiga tjänster för styrkornas personal, personalens anhöriga eller leverantörer till styrkorna, samt för andra personer som gemensamt har bestämts av Sverige och Amerikas förenta

stater, utan krav på svensk yrkeslegitimation, yrkeslicens eller motsvarande krav på tillstånd.

Första stycket gäller under förutsättning att den enskilde har en gällande amerikansk yrkeslegitimation eller yrkeslicens eller en sådan legitimation eller licens från en medlemsstat i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller andra lämpliga yrkeskvalifikationer som godtas av amerikanska myndigheter.

11 §

För arbete som utförs av arbetstagare som är anställda hos amerikanska leverantörer till amerikanska styrkor inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete ska arbetstidslagen (1982:673) inte gälla.

Första stycket gäller endast arbete som utförs av sådana arbetstagare som inte är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.20 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2022:155) om tobaksskatt ska införas en ny paragraf, 11 kap. 8 §, och närmast före 11 kap. 8 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

Avdrag i samband med skattefrihet enligt lagen om immunitet och privilegier i vissa fall

8 §

En upplagshavare eller godkänd lagerhållare får göra avdrag för skatt på varor som har levererats inom Sverige av upplagshavaren eller lagerhållaren, om

1. leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater, och

2. varorna ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.

Avdrag får endast göras om

1. skattefrihet enligt 10 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall hade gällt vid förvärv av varorna,

2. ett intyg från de väpnade styrkorna kan uppvisas som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda, och

3. det av fakturan framgår att leveransen sker utan punktskatt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet i andra stycket 2.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

2.21 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:156) om alkoholskatt

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2022:156) om alkoholskatt ska införas en ny paragraf, 11 kap. 6 §, och närmast före 11 kap. 6 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

Avdrag i samband med skattefrihet enligt lagen om immunitet och privilegier i vissa fall

6 §

En upplagshavare får göra avdrag för skatt på varor som har levererats inom Sverige av upplagshavaren, om

1. leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater, och

2. varorna ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.

Avdrag får endast göras om

1. skattefrihet enligt 10 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall hade gällt vid förvärv av varorna,

2. ett intyg från de väpnade styrkorna kan uppvisas som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda, och

3. det av fakturan framgår att leveransen sker utan punktskatt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet i andra stycket 2.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

2.22 Förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen (2023:200)

Härigenom föreskrivs i fråga om mervärdesskattelagen (2023:200)

dels att nuvarande 10 kap. 61 a § och 14 kap. 67 a § ska betecknas 10 kap. 61 b § och 14 kap. 67 c §,

dels att 3 kap. 4 och 5 §§, 5 kap. 25 §, den nya 10 kap. 61 b §, 13 kap. 10 §, 14 kap. 1, 4, 34, den nya 67 c, 68, 70 och 74 §§, 18 kap. 9 §, 20 kap. 21 §, 24 kap. 3 § och rubriken närmast före 14 kap. 68 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 10 kap. 61 a och 93 a §§ och 14 kap. 67 a och 67 b §§ av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

4 §

Med avvikelse från 1 § 2 är unionsinterna förvärv av varor inte föremål för mervärdesskatt enligt denna lag, om

1. förvärvet görs av en beskattningsbar person eller en juridisk person som inte är en beskattningsbar person, och

2. en leverans av varorna inom landet skulle vara undantagen från skatteplikt enligt

– 10 kap. 69, 70, 71, 72 eller 73 § om leveranser avseende fartyg och luftfartyg, *eller*

– 10 kap. 78 § om leveranser av motorfordon till utländska beskickningar m.fl.

– 10 kap. 69, 70, 71, 72 eller 73 § om leveranser avseende fartyg och luftfartyg,

– 10 kap. 78 § om leveranser av motorfordon till utländska beskickningar m.fl., *eller*

– 10 kap. 93 a § om leveranser till väpnade styrkor som tillhör Amerikas förenta stater.

Lydelse enligt promemorian Föreslagen lydelse
Undantag från mervärdesskatt för
väpnade styrkor inom Nato

5 §

Med avvikelse från 1 § 2 är unionsinterna förvärv av varor inte heller föremål för mervärdesskatt om förvärvet görs under sådana förutsättningar att det skulle medföra rätt till återbetalning enligt 14 kap. 60–67 a §§.

Med avvikelse från 1 § 2 är unionsinterna förvärv av varor inte heller föremål för mervärdesskatt om förvärvet görs under sådana förutsättningar att det skulle medföra rätt till återbetalning enligt 14 kap. 60–67 c §§.

Om villkoren enligt första stycket upphör att vara uppfyllda för att det inte längre skulle finnas rätt till återbetalning enligt 14 kap. 66 §, ska Europeiska kommissionen eller den byrå eller det organ som har förvärvat varorna underrätta Skatteverket. Det unionsinterna förvärvet ska då vara föremål för mervärdesskatt enligt de förutsättningar som gällde vid den tidpunkt då villkoren upphörde att vara uppfyllda.

5 kap.

25 §

Med unionsinternt förvärv av varor mot ersättning likställs även användning av varor, om

1. varorna används av

a) de väpnade styrkorna i ett EU-land, som deltar i en försvarsinsats för att genomföra en unionsverksamhet inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik, för styrkornas eget bruk eller för bruk av den civilpersonal som följer med dem, eller

b) de väpnade styrkorna i en stat som är part i Nato, för styrkornas eget bruk eller för bruk av den civilpersonal som följer med dem,

2. varorna inte har förvärvats enligt de allmänna regler om beskattning som gäller för ett EU-lands hemmamarknad, och

3. import av varorna till det EU-land som varan överförs till inte skulle omfattas av undantag

3. import av varorna till det EU-land som varan överförs till inte skulle omfattas av undantag

från skatteplikt enligt 10 kap. 61 eller 61 a § eller enligt bestämmelser som i det EU-landet motsvarar artikel 143.1 ga eller 143.1 h i mervärdesskatte-direktivet.

från skatteplikt enligt 10 kap. 61, 61 a eller 61 b § eller enligt bestämmelser som i det EU-landet motsvarar artikel 143.1 ga eller 143.1 h i mervärdesskatte-direktivet.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

61 a §

Från skatteplikt undantas sådan import av varor som görs av väpnade styrkor som tillhör Amerikas förenta stater om varorna ska användas av dessa styrkor, den civilpersonal som följer med dem, eller styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära service-verbsambeter.

Från skatteplikt undantas även import som görs av medlemmarna av dessa styrkor eller deras anhöriga, om varorna ska användas för privat bruk.

Undantagen från skatteplikt gäller bara i den omfattning som framgår av avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

*Lydelse enligt promemorian
Undantag från mervärdesskatt för
väpnade styrkor inom Nato*

61 a §

Från skatteplikt undantas sådan import av varor som görs av väpnade styrkor som tillhör en annan stat som är part i Nato om varorna ska användas av dessa styrkor eller av den civilpersonal som följer med dem, eller användas för försörjning av deras mässar eller marketenterier, när dessa styrkor deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

61 b §

Från skatteplikt undantas sådan import av varor som *inte omfattas av 61 a § och* som görs av väpnade styrkor som tillhör en annan stat som är part i Nato om varorna ska användas av dessa styrkor eller av den civilpersonal som följer med dem, eller användas för försörjning av deras mässar eller marketenterier, när dessa styrkor deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna.

Föreslagen lydelse

93 a §

Den som levererar varor eller tillhandahåller tjänster som inte har något annat land som destinationsland får välja att undanta leveransen eller tillhandahållandet från skatteplikt om

1. leveransen eller tillhandahållandet är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater,

2. varorna eller tjänsterna ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller

liknande militära serviceverksamheter, och

3. förvärvaren kan uppvisa ett intyg från de väpnade styrkorna som visar att förutsättningarna i 1 och 2 är uppfyllda.

Undantagen från skatteplikt gäller bara i den omfattning som framgår av avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet i första stycket 3.

13 kap.

10 §

En beskattningsbar person får göra avdrag för ingående skatt som är hänförlig till sådana transaktioner som avses i 6 och 8 §§, i den utsträckning den beskattningsbara personen använder varorna och tjänsterna för sina transaktioner inom landet som är undantagna från skatteplikt i enlighet med någon av följande bestämmelser i 10 kap.:

- 13 § om läkemedel,
- 26 § första stycket 2 om framställning och distribution av periodiska publikationer,
- 34 § 4 om leverans av guld till Sveriges riksbank,
- 42 eller 46 § om unionsinterna leveranser av varor,
- 52 § om transporttjänster – Azorerna och Madeira,
- 63 § om tjänster som ingår i beskattningsunderlaget för import,
- 64, 65, 66 eller 67 § om export,
- 68 § om tjänster i samband med export eller import av varor,
- 69 eller 70 § om leverans av fartyg eller luftfartyg och utrustning till dessa,
- 71 eller 72 § om varor för förbrukning och försäljning ombord på fartyg och luftfartyg,

- 73 § om varor för förbrukning och försäljning ombord på krigsfartyg,
- 74 § om tjänster som avser fartyg eller luftfartyg,
- 75 § om tjänster av mäklare och andra förmedlare,
- 76 eller 77 § om vissa leveranser av varor avseende fartyg och luftfartyg,
- 78 § om leverans av motorfordon till utländska beskickningar m.fl.,
- 84 § om leverans av varor till beskickningar, konsulat, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 88 § om leverans av varor till Europeiska kommissionen, EU-organ eller byråer för att hantera covid-19-pandemin,
- 89, 90 eller 91 § om tjänster som tillhandahålls EU, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 92 § om väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land,
- 93 § om väpnade styrkor – 93 eller 93 a § om väpnade styrkor som tillhör part i Nato,
- 94 § om vissa väpnade styrkor stationerade på Cypern,
- 95 § om förmedlingstjänster som avser vissa undantagna transaktioner eller transaktioner gjorda utanför EU,
- 96 § om exportbutiker, eller
- 97 § om leveranser vid användning av ett elektroniskt gränssnitt.

Första stycket gäller även sådana transaktioner som är undantagna från skatteplikt i enlighet med 11 kap. 4 och 5 §§ om varor i vissa lager.

Lydelse enligt promemorian Föreslagen lydelse
Undantag från mervärdesskatt för
väpnade styrkor inom Nato

14 kap.

1 §

- I detta kapitel finns bestämmelser om
- återbetalning till beskattningsbara personer etablerade i andra EU-länder (3–32 §§),
 - återbetalning till beskattningsbara personer som inte är etablerade inom EU (33–48 §§),
 - återbetalning vid viss import (49 och 50 §§),

- återbetalning till den som är eller ska vara registrerad för mervärdesskatt (51–54 §§),
- återbetalningsansökningar riktade till andra EU-länder (55–58 §§),
- återbetalning till hjälporganisationer (59 §),
- återbetalning till utländska beskickningar m.fl. (60–63 §§),
- återbetalning till EU och vissa EU-organ (64–66 §§),
- återbetalning till väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land (67 §),
- återbetalning till väpnade styrkor som tillhör en annan stat som är part i Nato (67 a §),
- återbetalning till väpnade styrkor som tillhör en annan stat som är part i Nato (67 a–c §§),
- gemensamma bestämmelser för 59–67 a §§ (68 och 69 §§),
- gemensamma bestämmelser för 59–67 c §§ (68 och 69 §§),
- att återbetalningsrätten ska styrkas (70 §),
- skattetillägg (71 §),
- omprövning i vissa fall (72–75 §§), och
- indrivning och verkställighet (76 §).

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

Den beskattningsbara personen får inom landet ha tillhandahållit transporttjänster och stödtjänster till dessa, under förutsättning att tillhandahållandena är undantagna från skatteplikt i enlighet med någon av följande bestämmelser i 10 kap.:

- 63 § om tjänster som ingår i beskattningsunderlaget för import,
- 68 § om tjänster i samband med export eller import av varor,
- 74 § om tjänster som avser fartyg eller luftfartyg,
- 75 § om tjänster av mäklare och andra förmedlare,
- 89 eller 90 § om tjänster som tillhandahålls EU, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 92 § om väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land,
- 93 § om väpnade styrkor
- 93 eller 93 a § om väpnade styrkor som tillhör part i Nato,
- 94 § om vissa väpnade styrkor stationerade på Cypern, eller
- 95 § om förmedlingstjänster som avser vissa undantagna transaktioner eller transaktioner gjorda utanför EU.

Första stycket gäller även sådana transaktioner som är undantagna från skatteplikt i enlighet med 11 kap. 4 § 2, 3 eller 4 om varor i vissa lager.

34 §

Den beskattningsbara personen får inom landet ha tillhandahållit transporttjänster och stödtjänster till dessa, under förutsättning att tillhandahållandena är undantagna från skatteplikt i enlighet med någon av följande bestämmelser i 10 kap.:

- 63 § om tjänster som ingår i beskattningsunderlaget för import,
- 68 § om tjänster i samband med export eller import av varor,
- 74 § om tjänster som avser fartyg eller luftfartyg,
- 75 § om tjänster av mäklare och andra förmedlare,
- 89 eller 90 § om tjänster som tillhandahålls EU, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 92 § om väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land,
- 93 § om väpnade styrkor – 93 eller 93 a § om väpnade styrkor som tillhör part i Nato,
- 94 § om vissa väpnade styrkor stationerade på Cypern, eller
- 95 § om förmedlingstjänster som avser vissa undantagna transaktioner eller transaktioner utanför EU.

Första stycket gäller även sådana transaktioner som är undantagna från skatteplikt i enlighet med 11 kap. 4 § 2, 3 eller 4 om varor i vissa lager.

67 a §

Väpnade styrkor som tillhör Amerikas förenta stater har efter ansökan rätt till återbetalning av ingående skatt som hänför sig till förvärv av varor och tjänster som inte har något annat land som destinationsland, om varorna eller tjänsterna ska användas av dessa styrkor, den civilpersonal som följer med dem eller styrkornas mässar, marketenterier eller andra liknande militära serviceverksamheter.

Den som har levererat en vara eller tillhandahållit en tjänst till styrkorna har också rätt till återbetalning enligt första stycket, i den utsträckning det inte finns rätt till avdrag för ingående skatt. Detta gäller dock inte staten, kommuner, kommunalförbund eller samordningsförbund som avses i 4 § lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser.

Rätten till återbetalning gäller bara i den omfattning som framgår av avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

67 b §

Medlemmar av väpnade styrkor som tillhör Amerikas förenta stater och deras anhöriga har efter ansökan rätt till återbetalning av ingående skatt för förvärv av varor eller tjänster som inte har något annat land som destinationsland om förvärvet görs för personligt bruk.

Rätten till återbetalning gäller bara i den omfattning som framgår av avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

Lydelse enligt promemorian Föreslagen lydelse
Undantag från mervärdesskatt för
väpnade styrkor inom Nato

67 a §

Väpnade styrkor som tillhör en annan stat som är part i Nato har efter ansökan rätt till återbetalning av ingående skatt som hänför sig till förvärv av varor och tjänster, om

1. varorna eller tjänsterna ska användas av dessa styrkor eller av den civilpersonal som följer med dem, eller användas för försörjning av deras mässar eller marketenterier, *och*

2. styrkorna deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna.

67 c §

1. varorna eller tjänsterna ska användas av dessa styrkor eller av den civilpersonal som följer med dem, eller användas för försörjning av deras mässar eller marketenterier,

2. styrkorna deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna, *och*

3. *det inte finns rätt till återbetalning enligt 67 a §.*

**Gemensamma
bestämmelser för 59–67 a §§**

**Gemensamma
bestämmelser för 59–67 c §§**

68 §

Skatteverket ska fatta beslut om återbetalning enligt 59–67 a §§.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om förfarandet vid återbetalning enligt 59–67 a §§.

Skatteverket ska fatta beslut om återbetalning enligt 59–67 c §§.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om förfarandet vid återbetalning enligt 59–67 c §§.

70 §

Rätten till återbetalning enligt 3–54 §§ och 59–67 a §§ ska styrkas.

Rätten till återbetalning enligt 3–54 §§ och 59–67 c §§ ska styrkas.

74 §

En begäran om omprövning av Skatteverkets beslut om återbetalning enligt 59–67 a §§ ska ha kommit in till Skatteverket inom två månader från den dag då den som beslutet gäller fick del av det. I övrigt gäller bestämmelserna i 66 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) vid omprövning av ett sådant beslut.

En begäran om omprövning av Skatteverkets beslut om återbetalning enligt 59–67 c §§ ska ha kommit in till Skatteverket inom två månader från den dag då den som beslutet gäller fick del av det. I övrigt gäller bestämmelserna i 66 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) vid omprövning av ett sådant beslut.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

9 §

I årsomsättningen ingår också värdet av transaktioner som är undantagna från skatteplikt enligt någon av följande bestämmelser i 10 kap.:

- 13 § om läkemedel,
- 26 § första stycket 2 om framställning och distribution av periodiska publikationer,
- 34 § 4 om leverans av guld till Sveriges riksbank,
- 64, 65, 66 eller 67 § om export,
- 68 § om tjänster i samband med export eller import av varor,
- 69 eller 70 § om leverans av fartyg eller luftfartyg och utrustning till dessa,
- 71 eller 72 § om varor för förbrukning och försäljning ombord på fartyg och luftfartyg,
- 73 § om varor för förbrukning och försäljning ombord på krigsfartyg,
- 74 § om tjänster som avser fartyg eller luftfartyg,
- 75 § om tjänster av mäklare och andra förmedlare,
- 76 § om flygbensin och flygfotogen,
- 78 § om leverans av motorfordon till utländska beskickningar m.fl.,

- 84 § om leverans av varor till beskickningar, konsulat, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 88 § om leverans av varor till Europeiska kommissionen, EU-organ eller byråer för att hantera covid-19-pandemin,
- 89, 90 eller 91 § om tjänster som tillhandahålls EU, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 92 § om väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land,
- 93 § om väpnade styrkor – 93 eller 93 a § om väpnade styrkor som tillhör part i Nato,
- 94 § om vissa väpnade styrkor stationerade på Cypern, eller
- 95 § om förmedlingstjänster som avser vissa undantagna transaktioner eller transaktioner gjorda utanför EU.

20 kap.

21 §

Från skatteplikt undantas en leverans av varor som omfattas av vinstmarginalbeskattning enligt detta kapitel, under förutsättning att leveransen görs i enlighet med någon av följande bestämmelser om undantag i 10 kap.:

- 64, 65 eller 66 § om export,
- 69 eller 70 § om leverans av fartyg eller luftfartyg och utrustning till dessa,
- 71 § 2 a eller 3 om leverans av varor för försäljning ombord,
- 73 § om leverans av varor för försäljning ombord på krigsfartyg,
- 78 § om leverans av motorfordon till utländska beskickningar m.fl.,
- 84 § om leverans av varor till beskickningar, konsulat, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 88 § om leverans av varor till Europeiska kommissionen, EU-organ eller byråer för att hantera covid-19-pandemin,
- 92 § om leverans av varor till väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land,
- 93 § om leverans av varor till väpnade styrkor som tillhör part i Nato, eller – 93 eller 93 a § om leverans av varor till väpnade styrkor som tillhör part i Nato, eller
- 94 § om leverans av varor till vissa väpnade styrkor stationerade på Cypern.

*Lydelse enligt promemorian Föreslagen lydelse
Undantag från mervärdesskatt för
väpnade styrkor inom Nato*

24 kap.

3 §

Beslut av Skatteverket som överklagas till en förvaltningsrätt ska tas upp av Förvaltningsrätten i Falun om beslutet gäller ärenden om

1. betalningsskyldighet enligt 10 kap. 79 §,
2. återbetalning av ingående skatt till en sådan beskattningsbar person etablerad utanför EU som avses i 14 kap. 33–35 §§ och som ansöker om återbetalning enligt 14 kap. 40 § första stycket,
3. betalningsskyldighet och avräkning enligt 14 kap. 47 §, och
4. återbetalning av ingående skatt enligt 14 kap. 59–67 a §§. 4. återbetalning av ingående skatt enligt 14 kap. 59–67 c §§.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.23 Förslag till förordning om ändring i trafikförsäkringsförordningen (1976:359)

Härigenom föreskrivs att 9 § trafikförsäkringsförordningen (1976:359) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

Ett motordrivet fordon som inte är registrerat i Sverige får föras in hit och brukas i trafik här utan svensk trafikförsäkring, om det tillhör en stat som har tillträtt den europeiska konventionen d. 20 april 1959 om obligatorisk försäkring mot skadeståndsansvar eller delstat i sådan stat. Intyg om att fordonet tillhör en sådan stat eller delstat ska medföras när fordonet förs in hit eller brukas i trafik här. Intyget ska vara utfärdat av statens regering eller, i fråga om en förbundsstat, av förbundsregeringen.

Ett motordrivet fordon som tillhör en främmande stat och som inte är registrerat i Sverige får föras in hit och brukas i trafik här utan svensk trafikförsäkring inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Andra stycket ska även gälla motordrivet fordon som tillhör ett Nato högkvarter som omfattas av följande avtal:

– det kompletterande tilläggsprotokollet den 19 december 1997 till avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor,

– samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om världlandsstöd.

Ett motordrivet fordon som tillhör en amerikansk styrka och som har registrerats i Sverige får brukas i trafik här utan svensk trafikförsäkring inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas

¹ Senaste lydelse 2016:673.

*förenta stater om försvars-
samarbete.*

Denna förordning träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.24 Förslag till förordning om ändring i tillträdesförordningen (1992:118)

Härigenom föreskrivs att det i tillträdesförordningen (1992:118) ska införas en ny paragraf, 9 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

Inom svenskt territorium får ett utländskt statsluftfartyg genomföra lufttankning endast efter tillstånd av regeringen.

Försvarsmakten får ge tillstånd för lufttankning som ska genomföras av stater som är medlemmar i Nato.

Denna förordning träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

¹ Tidigare 9 § upphävd genom 2013:941.

2.25 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel

Härigenom föreskrivs att 4 a § förordningen (1992:1303) om krigsmateriel¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 a §²

Tillstånd enligt 6 § första stycket lagen (1992:1300) om krigsmateriel behövs inte när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till ett annat EES-land, om

1. krigsmaterielen eller det tekniska biståndet redan omfattas av ett överföringstillstånd som har meddelats av ett annat EES-land än Sverige, och

2. materielen eller biståndet endast transiteras genom Sverige.

Tillstånd enligt 6 § första stycket lagen om krigsmateriel behövs inte heller när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet till ett annat EES-land, om den som för ut krigsmaterielen är

1. Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kustbevakningen, Tullverket eller Kriminalvården och materielen ska användas vid tillfällig tjänstgöring utomlands och därefter återinföras i den utsträckning den inte förbrukas,

2. ett utländskt organ och materielen har förts in till landet för att användas vid tillfällig tjänstgöring enligt lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete, lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete eller Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1896 av den 13 november 2019 om den europeiska gräns- och kustbevakningen och om upphävande av förordningarna (EU) nr 1052/2013 och (EU) 2016/1624, eller

3. ett danskt organ och materielen har förts in till landet enligt överenskommelsen av den 11 maj 2020 mellan Konungariket Sveriges regering och Konungariket Danmarks regering i syfte att möjliggöra danska gränskontroller på tåg över Öresund.

¹ Förordningen omtryckt 1997:690.

² Senaste lydelse 2022:1060.

Tillstånd enligt 6 § första stycket lagen om krigsmateriel behövs inte heller när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till ett annat EES-land, om den som för ut krigsmaterielen eller lämnar det tekniska biståndet är

Tillstånd enligt 6 § första stycket lagen om krigsmateriel behövs inte heller när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till ett annat EES-land eller *Amerikas förenta stater*, om den som för ut krigsmaterielen eller lämnar det tekniska biståndet är

1. Försvarsmakten, och materielen eller det tekniska biståndet ska användas i enlighet med beslut enligt 1 § lagen (2020:782) om operativt militärt stöd och materielen därefter ska återinföras i den utsträckning den inte förbrukas, eller

2. en utländsk myndighet, och materielen eller det tekniska biståndet har förts in till landet *när stöd har lämnats enligt 2 eller 3 § lagen om operativt militärt stöd.*

2. en utländsk myndighet, och materielen eller det tekniska biståndet har förts in till landet *inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.*

Denna förordning träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.26 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1994:1605) om tullfrihet m.m.

Härigenom föreskrivs att 5 a § förordningen (1994:1605) om tullfrihet m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 a §¹

Som villkor för tullfrihet enligt 4 § tredje stycket lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m. gäller

1. för en främmande stats militära styrka eller ett Natohögkvarter, att varorna är avsedda uteslutande för styrkans eller högkvarterets eget bruk eller för bruk av en civil komponent som hör till styrkan eller högkvarteret,

2. för en medlem av en styrka, ett Natohögkvarter eller en civil komponent som hör till styrkan eller högkvarteret

– i fråga om *motorfordon*: att fordonet införs tillfälligt för eget eller anhörigas bruk,

– i fråga om *andra varor*: att varorna deklareraras för övergång till fri omsättning när medlemmen första gången kommer till Sverige för att tillträda sin tjänstgöring eller när anhöriga först anländer till Sverige för att ansluta sig till honom eller henne samt att det är fråga om personliga ägodelar och möbler för den tid som uppdraget varar.

2. för en medlem av en styrka, ett Natohögkvarter eller en civil komponent som hör till styrkan eller högkvarteret

– i fråga om *motorfordon*: att fordonet införs tillfälligt för eget eller anhörigas bruk,

– i fråga om *andra varor*: att varorna deklareraras för övergång till fri omsättning när medlemmen första gången kommer till Sverige för att tillträda sin tjänstgöring eller när anhöriga först anländer till Sverige för att ansluta sig till honom eller henne samt att det är fråga om personliga ägodelar och möbler för den tid som uppdraget varar,

3. för en medlem av en amerikansk styrka eller en civil komponent som hör till styrkan,

¹ Senaste lydelse 2016:674.

en anhörig till en medlem av en sådan styrka eller sådan civil komponent samt en amerikansk leverantör till en sådan styrka

– i fråga om motorfordon: att endast ett fordon införs per person över 18 år för eget bruk,

– i fråga om andra varor: att det är personlig egendom som förs in eller gåvor som skickas, eller varor som levereras enligt avtal med personer som inte har hemvist i Sverige.

Om en vara som införs tullfritt enligt 4 § tredje stycket lagen om tullfrihet m.m. överläts, ska den som medgetts tullfrihet betala tull för varan. Tullen beräknas enligt de bestämmelser som gäller när överlåtelsen sker och på det värde som varan har då.

Om en vara överläts efter att den har införs tullfritt enligt 4 § tredje stycket lagen om tullfrihet m.m. och utifrån de villkor som anges i första stycket 1 och 2, ska den som medgetts tullfrihet betala tull för varan. Tullen beräknas enligt de bestämmelser som gäller när överlåtelsen sker och på det värde som varan har då.

Om en vara överläts efter att den har införts tullfritt enligt 4 § tredje stycket lagen om tullfrihet m.m. och utifrån de villkor som anges i första stycket 3, ska den som medgetts tullfrihet anmäla överlåtelsen till Tullverket. Anmälan behöver inte göras om varan överläts till välgörenhet eller till någon som har rätt till tullfrihet enligt första stycket 3.

Denna förordning träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.27 Förslag till förordning om ändring i utlänningsförordningen (2006:97)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 1 §, 4 kap. 19 j § och 5 kap. 2 § utlänningsförordningen (2006:97) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt Ds 2023:22 Föreslagen lydelse
Sveriges tillträde till vissa
Natoavtal

3 kap.

1 §¹

Utöver vad som föreskrivs i 2 kap. 8 a och 10 §§ utlänningslagen (2005:716) är nedan angivna utlänningar undantagna från kravet på visering.

1. Den som innehar ett med "British passport" betecknat hemlandspass eller ett av behörig myndighet utfärdat identitetskort, där medborgarskapet är angivet som "British National Overseas" (BNO) och som gäller för inresa i Storbritannien.

2. Medborgare i Schweiz, om de har hemlandspass eller ett identitetskort som är utfärdat av en behörig myndighet i hemlandet och utvisar medborgarskap eller om de finns upptagna i ett kollektivpass som har utfärdats av en behörig myndighet i hemlandet.

3. Innehavare av resedokument som har utfärdats i enlighet med konventionen den 28 juli 1951 angående flyktingars rättsliga ställning (SÖ 1954:55) eller konventionen den 23 november 1957 angående flyktingar som är sjömän (SÖ 1959:16) och som har utfärdats av en svensk myndighet eller av en myndighet i en stat som tillträtt och i förhållande till Sverige tillämpar den europeiska överenskommelsen den 20 april 1959 om avskaffande av viseringstväng för flyktingar (SÖ 1960:75).

4. Flyktingar eller statslösa personer som är upptagna i ett kollektivpass som har utfärdats dels av en myndighet i ett land som har tillträtt och i förhållande till Sverige tillämpar artikel 13 i den europeiska överenskommelsen den 16 december 1961 om ungdomars resor på kollektivpass (SÖ 1968:16), dels enligt

¹ Senaste lydelse 2023:588.

överenskommelsen och den av Sverige avgivna deklARATIONEN ÖVER nämnda artikel.

5. De som innehar Förenta nationernas "laissez passer" och ett intyg om att de färdas i tjänsten som är utfärdat av FN eller något av dess fackorgan eller underordnade organ.

6. De som innehar Europeiska gemenskapernas "laissez passer".

7. Innehavare av vaticanpass.

8. Medborgare i Bolivia, Filippinerna, Förenade Arabemiraten, Makedonien (tidigare jugoslaviska republiken Makedonien), Peru, Thailand eller Turkiet som har diplomatpass eller tjänstepass samt medborgare i Indien, Marocko och Tunisien som har diplomatpass.

9. Besättningsmän i tjänst på luftfartyg som innehar ett flygcertifikat eller ett certifikat för flygbesättning, så länge som de inte lämnar

- flygplatsen för mellanlandningen,

- flygplatsen på bestämmelseorten,

- den kommun där flygplatsen ligger, eller

- flygplatsen annat än för att bege sig till en annan flygplats på en Schengenstats territorium.

10. Besättningsmän på fartyg som finns upptagna på besättningslistan för fartyget och som har en giltig sjöfartsbok eller identitetshandlingar för sjömän, så länge de endast tillfälligt lämnar sitt fartyg och uppehåller sig i den tätort som finns närmast den hamn där fartyget ligger.

11. Utlänningar som avses i 4 kap. 6 §.

12. Personal tillhörande en främmande stats militära styrka som innehar en militär identitetshandling och som besöker Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av

– avtalet den 19 juni 1995 mellan de stater som är parter i nordatlantiska fördraget och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (SÖ 1997:51),

– det kompletterande tilläggsprotokollet den 19 december 1997 till avtalet mellan de stater som är parter i nordatlantiska fördraget och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor,

– samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om värdlandsstöd,

– avtalet den 19 juni 1951 mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor, *eller*

– protokollet den 28 augusti 1952 om status för internationella militära högkvarter upprättade med stöd av nordatlantiska fördraget.

– avtalet den 19 juni 1951 mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor,

– protokollet den 28 augusti 1952 om status för internationella militära högkvarter upprättade med stöd av nordatlantiska fördraget, *eller*

– *avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.*

13. Medlemmar av den civila komponenten i en amerikansk styrka, anhöriga till medlemmar av styrkan eller den civila komponenten och amerikanska leverantörer eller anställda hos en sådan leverantör, om de omfattas av avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete och innehar ett identitetskort utfärdat av Amerikas förenta staters försvarsdepartement, en förflyttningsorder eller en fullmakt utfärdad av en behörig amerikansk myndighet.

13. Utlänningar som är under 18 år och som är bosatta i en EES-stat men inte EES-medborgare om

a) vistelsen i Sverige avser ett kort besök som deltagare i en skolresa,

b) deltagarna i skolresan följs åt av en lärare som har en lista över deltagarna upprättad i

14. Utlänningar som är under 18 år och som är bosatta i en EES-stat men inte EES-medborgare om

a) vistelsen i Sverige avser ett kort besök som deltagare i en skolresa,

b) deltagarna i skolresan följs åt av en lärare som har en lista över deltagarna upprättad i

enlighet med bilagan till rådets beslut om gemensam åtgärd den 30 november 1994, och

c) utlänningarna innehar en handling som gäller som pass vid inresa i Sverige eller deltagarlistan innehåller de uppgifter som anges i artikel 2 i rådets beslut.

14. Hjälppersonal vid katastrofer och olyckor i Sverige.

15. Medborgare i Indonesien som har biometriskt diplomatpass eller biometriskt tjänstepass och som inte förordnas för placering vid diplomatisk eller konsulär beskickning i Sverige. Undantaget från kravet på visering gäller i 30 dagar från dagen för inresan till Sverige.

Ytterligare undantag från viseringskravet finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1806 av den 14 november 2018 om fastställande av förteckningen över tredjeländer vars medborgare är skyldiga att inneha visering när de passerar de yttre gränserna och av förteckningen över de tredjeländer vars medborgare är undantagna från detta krav (kodifiering).

enlighet med bilagan till rådets beslut om gemensam åtgärd den 30 november 1994, och

c) utlänningarna innehar en handling som gäller som pass vid inresa i Sverige eller deltagarlistan innehåller de uppgifter som anges i artikel 2 i rådets beslut.

15. Hjälppersonal vid katastrofer och olyckor i Sverige.

16. Medborgare i Indonesien som har biometriskt diplomatpass eller biometriskt tjänstepass och som inte förordnas för placering vid diplomatisk eller konsulär beskickning i Sverige. Undantaget från kravet på visering gäller i 30 dagar från dagen för inresan till Sverige.

4 kap.

19 j §

En medlem av en främmande stats militära styrka eller en civil komponent som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige, får vistas här i landet utan uppehållstillstånd.

Första stycket gäller även den som är anhörig till en medlem av en amerikansk styrka eller en civil

komponent samt den som är amerikansk leverantör eller anställd hos en sådan leverantör och som omfattas av avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

5 kap.

2 §²

Utöver 1 § gäller undantag från kravet på arbetstillstånd i följande fall:

1. För en tid av tre månader från inresan för en utlänning som är anställd som förare av ett motorfordon som ägs eller hyrs av en person som besöker landet som turist eller som besättningsman på en turistbuss.

2. För en tid av tre månader från inresan för en utlänning som är anställd som vårdare av en person som besöker landet för läkarvård eller rekreation.

3. För en sammanlagd tid av tre månader under en tolv månadersperiod för en forskare eller lärare inom den högre utbildningen som har kallats hit för forsknings-, undervisnings- eller föreläsningsverksamhet.

4. För den tid det tillfälliga arbetet pågår för en utlänning som är bosatt i en EES-stat men inte är EES-medborgare eller medborgare i Schweiz, om utlänningen har rätt att arbeta och vistas i det landet och är anställd vid ett företag i det landet och för företagets räkning ska arbeta tillfälligt i Sverige i samband med en entreprenad eller liknande.

5. För en tid av två månader från inresan för en montör eller teknisk instruktör som ska utföra brådskande arbete i samband med uppsättning eller reparation av maskiner eller liknande.

6. För den tid som

a) uppehållstillståndet gäller för en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 1–4 eller 6–8 § utlänningslagen (2005:716), eller

b) en utlänning har rätt att resa in och vistas i Sverige enligt 5 b kap. 13 eller 14 § utlänningslagen.

² Senaste lydelse 2019:1212.

7. För en tid av en månad från inresan för en utlänning som tillfälligt engagerats av Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB eller Nordisk Television AB för radio- eller televisionsutsändning.

8. För en sammanlagd tid av fjorton arbetsdagar under en tolv månadersperiod för en utländsk artist samt hans eller hennes tekniker och annan turnépersonal under förutsättning att artisten inbjudits av en arrangör som finns angiven i den förteckning över etablerade arrangörer som förs av Migrationsverket efter samråd med Arbetsförmedlingen.

9. För en sammanlagd tid av tre månader under en tolv månadersperiod för en utlänning som är professionell idrottsman eller funktionär och som besöker Sverige för att delta i internationella tävlingar.

10. För en sammanlagd tid som understiger ett år för en utlänning som har specialistuppgifter inom en internationell koncern och som i denna egenskap arbetar tillfälligt i Sverige. Undantaget gäller dock inte en utlänning som avses i 6 b kap. 1 eller 2 § utlänningslagen.

11. För den tid som prövningen pågår, dock längst till dess tillståndsfrågan har avgjorts eller, om beslut om utvisning meddelas, till dess utvisningsbeslutet har fått laga kraft, av en ansökan om uppehållstillstånd

a) enligt 5 b kap. 1, 3 eller 4 § utlänningslagen, om utlänningen hade uppehållstillstånd när ansökan gavs in och ansökan får ges in efter inresan i Sverige enligt 5 b kap. 15 § andra stycket utlänningslagen,

b) enligt 5 b kap. 2 § utlänningslagen, om giltighetstiden för det uppehållstillstånd för forskning som har utfärdats av den andra EU-staten inte har löpt ut och utlänningen har rätt att resa in och vistas i Sverige enligt 5 b kap. 13 § utlänningslagen,

c) enligt 5 b kap. 7 eller 8 § utlänningslagen, om antingen utlänningens uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 1, 2 eller 3 § utlänningslagen inte hade löpt ut när ansökan gavs in eller utlänningens uppehållstillstånd för forskning eller studier inom högre utbildning som har utfärdats av den andra EU-staten inte hade löpt ut när ansökan gavs in och utlänningen vid det tillfället hade rätt att resa in och vistas i Sverige enligt 5 b kap. 13 eller 14 § utlänningslagen, eller

d) som får ges in efter inresan i landet enligt 5 kap. 18 § andra stycket 9 utlänningslagen.

12. För en sammanlagd tid av tre månader under en tolv månadersperiod för en utlänning som är anställd i ett företag i en internationell koncern och ska genomgå praktik, internutbildning eller annan kompetensutveckling hos ett företag i Sverige som ingår i koncernen.

13. För en sammanlagd tid av tre månader under en tolv månadersperiod för en utlänning som inom ramen för en affärsuppställning ska genomgå utbildning, genomföra tester, förbereda eller avsluta leveranser eller utöva liknande aktiviteter i Sverige.

14. För den tid som insatsen pågår för en utlänning som deltar i en hjälpinsats vid en katastrof eller olycka i Sverige.

15. För den tid som tjänstgöringen pågår för en utlänning som är medlem av en främmande stats militära styrka eller en civil komponent som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige.

16. För den tid som en utlänning, som är anhörig till en medlem av en amerikansk styrka eller dess civila komponent eller som är en amerikansk leverantör eller anställd hos en sådan leverantör, befinner sig i Sverige och omfattas av avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

Undantagen från kravet på arbetstillstånd är också en utlänning som, på grund av anställning utomlands, arbetar i Sverige som representant för ett företag eller som medlem av personalen på järnvägståg eller på lastbil i yrkesmässig trafik.

Denna förordning träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.28 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2006:311) om transport av farligt gods

Härigenom föreskrivs att 4 § förordningen (2006:311) om transport av farligt gods ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Lagen (2006:263) om transport av farligt gods och denna förordning tillämpas inte på transporter av varor enligt lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, när

1. transporterna utförs av Försvarmakten eller Försvarets materielverk, eller

2. *stöd lämnas enligt 2 eller 3 § lagen (2020:782) om operativt militärt stöd och transporten utförs av en utländsk myndighet.*

2. *transporterna utförs av eller för en utländsk myndighet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.*

Denna förordning träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 2022:435.

2.29 Förslag till förordning om ändring i fordonsförordningen (2009:211)

Häri genom föreskrivs att 1 kap. 2 § fordonsförordningen (2009:211) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap. 2 §

Förordningen gäller inte

1. fordon som tillhör staten och är tillverkade för särskilda militära ändamål,

2. motordrivna fordon som är avsedda att föras av gående, eller släpfordon som har kopplats till något sådant fordon,

3. fordon som används uteslutande inom inhägnade järnvägs- eller industriområden eller inom inhägnade tävlingsområden eller andra liknande inhägnade områden, *eller*

4. lekfordon.

3. fordon som används uteslutande inom inhägnade järnvägs- eller industriområden eller inom inhägnade tävlingsområden eller andra liknande inhägnade områden,

4. lekfordon, *eller*

5. fordon och släpfordon som tillhör en amerikansk styrka eller en enskild som befinner sig i Sverige inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

Denna förordning träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.30 Förslag till förordning om ändring i militärtrafikförordningen (2009:212)

Härigenom föreskrivs att det i militärtrafikförordningen (2009:212) ska införas en ny paragraf, 5 kap. 6 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

6 a §

Ett amerikanskt militärt fordon som finns i Sverige inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete får förses med svensk militär registrerings skylt.

Denna förordning träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.31 Förslag till förordning om ändring i luftfartsförordningen (2010:770)

Häri genom föreskrivs att 14 kap. 3 § luftfartsförordningen (2010:770) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 kap.

3 §¹

Försvarsmakten får meddela föreskrifter om

1. utländsk militär luftfarts verksamhet i Sverige som bedrivs inom ramen för

a) en övning med svenska förband som sker enligt regeringens medgivande, eller

b) internationell militär test-, utbildnings- och övningsverksamhet, och

2. utländsk militär luftfarts verksamhet i Sverige när stöd lämnas enligt 2 eller 3 § lagen (2020:782) om operativt militärt stöd.

a) *internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering,*

b) en övning med svenska förband som sker enligt regeringens medgivande *och som inte omfattas av a, och*

c) internationell militär test-, utbildnings- och övningsverksamhet.

Försvarsmakten får också besluta om sådan verksamhet i ett enskilt fall.

I tillträdesförordningen (1992:118) finns bestämmelser om utländska militära luftfartygs tillträde till svenskt område.

Denna förordning träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 2022:437.

2.32 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor

dels att 13 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 13 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §¹

En tillsynsmyndighet enligt lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor behöver inte ha tillstånd till sådan hantering av brandfarliga och explosiva varor som sker som ett led i tillsynen. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen behöver inte ha tillstånd till hantering av explosiva varor.

Tullverket och Kustbevakningen behöver inte ha tillstånd till sådan hantering av explosiva varor som sker i samband med beslag av sådana varor.

Försvarmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt, Totalförsvarets forskningsinstitut och Fortifikationsverket behöver ha tillstånd endast för

1. tillverkning av explosiva varor,
2. sådan översyn av ammunition som från risksynpunkt är jämförbar med tillverkning,
3. förvaring av explosiva varor på fasta platser, och
4. hantering av brandfarliga varor utom vid fältmässig övning.

En utländsk myndighet behöver inte ha tillstånd till hantering, överföring, import eller export av explosiva varor

1. vid samarbete enligt 4 eller 4 a kap. lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete,

2. när stöd lämnas enligt 2 eller 3 § lagen (2020:782) om operativt militärt stöd, eller

1. vid samarbete enligt 4 eller 4 a kap. lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete, *eller*

2. vid samarbete enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1896 av

¹ Senaste lydelse 2023:392.

3. vid samarbete enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1896 av den 13 november 2019 om den europeiska gräns- och kustbevakningen och om upphävande av förordningarna (EU) nr 1052/2013 och (EU) 2016/1624.

den 13 november 2019 om den europeiska gräns- och kustbevakningen och om upphävande av förordningarna (EU) nr 1052/2013 och (EU) 2016/1624.

13 b §

En utländsk myndighet som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering undantas från följande bestämmelser i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor:

- 9 a § om krav på anmälan,*
- 16 § om tillstånd, och*
- 19 § om lämplighetsprövning.*

Denna förordning träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.33 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2022:511) om elektronisk kommunikation

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 21 § förordningen (2022:511) om elektronisk kommunikation ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

21 §

Utländska militära styrkor som lämnar stöd enligt 2 eller 3 § lagen (2020:782) om operativt militärt stöd är undantagna från tillståndsplikten enligt 3 kap. 1 § lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation när de använder radiosändare på det sätt som Försvarsmakten bestämmer inom radiofrekvenser som har tilldelats Försvarsmakten.

Utländska militära styrkor som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering är undantagna från tillståndsplikten enligt 3 kap. 1 § lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation när de använder radiosändare på det sätt som Försvarsmakten bestämmer inom radiofrekvenser som har tilldelats Försvarsmakten.

Denna förordning träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.34 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2023:363) om samordningsnummer

Härigenom föreskrivs att 4, 7, 13 och 15 §§ förordningen (2023:363) om samordningsnummer ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

En person som omfattas av lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall får tilldelas ett samordningsnummer endast på begäran av Regeringskansliet.

En person som omfattas av lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall får tilldelas ett samordningsnummer endast på begäran av

1. *Försvarsmakten om personen befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering, och*

2. *Regeringskansliet i övriga fall.*

7 §

När Regeringskansliet begär tilldelning av samordningsnummer för en person som omfattas av lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, ska begäran innehålla uppgifter om den enskildes namn, födelsetid, medborgarskap, kön, födelseort och kontaktadress. Begäran ska, i stället för vad som anges i 6 §, även innehålla uppgift om att personen har styrkt sin identitet eller gjort den sannolik och vilka

När Regeringskansliet *eller Försvarsmakten* begär tilldelning av samordningsnummer för en person som omfattas av lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, ska begäran innehålla uppgifter om den enskildes namn, födelsetid, medborgarskap, kön, födelseort och kontaktadress. Begäran ska, i stället för vad som anges i 6 §, även innehålla uppgift om att personen har styrkt sin identitet eller gjort den sannolik och vilka

handlingar som legat till grund för identifieringen.

handlingar som legat till grund för identifieringen.

13 §

När Regeringskansliet begär tilldelning av samordningsnummer för en person som omfattas av lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall ansvarar Regeringskansliet för identitetskontroll och bedömning av om den som ska tilldelas ett nummer har styrkt sin identitet.

När Regeringskansliet *eller Försvarsmakten* begär tilldelning av samordningsnummer för en person som omfattas av lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall ansvarar Regeringskansliet *respektive Försvarsmakten* för identitetskontroll och bedömning av om den som ska tilldelas ett nummer har styrkt sin identitet.

15 §

När en person som omfattas av en begäran om tilldelning av samordningsnummer inte har styrkt sin identitet ska Skatteverket bedöma om identiteten på annat sätt har gjorts sannolik.

Första stycket gäller inte begäran om tilldelning av samordningsnummer för personer som omfattas av lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. I dessa fall ansvarar Regeringskansliet för bedömningen av om den som ska tilldelas ett samordningsnummer har gjort sin identitet sannolik.

Första stycket gäller inte begäran om tilldelning av samordningsnummer för personer som omfattas av lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. I dessa fall ansvarar Regeringskansliet *eller Försvarsmakten* för bedömningen av om den som ska tilldelas ett samordningsnummer har gjort sin identitet sannolik.

Denna förordning träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

3 Ärendet

Efter genomförda förhandlingar undertecknade Sverige och USA den 5 december 2023 ett avtal om försvarssamarbete, ett så kallat Defense Cooperation Agreement (DCA-avtal). DCA-avtalet reglerar de närmare förutsättningarna för amerikansk militär närvaro i Sverige. Det bygger vidare på och kompletterar avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (Nato SOFA) och avtalet mellan de stater som är parter i nordatlantiska fördraget och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (PFF SOFA), vars materiella innehåll överensstämmer med Nato SOFA. DCA-avtalet innehåller bestämmelser om den rättsliga statusen för den amerikanska styrkan, dess personal, anhöriga och leverantörer. Därutöver regleras frågor såsom amerikanska styrkors rätt till tillträde till svenskt territorium, deras rätt att få använda vissa av Försvarsmaktens anläggningar och områden och rätt att bedriva viss verksamhet till stöd för den egna styrkan och dess personal. Avtalet finns i *bilagan*.

Avtalet träder i kraft när parterna har underrättat varandra att de interna förfaranden som krävs för att avtalet ska kunna träda i kraft är slutförda.

För att avtalet ska träda i kraft krävs riksdagens godkännande. I denna promemoria föreslås att DCA-avtalet ska godkännas. I promemorian lämnas också förslag till de författningsändringar som behöver göras med anledning av avtalet.

4 Natorelaterade statusavtal

4.1 Natorelaterade statusavtal som Sverige har ingått

För att samarbeten mellan olika länders militära styrkor ska fungera krävs avtal som reglerar vilka villkor som ska gälla för de gästande styrkorna och övrig personal samt anhöriga. De militära statusavtalen behövs och används så snart ett lands militära personal efter inbjudan av den mottagande staten befinner sig på denna stats territorium. Syftet med avtalen är att på förhand reglera en rad frågor som kan uppstå i samband med att en sändande stats militära personal befinner sig i en mottagande stat. Det kan röra vilka varor som får tas in i den mottagande staten, vad som händer om någon i den sändande statens styrka begår ett brott eller om en skada uppstår på egendom i den mottagande staten. Statusavtalen innebär också rättigheter och privilegier som medför att den sändande statens styrkor och dess personal undantas från delar av den mottagande statens nationella lagstiftning. Det är praktiskt och förutsebart att deltagande personal har samma rättsliga status oavsett i vilken avtalsslutande stat de befinner sig, så att verksamhet enkelt kan bedrivas och överföras mellan olika länder.

De tre mest betydande statusavtalen som Sverige är bundet av är PFF SOFA, det kompletterande tilläggsprotokollet till PFF SOFA och Samförståndsavtalet om värdlandsstöd (värdlandsstödsavtalet). Avtalens innehåll redovisas kort nedan. Den svenska lagstiftningen har ändrats till följd av innehållet i dessa statusavtal; i samband med att Sverige tillträdde PFF SOFA (1996) och vid utvidgningen av dess tillämpning (2005) samt vid tillträdet till det kompletterande tilläggsprotokollet och värdlandsstödsavtalet (2016).³¹

³¹ För en översikt av tidigare lagstiftningsarbeten, se bilaga 8 i Ds 2023:22.

Fram till dess att Sverige är medlem i Nato och har tillträtt Nato SOFA är PFF SOFA tillämpligt i förhållande till Natos medlemsländer.³² Amerikansk militär närvaro i Sverige kommer således tills vidare regleras enligt PFF SOFA tillsammans med DCA-avtalet. Som framkommit ovan motsvarar det materiella innehållet i PFF SOFA innehållet i Nato SOFA.

När Sverige har tillträtt Nato SOFA är det detta avtal som kommer att tillämpas tillsammans med DCA-avtalet i förhållande till USA. Nato SOFA redovisas tillsammans med vissa andra avtal och förslag till författningsändringar i departementspromemorian Sveriges tillträde till vissa Natoavtal (Ds 2023:22). Departementspromemorian har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet.

4.1.1 Nato SOFA

Nato SOFA är från 1951 och reglerar den rättsliga statusen för ett Natolands styrkor när de befinner sig inom ett annat Natolands territorium. Avtalet är tillämpligt varje gång en person som är militär eller civil och som tillhör en militär styrka, eller en anhörig till en sådan person, efter inbjudan, befinner sig på en annan avtalsparts territorium.

Nato SOFA innehåller 20 artiklar. I avtalet finns bl.a. regler om undantag från pass- och viseringsbestämmelser och från den mottagande statens regler om kontroll och registrering av utlänningar, giltighet av utländska körkort, under vilka omständigheter medlemmar av en styrka får inneha och bära vapen på en mottagande stats territorium, regler om straffrättslig jurisdiktion för brott som begås på den mottagande statens territorium, om rättsligt samarbete och befogenhet att utöva polisiär myndighet i förläggningar samt detaljerade bestämmelser om hur olika typer av skadeståndsanspråk ska hanteras. Det finns också regler om vilka villkor som ska gälla för inköp av varor, anställningar och sjukvård, beskattning av den utsända personalen samt bestämmelser om tull och valutareglering.

³² Se prop. 1995/96:37 och prop. 2004/05:7. I det senare lagstiftningsärendet utökades tillämpningsområdet.

4.1.2 PFF SOFA

Partnerskap för fred (PFF) är ett internationellt samarbete mellan Natomedlemmar och andra stater (partnerländer) som tillkom 1994. Sverige anslöt sig till samarbetet redan samma år. Inom samarbetet finns avtalet PFF SOFA från 1995, vilket reglerar statusen för ett lands styrkor när de befinner sig på en annan avtalsparts territorium. Avtalet hänvisar till statusreglerna i Nato SOFA. PFF SOFA innebär således en territoriell utvidgning av de materiella reglerna i Nato SOFA till de PFF-länder som inte är Natomedlemmar. Till PFF SOFA hör även två tilläggsprotokoll. Enligt det första tilläggsprotokollet åtar sig parterna att inte verkställa en dödsdom mot en medlem i en styrka från någon annan stat som är part i tilläggsprotokollet.

Det kompletterande tilläggsprotokollet till PFF SOFA upprättades 1997 och trädde i kraft 1999. Detta reglerar den rättsliga statusen för militära Natohögkvarter och för deras personal på PFF-ländernas territorium genom att hänvisa till och utvidga den territoriella omfattningen av ett avtal mellan Natoländerna; det s.k. Parisprotokollet från 1952 (protokoll om status för internationella militära högkvarter upprättade med stöd av Nordatlantiska fördraget). Parisprotokollet består av 16 artiklar men hänvisar i materiellt hänseende i sin tur huvudsakligen till statusreglerna i Nato SOFA. Därutöver innehåller Parisprotokollet vissa tolkningsregler och ytterligare bestämmelser om skattefrihet.

4.1.3 Samförståndsavtalet om värdlandsstöd

Samförståndsavtalet om värdlandsstöd³³ undertecknades den 4 september 2014. Det är ett övergripande ramavtal med 11 avsnitt. Det innehåller grundläggande principer och förfaranden, inklusive regler av juridisk och finansiell karaktär, beträffande det stöd som Sverige i egenskap av värdland lämnar till Nato när Nato verkar på svenskt territorium i något avseende. Avtalet är avsett att användas såväl i fredstid, t.ex. vid övningar, som vid kris och konflikt i Sverige

³³ Samförståndsavtalet mellan Konungariket Sveriges regering och Nordatlantiska fördragsorganisationens Headquarters, Supreme Allied Commander Transformation samt Supreme Headquarters Allied Powers Europe om tillhandahållande av värdlandsstöd vid genomförande av Nordatlantiska fördragsorganisationens operationer, övningar och annan liknande militär verksamhet.

eller i närområdet. Avtalet blir tillämpligt endast i de fall Sverige först fattar ett nationellt beslut om att bjuda in Nato för att genomföra någon form av verksamhet. Avtalet har tillämpats vid Natoleda övningar i Sverige. Vid ett svenskt medlemskap i Nato kan antalet övningar komma att öka och avtalet därmed bli tillämpligt vid fler tillfällen.

4.2 Jämförelse mellan DCA-avtalet och gällande statusavtal

De materiella reglerna i DCA-avtalet kompletterar Nato/PFF SOFA. Genom Nato/PFF SOFA tillerkänner Sverige redan i dagsläget amerikanska styrkor, tillhörande civila komponenter och anhöriga vissa rättigheter och privilegier. DCA-avtalet skiljer sig på så sätt att avtalet dels är bilateralt, dels inte är reciprokt utan endast ger amerikanska styrkan och vissa tillhörande personer särskilda rättigheter och privilegier när de befinner sig i Sverige inom ramen för verksamhet som omfattas av avtalet. Avtalet ger alltså inte Försvarsmakten och dess personal motsvarande rättigheter och privilegier vid vistelse i USA. Då gäller för närvarande PFF SOFA, och efter det att Sverige blivit medlem i Nato och tillträtt Nato SOFA, det senare avtalet. Skälet till denna skillnad är att USA har särskilda behov givet att dess försvarsmakt har närvaro i många allierade stater och partnerländers territorium, medan det inte finns motsvarande behov av utländsk militär närvaro i USA. Andra allierade stater har inte USA:s erfarenhet av att i motsvarande utsträckning ha militära styrkor på en allierads territorium och har inte heller lyft behovet av att få motsvarande rättigheter och privilegier som finns i DCA-avtalet.

De författningsändringar som Sverige har antagit på grund av PFF SOFA och andra statusavtal medför att vår lagstiftning till viss del redan är anpassad för de nya åtagandena enligt DCA-avtalet. DCA-avtalet innehåller dock ytterligare bestämmelser om rättigheter och privilegier. Samtidigt kan konstateras att vissa av privilegierna på t.ex. skatteområdet sedan tidigare gäller för Natohögkvarter, styrkor och personal som lyder under högkvarteren genom det kompletterande tilläggsprotokollet till PFF SOFA och värdlandsstödsavtalet.

I jämförelse med vad som följer av Nato/PFF SOFA innehåller DCA-avtalet en bredare definition av vilka juridiska och fysiska personer som ska anses ingå i eller vara en förutsättning för att en amerikansk styrka ska kunna utföra sina uppgifter. I styrkan ingår på sedvanligt vis dess militära och civila personal. Därutöver har anhöriga och leverantörer en särskild koppling till styrkan. Att anhöriga till medlemmar av styrkan ska kunna medfölja denna anses vara en grundförutsättning för att styrkans medlemmar ska kunna utföra sin tjänst. Förutom den mer traditionella rollen som en anhörig har som medföljande familjemedlem kan en anhörig också genom anställning av amerikanska försvarsmyndigheter, den amerikanska styrkan eller amerikanska organisationer utföra tjänster för den amerikanska styrkan och dess personal. Det kan t.ex. vara en tjänst på en militär serviceinrättning såsom en mäss eller ett militärt postkontor.

USA har en försvarsmakt som till stora delar bygger sin verksamhet på ett upphandlat stöd från privata aktörer. Leverantörer till den amerikanska styrkan som kan komma att verka i Sverige inom ramen för DCA-avtalet kan vara såväl svenska som icke svenska. Icke svenska leverantörer omfattas redan av värdlandsstödsavtalet när Nato verkar på svenskt territorium i något avseende. Sverige lämnade dock ett tolkningsmeddelande i samband med undertecknandet av värdlandsstödsavtalet med innebörden att Sverige inte erkänner leverantörer som en del av styrkan. Nato lämnade i sin tur ett meddelande som innebär att det svenska uttalandet gäller endast i den mån som Natoledd verksamhet fortfarande kan fylla sitt syfte. Enligt regeringens mening i det lagstiftningsarbetet blir det därmed en bedömningsfråga i varje enskilt fall om leverantören ska anses vara nödvändig för den aktuella aktiviteten (se prop. 2015/16:152 s. 35).

Det finns vare sig skäl eller förutsättningar för att inte låta leverantörer omfattas av DCA-avtalet. Sverige har därför vid undertecknandet av DCA-avtalet inte lämnat något tolkningsmeddelande motsvarande det som lämnades i förhållande till värdlandsstödsavtalet. Till skillnad från värdlandsstödsavtalet kommer det därför inte att bli en bedömningsfråga om en viss leverantör är nödvändig för en särskild aktivitet. I enlighet med DCA-avtalet förutsätts dock den enskilda leverantören att genom

intyg kunna visa sin förbindelse med den amerikanska styrkan (se avsnitt 4.).

I de följande avsnitten där den amerikanska styrkan behandlas är alltså utgångspunkten att den omfattar styrkan som juridisk person och militär och civil personal och i vissa fall anhöriga som fysiska personer samt leverantörer. Leverantörer tillhörande den amerikanska styrkan kan vara såväl juridiska som fysiska personer.

5 DCA-avtalet

5.1 Allmänt om avtalet

Avtalet om försvarssamarbete mellan USA och Sverige (Agreement on Defense Cooperation [fortsättningsvis DCA-avtalet]) är ett avtal som reglerar förutsättningarna för amerikansk militär närvaro i Sverige. Avtalet kompletterar Nato/PFF SOFA och innehåller bestämmelser om den rättsliga statusen för amerikansk militär personal, leverantörer och anhöriga. Därutöver regleras frågor om USA:s rätt till tillträde till svenskt territorium och rätt att använda vissa anläggningar och områden här. Avtalet innehåller en preambel, 30 artiklar och en bilaga. Avtalet finns i en engelsk och en svensk språkversion som båda är lika giltiga. Den svenska språkversionen finns i bilagan till denna promemoria. Den engelska språkversionen finns tillgänglig på regeringens hemsida (www.regeringen.se).

Avtalet bygger på ett nära samarbete mellan USA och Sverige. Alla aktiviteter ska utföras med full respekt för svensk suveränitet, svenska lagar och internationella förpliktelser. Det är precis som tidigare Sverige som har rätt att avgöra om verksamhet får äga rum på svenskt territorium och en grundförutsättning för all amerikansk närvaro är att den sker med svenskt samtycke. Ett av avtalets syften är dock att frigöra samarbetet från betungande administrativa processer inför varje amerikansk närvaro i Sverige. Enskilda beslut ska därmed inte behöva fattas inför varje besök och aktivitet som sker inom ramen för avtalet.

DCA-avtalet är tillämpligt varje gång amerikanska styrkor befinner sig i Sverige. Det gäller även när närvaron inte är kopplad till aktiviteter vid de överenskomna anläggningarna och områdena som anges i bilagan till avtalet.

5.2 De enskilda bestämmelserna

Inledning

I ingressen anges ett antal allmänna utgångspunkter för avtalet. Bland annat betonas parternas insikt om behovet av att fördjupa sitt försvarssamarbete och sin individuella och kollektiva förmåga att stå emot väpnade angrepp i enlighet med folkrätten. Vidare framhålls att amerikansk personal närvarar i Sverige med svenskt samtycke och i syfte att arbeta för fred och säkerhet. Hänvisningar görs också till en rad övriga avtal som gäller mellan parterna.

Artikel 1

Avtalets första artikel behandlar överenskommelsens omfattning och syfte. I punkten 1 anges att avtalet fastställer ramarna för fördjupat försvarssamarbete mellan Sverige och USA, i enlighet med folkrätten och med Sveriges samtycke. Avtalet kompletterar bestämmelserna i Nato/PFF SOFA. Referenser till Nato SOFA görs på flera platser i avtalet. Här kan noteras att Sverige i skrivande stund inte är medlem i Nato, och alltså inte part till Nato SOFA. Däremot är vi bundna av PFF SOFA, som hänvisar vidare till majoriteten av bestämmelserna i Nato SOFA. När det i DCA-avtalet görs hänvisningar till avtalsåtaganden som framgår av Nato SOFA ska det därmed, så länge Sverige inte har tillträtt Nato SOFA, förstås som en hänvisning till PFF SOFA som i sin tur hänvisar vidare till de materiella bestämmelserna i Nato SOFA.

Av punkten 2 framgår att all verksamhet som omfattas av avtalet ska utföras med full respekt för Sveriges suveränitet, svenska lagar och Sveriges internationella rättsliga förpliktelser, inklusive vad gäller lagring av vissa typer av vapen på svenskt territorium.

Artikel 2

Artikeln innehåller definitioner av begrepp som används i avtalet.

Med *amerikanska styrkor* ("U.S. forces") avses både militär och civil personal.

Styrka ("Force") definieras på samma sätt som i Nato SOFA³⁴.

Den *civila komponenten* ("Civilian component") definieras på samma sätt som i Nato SOFA³⁵, men utvidgas i DCA-avtalet till att också omfatta anställda hos utländska ideella organisationer, om sådana personer är medborgare eller stadigvarande boende i USA och inte är stadigvarande boende i Sverige. De personer som avses är sådana som följer med styrkorna och exempelvis sköter sociala aktiviteter för den militära personalen, men som inte är anställda av styrkan. Till den civila komponenten räknas också anhöriga som även är anställda av de amerikanska styrkorna eller ovan nämnda ideella organisationer. Dessa personer kan alltså klassas både som anhöriga och som en del av styrkan. Avtalstexten utesluter inte att personerna i fråga är svenska medborgare. De anhöriga kan dessutom vara stadigvarande boende här. I artikel 15 finns ytterligare en betydelse av den civila komponenten, som bara gäller för den artikeln.

Amerikanska leverantörer ("U.S. contractors") är juridiska personer som varken är registrerade eller har hemvist i Sverige enligt svensk lag och fysiska personer som varken är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige. Som amerikanska leverantörer räknas också dessa bolags anställda, såvida de inte är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige. Ett bolag eller en person är amerikansk leverantör när de är i Sverige under ett kontrakt eller underkontrakt med amerikanska försvarsdepartementet för att leverera varor eller tjänster i samband med aktiviteter enligt DCA-avtalet. Amerikanska leverantörer omfattas i viss omfattning av avtalets regler för amerikanska styrkor. Anledningen till detta är att USA:s försvarsmakt använder privata leverantörer i stor utsträckning.

På motsvarande sätt är *svenska leverantörer* ("Swedish contractors") juridiska personer som är registrerade eller har hemvist i Sverige enligt svensk lag och dessa bolags anställda eller

³⁴ Den personal som tillhör land-, sjö- eller luftstridskrafter från någon part när den befinner sig på tjänsteuppdrag inom en annan parts territorium i Nato-området med förbehåll för att de två parterna kan komma överens om att vissa personer, enheter eller förband inte ska betraktas såsom utgörande eller vara inbegripna i en styrka vid tillämpningen av detta avtal (artikel I a. Nato SOFA).

³⁵ De civilpersoner som medföljer en styrka tillhörig någon part och som är anställda i den partens krigsmakt, och som inte är statslösa personer eller medborgare i någon stat som inte är part i nordatlantiska fördraget och inte heller är medborgare i eller har hemvist i den stat i vilken styrkan tjänstgör (artikel I b. Nato SOFA).

anställda av amerikanska leverantörer, om de är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige. Även fysiska personer som är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige räknas som svenska leverantörer.

Anhörig ("Dependent") har samma definition som i Nato SOFA³⁶, men utökas i DCA-avtalet till att också avse familjemedlemmar till medlemmar i styrkan eller den civila komponenten som är beroende av och försörjd av medlemmen, som bor tillsammans med medlemmen och som är i Sverige med USA:s samtycke.

Överenskomna anläggningar och områden ("Agreed facilities and areas") är sådana som listas i avtalets bilaga och som med Sveriges samtycke får användas av amerikanska styrkor, leverantörer, anhöriga och andra enligt överenskommelse.

Verkställande organ ("Executive agent") är respektive lands försvarsdepartement, eller den som departementet sätter i sitt ställe. Begreppet används genomgående i avtalet och anger vilket statsorgan som är behörigt att vidta åtgärder i vissa särskilda avseenden (se artiklarna 3–5, 15 och 28–30).

Officiell amerikansk information ("Official U.S. information") är information som ägs av, produceras för eller av eller kontrolleras av USA, även när sådan information i den dagliga verksamheten är under kontroll eller användning av en leverantör på uppdrag av den amerikanska regeringen.

Artikel 3

I artikel 3 regleras USA:s tillgång till och användning av de anläggningar och områden som anges i bilagan till avtalet. Av central betydelse är bestämmelsen om att amerikanska styrkor, leverantörer och anhöriga ska ha obehindrat tillträde till dessa platser för en rad olika syften. Sverige och USA kommer att ha gemensam tillgång till samtliga platser, men USA kan ges ensam tillgång till en del av en sådan svensk anläggning eller ett område. Enligt punkten 2 har USA rätt att kontrollera inpassagen till de delar som nyttjas exklusivt av USA.

³⁶ Maka eller make till medlem av en styrka eller en civil komponent eller barn till sådan medlem som är beroende av honom eller henne för sitt uppehälle (artikel I c.Nato SOFA).

Av punkten 3 följer att Sverige åtar sig att på begäran vidta rimliga åtgärder för att underlätta tillfällig amerikansk tillgång även till andra platser, så som vägar och hamnar, inklusive sådana som finns i privat ägo.

Enligt punkten 4 ska parterna ta hänsyn till säkerhetsfrågor vid användningen av de överenskomna anläggningarna och områdena. Artikel 6 hör samman med artikel 6, som reglerar säkerheten på gemensamma anläggningar och områden. I artikel 6 punkten 2 anges att de amerikanska styrkorna ska samordna säkerhetsplaner med svenska myndigheter – det gäller även frågor som rör artikel 3.

Sverige har ansvar för att utrusta samtliga anläggningar (punkten 5) och USA ges viss rätt att vidta bygg- och anläggningsarbete på dessa platser, i samordning med svenska myndigheter (punkten 6). Hur kostnaderna för sådant arbete ska fördelas regleras i punkterna 7 och 8 i artikeln. Av punkten 9 följer att finansieringen av byggprojekt som genomförs av amerikanska styrkor ska följa amerikanska regler. Sverige åtar sig att underlätta för USA genom att inhämta nödvändiga bygglov med mera. Sådana tillstånd ska ges utan kostnad för USA (punkten 10).

Att användningen och utvecklingen av de gemensamma områdena ska ske genom samarbete följer av artikelns sista punkt.

Artikel 4

Artikel 4 ger USA rätt att transportera, förhandslagra och förvara utrustning på de överenskomna anläggningarna och områdena eller på andra platser parterna enas om. Försvarsmakten ska informeras om vilken utrustning och vilka mängder det rör sig om och när leverans ska ske (punkten 1). Enligt punkten 2 ska de amerikanska styrkorna ha exklusiv tillgång till förvaringen och alltid ha rätt att transportera utrustningen ut ur landet. USA:s styrkor och amerikanska och svenska leverantörer ska också ha obegränsad tillgång till försvarsanläggningar för aktiviteter som har med förvaringen att göra, såsom leverans, hantering, inspektion, underhåll och förflyttning. Amerikanska styrkor ska också ha tillgång till flygplatser och hamnar för leveranser och andra åtgärder kopplade till förhandslagrade materiel (punkten 3).

Artikel 5

Artikel 5 reglerar äganderätten till egendom. Överenskomna anläggningar och områden kommer hela tiden vara i svensk ägo. Sverige behåller äganderätten till alla byggnader, icke-flyttbara konstruktioner och markfästa anordningar på överenskomna anläggningar och områden, även för det fall USA har renoverat eller byggt om dessa. Byggnader, konstruktioner och markfästa anläggningar som USA uppfört tillfaller Sverige, men ska användas av de amerikanska styrkorna så länge det behövs (punkten 1). USA ska återlämna varje del av överenskomna anläggningar och områden inklusive sådant som USA byggt när amerikanska styrkor inte längre använder platsen, förutsatt att det inte orsakar USA någon kostnad. Parterna ska samråda när det gäller villkoren för återlämnande och möjlig kompensation för restvärdet av förbättringsåtgärder som USA utfört (punkten 2).

Enligt punkten 3 behåller amerikanska styrkor och leverantörer äganderätten till all lös egendom – som varor, utrustning, materiel, förnödenheter och flyttbara konstruktioner – som de förvärvat inom ramen för avtalet. I punkten 4 påminns om möjligheten för parterna att samråda kring försäljning av amerikansk utrustning.

Artikel 6

Allmänna frågor om säkerhet regleras i artikel 6. I punkten 1 framhålls Sveriges övergripande ansvar för säkerheten på svenskt territorium och Sverige åtar sig att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose säkerheten för amerikanska styrkor, leverantörer, anhöriga och förhandslagrat materiel.

Med hänvisning till artikel VII.10 i Nato SOFA får USA i punkten 2 rätt att vidta åtgärder för att säkerställa ordningen och skydda personalen inom och i den omedelbara närheten av överenskomna anläggningar och områden. De amerikanska styrkorna ska samordna säkerhetsplaner med svenska myndigheter. Detta gäller inte bara för aktiviteter enligt artikel 6, utan även till exempel åtgärder kopplade till inpassering i artikel 3.

I artikelns punkt 3 ges USA en möjlighet att vidta säkerhetsåtgärder även längre utanför de gemensamma anläggningarna och områdena, i syfte att skydda de amerikanska

styrkornas arbete. Det krävs då att det råder extraordinära omständigheter och de åtgärder som vidtas måste vara nödvändiga, proportionerliga och i enlighet med gemensamt godkända säkerhetsplaner.

Artikel 7

I artikel 7 regleras frågor kopplade till inresa till och utresa från Sverige när det gäller amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer och anhöriga. Medan artikel 11 behandlar tillträdet till svenskt territorium rör artikel 7 undantag från krav på kontrasignering av förflyttningsorder (punkten 1), pass och visering (punkten 2) och regler rörande registrering och kontroll av utlänningar (punkten 3). Enligt punkten 4 behåller en anhörig sin status enligt avtalet under nittio dagar efter att den medlem i styrkan som de följt med till Sverige avlidit eller blivit förflyttad till ett annat land. Barn som går i skolan räknas som medföljande till trettio dagar efter skolårets slut eller efter att inskrivningen har upphört.

Artikel 8

Artikel 8 behandlar frågor om logistikstöd. Sverige ska efter förmåga ge USA det logistiska stöd som efterfrågas. Artikelns andra och tredje punkter reglerar betalning av och villkor för stöd som ges. De amerikanska styrkorna och såväl amerikanska som svenska leverantörer ska erbjudas samma villkor som svenska Försvarsmakten och vara befriade från skatter och avgifter på det sätt som framgår av artikel 16. Undantaget från skatt är en precisering av det generella undantag som föreskrivs i artikel 16 punkten 1 och innebär i sak inte några ytterligare skattelättnader.

Artikel 9

I artikel 9 undantas amerikanska fordon, inklusive släpvagnar, och förare från vissa svenska regler. Fordon som tillhör de amerikanska styrkorna, amerikanska leverantörer och anhöriga ska inte behöva genomgå svensk kontrollbesiktning. De ska inte heller omfattas av

något generellt krav på att vara registrerade i vägtrafikregistret. På förfrågan ska Sverige utan kostnad tillhandahålla de eventuella dokument och fordonsmärken som krävs för att ett fordon ska få brukas i Sverige, samt registreringsskyltar till militära och privata bilar. För privata bilar ska sådana märken och skyltar inte gå att särskilja från dem som tillhandahålls den svenska civilbefolkningen. Amerikanska fordon kan registreras i det svenska vägtrafikregistret när så krävs, men ägaruppgifterna ska då av säkerhetsskäl omfattas av sekretess och inte lämnas ut till allmänheten innan berörda amerikanska försvarsmyndigheter har hörts. Sådan registrering kan bli aktuell när amerikanska bilar ska förses med svenska registreringsskyltar. De amerikanska styrkorna ska då överlämna de uppgifter som krävs för registrering till berörd svensk myndighet.

I artikelns två sista punkter anges att de amerikanska försvarsmyndigheterna ska vidta nödvändiga säkerhetsåtgärder för sina fordon, och att de privatpersoner som kör egna fordon ska se till att bilarna når upp till tillräcklig säkerhetsstandard. Privata fordon som är registrerade här ska också genomgå regelbundna tillämpliga inspektioner.

Artikel 10

Artikel 10 reglerar frågor om förarbevis och tillstånd att utöva så kallade reglerade yrken. Sverige ska godta de amerikanska förarbevis som medlemmar i styrkan och amerikanska leverantörer har för fordon, fartyg och luftfartyg. När det gäller privata fordon ska amerikanska körkort för medlemmar i styrkan, dess anhöriga och amerikanska leverantörer som är 18 år eller äldre vara giltiga i Sverige, utan krav på något förarprov eller på internationellt körkort.

Punkten 3 ger medlemmar i de amerikanska styrkorna och amerikanska leverantörer rätt att inom ramen för styrkans behov utöva alla typer av reglerade yrken i Sverige, utan krav på svensk yrkeslicens eller motsvarande tillstånd. Personen ska dock ha motsvarande licens i USA, EU eller andra kvalifikationer som godtas av amerikanska myndigheter.

Artikel 11

Artikel 11 reglerar amerikanskt tillträde till svenskt territorium. Portalbestämmelsen finns i artikelns första punkt, som anger att amerikanska luftfartyg, fartyg och fordon ges rätt att anlända, lämna och röra sig fritt i Sverige. Sådana luftfartyg, fartyg och fordon får inte bordas eller kontrolleras utan samtycke från USA. Relevanta regler avseende säkerhet och trafik ska respekteras, precis som andra tillämpliga förfaranden. Sådana tillämpliga förfaranden kan t.ex. utgöras av Försvarsmaktens närmare bestämmanden, som mer detaljerat anger klockslag och koordinater för inpassering till Sverige.

I punkten 2 anges att de amerikanska styrkornas luftfartyg ska ha rätt att röra sig inom Sverige och vara befriade från en rad avgifter. Motsvarande bestämmelse om avgiftsbefrielse för fartyg finns i punkten 3. Avgiftsbefrielsen avser endast flygplatser och hamnar som ägs och drivs av staten på svenskt territorium.

Enligt punkten 4 ska de amerikanska styrkorna och amerikanska och svenska leverantörer erbjudas samma villkor som Försvarsmakten för tjänster kopplade till artikeln. Aktörerna ska vara befriade från skatter och avgifter på det sätt som framgår av artikel 16. Undantaget från skatt är en återupprepning av det generella undantag som föreskrivs i artikel 16 punkten 1 och innebär i sak inte några ytterligare skattelättnader.

Artikel 12

Avtalets regler om straffrättslig jurisdiktion finns i artikel 12. Artikelns regler bygger vidare på och ska läsas tillsammans med artikel VII i Nato SOFA, som fördelar domsrätten mellan besökande och mottagande land. Enligt artikel VII har t.ex. mottagande land exklusiv domsrätt för brott som bara är straffbara i det landet. Om båda länderna har domsrätt för ett brott ger artikel VII besökande land företräde till domsrätt för brott som en medlem av landets styrka inklusive dess civila komponent har begått i tjänsten, och för brott av sådana personer som enbart riktar sig mot det besökande landets intressen. I övriga fall har mottagarlandet företräde till att utöva domsrätt. Artikel 12 innebär att USA i händelse av

konkurrerande domsrätt får företräde till domsrätt i fler fall än vad som gäller enligt Nato SOFA.

Genom punkten 1 ges USA primär domsrätt även för brott som medlemmar av de amerikanska styrkorna inklusive dess civila komponent begått utom tjänsten och som inte enbart riktats mot amerikanska intressen. Sverige kan återta domsrätten i specifika fall som är av särskild betydelse för Sverige, när det gäller händelser som skett utom tjänsten och inte enbart riktats mot amerikanska intressen.

Artikel 12 innehåller också regler om USA:s skyldighet att informera Sverige om händelser som faller under bestämmelsen (punkten 2), att all prövning ska ske i allmän domstol (punkten 3) och regler om möjligheten att avgöra mål i den tilltalades frånvaro (punkten 4).

USA avgör om en händelse har skett i tjänsten eller inte (punkten 5), vilket har betydelse för Sveriges möjlighet att återta domsrätten. Avtalet innehåller dock regler om att parterna ska samråda i dessa frågor och en möjlighet till överprövning.

I punkten 6 påminns om att Sverige alltid har rätt att vidta förundersökningsåtgärder för att utreda misstänkta brott, och att parterna ska samarbeta så som anges i artikel VII.6.a i Nato SOFA.

Artikel 13

Artikel 13 innehåller regler om frihetsberövanden. Sverige ska enligt första punkten informera USA om samtliga frihetsberövanden av medlemmar av de amerikanska styrkorna och av anhöriga. USA ges besöksrätt och rätt att närvara vid förhör och förhandlingar rörande dessa personer.

I punkten 2 regleras amerikanska försvarsmyndigheters rätt att, om de så önskar, få överföra en frihetsberövad person till amerikanskt förvar fram till dess att samtliga förhandlingar är avslutade. USA åläggs då ett visst ansvar för att personen inställer sig till förhör m.m. Är rättsprocessen inte avslutad inom ett år upphör USA:s ansvar för den frihetsberövade. Perioden kan förlängas på sätt som anges i artikeln.

I punkten 3 finns regler om avräkning av tid som frihetsberövad.

USA och Sverige ska gemensamt peka ut de fängelser som kan bli aktuella för verkställande av fängelsestraff för en medlem ur de amerikanska styrkorna eller för en anhörig. I punkten 4 ges amerikanska myndigheter och anhöriga också viss rätt att besöka och lämna stöd till frihetsberövade.

Artikel 14

Artikeln ger uttryck för den grundläggande militära principen att besökande land ansvarar för disciplinen inom sina styrkor även när de befinner sig utomlands. Enligt punkten 1 får de amerikanska försvarsmyndigheterna i detta syfte upprätta militärpolisenheter på de överenskomna anläggningarna och områdena. Sådan militärpolis får också användas i samhällen i närheten av militära områden och anläggningar där styrkan befinner sig. Användningen ska då ske i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden och i samordning med svenska tjänstemän. När de amerikanska styrkorna befinner sig på gemensamt använda anläggningar och områden ska svenska och amerikanska myndigheter samordna utövandet av polisär myndighet.

Artikel 15

Medlemmar av de amerikanska styrkorna ska inte kunna bli föremål för civilrättsliga anspråk eller administrativa sanktioner för händelser som skett i tjänsten. Tredjemansskador ska i stället regleras i enlighet med det system som anges i artikel VIII i Nato SOFA.

Den civila komponenten utökas i artikel 15 i jämförelse med definitionen i avtalet i övrigt (punkten 2).

I punkten 3 anges hur frågan om en händelse skett i tjänsten ska avgöras. Amerikanska myndigheter har bestämmanderätt, men svenska myndigheter har viss rätt till inflytande genom samråd och begäran om omprövning.

Medlemmar av de amerikanska styrkorna ska inte drabbas av ofördelaktiga domstolsbeslut (t.ex. tredsdomar) i civilrättsliga mål om deras frånvaro beror på tjänsteutövning eller behörigt godkänd frånvaro.

Artikel 16

I artikel 16 finns den huvudsakliga regleringen av skattelättnader för de amerikanska styrkorna. Undantaget är formulerat så att alla köp som görs av eller för de amerikanska styrkorna ska vara undantagna mervärdesskatt, punktskatt och annan skatt på varor och tjänster. Det betyder att även leverantörers köp, i den mån varan eller tjänsten slutligen ska användas av de amerikanska styrkorna, ska vara skattebefriade. En förutsättning för undantag från skatt är att den som begär undantag kan presentera ett intyg som visar att varan eller tjänsten är avsedd för de amerikanska styrkorna.

Den praktiska hanteringen av skatteundantaget regleras i punkten 2. Skattefriheten ska ges direkt vid köptillfället i den mån den enskilda försäljaren erbjuder en sådan möjlighet. I andra fall ska skatten återbetalas inom 30 dagar från det att en fullständig ansökan inkommit till Skatteverket.

En särreglering finns för varor som är föremål för punktskatt. För sådana varor ska skattefrihet för punktskatt ges vid köptillfället när köpet görs direkt från ett skatteupplag eller från Försvarsmakten eller på annat sätt som parterna kommit överens om. Vid köp från andra aktörer finns ingen möjlighet till avdrag direkt vid köpet, utan skattefriheten får hanteras genom återbetalning.

Artikel 17

Regler om skattelättnader för enskilda finns i artikel 17. I artikelns första punkt regleras undantag från skatt och avgifter vid köp för privat bruk av varor här i landet och vid innehav, ägande m.m. av varor som har importerats till eller köpts här i landet för privat bruk. Undantagen ska tillämpas i enlighet med gemensamt bestämda förfaranden, vilket vid köp av varor här i landet i dagsläget betyder återbetalning av erlagd skatt. Sverige åtar sig genom artikeln inte att inrätta något system för direktavdrag vid köpet. Precis som för officiella köp ska skatten återbetalas inom 30 dagar från det att en fullständig ansökan inkommit till Skatteverket.

Punkten 2 innehåller undantag från svensk inkomstskatt och innebär att undantaget i artikel X i Nato SOFA utökas. All inkomst som medlemmar i de amerikanska styrkorna, anhöriga och anställda hos amerikanska leverantörer får från anställning hos den civila

komponenten av styrkan, militära serviceverksamheter enligt artikel 21 och amerikanska postkontor enligt artikel 22 ska vara undantagen svensk inkomstskatt. All inkomst som medlemmar i de amerikanska styrkorna och anhöriga får från amerikanska staten eller någon annan icke svensk arbetsgivare, och ersättning till anställda hos amerikanska leverantörer inom ramen för kontrakt för de amerikanska styrkorna eller från någon icke svensk arbetsgivare, befrias från svensk inkomstskatt. En förutsättning för skattelättnad är att personen inte är svensk medborgare och inte heller är stadigvarande bosatt i Sverige. Vid dubbelt medborgarskap i Sverige och USA ska en medlem av styrkan eller en anhörig räknas som enbart amerikansk medborgare och alltså beviljas skattelättnad. Ytterligare skattelättnader för amerikanska leverantörer finns i artikel 26.

I punkten 3 anges att svenska regler om arbetsgivares och enskilda näringsidkares skyldighet att dra av inkomstskatt inte ska tillämpas på sådan inkomst som är skattebefriad under avtalet.

Av punkten 4 följer att sådan inkomst som är skattebefriad enligt avtalet inte heller omfattas av det svenska arbetsbaserade systemet för social trygghet. Detta gäller för personer som inte är stadigvarande bosatta i Sverige, EU eller Europeiska frihandels-sammanslutningen och innebär att socialavgifter inte ska betalas på deras skattebefriade inkomster, samt att sådana inkomster inte heller ger rätt till arbetsbaserade socialförsäkringsförmåner i Sverige.

Av punkten 5 framgår att svenska och amerikanska myndigheter ska arbeta gemensamt mot missbruk av artikelns undantag.

Artikel 18

I artikel 18 (punkterna 1, 2 och 4) undantas de amerikanska styrkorna från svenska regler på tullområdet vad gäller vilken typ av varor som får föras in i landet samt från tull, skatter och avgifter som ska betalas i samband med import och export. Undantaget gäller för officiella köp som görs av de amerikanska styrkorna eller för att slutligen användas av eller för styrkorna. I artikeln förtydligas att detta även inkluderar import som görs av eller för serviceverksamheter och postkontor i artikel 21 och 22 och sådan

import som görs inom ramen för ett avtal med de amerikanska styrkorna.

Av punkten 3 följer att de amerikanska styrkorna ska tillhandahålla ett intyg som visar att artikelns undantag är tillämplig på de varor som förs in. De amerikanska styrkorna ska också kräva av sina leverantörer att materiel m.m. som importeras tull- och skattefritt enbart används för att fullgöra kontraktet med USA. Parterna ska samarbeta för att se till att mängden varor som importeras är rimlig.

Artikel 19

I artikel 19 undantas import som görs för privat bruk av medlemmar i de amerikanska styrkorna, deras anhöriga och amerikanska leverantörer från tull och skatt. Undantaget ska tillämpas även för gåvor och varor som levereras till personerna enligt avtal som ingåtts med personer som inte har hemvist i Sverige. Mängden varor får inte överstiga vad som är rimligt för privat bruk. Parterna ska samarbeta kring begränsningar av vilken mängd varor innehållande tobak, nikotin och alkohol som får föras in.

Punkten 2 innehåller regler om överlåtelse av tullfria varor. Överlåtelse får ske tull- och skattefritt inom den amerikanska kretsen utan svensk godkännande, men inte utanför – med undantag för gåvor till välgörenhet. Vid överlåtelse till någon annan i Sverige ska tullen och skatten betalas av mottagaren. I artikeln finns också en bevisregel som säger att en polisanmälan ska vara tillräckligt för att svenska myndigheter ska godta att tullfri egendom blivit stulen och att ägaren därmed inte ska behöva betala skatter och avgifter för den försvunna egendomen.

Av artikelns två sista punkter följer att den tullbefriade kretsen får exportera den importerade egendomen utan att betala skatter och avgifter på exporten, och att parterna ska arbeta gemensamt mot att artikelns undantag missbrukas.

Artikel 20

Hur den praktiska tullhanteringen ska gå till regleras i artikel 20. All tullinspektion ska ske snabbt och i enlighet med gemensamt framtagna förfaranden. Om de amerikanska styrkorna begär det ska inspektionen kunna ske i hemmet eller på annan plats som parterna enas om. Officiell amerikansk information ska märkas och vara undantagen inspektion. USA ska arbeta mot missbruk av de regler om tullhantering som finns i avtalet och i Nato SOFA och ländernas myndigheter ska samarbeta för att utreda eventuella överträdelser.

Artikel 21

I artikel 21 regleras sådan verksamhet som bedrivs som stöd och service till de amerikanska styrkorna och anhöriga. Det kan till exempel röra sig om växlingskontor, affärer, utbildningscenter och fritidsaktiviteter som matsalar och träningscenter. De militära serviceverksamheterna kan drivas av de amerikanska styrkorna eller, på uppdrag av styrkorna, av icke-svenska organisationer. Styrkorna och de icke-svenska organisationerna kan även driva verksamheten genom en underleverantör. Verksamheten ska enligt punkten 1 vara undantagen krav på tillstånd och tillsyn samt inrättas på gemensamt fastställda platser på svenskt territorium.

I punkten 2 sägs att de amerikanska styrkorna kan ingå avtal med finansiella institutioner för finansiella tjänster i Sverige.

Av punkten 3 följer att serviceverksamheterna och de utländska organisationer som bedriver verksamhet enligt artikel 21 ska tillerkännas samma undantag från skatter, tull och avgifter som de amerikanska styrkorna. De ska inte heller behöva betala någon skatt eller avgifter på aktiviteter kopplade till verksamheten. Verksamheterna ska förvaltas och drivas i enlighet med tillämpliga amerikanska regler. När det gäller finansiella tjänster i punkten 2 kommer dock svenska regler gälla för svenska banker och andra svenska finansiella aktörer om de anlitas som underleverantörer. Svenska aktörer kommer inte utgöra sådana militära serviceverksamheter och organisationer som regleras i punkten 3.

I punkten 4 anges att USA ska motarbeta att varor och tjänster sprids till obehöriga samt att parterna kan begränsa inköpet av

skattebefriade varor för enskilda, till exempel när det gäller alkohol, tobak, nikotin, bränsle och varor av betydande värde.

Artikel 22

För att förenkla förmedlingen av post till och från de amerikanska styrkorna, anhöriga och amerikanska leverantörer ges USA möjligheten att bedriva egna militära postkontor i Sverige. Hanteringen av sådana regleras i artikel 22. I praktiken innebär det att post till personal placerad i Sverige skickas till ett postkontor med egen adress och postnummer i stället för att skickas till respektive individ. Utgående post kan märkas med amerikanska frimärken. Posthanteringen kommer inte att sammanblandas med den svenska posten, utan ske inom ett slutet system som drivs av och för USA. De amerikanska styrkornas officiella post får enligt punkten 3 inte inspekteras, genomsökas eller tas i beslag. Sådan post kommer, likt diplomatpost, vara särskilt märkt. Av punkten 4 följer att de amerikanska styrkorna ska vidta nödvändiga åtgärder för att motarbeta att otillåtna varor importeras via kontoren.

Artikel 23

I artikel 23 finns regler om valutahantering. De amerikanska styrkorna tillåts importera och exportera amerikansk valuta och amerikanska finansiella instrument i obegränsad mängd. Styrkorna tillåts även distribuera svensk och viss utländsk valuta och andra finansiella instrument till medlemmar i styrkorna och till anhöriga. Slutligen får styrkornas medlemmar och anhöriga föra in och ut valuta och andra finansiella instrument i amerikanska dollar och föra ut all valuta och alla finansiella instrument i den valutan, under förutsättning att de fört in eller mottagit denna från de amerikanska styrkorna.

Artikel 24

Artikel 24 anger vissa regler om bl.a. arbetstillstånd, socialavgifter och villkor för anställning. Av punkten 1 följer att de amerikanska

styrkorna och icke-svenska organisationerna som driver sådana militära serviceverksamheter som anges i artiklarna 21 och 22 får anställa anhöriga och personer som får arbeta i Sverige. Anhöriga som anställs ska undantas från krav på arbetstillstånd. Lokala civilanställdas anställning ska grundas på ett skriftligt anställningsavtal.

I punkten 2 anges att de amerikanska styrkorna och icke-svenska organisationerna ska fastställa villkoren för anställning i enlighet med amerikanska lagar och andra författningar, med full respekt för rådande löner och arbetsrättsliga bestämmelser i Sverige. I punkten 2 regleras även socialavgifter för civila lokalanställda. Av artikeln följer att anställningsvillkoren för dessa personer ska fastställas med full respekt för socialavgifter enligt svensk lag, men att avgifterna ska administreras och betalas i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden. Villkoren för anställning ska göras tillgängliga för tillänkta anställda som ett led i rekryteringsförfarandet.

I artikeln konstateras slutligen att USA inte avsäger sig någon immunitet i fråga om anställningsförhållanden.

Artikel 25

I artikeln behandlas de amerikanska styrkornas rätt att upphandla alla varor och tjänster utan begränsningar när det gäller val av leverantör. Avtalen ska bjudas ut, tilldelas och förvaltas i enlighet med amerikanska regler. Anbudsgivare och leverantörer ska få information om gällande amerikanska lagar, i syfte att möjliggöra för svenska företagare att träffa avtal med de amerikanska styrkorna (punkten 1). I punkten 2 åtar sig Sverige att inte behandla de amerikanska styrkorna mindre gynnsamt än Försvarsmakten när det gäller styrkans upphandling av varor och tjänster.

Artikel 26

Av artikel 26 framgår att amerikanska leverantörer ska vara undantagna svenska lagar och andra författningar när det gäller deras villkor för anställning när de utför arbete inom ramen för avtal mellan den amerikanska leverantören och de amerikanska styrkorna. Leverantörerna är också undantagna svenska regler om licensiering

och registrering av bolag när de tillhandahåller varor och tjänster till amerikanska styrkor på svenskt territorium.

I andra punkten undantas amerikanska leverantörer från beskattning i Sverige av intäkter och vinster från arbete för de amerikanska styrkorna. Regeln gäller vid sidan av de undantag från skatt som finns i artikel 16.

Artikelns sista punkt anger att en amerikansk leverantör som är en fysisk person inte ska anses ha skatterättslig hemvist i Sverige under perioder då han eller hon befinner sig här enbart för att fullgöra ett avtal för de amerikanska styrkorna.

Artikel 27

I artikel 27 anges inriktningen för Sveriges och USA:s arbete i frågor som rör miljö, folkhälsa (inklusive sanitära och fytosanitära frågor) och säkerhet. USA åtar sig att respektera den svenska regleringen på området.

Artikelns andra punkt behandlar Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och slutligt omhändertagande av farligt avfall. Sverige ska utse en kontaktpunkt vid ansvarig myndighet för mottagande av underrättelser enligt konventionen, och de amerikanska styrkorna ska lämna den information som krävs för att Sverige ska kunna uppfylla sina förpliktelser enligt konventionen.

Artikel 28

I artikeln försäkras de amerikanska styrkorna samt amerikanska och svenska leverantörer rätt att använda vatten, elektricitet och andra allmännyttiga tjänster till villkor som inte är mindre fördelaktiga än det som erbjuds Försvarmakten. Tjänsterna ska vara befriade från skatter och avgifter på det sätt som framgår av artikel 16.

Punkten 2 behandlar USA:s användning av svenskt radiospektrum och amerikanska telekommunikationssystem. Bland annat ges USA rätt att utan kostnad använda det radiospektrum som situationen kräver. De amerikanska styrkorna ska koordinera användningen av det svenska spektrumet med Sveriges verkställande

organ. Undantag från sådan koordinering får bara göras om brådskande operativa behov omöjliggör sådan samordning.

Artikel 29

I artikel 29 finns bestämmelser om finansiering, implementering och tvistelösning.

Artikel 30

Artikel 30 behandlar hur avtalet träder i kraft och framtida ändringar av avtalet och Bilaga A. Efter ikraftträdandet är avtalet giltigt i 10 år, varefter det kan sägas upp med ett års uppsägningstid.

Bilaga A

I bilagan listas de platser som i avtalet refereras till som "överenskomna anläggningar och områden". Det rör sig om 17 anläggningar och områden som disponeras av Försvarsmakten. Särskild reglering av aktiviteter kopplade till dessa platser finns i artiklarna 3, 4, 5, 6 och 14.

6 Godkännande av DCA-avtalet

6.1 Riksdagens godkännande av DCA-avtalet krävs

Överenskommelser med andra stater eller med mellanfolkliga organisationer ingås av regeringen (10 kap. 1 § regeringsformen). I vissa fall krävs riksdagens godkännande innan regeringen ingår en för riket bindande internationell överenskommelse. Det gäller bl.a. om överenskommelsen förutsätter att en lag ändras eller upphävs eller om överenskommelsen är av större vikt (10 kap. 3 § första och tredje styckena regeringsformen). Om riksdagens beslut om lagstiftning ska fattas enligt en särskild ordning, ska denna följas även vid riksdagens godkännande av överenskommelsen (10 kap. 3 § andra stycket regeringsformen).

DCA-avtalet förutsätter vissa lagstiftningsåtgärder. Avtalet är för sin betydelse i fråga om Sveriges försvar och säkerhet också att betrakta som en internationell överenskommelse av större vikt. DCA-avtalet ska därför enligt 10 kap. 3 § första och tredje styckena regeringsformen godkännas av riksdagen.

För att genomföra avtalet krävs i viss utsträckning överlåtelse av förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning i den mening som anges i 10 kap. 8 § andra stycket regeringsformen. Beslut om detta ska fattas i den ordning som anges i 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen.

6.2 DCA-avtalet ska godkännas

Förslag: DCA-avtalet ska godkännas.

Skälen för förslaget: Sveriges säkerhetspolitik syftar till att garantera landets oberoende och självständighet, värna suveräniteten, Sveriges intressen, grundläggande värderingar samt säkerställa svensk handlingsfrihet inför politisk, militär eller annan påtryckning (prop. 2020/21:30 s. 31). Hot mot freden och vår säkerhet avvärjs bäst i gemenskap och samverkan med andra länder. Genom att bidra till en säkrare omvärld, ett stabilt närområde och förutsägbara mellanstatliga relationer ökar Sveriges säkerhet. Sveriges säkerhetspolitik bygger på sammanhållning i EU och i Nato liksom samarbete i Norden och Östersjöområdet, inom FN och OSSE (Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa) och med transatlantiska partnerländer. En stark transatlantisk länk är avgörande för Europas säkerhet.

Att samarbeta med andra länder är en förutsättning för att säkra fred och stabilitet i Sverige. I en globaliserad värld är samverkan och gemenskap avgörande för att avvärja hot och för att skydda såväl nationell som internationell fred och säkerhet samt skydda Sveriges oberoende.

De senaste åren har Sverige stärkt den nationella försvarsförmågan och fördjupat de försvars- och säkerhetspolitiska samarbetena. Den 24 februari 2022 inledde Ryssland en fullskalig invasion av Ukraina. Det försämrade säkerhetsläget skapar ett än större och mer akut behov av att fördjupa samarbetet med andra länder och organisationer. Det kraftigt försämrade säkerhetspolitiska läget gör att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att stärka Sveriges säkerhet. Sverige har ansökt om medlemskap i Nato. Som medlem i Nato kommer Sverige att omfattas av de ömsesidiga försvarsförpliktelser som följer av artikel 5 i nordatlantiska fördraget. Det innebär att ett väpnat angrepp mot Sverige skulle betraktas som ett angrepp mot samtliga medlemsstater i Nato. De andra medlemsstaterna skulle då ha en skyldighet att bistå Sverige med de åtgärder som bedöms nödvändiga. Som medlem i Nato kommer Sverige även att förbinda sig att, i händelse av ett väpnat angrepp mot en annan medlemsstat, bistå den med de åtgärder som

bedöms nödvändiga, i enlighet med de ömsesidiga försvarsförpliktelser som följer av artikel 5 i nordatlantiska fördraget. Det kollektiva försvarsåtagandet stärker Sveriges säkerhet.

USA:s engagemang är av avgörande vikt för Europas och Sveriges säkerhet. I maj 2016 undertecknade Sverige och USA en gemensam avsiktsförklaring om fördjupat bilateralt försvarssamarbete. I maj 2018 ingick Sverige en trilateral avsiktsförklaring tillsammans med Finland och USA. Vid ett svenskt medlemskap i Nato blir Sverige och USA allierade. Att teckna ett DCA-avtal är en naturlig utveckling av Sveriges och USA:s långvariga samarbete. USA har ingått DCA-avtal med bl.a. Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Norge, Polen, Rumänien, Slovakien och Ungern. USA har under 2023 också undertecknat DCA-avtal med Tjeckien, Finland och Danmark.

Syftet med ett DCA-avtal är att på förhand reglera amerikanska styrkors rättigheter och skyldigheter i den mottagande staten. USA vill ha liknande villkor för amerikanska styrkors närvaro i de olika länder som de amerikanska styrkorna verkar i. Ett DCA-avtal möjliggör enhetlig amerikansk planering, närvaro och investeringar i andra länder. Ett DCA-avtal förenklar amerikansk militär närvaro när denna omfattar mer än tillfälliga besök och tillfällig övningsverksamhet.

Ett DCA-avtal gör det möjligt för Sverige och USA att arbeta mer effektivt tillsammans, både bilateralt och inom Nato. Ett sådant avtal är dessutom en förutsättning för att Sverige snabbt och förberett ska kunna ta emot stöd från USA vid ett försämrat säkerhetsläge. Vidare har ett DCA-avtal i sig en avskräckande effekt, eftersom det signalerar amerikanskt engagemang och närvaro i Sverige. Det möjliggör även ett mer effektivt agerande för Nato. Att ingå ett DCA-avtal med USA är därför ett starkt försvars- och säkerhetspolitiskt intresse för Sverige.

Ett ingående av DCA-avtalet förändrar inte den ståndpunkt som har kommit till uttryck inom ramen för Sveriges Natoansökan att det inte finns skäl att ha kärnvapen och permanenta baser på svenskt territorium i fredstid. Riksdagen har godkänt regeringens proposition om Sveriges medlemskap i Nato med brett stöd. Se vidare riksdagens betänkande Sveriges medlemskap i Nato 2022/23:UU16 (s. 16).

7 Behovet av författningsändringar

7.1 Allmänt

7.1.1 Lagstiftningsmetod

Internationella överenskommelser blir i Sverige inte automatiskt en del av den nationella rätten. I de fall de materiella bestämmelserna i en internationell överenskommelse inte redan stämmer överens med svensk lagstiftning krävs därför författningsändringar för att de ska införlivas i svensk rätt och därmed bli gällande för svenska domstolar och myndigheter. Två metoder används huvudsakligen för att införliva internationella överenskommelser: transformation eller inkorporering.

Transformation innebär att bestämmelserna i den internationella överenskommelsen införlivas genom att avtalstexten i svensk översättning förs in i en svensk författning direkt eller efter omarbetning till en mer traditionell svensk författningstext.

Inkorporering innebär att det i en lag eller annan författning anges att en internationell överenskommelses bestämmelser gäller direkt i Sverige. Den internationella överenskommelsens autentiska text, på ett eller flera språk, ligger då till grund för tillämpningen. Eftersom den autentiska texten införlivas direkt kan metoden endast användas i sådana fall då den internationella överenskommelsen är avfattad på ett sådant sätt att den kan tillämpas enligt sin ordalydelse.

När PFF SOFA infördes i svensk rätt 1996 användes huvudsakligen transformationsmetoden. Lagändringar skedde i bl.a. brottsbalken, lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m., lagen (1994:588) om utbildning för fredsbevarande verksamhet och lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m. (prop. 1995/96:37, bet. 1995/96:FöU04, rskr. 1995/96:237).

Inkorporeringsmetoden användes i viss utsträckning genom att det i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall infördes direkta hänvisningar till regleringen i Nato/PFF SOFA. Enligt samma principer gjordes vissa ändringar i relevanta förordningar.

Sverige beslutade 2004 att vidga tillämpningen av PFF SOFA. I samband med detta användes i huvudsak transformationsmetoden, för de lagändringar som krävdes för att möjliggöra ett vidare tillämpningsområde. Lagändringar skedde i samma lagar som första gången och därutöver i lagen (1957:668) om utlämning av brott och vapenlagen (1996:67) och dessutom beslutades en ny lag; lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering. Inkorporeringsmetoden användes, i likhet med tidigare, endast för de lagändringar som gjordes i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall (prop. 2004/05:7, bet. 2004/05:FöU2, rskr. 2004/05:44). Även denna gång gjordes vissa förordningsändringar.

Vid införandet av värdlandsstödsavtalet med Nato användes också huvudsakligen transformationsmetoden (prop. 2015/16:152, bet. 2015/16:UFöU4, rskr. 2015/16:257). Detsamma gäller förslagen i departementspromemorian Sveriges tillträde till vissa Natoavtal (Ds 2023:22).

Författningsförslagen i denna promemoria bygger också i huvudsak på transformationsmetoden. Det innebär att DCA-avtalets bestämmelser, i de fall de inte stämmer överens med svensk lagstiftning och således kräver författningsändringar, som utgångspunkt föreslås införlivas genom transformation. Inkorporeringsmetoden föreslås användas genom de förslag till ändringar som lämnas i fråga om lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

7.1.2 Generella utgångspunkter

Förberedelserna för Sveriges medlemskap i Nato

Sverige ansökte den 18 maj 2022 om medlemskap i Nato. Sveriges anslutningsprotokoll undertecknades av Natos medlemsstater i Nordatlantiska rådet den 5 juli 2022. Till dess att samtliga

Natoländer har ratificerat Sveriges ansökan om Natomedlemskap har Sverige status som inbjudet land (invitee). Sverige integreras gradvis i Natos strukturer. Som inbjudet land till Nato deltar Sverige i alla delar av Natos verksamhet, förutom i kärnvapenrelaterade frågor inom ramen för Nuclear Planning Group. Som inbjudet land till Nato har Sverige dock ingen rätt att delta i organisationens beslut.

Sedan Sveriges anslutningsprotokoll undertecknades av Natos medlemsstater har Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) inlett ett arbete med att ta fram beredningsunderlag för sådana författningsåtgärder som bedöms behöva genomföras efter en kommande svensk anslutning till alliansen. I departementspromemorian Sveriges tillträde till vissa Natoavtal (Ds 2023:22) lämnas bl.a. förslag till författningsändringar för att Sverige ska leva upp till de åtaganden som följer av Nato SOFA. Departementspromemorian har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

I denna departementspromemoria behandlas DCA-avtalet och förslag till författningsåtgärder för att Sverige ska leva upp till de åtaganden som följer av avtalet. DCA-avtalet kompletterar Nato/PFF SOFA i förhållande till USA. DCA-avtalet är således kopplat till Sveriges medlemskap i Nato, men avtalet kommer att kunna gälla även innan Sveriges formella medlemskap. DCA-avtalet utgör därmed en central del av Sveriges och USA:s bilaterala försvarssamarbete.

Eftersom DCA-avtalet bygger vidare på Nato SOFA finns det vissa överlappande områden, i form av frågor som regleras i båda avtalen. Vissa av förslagen i denna promemoria relaterar därför till förslag som lämnas i Ds 2023:22. De författningsförslag som lämnas är till största del enbart knutna till genomförandet av DCA-avtalet. Vissa av de förslag som lämnas är dock mer generella och gäller alltså även i förhållande till Nato och andra stater som Sverige har ett militärt samarbete med. I dessa fall är det fråga om aktiviteter som utförs inom ramen för *internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering*, vilket är ett sedan tidigare etablerat begrepp. Internationellt militärt samarbete avser sådant samarbete som bedrivs mellan en eller flera staters försvarsmakter. Syftet för samarbetet kan t.ex. vara att utveckla den nationella försvarsförmågan eller delta i internationella insatser, enskilt eller

tillsammans. Syftet med ett samarbete kan också vara rent förtroendesakapande myndigheterna emellan. Internationell krigsantering är militär eller civil krishantering som ombesörjs av Nato, EU eller någon annan internationell organisation (se prop. 2004/05:7 s. 54). Samtliga förslag i promemorian syftar till att skapa nödvändiga förutsättningar för att kunna bedriva militärt samarbete, däribland att ge och ta emot militärt stöd, på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Förhållandet till EU-rätten

Flera frågor i DCA-avtalet rör områden som regleras av EU-rätten. Det handlar till exempel om reglerna om skatt och tull, visumregler och regler som rör arbetstagare, men också bestämmelser som syftar till att upprätthålla en hög hälsoskyddsnivå för människor och djur och en hög miljöskyddsnivå. Relevant reglering kommer att behandlas i samband med respektive artikel. Det finns dock skäl att redan på en övergripande nivå beröra förhållandet mellan DCA-avtalet och EU-rätten.

Alla aktiviteter som vidtas inom ramen för DCA-avtalet ska ske med full respekt för svenska lagar och internationella förpliktelser. Det innebär att avtalets utgångspunkt är att bestämmelser i EU-rättsakter på olika områden ska respekteras.

Som medlem i EU omfattas Sverige av EU-rätten som har företräde framför nationell rätt. Fördraget om Europeiska unionen (FEU) reglerar EU:s grundläggande konstruktion och mål. FEU kompletteras av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt som reglerar unionens funktionssätt och fastställer områdena för, avgränsningen av och de närmare villkoren för utövandet av unionens befogenheter. Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna som reglerar grundläggande rättigheter är tillämplig när EU:s medlemsstater och institutioner tillämpar unionsrätten.

Av artikel 4.2 FEU följer att den nationella säkerheten är varje medlemsstats eget ansvar. Medlemsstaterna har inte heller på ett övergripande plan tilldelat EU befogenheter på området nationell säkerhet. Frågor som rör enbart nationell säkerhet tillhör med andra

ord inte EU:s befogenheter.³⁷ Av artikel 4.2 FEU följer också att unionen ska respektera medlemsstaternas väsentliga statliga funktioner, särskilt funktioner vars syfte är att hävda deras territoriella integritet, upprätthålla lag och ordning och skydda den nationella säkerheten. Beslut som medlemsstaterna antar beträffande försvarets organisation för att försvara sitt territorium eller sina väsentliga intressen regleras alltså inte i sig av unionsrätten.³⁸ Enbart den omständigheten att en åtgärd har vidtagits för att skydda nationell säkerhet innebär i och för sig inte att unionsrätten inte är tillämplig. Artikel 4.2 FEU innebär till exempel inte att all verksamhet inom försvaret ska undantas från unionsrättens tillämpningsområde. Däremot finns ett krav på att tillämpningen av det unionsrättsliga regelverket på militär personal inte får hindra att dessa väsentliga funktioner fullgörs på ett korrekt sätt. Regelverket får inte tolkas så att det hindrar de väpnade styrkorna från att utföra sina uppgifter och så att statens väsentliga funktioner – bestående i att bevara dess territoriella integritet och skydda den nationella säkerheten – äventyras. I rättsfall från EU-domstolen har det uttryckts så att unionsrätten måste ta nödvändig hänsyn till de särdrag som utmärker varje medlemsstats försvar, och att dessa särdrag bl.a. följer av de särskilda internationella åtaganden som den aktuella medlemsstaten har påtagit sig, konflikter eller hot som den ställs inför, eller det geopolitiska sammanhang den befinner sig i. Tillämpningen av unionsrättsliga bestämmelser får inte hindra fullgörandet av de särskilda uppdrag som varje medlemsstat, med beaktande av sina skyldigheter och åtaganden, anförtror sina väpnade styrkor, för att bevara sin territoriella integritet eller skydda sin nationella säkerhet.³⁹ Dessa uttalanden måste anses gälla såväl för villkor och beslut rörande medlemsstatens egen militära styrka som för villkor för de allierade styrkor som Sverige och andra EU-stater bygger sitt försvar tillsammans med, såsom exempelvis USA. Varje EU-rättsakts tillämpningsområde behöver sättas i sitt sammanhang, tolkas i ljuset av sitt syfte och rättsliga grund men även utifrån primärrätten och de allmänna rättsprinciperna, och utifrån denna analys tolkas i ljuset av artikel 4.2 FEU och medlemsstaternas ansvar över nationell säkerhet.

³⁷ Se artikel 5.2 FEU om tilldelade befogenheter och art 2 till 6 FEUF.

³⁸ Se punkt 38 i EU-domstolens dom i mål C-742/19.

³⁹ Se punkterna 43–45 i EU-domstolens dom i mål C-742/19.

Flera EU-rättsakter innehåller även direkta skrivningar om undantag från rättsaktens tillämpningsområde för vissa verksamheter, och även formuleringar som anger att det är möjligt att göra nationella undantag till förmån för andra länders militära styrkor. Undantagen bör ses som uttryck för att EU-rätten inte ska stå i vägen för medlemsstaternas åtgärder för att skydda den nationella säkerheten och militära samarbeten. Sådana undantagsbestämmelser kan exempelvis gälla ”medlemmar av väpnade styrkor”⁴⁰ eller ”militär personal”⁴¹. I DCA-avtalet är ofta medlemmar av den militära styrkan inbegripet den civila komponenten, deras anhöriga och amerikanska leverantörer likställda och garanteras samma typ av undantag och privilegier. Med anhöriga avses i DCA-avtalet sådana familjemedlemmar som är ekonomiskt, juridiskt eller hälsomässigt beroende av en medlem av styrkorna, försörjs av och bor tillsammans med medlemmen och har fått tillåtelse av de amerikanska styrkorna att följa med styrkorna till Sverige. Med amerikanska leverantörer avses juridiska personer, och deras anställda som varken är svenska medborgare eller stadigvarande boende i Sverige, och fysiska personer som varken är registrerade eller har hemvist i Sverige och som tillhandahåller varor och tjänster enligt avtal med USA:s försvarsdepartement inom ramen för DCA-avtalet (se även avsnitt 5.2). Därutöver finns i DCA-avtalet särskilda regler även för andra juridiska och fysiska personer som deltar i försvarssamarbetet, exempelvis svenska leverantörer och lokala civilanställda. Detta beror på att varje personkategori för USA är en helt nödvändig del för att amerikanska styrkor ska kunna verka utomlands. När det gäller leverantörer kan särskilt noteras att USA:s militära styrkor är uppbyggda så att man valt att i stor utsträckning använda sig av fristående leverantörer, i stället för att ha t.ex. teknisk personal anställd inom styrkorna. Sett mot den här bakgrunden måste EU-rätten utifrån en ändamålsenlig tolkning anses innebära att samtliga personkategorier i DCA-avtalet (medlem av den militära styrkan, inbegripet den civila komponenten, deras anhöriga och leverantörer) omfattas när det i en EU-rättsakt till exempel medges undantag för väpnade styrkor eller militär personal.

⁴⁰ Se t.ex. förordning (EU) 2018/1806 om visering och direktiv 2006/112/EG om mervärdesskatt.

⁴¹ Se t.ex. förordning (EG) nr 1186/2009 om tullfrihet.

När det gäller DCA-avtalets relation till EU-rätten ska understrykas att de situationer som regleras i avtalet syftar till att tillgodose de amerikanska styrkornas krav och behov liksom de personkategorier som tillhör dem. Exempelvis kommer de militära serviceverksamheterna endast att inrättas för medlemmarna av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga och annan bemyndigad personal som Sverige och USA kommit överens om. På motsvarande sätt kommer de läkare som ges tillstånd att tillhandahålla vård åt den amerikanska personalen enligt artikel 10 inte rikta sig till den svenska allmänheten. I vissa fall kommer leverantörer (som kan vara såväl svenska företag som från ett annat EU-land) visserligen att omfattas av regleringen, men bara i dess roll som entreprenör åt de amerikanska styrkorna och i arbetet med att fullgöra kontrakt med dessa. Unionsrättens syfte, att skydda EU och dess invånare, åsidosätts inte genom några av de undantag som DCA-avtalet föranleder.

Avslutningsvis kan konstateras att USA har ingått DCA-avtal av motsvarande innehåll med en rad länder i Europa som också är bundna av EU-rätten. Såvitt framkommit har bestämmelserna i dessa avtal genomförts utan att de ansetts stå i strid med EU-rätten.

För att Sverige ska kunna upprätthålla skyddet för sin nationella säkerhet skulle det kunna bli aktuellt med åtgärder som innebär vissa avvikelser från bestämmelser i en EU-rättsakt. Sett mot bakgrund av den säkerhetspolitiska situationen är det kommande Natomedlemskapet och behovet av militärt samarbete med, inklusive stöd från, USA av avgörande betydelse för Sveriges nationella säkerhet och sådana åtgärder är därför nödvändiga.

De amerikanska styrkorna är inte en del av det svenska samhället

Ett DCA-avtal syftar till att möjliggöra internationellt militärt samarbete. Inom ramen för USA:s försvarssamarbeten med allierade och partnerländer behöver amerikanska styrkor kunna förflytta sig mellan olika länder utan att i varje land mötas av olika krav på att anpassa verksamheten, personalen eller utrustningen, t.ex. olika nationella krav på administrativa tillstånd, licenser och certifikat, eller på att varor uppfyller vissa särskilda produktstandarder. De besökande styrkorna behöver veta att de får ta med sig den

utrustning som verksamheten kräver och att exempelvis befintliga anställningsavtal inte behöver ändras inför en förflyttning till ett annat land. Detta är anledningen till de undantag som ges i DCA-avtalet och de lättnader från krav på exempelvis tillstånd som återfinns i flera artiklar.

Undantagen i DCA-avtalet från vissa nationella rättsregler ger uttryck för den princip som styr samtliga statusavtal som reglerar militär närvaro utomlands, nämligen att de besökande styrkorna och deras stödfunktioner inte är att se som en del av värdlandet, och inte lyder under värdlandets myndigheters kontroll och annan tillsyn. På motsvarande sätt är det en allmänt erkänd princip att militära styrkor som verkar utomlands behåller sin befälstruktur, sin rätt att upprätthålla ordningen inom styrkorna och sin rätt att lagföra personalen för brott som begås i ett annat land. Dessa principer är en helt nödvändig förutsättning för att militärt gränsöverskridande samarbete ska fungera och återspeglas i en rad av avtalets bestämmelser.

Särskilt om skatter och avgifter

Inom Nato och i övrigt inom internationella försvarssamarbeten finns en allmän princip enligt vilken suveräna stater inte ska beskatta varandra för ömsesidigt samarbete. I linje med detta ska ett värdland som tar emot besökande styrkor inte tjäna ekonomiskt på den verksamhet som utförs på värdlandets territorium. Genom PFF SOFA är t.ex. utländska styrkor undantagna från svenska regler om inkomstskatt och avgifter och skatter vid viss import och export av varor. Det kompletterande tilläggsprotokollet till PFF SOFA och värdlandssstödsavtalet undantar därutöver Natohögkvarter och de styrkor och den personal som lyder under ett sådant högkvarter från svenska regler om mervärdesskatt och punktskatter vid förvärv av varor och tjänster i Sverige.

Nu nämnda avtal avser de utländska militära styrkorna och dess personal. Genom DCA-avtalet utökas befrielsen från skatter och avgifter till att också gälla för anhöriga och leverantörer till de amerikanska styrkorna. Den grundläggande principen är densamma – Sverige ska som mottagande land inte ta ut några skatter eller

avgifter när amerikanska styrkor befinner sig här inom ramen för DCA-avtalet.

Frågor om skatter och avgifter behandlas närmare i avsnitt 7.2.7–7.2.8 och 7.2.10–7.2.12.

7.2 Överväganden och förslag

För att Sverige ska kunna uppfylla förpliktelserna i DCA-avtalet krävs författningsändringar. I detta avsnitt redovisas de förslag på ändringar i lagar och förordningar som bedöms vara nödvändiga för att uppfylla avtalet. För att skapa än bättre förutsättningar för att ge och ta emot militärt stöd på ett effektivt och ändamålsenligt sätt föreslås några av de föreslagna författningsändringarna att vara tillämpliga inte enbart i förhållande till USA utan även till Nato och dess medlemsstater samt andra stater med vilka Sverige har ett militärt samarbete. Exempel på sådana förslag finns i avsnitt 7.2.2 och 7.2.16.

I det följande behandlas även vissa andra rättsområden som berörs av avtalets innehåll, men där författningsändringar inte bedöms nödvändiga för att Sverige ska uppfylla avtalet.

7.2.1 Tillträde

Förslag: DCA-avtalets bestämmelser om undantag från statliga avgifter för luft- och sjöfart ska genomföras i svensk rätt genom en ny bestämmelse i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

Bedömning: DCA-avtalets bestämmelser om tillträde till svenskt territorium för amerikanska luftfartyg, fartyg och fordon kräver ingen författningsändring. Inte heller bestämmelserna om att luftfartygen, fartygen och fordonen inte får bordas eller kontrolleras utan amerikanskt samtycke kräver någon författningsändring.

Skälen för förslaget och bedömningen

Tillträde till svenskt territorium

Artikel 11 i DCA-avtalet innehåller en allmän bestämmelse om amerikanskt tillträde till svenskt territorium. Syftet med bestämmelsen är att enskilda beslut om tillträde inte ska fattas inför varje amerikanskt besök. Amerikanska luftfartyg, fartyg och fordon som används av de amerikanska styrkorna, eller enbart för deras räkning, ska därför ges tillträde till Sverige så länge avtalet är i kraft.

I artikelns första punkt anges att amerikanska luftfartyg, fartyg och fordon som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning får resa in i, resa ut från och röra sig fritt på svenskt territorium. Relevanta säkerhets- och trafikbestämmelser ska respekteras, precis som andra tillämpliga förfaranden. Sådana tillämpliga förfaranden kan t.ex. utgöras av Försvarsmaktens närmare bestämmanden om tillträde, som kompletterar regeringens tillträdesbeslut och mer detaljerat anger villkor och rutiner för tillträdet till, och närvaron inom, svenskt territorium. Den amerikanska närvaron kommer alltid att koordineras mellan USA, framför allt genom Högkvarteret för de amerikanska militära styrkorna i Europa (US EUCOM), och Försvarsmakten.

De svenska nationella regler om tillträde som aktualiseras finns i tillträdesförordningen (1992:118) och förordningen (1982:756) om Försvarsmaktens ingripanden vid kränkning av Sveriges territorium under fred och neutralitet, m.m. (IKFN-förordning). Enligt huvudregeln i 4 § tillträdesförordningen krävs tillstånd för tillträde till svenskt territorium för utländska statsfartyg, utländska statsluftfartyg och militära fordon. Utgångspunkten är att det är regeringen som fattar beslut om tillträde. Regeringen har dock till Försvarsmakten delegerat rätten att fatta vissa sådana beslut (5 och 6 §§ tillträdesförordningen). Beslut om tillträde behöver inte vara begränsade till det enskilda fallet utan regeringen medger redan i dag tillträde till svenskt territorium för viss varaktig verksamhet, t.ex. inom ramen för samarbete med länder som är medlemmar i EU eller Nato och nordiskt samarbete. Inom ramen för dessa samarbeten fattas tillträdesbeslut på ett eller två år. I samband med detta beslutar regeringen regelmässigt att bemyndiga Försvarsmakten att ange de närmare förutsättningarna för tillträdet.

Artikel 11 aktualiserar inte tillträde för andra typer av fartyg, luftfartyg och fordon än statsfartyg, statsluftfartyg och militära fordon enligt tillträdesförordningens definition. Tillträdesförordningen medger alltså att regeringen eller Försvarmakten fattar de beslut om tillträde för amerikanska statsfartyg, statsluftfartyg och militära fordon som krävs enligt DCA-avtalet. Någon författningsändring bedöms därför inte vara nödvändig för att garantera tillträde till svenskt territorium enligt artikel 11.

I artikel 11 punkten 1 anges även att luftfartyg, fartyg och fordon som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning inte får bordas eller kontrolleras utan amerikanskt samtycke. Artikeln innebär inget förbud mot kontroll, men förutsätter att kontrollåtgärder såsom inspektioner planeras tillsammans med och godkänns av de amerikanska styrkorna. Det finns folkrättsligt skydd mot vissa typer av ingripanden mot utländska statsfartyg, statsluftfartyg och militära fordon som befinner sig inom ett annat lands territorium med värdlandets godkännande. Det innebär bl.a. att örlogsfartyg, militära luftfartyg och militära fordon i princip är okränkbara och därmed inte får bordas eller kontrolleras utan samtycke. Enligt svensk rätt förutsätter exempelvis ingripanden enligt kustbevakningslagen (2019:32) att begränsningar som följer av allmänt erkända folkrättsliga grundsatser beaktas, exempelvis utländska statsfartygs immunitet (prop. 2018/19:16, bl.a. s. 57, 120 och 140 f.). En sådan begränsning har även kommit till uttryck i 5 § IKFN-förordningen som anger att tillträde till och åtgärder ombord på ett utländskt statsfartyg eller utländskt statsluftfartyg som huvudregel kräver medgivande av chefen för statsfartyget eller statsluftfartyget. I vissa fall krävs inte ett sådant medgivande, men en förutsättning är då att statsfartyget eller statsluftfartyget befinner sig olovligt inom svenskt territorium. Ytterligare begränsningar för ingripanden mot statsluftfartyg och statsfartyg finns bl.a. i lagen (1938:470) med vissa begränsningar om främmande statsfartyg m.m., lagen (1939:6) om frihet från kvarstad för vissa luftfartyg, lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg och fartygssäkerhetslagen (2003:364).

Skrivningen i artikel 11 om att sådana farkoster inte får bordas eller kontrolleras utan USA:s samtycke och det folkrättsliga skyddet mot ingripanden kan därutöver beröra andra inspektioner som regleras i svensk rätt. Det saknas sammanfattningsvis behov av

författningsändringar för att säkerställa att kontroller inte sker i strid med DCA-avtalet, förutom för kontrollbesiktningar av motorfordon vilket behandlas i avsnitt 7.2.18.

Viss avgiftsfrihet ska gälla för luft- och sjöfart

De luftfartyg som brukas av de amerikanska styrkorna ska också vara befriade från en rad avgifter enligt artikel 11 punkten 2. Det gäller flygtrafikavgifter och andra pålagor såsom överflygnings-, undervägs- och terminalavgifter, landnings- och parkeringsavgifter på flygplatser som ägs och drivs av staten på svenskt territorium. Motsvarande bestämmelse om avgiftsbefrielse för fartyg och andra sjöfarkoster finns i punkten 3 i vilken lots-, hamn- eller läkringsavgifter eller liknande avgifter i hamnar som ägs och drivs av staten på svenskt territorium undantas. Privatägda och kommunalägda flygplatser och hamnar kommer alltså även fortsatt ha rätt att ta ut avgifter som t.ex. landningsavgift och hamnavgift.

Den avgiftsfrihet som ska medges enligt artikel 11 punkterna 2 och 3 är ett privilegium. I de delar avgiftsfriheten inte redan följer av gällande regelverk, såsom för undervägs- och terminalavgifter, omhändertas åtagandet lämpligen genom en bestämmelse i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

I fråga om de flygrelaterade avgifter som anges i avtalet kan konstateras att det inte tas ut överflygningsavgifter utom då det finns trafikledning, och då klassas dessa som undervägsavgifter. Detta följer av artikel 15 i Chicagokonventionen. Undervägs- och terminalavgifter regleras, i förhållande till flygtrafikledningstjänsten, av EU i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2019/317 av den 11 februari 2019 om inrättande av ett prestations- och avgiftssystem i det gemensamma europeiska luftrummet och om upphävande av genomförandeförordningarna (EU) nr 390/2013 och (EU) nr 391/2013. I förordningen regleras även flygningar som undantas från undervägs- och terminalavgifter, s.k. undantagna flygningar. Militära flygningar är ett exempel på flygningar som kan undantas enligt förordningen.

Genom det ändrade säkerhetsläget och Natomedlemskapet, bedöms de militära flygningarna i svenskt luftrum öka. Vilka åtgärder som kan behöva vidtas med anledning av detta i förhållande

till EU-reglerna kommer att analyseras i ett senare skede. Detta har dock ingen bäring på uppfyllandet av DCA-avtalet.

Tillträde till vissa platser och utförande av verksamhet där

Artikel 3 punkten 1 i DCA-avtalet ger de amerikanska styrkorna, amerikanska och svenska leverantörer samt anhöriga och andra som parterna kommit överens om obehindrad tillgång till och användning av överenskomna anläggningar och områden för vissa verksamheter och ändamål. De verksamheter och ändamål som nämns i denna punkt är exempelvis besök, utbildning, övningar, manövrar, transitering, tankning av luftfartyg, bunkring av fartyg, landning och hämtning av luftfartyg, tillfälligt underhåll av fordon, fartyg och luftfartyg, uppställning och utplacering av styrkor och materiel, förhandslagring av utrustning, förnödenheter och materiel, säkerhetsstöd och säkerhetssamarbete, humanitär hjälp och katastrofhjälp, beredskapsoperationer, byggnation för verksamhet som parterna kommit överens om och andra ändamål som parterna eller deras verkställande organ kommer överens om, inklusive sådana som hänför sig till nordatlantiska fördraget.

Flera av dessa verksamheter förtydligas och regleras mer detaljerat i andra artiklar och behandlas därför framför allt i andra avsnitt. Exempelvis behandlas frågor om rätten att befinna sig i och arbeta i Sverige främst i avsnitt 7.2.3 och 7.2.15, införsel och lagring av försvarsutrustning, försvarsförnödenheter och försvarsmateriel i avsnitt 7.2.16 samt frågor om kommunikation i avsnitt 7.2.23. Det ska i fråga om de överenskomna anläggningarna och områdena poängteras att de ägs av Fortifikationsverket och disponeras av Försvarmakten. Det är vidare regeringen, och i vissa fall Försvarmakten, som ger tillstånd till övningsverksamhet för utländska statsfartyg, statsluftfartyg och militära avdelningar. Amerikanska styrkors m.fl. tillträde till överenskomna anläggningar och områden samt övningsverksamhet inom sådana områden kräver inga författningsåtgärder.

I artikeln anges även att parterna ska ha gemensam tillgång till och gemensamt få använda aktuella anläggningar och områden med undantag för delar av dessa som parterna eller de verkställande organen särskilt fastställt att endast amerikanska styrkor ska få

tillgång till och använda. De amerikanska styrkorna får även tillstånd att av säkerhetsskäl kontrollera tillträdet till sådana delar av de överenskomna anläggningarna och områdena som endast får användas av amerikanska styrkor samt att tillsammans med svenska myndigheter samordna tillträdet till de överenskomna anläggningar och områden som används gemensamt av amerikanska styrkor och Försvarsmakten. Detta behandlas i avsnitt 7.2.6 och bedöms inte föranleda några andra författningsändringar än de som där anges, dvs. att områden där en amerikansk styrka bedriver militär verksamhet ska kunna beslutas vara skyddsobjekt och att amerikansk militär personal får anlitas för bevakning av sådana skyddsobjekt där en amerikansk styrka bedriver verksamhet.

I artikel 3 punkterna 3 och 5 anges att det svenska verkställande organet på begäran ska vidta rimliga åtgärder för att underlätta för amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer och svenska leverantörer att till stöd för amerikanska styrkor tillfälligt få tillgång till och använda privat mark och privata anläggningar (inklusive vägar, hamnar och flygplatser) samt allmän mark och allmänna anläggningar (inklusive vägar, hamnar och flygplatser) som inte ingår i de överenskomna anläggningarna eller områdena, inbegripet sådana som ägs eller kontrolleras av staten eller lokala myndigheter. Detta ska ske utan kostnad för amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer eller svenska leverantörer. Vidare ska Sverige, utan hyresavgifter eller liknande kostnader för de amerikanska styrkorna, utrusta alla överenskomna anläggningar och områden.

Det stöd som det här kan vara fråga om är en uppgift för Försvarsmakten att lösa inom ramen för den samverkan som myndigheten har med de amerikanska styrkorna. Denna form av stöd föranleder inte några ändringar i regelverket. Överenskomna anläggningar och områden ägs av Fortifikationsverket och disponeras av Försvarsmakten. Några hyresavgifter eller andra liknande kostnader som ska bäras av de amerikanska styrkorna bedöms inte uppkomma.

Amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer och svenska leverantörer ska enligt samma artikel punkten 6 även i samordning med det svenska verkställande organet få utföra bygg- och anläggningsarbete på de överenskomna anläggningarna och områdena samt få ändra och förbättra dem för att främja den verksamhet och de ändamål som anges i artikel 7 punkten 1. Några

undantag från kraven på nödvändiga tillstånd för åtgärderna, exempelvis bygglov, görs inte och de amerikanska styrkorna ska samråda med behöriga svenska myndigheter i frågor som rör byggnation, ändringar och förbättringar. Parterna kommer att fördela arbetet i enlighet med förfaranden som de kommit överens om, exempelvis kan det svenska verkställande organet agera byggherre och ansöka om bygglov. Amerikanska styrkor får använda egen utrustning och personal för att utföra sådan byggnation och sådana ändringar och förbättringar. Det bedöms inte finnas behov av att reglera detta i författning.

Artikeln anger vidare hur sådana bygg- och utvecklingskostnader ska fördelas. Det anges att parterna i proportion till sin del av användningen ska bära bygg- och utvecklingskostnaderna samt drifts- och underhållskostnaderna för de överenskomna anläggningar och områden som fastställts för gemensam användning eller på annat sätt används gemensamt av amerikanska styrkor och Försvarsmakten. De amerikanska styrkorna ska bära bygg- och utvecklingskostnaderna för de överenskomna anläggningar och områden som endast får användas av amerikanska styrkor samt drifts- och underhållskostnaderna för dessa. Denna utgångspunkt gäller om inget annat föreskrivs i en separat överenskommelse eller ett separat internationellt avtal mellan parterna. Bygg- och anläggningsprojekt som genomförs av amerikanska styrkor ska finansieras i enlighet med amerikanska lagar och andra författningar.

Frågan om fördelningen av bygg- och utvecklingskostnader är en avtalsfråga och bedöms inte kräva några författningsändringar.

Det svenska verkställande organet ska underlätta de amerikanska styrkornas arbete enligt denna artikel genom att inhämta de svenska tillstånd som krävs för sådan byggnation och sådana ändringar och förbättringar som utförs av amerikanska styrkor eller för deras räkning. Tillstånd ska utfärdas utan kostnad för amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer eller svenska leverantörer. Bestämmelser om tillstånd m.m. samt avgifter som omfattas av artikeln finns i plan- och bygglagen (2010:900). Det svenska verkställande organet, i detta fall Fortifikationsverket eller Försvarsmakten, kan agera byggherre och ansöka om t.ex. bygglov vid åtgärder av en byggnad eller en annan anläggning, även om det är de amerikanska styrkorna eller dess leverantörer som utför själva arbetet. Några avgifter enligt plan- och bygglagen för de

amerikanska styrkorna bör därför inte uppkomma. Den avgiftsfrihet för de amerikanska styrkorna m.fl. som gäller enligt artikel 3 punkten 10 kan därmed uppfyllas utan någon författningsåtgärd.

7.2.2 Militär luftfart

Förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om utländsk militär luftfarts verksamhet i Sverige. Försvarsmakten ska bemyndigas att få meddela nödvändiga föreskrifter och beslut i det enskilda fallet. Detta ska regleras i luftfartslagen och luftfartsförordningen.

För att möjliggöra att Nato eller en stat som är medlem i Nato ska kunna utöva flygstridsledning på svenskt territorium ska regeringen bemyndigas att få föreskriva om detta. En av regeringen utpekad myndighet (Försvarsmakten) ska för detta ändamål få överlåta förvaltningsuppgiften att utöva flygstridsledningstjänst till Nato eller den utländska staten. En bestämmelse om detta ska införas i luftfartslagen.

Inom svenskt territorium ska ett utländskt statsluftfartyg få genomföra lufttankning förutsatt att regeringen har meddelat ett tillstånd. Försvarsmakten ska få meddela tillstånd för lufttankning som sker med en stat som är medlem i Nato. Detta ska anges i tillträdesförordningen.

Skälen för förslaget

Svensk reglering om militär luftfart

I 14 kap. luftfartslagen (2010:500) finns bestämmelser om bl.a. militär luftfart. Endast delar av luftfartslagen gäller för militär luftfart (2 §). Av 14 kap. 5 § luftfartslagen följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om utländsk militär luftfarts övningar i Sverige och utländsk militär luftfarts verksamhet i Sverige när stöd lämnas enligt lagen (2020:782) om operativt militärt stöd.

Regeringen får meddela föreskrifter om att en myndighet som avses i 14 kap. 2 eller 6 § får överlämna en förvaltningsuppgift som följer av regeringens eller myndighetens föreskrifter och som gäller skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa eller trafik till någon annan även om uppgiften innefattar myndighetsutövning (14 kap. 10 §).

Försvarsmakten får, med de begränsningar som anges i 14 kap. 2 § luftfartslagen, meddela föreskrifter om eller i ett enskilt fall besluta om militär luftfart (14 kap. 2 § luftfartsförordningen [2010:770]). Försvarsmaktens föreskriftsrätt gäller inte flygtrafiktjänst i Sverige eller personal som certifierats inom detta område. Försvarsmaktens föreskriftsrätt gäller inte heller flygräddningstjänst i Sverige. Luftfartsverket tillhandahåller flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart. Försvarsmakten bedriver också flygtrafiktjänst för den militära luftfarten.

Regeringen bör få ett större beslutsmandat inom den militära luftfarten

Bestämmelsen i 14 kap. 5 § luftfartslagen är alltför begränsad sett till den flygverksamhet som kan komma i fråga med ett eller flera samarbetsländer inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. Ett medlemskap i Nato innebär också ett mer löpande samarbete inom ramen för det kollektiva försvaret med allierade. Det finns därför skäl att göra bestämmelsen mer generell och inte avgränsa den till vissa länder eller vissa samarbeten. Bestämmelsen bör därför ändras så att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om utländsk militär luftfarts verksamhet i Sverige.

Det kan även fortsatt uppkomma behov av övningsverksamhet med ett land med vilket Sverige inte har ett etablerat samarbete på försvarsområdet. Förslaget omfattar även sådan verksamhet.

Det föreslagna föreskrifts- och beslutsbemyndigandet till regeringen och en myndighet under regeringen kan t.ex. innefatta frågor om flygstridsledningstjänst och lufttankning i enlighet med vad som utvecklas nedan.

Särskilt om flygstridsledningstjänst

Inom ramen för svensk militär luftfart bedriver Försvarsmakten s.k. flygstridsledningstjänst (STRIL). Huvuduppgiften för STRIL är att värna om Sveriges territoriella integritet genom kontinuerlig radarövervakning och att genomföra flygstridsledning av flygförband. Sedvanlig flygtrafikledning innebär att separera flygtrafiken medan STRIL avser ledning av flyg till stridskontakt. STRIL hanterar således inte vanlig flygtrafikledning och kan inte leda civil flygtrafik. STRIL agerar enbart inom avdelat luftrum. Luftrummet avdelas genom beslut av Transportstyrelsen. Luftfartsverket ansvarar för flygtrafikledningen för civil flygtrafik inom ett avdelat område samt för s.k. kontrollerad luft i anslutning till en flygplats vid start och landning.

Såväl inom ramen för det fördjupade försvarssamarbetet med USA som inom Nato kan det uppkomma behov för Nato eller stater som är medlemmar i Nato att kunna utföra flygstridsledningstjänst på svenskt territorium. Om utländska militära flygstridskrafter eller Nato ska utöva flygstridsledning på svenskt territorium innebär detta en överlåtelse av förvaltningsuppgift.

Som angetts ovan får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om utländsk militär luftfarts verksamhet i Sverige när stöd lämnas enligt lagen om operativt militärt stöd (14 kap. 5 § luftfartslagen). Med verksamhet avses i detta sammanhang hur luftfartyget förs i luften under och i anslutning till att stödet lämnas enligt lagen (jfr prop. 2019/20:110 s. 80).

Nuvarande regelverk ger således inte ett tydligt stöd för att låta Nato eller en stat som är medlem i Nato ansvara för STRIL på svenskt territorium. För att möjliggöra detta bör således regeringen bemyndigas att föreskriva om detta. En av regeringen i föreskrift utpekad myndighet bör för detta ändamål få överlåta förvaltningsuppgiften att utöva flygstridsledningstjänst till Nato eller den utländska staten. Med hänsyn till det ansvar Försvarsmakten har för STRIL är Försvarsmakten den myndighet som kan komma i fråga. En bestämmelse som möjliggör detta bör införas i luftfartslagen.

Innan Nato eller en utländsk stats myndighet faktiskt kan utöva flygstridsledningstjänst i svenskt luftrum behöver ett antal praktiska frågor kopplade till bl.a. tillstånd och tillsyn för sådan verksamhet

klarläggas, i förhållande till svenska nationella krav. Sådana praktiska frågor bör som utgångspunkt kunna lösas ut på myndighetsnivå.

Särskilt om lufttankning

I artikel 11 punkten 2 i DCA anges att de amerikanska styrkornas luftfartyg ska ha rätt att röra sig inom Sverige och bl.a. utföra lufttankning i svenskt luftrum. Lufttankning tas också upp som en möjlig verksamhet i artikel 3 punkten 1.

Lufttankning sker så gott som uteslutande inom militär luftfart. Några internationella regler inom det civila flyget som berör denna verksamhet finns inte. Lufttankning utförs ibland som utbildnings- eller övningsmoment, i syfte att upprätthålla denna särskilda förmåga. Lufttankning kan också vara en förutsättning för att ett luftfartyg utan mellanlandning ska kunna ta sig från en destination till en annan.

Lufttankning över svenskt territorium som en del i ett utbildnings- eller övningsmoment leds vanligtvis av Försvarmaktens stridsledningsfunktion då den bistår med att upprätthålla separation mellan lufttankningsflygplanet och de lufttankande luftfartygen samt med övrig flygtrafik. Lufttankning innebär att en något större del av luftrummet ianspråkats runt lufttankningsflygplanet, bl.a. påverkas luftrummet under pågående lufttankning. Verksamheten samordnas med Luftfartsverket innan genomförandet.

Om lufttankningen ska ske i samband med övningsverksamhet har regeringen befogenhet att tillåta verksamheten med stöd av 14 kap. 5 § luftfartslagen och 10 § tillträdesförordningen. Regeringen eller Försvarmakten har vidare rätt att meddela föreskrifter eller i ett enskilt fall besluta om hur luftfarten får bedrivas i Sverige (14 kap. 5 § luftfartslagen och 14 kap. 3 § luftfartsförordningen). Om en viss verksamhet såsom lufttankning ska ske utanför övningsverksamhet, t.ex. i samband med en överflygning av svenskt territorium (transitering), ger nuvarande reglering inte regeringen eller Försvarmakten ett sådant beslutsmandat. Genom den föreslagna ändringen i 14 kap. 5 § luftfartslagen skapas ett sådant mandat.

Lufttankning medför en sådan påverkan på luftrummet och säkerheten att det som utgångspunkt bör vara regeringen som medger en sådan verksamhet. Försvarsmakten bör dock få besluta om lufttankning som sker med en stat som är medlem i Nato. I enlighet med vad som nu har beskrivits bör en bestämmelse om lufttankning införas i tillträdesförordningen.

7.2.3 Pass, visering, uppehålls- och arbetstillstånd

Förslag: Passfriheten för medlemmar av en främmande stats militära styrka ska framgå av en ny bestämmelse i utlänningsförordningen.

Viseringsfriheten för medlemmar av styrkorna, anhöriga till medlemmarna och amerikanska leverantörer ska genomföras genom att utlänningsförordningens bestämmelser om viseringsfrihet justeras så att de omfattar även dessa personkategorier. Dessa personkategorier ska även i förordningen undantas från kravet på uppehålls- och arbetstillstånd.

Skälen för förslaget

Regleringen om utlänningars vistelse i Sverige

Allmänna bestämmelser om utlänningars inresa, utresa och vistelse i Sverige finns i utlänningslagen (2005:716) och utlänningsförordningen (2006:97). Med stöd av 2 kap. 9 § utlänningslagen får regeringen meddela föreskrifter om undantag från bestämmelser om pass, visering, uppehållstillstånd eller arbetstillstånd i andra fall än de som följer av lagen. Ordalydelsen av bestämmelsen är generell men av förarbetena till lagen framgår att bemyndigandet främst är avsett att ge regeringen möjlighet att meddela närmare föreskrifter för EES-medborgare samt rätten för medborgare i Schweiz att resa in i samt vistas och arbeta i Sverige (prop. 2004/05:170 s. 270 f.). Regeringen bör med stöd av bemyndigandet kunna föreskriva om undantag även för den personkrets som omfattas av DCA-avtalet.

Regeringen har i tidigare lagstiftningsärenden framhållit denna föreskriftsrätt för utländska styrkor och deras personal (se prop. 1995/96:37 s. 28⁴² och prop. 2015/16:152 s. 67). Regeringen har också med stöd av sitt bemyndigande förordnat i viss utsträckning om undantag för utländsk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för de redan införda statusavtalen. Det finns inte anledning att göra en annan bedömning när det gäller regeringens möjligheter att föreskriva undantag för de anhöriga och amerikanska leverantörer som omfattas av avtalet.

Pass och visering

Migrationsrättsliga regler om inresa och utresa för medlemmar i styrkorna, anhöriga och amerikanska leverantörer finns i artikel 7 i DCA-avtalet. Bestämmelsen bygger vidare på artikel III i Nato SOFA.

Av artikel 7 punkten 1 följer att Sverige inte ska kräva att få kontrasignera styrkornas förflyttningsorder (som visar att en person är medlem i en styrka och typ av förflyttningsorder). Artikel III punkten 2 b i Nato SOFA ger värdlandet en sådan möjlighet till kontrasignatur. Sverige har inte begärt någon sådan kontrasignatur med anledning av bestämmelsen i Nato SOFA. Bestämmelsen i DCA-avtalet bedöms inte föranleda några författningsändringar.

Vidare ska militära medlemmar i styrkorna ha rätt att resa in och ut ur Sverige utan pass och visum, förutsatt att de har giltigt militär identitetshandling och individuell eller kollektiv förflyttningsorder.

I svensk rätt gäller som huvudregel att en utlänning som reser in i Sverige ska ha pass och visering, se 2 kap. 1 och 3 §§ utlänningslagen. Från kravet på pass och visering görs flera undantag i utlänningslagen och i utlänningsförordningen, bl.a. gällande nordiska medborgare och EES-medborgare. Därutöver är medborgare i flera av medlemsstaterna i Nato som inte ingår i EES-

⁴² Regeringen uttalade då att motsvarande bemyndiganden i den då gällande utlänningslagen (1989:529) gav regeringen rätt att föreskriva undantag från kraven på pass, visum, uppehållstillstånd och arbetstillstånd för utländska trupper. Bestämmelser om regeringens bemyndiganden fanns då i direkt anslutning till varje fråga. I samband med införandet av den nu gällande utlänningslagen framgår av förarbetena att bestämmelsen i 2 kap. 9 § har samlat de bemyndiganden som fanns i den tidigare lagen.

området, däribland USA, genom EU:s gemensamma viseringspolitik viseringsfria i Sverige.⁴³

Även utifrån gällande undantag från kraven om pass och visering finns behov av en särskild reglering för utländsk militär personal. Migrationsverket kan enligt 2 kap. 22 § utlänningsförordningen, efter att ha hört Polismyndigheten, meddela ytterligare föreskrifter om vilka handlingar som får godtas som pass (se t.ex. prop. 2015/16:152 s. 67). I de äldre föreskrifter som Migrationsverket antagit om detta (MIGRFS 2014/05) framgick att för medlemmar av en styrka godtogs ett militärt identitetskort i förening med en individuell eller kollektiv förflyttningsorder som pass vid inresa och vistelse i Sverige. I nu gällande föreskrifter (MIGRFS 2023/9) finns inte någon sådan bestämmelse. Numera framgår det endast av en förteckning, som har upprättats genom Europaparlamentets och rådets beslut nr 1105/2011/EU av den 25 oktober 2011 om förteckningen över resehandlingar som möjliggör passage av de yttre gränserna och i vilka en visering kan införas samt om införandet av en mekanism för upprättandet av denna förteckning, att Sverige inom ramen för Natosamarbetet erkänner som resehandling ett personligt militärt identitetskort tillsammans med en kombinerad eller individuell reseorder.⁴⁴ För att en specifik resehandling ska godtas som pass i Sverige krävs dock att den utöver att erkännas i EU:s förteckning också uppfyller de förutsättningar som anges i bestämmelsen i 2 kap. 4 § utlänningsförordningen (om den inte uttryckligen undantas i Migrationsverkets föreskrifter, se MIGRFS 2023/9, 3 §).

Bestämmelsen i 2 kap. 4 § utlänningsförordningen uppställer två grundkrav på en handling för att den ska kunna godtas som pass; handlingen ska vara utfärdad av en behörig myndighet i det land där innehavaren är medborgare och den måste tillåta återresa till hemlandet eller inresa till tredje land. Därutöver ska handlingen innehålla uppgift om innehavarens medborgarskap och fullständiga namn samt födelsedatum och födelseort, uppgift om handlingens giltighetstid, innehavarens namnteckning, uppgift om vilken

⁴³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1806 av den 14 november 2018 om fastställande av förteckningen över tredjeländer vars medborgare är skyldiga att inneha visering när de passerar de yttre gränserna och av förteckningen över de tredjeländer vars medborgare är undantagna från detta krav, Bilaga 2.

⁴⁴ Del III: Resehandlingar utfärdade av internationella organisationer m.m. Under rubriken "North Atlantic Treaty Organisation" framgår att Sverige erkänner "Personal military identity card combined with individual or group travel order".

myndighet som har utfärdat handlingen, uppgift om handlingens giltighet för resa till Sverige och ett välliknande fotografi av innehavaren. Därtill uppställs i vissa fall krav på bestyrkt översättning.⁴⁵

Den nuvarande regleringen bedöms inte vara tillräcklig för att Sverige ska uppfylla avtalsförpliktelsen i fråga om passfrihet. Det är inte troligt att de militära identitetskorten uppfyller samtliga förutsättningar som anges i 2 kap. 4 § utlänningsförordningen. Därtill uppställer förordningsbestämmelsen fler krav än de som anges i fråga om identitetskortens innehåll i avtalet. För att regleringen ska vara i enlighet med DCA-avtalet bör det alltså införas en ny bestämmelse om vilka handlingar som godtas som pass för medlemmar av en främmande stats styrka. För att säkerställa att bestämmelsen ska vara tydlig är det lämpligast att den regleras på förordningsnivå. Det kan här nämnas att EU-medlemmar har nationell behörighet att erkänna vilka utländska handlingar som ska gälla som pass.⁴⁶ Det förslag till bestämmelse som lämnas i Ds 2023:22 för att uppfylla bl.a. Nato SOFA omfattar även åtagandet enligt DCA-avtalet.

När det gäller undantaget från det allmänna viseringskravet för militära medlemmar av styrkorna har Sverige infört liknande undantag i samband den utvidgade tillämpningen av PFF SOFA 2005. Bestämmelsen som finns i 3 kap. 1 § första stycket 12 utlänningsförordningen har därefter justerats till att omfatta även militär personal som kan komma till Sverige inom ramen för det kompletterande tilläggsprotokollet och värdlandstödsavtalet (jfr prop. 2015/16:152 s. 67).

Enligt DCA-avtalet ska viseringsfriheten gälla även medlemmar av den civila komponenten, anhöriga till medlemmar av den amerikanska styrkan inbegripet den civila komponenten och amerikanska leverantörer, förutsatt att de har ett giltigt pass och ett identitetskort utfärdat av USA:s försvarsdepartement, en förflyttningsorder eller en fullmakt utfärdad av behörig amerikansk myndighet. Som anges ovan undantas redan medborgare i de nordiska länderna, EES-medborgare och medborgare i vissa andra länder, däribland USA, från visumkravet. Undantaget måste

⁴⁵ Handlingen ska vara avfattad på svenska, danska, norska, engelska, franska, italienska, spanska eller tyska eller vara försedd med en bestyrkt översättning till något av dessa språk.

⁴⁶ Se Rådets och Europaparlamentets beslut nr 1105/2011/EU, paragraf 7 och artikel 3.

emellertid gälla alla personer som kan komma till Sverige inom ramen för DCA-avtalet, till exempel leverantörer från ett tredje land. De undantag från visumkravet som kan bli aktuella behöver därför föras in i utlänningsförordningen. För de personer som är medborgare i ett land för vilket visum krävs för inresa till Sverige regleras frågan i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1806 av den 14 november 2018 om fastställande av förteckningen över tredjeländer vars medborgare är skyldiga att inneha visering när de passerar de yttre gränserna och av förteckningen över de tredjeländer vars medborgare är undantagna från detta krav. EU-rätten uppställer då normalt krav på visum. En medlemsstat får enligt artikel 6 (2) (c) från viseringskravet undanta medlemmar av väpnade styrkor som reser på uppdrag av Nato eller Partnerskap för fred och som innehar de identitetshandlingar och reseorder som föreskrivs i Nato SOFA. I linje med det som anges i avsnitt 7.1.2 ovan får ”medlemmar av väpnade styrkor” vid en ändamålsenlig tolkning anses innebära samtliga personkategorier som kan komma till Sverige med stöd av DCA-avtalet. Eftersom USA är medlem i Nato bör det även i samtliga fall anses vara fråga om medlemmar av väpnade styrkor som kommer till Sverige på uppdrag av Nato eller inom ramen för Partnerskap för fred. En annan tolkning skulle innebära att det EU-rättsliga regelverket hindrar den närvaro som krävs enligt avtalet, vilket även innebär att de amerikanska styrkorna hindras från att utföra sina uppgifter och att Sveriges väsentliga funktioner – bestående i att bevara sin territoriella integritet och skydda sin nationella säkerhet – äventyras. En liknande tolkning måste göras i fråga om vilka identitetshandlingar och andra dokument som krävs för inresan, där de krav som ställs upp i DCA-avtalet vid en ändamålsenlig tolkning får anses motsvara de krav som ställs upp i EU-förordningen. Denna viseringsfrihet bör genomföras genom ett tillägg i nuvarande bestämmelse i utlänningsförordningen om viseringsfrihet.

Uppehållstillstånd

DCA-avtalet ger vissa personkategorier en rätt att komma in till Sverige och reglerar den verksamhet som får bedrivas här. Avtalet ger även dessa personer tillgång till vissa anläggningar och områden inom svenskt territorium. Detta innebär att Sverige samtycker till att

de personkategorier som omfattas av DCA-avtalet får vistas inom svenskt territorium under den tid som syftet med vistelsen pågår.⁴⁷ Frågan om tillstånd för utländska truppers vistelse i Sverige har tidigare behandlats i samband med införandet av PFF SOFA. Regeringen uttalade då att övningar som kommer att hållas i Sverige inom ramen för PFF-samarbetet kommer vara få till antalet och omfatta högst någon vecka per övning. Vid dessa förhållanden bedömdes det inte finnas skäl för särskilda bestämmelser i utlänningsförordningen. Det ansågs i stället som mer ändamålsenligt att regeringen skulle fatta beslut i frågan då tillträdesfrågan avgjordes (prop. 1995/96:37 s. 27 f.).⁴⁸ Vid översynen i samband med en utvidgad tillämpning av avtalet behandlades frågor om uppehållstillstånd och arbetstillstånd inte särskilt (prop. 2004/05:7). I syfte att möjliggöra ett ändamålsenligt samarbete med USA inom ramen för DCA-avtalet finns behov av en mer reglerad och tydlig ordning i fråga om de rättsliga förutsättningarna för de utländska personernas vistelse här.

Inledningsvis kan konstateras att ett undantag från det allmänna viseringskravet inte i sig ger någon rätt till en längre tids vistelse i landet.⁴⁹ Enligt huvudregeln i svensk rätt behöver utläningar som vistas i Sverige uppehållstillstånd (tillstånd att vistas i Sverige) om vistelsen överstiger tre månader, se 2 kap. 5 § utlänningslagen. Kravet på uppehållstillstånd gäller inte för nordiska medborgare eller för personer som har uppehållsrätt. Medborgare i EES-länder eller anhöriga till dessa kan komma att anses ha uppehållsrätt här i landet.⁵⁰ Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får beviljas en utläning

⁴⁷ Följer även av principen om *jus ad praesentiam* för medlemmar i styrkorna. Jfr *The Handbook of the Law of Visiting Forces, Entry and departure of visiting forces*, D. Fleck s. 152.

⁴⁸ Statens invandrarverk framhöll då att undantag från skyldigheten att söka visum, uppehållstillstånd och arbetstillstånd inte bör göras i form av enskilda beslut av regeringen utan bör ges en generell utformning i förordningsform.

⁴⁹ Viseringsfriheten gäller i förhållande till Schengenvisering, vilken som huvudregel kan ges för en sammanhållen vistelseperiod upp till 90 dagar.

⁵⁰ Antingen genom att personen betraktas som arbetstagare i Sverige (begreppet arbetstagare ska enligt EU-domstolens praxis tolkas generöst även om det behöver vara fråga om ett faktiskt och verkligt arbete av ekonomiskt värde) eller har tillräckliga tillgångar för sin försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring som gäller i Sverige, jfr 3 a kap. 2 § första stycket 1 och 4 utlänningslagen. EU-kommissionen och EU-domstolen har slagit fast att personer som omfattas av den s.k. Wienkonventionen (diplomater) och anställda i en internationell organisation, också i sin egenskap som unionsmedborgare har de rättigheter som följer av rörlighetsdirektivet. Det talar för samma bedömning också beträffande unionsmedborgare som inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering vistas i ett annat EES-land.

som önskar vistas här i landet för arbete, studier eller besök (5 kap. 10 § utlänningslagen). Det finns ingen tillståndsgrund som tydligt omfattar de personkategorier som kommer att behöva vistas i Sverige i enlighet med DCA-avtalet. Ska dessa personer omfattas av kravet på uppehållstillstånd bör alltså en ny tillståndsgrund införas. Anhöriga som omfattas av DCA-avtalet skulle då omfattas av denna tillståndsgrund alternativt vara hänvisade till att söka uppehållstillstånd som anhörig till en person som beviljats uppehållstillstånd.

När det gäller alternativet med ett prövningsförfarande i varje enskilt fall kan följande anföras. Med beaktande av att uppehållstillstånd i de fall som omfattas av DCA-avtalet ska ges av skäl som har att göra med statens intresse bör en sådan tillståndsgrund med fördel vara utformad så att tillstånd under vissa förutsättningar ska beviljas. Av samma skäl bör övervägas om behörigheten att ansöka om tillstånd ska läggas hos t.ex. Försvarsmakten i stället för hos de enskilda individerna.⁵¹ När det gäller de personkategorier som omfattas av DCA-avtalet framgår det dock av artikel 7 punkten 3 att dessa ska vara undantagna från svenska regler om registrering och kontroll av utläningar. Detta kan innebära att personerna inte kan göras till föremål för gängse kontroller vid handläggning av tillståndsärenden.

Det finns alltså skäl att i stället undanta medlemmar i styrkorna, deras anhöriga och amerikanska leverantörer från kravet på uppehållstillstånd. Inte minst är det, i enlighet med det övergripande målet om ett fördjupat försvars- och säkerhetssamarbete, angeläget att i så stor utsträckning som möjligt underlätta för de personer som omfattas av DCA-avtalet att vistas i Sverige. Vidare förutsätter vistelserna att det i grunden finns ett svenskt samtycke till att de omfattade personkategorierna befinner sig i Sverige. Det är däremot inte avsikten att regeringen eller svenska myndigheter i det enskilda fallet ska godkänna den utländska närvaron. Det innebär att tillståndsprövningen i dessa fall närmast skulle utgöra en formalitet, men samtidigt medföra en administrativ börda och handläggnings-tider som kan försvåra det militära samarbetet. Det finns alltså också utifrån dessa aspekter skäl att undvika förvaltningsbeslut i så stor utsträckning som möjligt när det gäller personer som kommer till

⁵¹ Jfr utformningen av bestämmelsen om uppehållstillstånd för s.k. bevispersoner i 5 kap. 15 § utlänningslagen. I dessa fall är det förundersökningsledaren, eller i vissa fall socialnämnden, som ansöker om uppehållstillstånd.

Sverige inom ramen för DCA-avtalet. Ett undantag från tillståndskravet innebär sammantaget att regleringen görs tydlig och effektiv.

Mot skälen för undantag bör ställas de säkerhetsrisker som generellt sett följer av att inte närmare kontrollera individer som kommer till Sverige. I detta avseende bör, utöver de skäl som angetts ovan, framhållas att det endast är fråga om personer som är anställda i eller genomför uppdrag åt USA:s försvarsmakt, vilka inom ramen för sina anställningar och uppdrag typiskt sett är föremål för nationell kontroll, eller anhöriga till sådana. Övervägande skäl talar därför för att undanta dessa personer från kravet på uppehållstillstånd, under den tid som de befinner sig i Sverige inom ramen för DCA-avtalet. Ett sådant undantag föreslås genomföras i svensk rätt genom att en ny bestämmelse införs i utlänningsförordningen. Även i detta fall relaterar förslaget till bestämmelse till det förslag som lämnas i Ds 2023:22.

Arbetstillstånd

Huvudregeln om arbetstillstånd finns i 2 kap. 7 § utlänningslagen och innebär att en utlänning som ska arbeta i Sverige behöver ha arbetstillstånd, även om personen har sin anställning utomlands.⁵² Ytterligare reglering finns i 6 kap. samma lag samt i 5 kap. utlänningsförordningen.

Det är inte självklart i vilken utsträckning medlemmarna i styrkorna eller den civila komponenten ska anses utföra sådant arbete att de ska omfattas av kravet på arbetstillstånd. Samtidigt finns det för närvarande inga undantag från kravet på arbetstillstånd i fråga om utländsk militär personal eller personal som tillhör den civila komponenten. Den omständigheten att personkategorierna enligt DCA-avtalet kommer vara undantagna från krav på uppehållstillstånd talar för att de även ska undantas från krav på arbetstillstånd. Undantaget föreslås genomföras genom att utlänningsförordningens befintliga bestämmelser om undantag från arbetstillstånd justeras så att de också omfattar den nu aktuella

⁵² Krav på arbetstillstånd gäller inte för nordiska medborgare eller för personer som har uppehållsrätt, se 2 kap. 8 b och 8 c §§ utlänningslagen.

personkretsen. Även i detta fall relaterar förslaget till bestämmelse till det förslag som lämnas i Ds 2023:22.

Av artikel 24 punkten 1 i DCA-avtalet följer att anhöriga som anställs av de amerikanska styrkorna eller utländska organisationer som bedriver verksamheterna i artikel 21 och 22 (militära serviceverksamheter och postkontor) ska undantas från kravet på arbetstillstånd. Eftersom även anhöriga, amerikanska leverantörer och anställda hos amerikanska leverantörer föreslås vara undantagna från krav på uppehållstillstånd bör de som utgångspunkt även undantas från det generella kravet på arbetstillstånd. Det kan inte heller förutses att dessa personer kommer att utnyttja möjligheten att arbeta i Sverige i någon annan utsträckning än den som kan aktualiseras inom ramen för DCA-avtalet. Utlänningsförordningens befintliga bestämmelse om undantag från arbetstillstånd bör därför justeras så att den också omfattar anhöriga, amerikanska leverantörer och anställda hos sådana leverantörer.

7.2.4 Folkbokföring

Förslag: Den som är anhörig till en medlem av en styrka eller en civil komponent, eller till en person som tillhör ett Natohögkvarter, eller den som inom ramen för DCA-avtalet är en leverantör till en styrka eller är anställd hos en sådan leverantör eller hos en civil komponent, ska endast folkbokföras om han eller hon är svensk medborgare eller, utan att vara svensk medborgare, var bosatt här när han eller hon fick ställning som anhörig, leverantör eller anställd.

En person som omfattas av lagen om immunitet och privilegier i vissa fall ska få tilldelas ett samordningsnummer endast på begäran av Försvarmakten i de fall som rör en enskild som befinner sig i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. Försvarmakten ska i sådana fall ansvara för identitetskontrollen av den enskilde. Detta ska regleras i förordningen om samordningsnummer.

Skälen för förslaget: Medlemmar i de amerikanska styrkorna, deras anhöriga och amerikanska leverantörer ska vara undantagna från svenska regler om registrering och kontroll av utlänningar (artikel 7

punkten 3). En sådan rätt för medlemmar av styrkorna följer redan av artikel III punkten 1 i Nato SOFA. Av den punkten framgår också att medlemmarna av styrkorna inte ska ha rätt att anses som stadigvarande bosatta i eller uppta hemvist inom den mottagande statens territorium.

Folkbokföring är den grundläggande registreringen av personer som bor i Sverige. Med folkbokföring avses fastställande av en persons bosättning och registrering av de uppgifter om personen som får förekomma i folkbokföringsdatabasen (1 § folkbokföringslagen [1991:481]). Sådana uppgifter kan avse namn, födelsetid, medborgarskap, adress och civilstånd m.m. För varje folkbokförd person fastställs ett personnummer som identitetsbeteckning. För den som inte är eller har varit folkbokförd kan i vissa fall ett samordningsnummer tilldelas som identitetsbeteckning. Bestämmelser om samordningsnummer finns i lagen (2022:1697) om samordningsnummer. Även om folkbokföringen i sig inte innebär några rättigheter har folkbokföringsuppgifter, som bosättning, betydelse för rätten till vissa välfärdsförmåner.

Enligt 3 § folkbokföringslagen ska den som efter inflyttning anses vara bosatt i Sverige folkbokföras. En person anses bosatt här i landet om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under minst ett år. Inflyttningsrekvisitet anses vara uppfyllt redan genom att personen kommer till Sverige och det är således frågan om en person anses bosatt i Sverige i folkbokföringslagens mening som är avgörande för om han eller hon ska folkbokföras i landet. Skatteverket ansvarar för att besluta om folkbokföring.

Skatteverket ansvarar även för att besluta om samordningsnummer. Enligt 4 § förordningen (2023:363) om samordningsnummer får en person som omfattas av lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall tilldelas ett samordningsnummer endast på begäran av Regeringskansliet.

Det kan inte uteslutas att medlemmar av en sändande stats militära styrka, anhöriga och leverantörer till styrkorna i vissa fall kan komma att befinna sig i Sverige under längre tid än ett år.

I Ds 2023:22 föreslås en ny bestämmelse i folkbokföringslagen. Enligt lagförslaget ska medlemmar av en främmande stats militära styrka eller dess civila komponent som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell

krishantering, och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige, inte folkbokförs här.

Lagförslaget i Ds 2023:22 omfattar medlemmarna av en främmande stats militära styrka och dess civila komponent. Även om det inte finns ett åtagande i Nato SOFA att undanta anhöriga från kravet på folkbokföring saknas skäl att behandla en medlem av en styrka och dennes anhörig olika i detta hänseende. Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen bör därför även omfatta anhöriga till medlemmar av en styrka och dess civila komponent, men även anhöriga till personer som tillhör ett Natohögkvarter. Anhöriga kopplas således till de personkategorier som anges i 7 och 8 §§ lagen om immunitet och privilegier i vissa fall. Undantaget från kravet på folkbokföring bör även gälla den som inom ramen för DCA-avtalet är en utländsk leverantör till en styrka eller är anställd hos en sådan leverantör eller en civil komponent. Undantagen i nu nämnda fall bör dock inte gälla den som är svensk medborgare eller, utan att vara svensk medborgare, var bosatt här när han eller hon fick ställning som anhörig, leverantör eller anställd.

Som framgår i Ds 2023:22 kan det uppkomma behov av en svensk identitetsbeteckning vid vistelse här i landet för medlemmar av en militär styrka eller andra som befinner sig här inom ramen för militärt samarbete eller internationell krishantering. I enlighet med de förslag som lämnas i denna promemoria kommer dessa personer att omfattas av lagen om immunitet och privilegier i vissa fall. Det är i så fall endast Regeringskansliet som får begära att ett samordningsnummer ska tilldelas den enskilde. Med hänsyn till att nu aktuella behov uppkommer inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering bör det lämpligen vara Försvarsmakten som ansvarar för att begära samordningsnummer hos Skatteverket. På detta sätt upprätthålls avtalsåtagandet om undantag från registrering och kontroll i Nato SOFA, DCA-avtalet och liknande statusavtal inom det militära samarbetsområdet, samtidigt som det finns flexibilitet för att i ett enskilt fall tilldela ett samordningsnummer. Bestämmelserna i förordningen om samordningsnummer bör således ändras så att en person som omfattas av lagen om immunitet och privilegier i vissa fall får tilldelas ett samordningsnummer endast på begäran av Försvarsmakten i de fall som rör en enskild som kommer att befinna sig här inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell

krishantering och på begäran av Regeringskansliet i övriga fall. Det bör i sådana fall även vara Försvarmakten som ansvarar för den identitetskontroll av personen som ska utföras enligt bestämmelserna.

7.2.5 Straffrättslig jurisdiktion och frågor om frihetsberövande

Förslag: Om en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem frihetsberövas av en svensk myndighet i Sverige ska myndigheten utan dröjsmål underrätta amerikanska försvarsmyndigheter om detta. Om en sådan person är anhållen eller häktad ska denne få placeras i en amerikansk försvarsmyndighets förvar till dess att det straffrättsliga förfarandet vid den svenska myndigheten eller domstolen har avslutats. Om en sådan person döms till fängelse får denne endast placeras i de kriminalvårdsanstalter som Sverige och Amerikas förenta stater har kommit överens om. De amerikanska försvarsmyndigheterna ska ha rätt att, under de förutsättningar som anges i häkteslagen, besöka en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som är gripen, anhållen eller häktad. De amerikanska försvarsmyndigheterna ska också ha rätt att, under de förutsättningar som anges i fängelselagen, besöka en sådan person som är intagen i kriminalvårdsanstalt. En medlem av en amerikansk styrka får, under de förutsättningar som anges i 46 kap. 15 a § rättegångsbalken, dömas i sin utvaro endast om han eller hon samtycker till det eller om medlemmen olovligt har avvikit från de amerikanska försvarsmyndigheterna. Bestämmelser om sådana förfaranden ska anges i en ny lag med särskilda bestämmelser för straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater.

Bedömning: Jurisdiktionsbestämmelserna i DCA-avtalet kräver ingen ändring av brottsbalkens domsrättsregler.

Skälen för förslaget och bedömningen

Straffrättslig jurisdiktion i DCA-avtalet

Artikel 12 i DCA-avtalet innehåller regler om bl.a. domsrätt avseende brott som de amerikanska styrkornas personal begått på svenskt territorium. Bestämmelserna bygger vidare på reglerna om straffrättslig jurisdiktion i Nato SOFA.

Artikel VII i Nato SOFA innehåller bestämmelser om vilket land som ska ha rätt att utöva jurisdiktion (domsrätt) över medlemmar av de besökande styrkorna. I vissa angivna fall gäller exklusiv domsrätt för endera den sändande eller den mottagande staten, t.ex. har mottagande land exklusiv domsrätt för brott som bara är straffbara i det landet. Men i många fall tillkommer domsrätt såväl den sändande som den mottagande staten (s.k. konkurrerande jurisdiktion) och det finns därför regler om vilket land som ska ha företräde att utöva sin jurisdiktion framför det andra landet (primär jurisdiktion), beroende på den typ av gärning det rör och mot vems intresse gärningen riktar sig. Exempelvis ges besökande stat företräde till domsrätt över gärningar som den besökande personalen har begått i tjänsten och sådana gärningar som riktas enbart mot den statens intressen. Reglerna innebär alltså inte att brottsliga gärningar begångna av de besökande styrkornas medlemmar är straffria.

Enligt artikel VII punkten 3 c i Nato SOFA kan värdlandet, i de fall det föreligger konkurrerande jurisdiktion och värdlandet har företräde att utöva jurisdiktionen, avstå sin företrädesrätt till förmån för det besökande landet. Genom artikel 12 punkten 1 i DCA-avtalet avstår Sverige från att utöva det företräde till domsrätt som Sverige har över medlemmar tillhörande de amerikanska styrkorna.

Genom DCA-avtalet får USA därmed, förutom företräde till domsrätt över gärningar som amerikansk personal har begått i tjänsten eller som enbart riktas mot amerikanska intressen, även företräde till att döma för brott begångna utom tjänsten eller som inte enbart riktats mot amerikanska intressen. Det ska framhållas att de amerikanska styrkorna, inklusive den civila komponenten, i artikel 12 ska förstås så som den är definierad i artikel 2 i DCA-avtalet, vilket är en utökning av den definition av styrka som gäller

enligt Nato SOFA. Genom artikel 12 avsäger sig Sverige dock inte domsrätt över anhöriga och leverantörer.

Svenska myndigheter kan i enlighet med DCA-avtalet dra tillbaka sitt avstående från domsrätt när det rör sig om fall som är av särskild betydelse för Sverige. Det betyder att Sverige kan återta domsrätten över fall som skett utom tjänsten och inte enbart riktats mot amerikanska intressen. Ett sådant återtagande ska ske skriftligen till behöriga amerikanska myndigheter inom 30 dagar efter det att ett meddelande från en behörig amerikansk myndighet har inkommit till en behörig svensk myndighet. Enligt artikel 12 punkten 2 ska nämligen de amerikanska styrkorna meddela behöriga svenska myndigheter om varje ärende som anses falla inom ramen för artikel 12 punkten 1. Vad som är att anse som av särskild betydelse för Sverige är upp till svenska myndigheter att avgöra. Vid den bedömningen bör särskilt beaktas det misstänkta brottets allvar, men även brottets typ, omständigheterna kring brottet och vem som är målsägande respektive gärningsman.

Svenska regler om straffrättslig jurisdiktion

I 2 kap. brottsbalken finns bestämmelser om svensk domstols behörighet. Huvudregeln är, i fråga om brott som har begåtts i Sverige, att svensk lag ska tillämpas och att svensk domstol är behörig, oaktat gärningsmannens nationalitet. Från denna huvudregel finns dock undantag, bl.a. ska domstolarna iaktta de begränsningar av svensk domstols behörighet och tillämpligheten av svensk lag som följer av allmän folkrätt eller av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige (2 kap. 12 § brottsbalken). Med detta åsyftas i första hand regler om immunitet. Regler om immunitet på grund av internationella överenskommelser som Sverige har anslutit sig till finns bl.a. i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. I brottsbalken finns vidare regler som stadgar att det i vissa fall krävs regeringsbeslut för att åtal för brott ska få väckas här i landet (åtalsförordnande). Det kan röra t.ex. den situationen att det i och för sig föreligger domsrätt för svensk domstol enligt svenska regler men att en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige anger att en annan stat i första hand ska ha domsrätt.

Sverige valde i samband med godkännandet av PFF SOFA att uppfylla sitt åtagande avseende domsrätt genom att just införa ett sådant krav på tillstånd från regeringen för att väcka åtal i de fall där det enligt avtalet kan bli aktuellt att utöva svensk domsrätt, i de fall Sverige är mottagande stat. Det ansågs lämpligast att låta regeringen göra den bedömningen i varje enskilt fall. Kravet på åtalsförordnande i brottsbalken omfattar dels brott som har begåtts av utlänningar som saknar hemvist i Sverige, dels svenska medborgare eller utlänningar med hemvist i Sverige som tjänstgör i en annan stats militära styrka, när de befinner sig här i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige (jfr 2 kap. 2 § första stycket 3 och 4 brottsbalken). Med den sistnämnda regeln avses t.ex. den situationen att en svensk medborgare med dubbelt medborgarskap tjänstgör vid den sändande statens försvarsmakt och befinner sig i Sverige inom ramen för ett internationellt militärt samarbete som omfattas av ett avtal.

Definitionen av den civila komponenten är enligt DCA-avtalet något bredare än vad den är enligt Nato SOFA, som PFF SOFA hänvisar till. Därmed omfattas också fler personer av DCA-avtalets regler om USA:s företrädare till domsrätt. Till den civila komponenten räknas enligt avtalet också amerikanska medborgare eller personer med hemvist i USA som i egenskap av anställda av utländska ideella organisationer har följt med de amerikanska styrkorna till Sverige (se artikel 2 punkten 3 a). För brott begångna av denna kategori amerikaner krävs dock redan enligt dagens svenska regler åtalsförordnande, eftersom de befinner sig här i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete. Är det en svensk medborgare med hemvist i USA gäller detsamma, då denne får anses tjänstgöra i USA:s militära styrka och befinner sig här i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete.

Definitionen av den civila komponenten i DCA-avtalet omfattar dessutom anhöriga som är anställda av de amerikanska styrkorna eller av de serviceverksamheter som regleras i artikel 21 och 22 i avtalet eller av ideella utländska organisationer (se artikel 2 punkten 3 b). Detta betyder att en svensk medborgare eller någon med hemvist här, som också är anhörig till någon i de amerikanska styrkorna och tar anställning i någon av de ovan nämnda verksamheterna, behöver omfattas av reglerna om åtalsförordnande

för att Sverige ska uppfylla åtagandet i DCA-avtalet. Eftersom en sådan anhörig enligt DCA-avtalets definition ingår i den civila komponenten får han eller hon även enligt brottsbalkens regler anses tjänstgöra i USA:s militära styrka och, med tanke på relationen till de amerikanska styrkorna och sin anställning, befinna sig här i landet inom ramen för ett internationellt militärt samarbete. Därmed krävs redan enligt dagens reglering åtalsförordnande för brott som begås av en sådan person.

Sammanfattningsvis krävs ingen lagändring för att uppfylla åtagandena om domsrätt i DCA-avtalet. I de fall det blir aktuellt för Sverige att dra tillbaka sitt avstående av domsrätt enligt artikel 12 punkten 1 i DCA-avtalet, är det upp till regeringen att besluta om åtalsförordnande. I andra fall krävs enbart samverkan mellan berörda myndigheter i de bägge länderna (i Sverige Försvarsmakten, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten). Slutsatsen blir därmed att DCA-avtalet inte medför att de svenska bestämmelserna om krav på särskilt åtalsförordnande behöver justeras.

Utövning av amerikansk straffrättslig domsrätt i Sverige

Inför ratificeringen av PFF SOFA gjorde regeringen bedömningen att PFF-samarbetet för Sveriges del på sin höjd kan antas föranleda någon enstaka övning per år och att varje övning kan beräknas pågå högst ett par veckor, varför den sändande staten knappast kan ha något behov av att utöva domsrätt på svenskt territorium. Regeringen gjorde vidare bedömningen att det skulle krävas långtgående lagstiftningsåtgärder för att i svensk lag ge en främmande stat rätt att på svenskt territorium svara för sådan ingripande myndighetsutövning som straffrättskipning. Regeringen bedömde att sådana åtgärder inte var motiverade enbart på grund av den begränsade funktion som Nato SOFA har att fylla inom ramen för Partnerskap för fred. Regeringen fann också att utövandet av sådan domsrätt skulle kunna komma i konflikt med svensk grundlag då artikel VII i Nato SOFA inte innehåller någon bestämmelse som hindrar den sändande staten från att under utövandet av sin domsrätt döma till dödsstraff – artikeln innehåller endast förbud mot att verkställa sådana straff på den mottagande statens territorium (jfr prop. 1995/96:37 s. 31). I samband med ratificeringen av PFF SOFA

lämnade Sverige därför en reservation mot den rätt som avtalet ger utländska stater att utöva domsrätt på svenskt territorium. Den svenska reservationen innebär att när den sändande staten har företrädare vid utövande av domsrätt, får den inte utövas på svenskt territorium. Domsrätten får i stället utövas på eget eller någon annan stats territorium.

Regeringen framhöll samtidigt i propositionen att ett beslut om att en främmande stats militära styrka får besöka Sverige med nödvändighet måste anses innefatta en rätt för styrkorna att behålla sin befälsstruktur även under besöket, inbegripet rätten att mot underlydande medlemmar av styrkorna vidta åtgärder för att upprätthålla ordning och säkerhet inom styrkorna samt för medföljande militärpolis att utöva polisiär myndighet inom förlägningsområden och liknande. Rätten för den sändande statens styrka att internt utöva nämnda befogenheter ansåg regeringen följa av vedertagna principer för internationellt militärt samarbete och inte kräva någon uttrycklig bestämmelse i lag (jfr prop. 1995/96:37 s. 31 och 32).

I enlighet med vad som anges i Ds 2023:22 kan det vid ett medlemskap i Nato på ett helt annat sätt än vad som varit fallet inom ramen för PFF-samarbetet bli aktuellt att under längre tid stationera styrkor från andra Natoländer i Sverige. Det finns därmed ett större praktiskt behov för en sändande stat att utöva jurisdiktion på svenskt territorium. Det är därför i en Natokontext motiverat att tillåta allierade länder att i landet utöva straffrättskipning i den omfattning som följer av artikel VII i Nato SOFA.

Enligt amerikansk strafflagstiftning kan dödsstraff dömas ut i vissa fall. Det står dock klart att dödsstraff inte får förekomma i Sverige. Det följer både av grundlagen och Europakonventionen, vilken gäller som lag i Sverige. Sverige är även folkrättsligt bunden av konventionen. Förbudet är absolut och gäller både i fred och krig. Det innebär bl.a. att dödsstraff vare sig får dömas ut eller verkställas här och ingen får heller utlämnas till ett land där denne riskerar dödsstraff. Förbudet gäller även för andra stater när de befinner sig i Sverige, t.ex. inom ramen för militärt samarbete.

I Sverige är det enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott regeringen som, efter att en anmodande stat lämnat in en ansökan om utlämning för brott till Justitiedepartementet, beslutar om utlämning. Om den som begärs utlämnad motsätter sig utlämning

ska Högsta domstolen pröva utlämningsförenligheten med lag. Ett villkor för utlämning enligt lagen är att den som utlämnas inte bestraffas med döden för brottet. I förhållande till USA finns även en utlämningskonvention av vilken framgår att utlämning kan vägras om det kan följa dödsstraff på det brott för vilket utlämning begärs, såvida USA inte ger en bindande försäkran att dödsstraff inte kommer att ådömas, eller, om det av formella skäl inte går att uppfylla ett sådant villkor, att ett dödsstraff inte kommer att verkställas.⁵³ I Ds 2023:22 görs bedömningen att det inte finns anledning för Sverige att vid tillträde till Nato SOFA avge en reservation som inskränker rätten för andra medlemsländer att utöva domsrätt på svenskt territorium. Utredningen bedömer inte heller att det finns skäl för Sverige att, i förtydligande syfte, lämna en tolkningsdeklaration med innebörd att svensk grundlag innehåller ett förbud mot dödsstraff och att Sverige är bunden av Europakonventionen med tillhörande protokoll vid tillämpningen av artikel VII i Nato SOFA.

DCA-avtalet ska genomföras med Sveriges samtycke och med full respekt för svensk lagstiftning och svenska internationella förpliktelser. Att dödsstraffet är förbjudet enligt svensk lagstiftning är välkänt. Sammanfattningsvis är bedömningen att det svenska förbudet mot dödsstraff inte påverkas av DCA-avtalet, utan gäller fortsatt.

Så länge Sverige inte är medlem i Nato och inte har tillträtt Nato SOFA ger artikel VII inte USA eller något annat land någon domsrätt här. I och med att Sverige ingår DCA-avtalet kommer USA få såväl den grundläggande domsrätt som framgår av Nato SOFA, som den utökade domsrätten som anges i artikel 12 i DCA-avtalet. DCA-avtalet mellan Sverige och USA ersätter därmed den svenska reservationen till PFF SOFA i förhållande till USA. Det kommer dock knappast att finnas något praktiskt behov eller önskemål från USA om att i fredstid upprätta regelrätta amerikanska militärdomstolar på svenskt territorium. Typiskt sett kommer i stället jurisdiktionen precis som tidigare att utövas i USA:s

⁵³ Se artikel 8 i Sveriges konvention den 24 oktober 1961 med Amerikas förenta stater om utlämning (SÖ 1963:17) med tilläggskonventionen den 14 mars 1983 (SÖ 1984:34), artikel 13 i avtalet den 25 juni 2003 om utlämning mellan Europeiska unionen och Amerikas förenta stater, och artikel 1 h) i instrumentet den 16 december 2004 mellan Sverige och Amerikas förenta stater, som avses i artikel 3.2 i avtalet om utlämning mellan Europeiska unionen och Amerikas förenta stater. Jfr artikel VII i den konsoliderade versionen av utlämningskonventionen mellan Sverige och USA (bilaga 1 till prop. 2004/05:46).

befintliga domstolar i hemlandet. Amerikanska militära befälhavare har dock inom ramen för sin uppgift att upprätthålla disciplinen inom styrkan vissa befogenheter att fatta beslut i straffrättsliga frågor och besluta om straffrättsliga sanktioner. Denna form av jurisdiktionsutövande kan behöva utövas i Sverige.

Straffprocessuella frågor

Artikel 12 punkten 3 i DCA-avtalet ger uttryck för att det ska vara svenska civila domstolar som ska pröva åtal mot amerikansk personal och anhöriga i Sverige. Eftersom Sverige inte har militärdomstolar, och alla brottmål avgörs i allmän domstol, föranleder artikeln inga genomförandeåtgärder.

I artikel 12 punkten 4 i DCA-avtalet behandlas frågan om att en tilltalad som utgångspunkt inte ska dömas i sin utevaro. Det ska endast vara möjligt med den tilltalades medgivande, såvida denne inte underlåter att infinna sig vid domstolen efter att ha mottagit kallelse till domstolsförhandlingen och, vad gäller medlemmar i de amerikanska styrkorna, olovligen har avvikit från de amerikanska försvarsmyndigheterna. Enligt svensk rätt finns vissa förutsättningar att döma en åtalad person i dennes frånvaro. Kan saken utredas tillfredsställande får ett mål avgöras trots att den tilltalade har inställt sig endast genom ombud eller har uteblivit (se 46 kap. 15 a § rättegångsbalken). Ett villkor för ett avgörande i den tilltalades utevaro är att denne blivit delgiven stämning och fått en kallelse till domstolsförhandlingen. För att en medlem i de amerikanska styrkorna ska kunna dömas i utevaro krävs alltså inte bara att förutsättningarna i 46 kap. 15 a § rättegångsbalken är uppfyllda, utan även att han eller hon olovligen har avvikit från styrkan. Detta föreslås uppfyllas genom en bestämmelse i en ny lag med särskilda bestämmelser för straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater.

I artikel 12 punkten 5 i DCA-avtalet anges ett förfarande för att bestämma huruvida en handling eller underlåtenhet från en medlem i en amerikansk styrka skett i tjänsten eller inte. Punkten medför inga krav på svensk reglering.

Sverige avsäger sig genom artikeln inte rätten att utreda brott, oavsett vilket land som sedan ska anses ha företräde till domsrätt. Genom artikeln tillerkänns inte heller USA rätt att självständigt

vidta utredningsåtgärder i den mån sådana exklusivt får utföras av svenska åklagare. Av artikel VII punkten 6 a i Nato SOFA följer att de sändande och mottagande staterna ska bistå varandra vid utförandet av all nödvändig utredning av misstänkta lagöverträdelser. I artikel 12 punkten 6 i DCA-avtalet framhålls att Sverige har rätt att vidta lämpliga utredningsåtgärder vid alla misstänkta brott och att parternas behöriga myndigheter ska samarbeta i enlighet med bestämmelsen i Nato SOFA. Artikeln medför inga krav på svensk reglering. Det som i avtalen anges om att sändande och mottagande stat ska "bistå varandra" i utredningen innebär i praktiken att berörda myndigheter i respektive land ska samverka med varandra på lägsta möjliga nivå, så effektivt och ändamålsenligt som möjligt. Sådan samverkan kan t.ex. avse behov av förhör med svenska vittnen eller annan bevisupptagning. Samverkan kan ske formlost men kan också bli föremål för någon form av underavtal ("implementing arrangement") till DCA-avtalet. När det gäller ömsesidigt bistånd avseende utredning, bevisupptagning m.m. finns de flesta relevanta svenska reglerna samlade i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål. Vad gäller åtgärder för att utreda brott kommer det dock i många fall röra sig om samarbete på lägre nivå, på det sätt som beskrivits ovan. Den svenska lagstiftningen på området är tillräcklig för att tillgodose de framställningar om övrigt rättsligt samarbete USA kan göra i Sverige enligt Sveriges åtaganden i DCA-avtalet.

Frågor om frihetsberövanden

Artikel 13 i DCA-avtalet innehåller regler om frihetsberövanden. Sverige ska enligt första punkten omedelbart informera amerikanska myndigheter om samtliga frihetsberövanden av amerikansk personal och anhöriga. Artikeln ger uttryck för det intresse som finns för såväl den enskilde som de amerikanska försvarsmyndigheterna att de myndigheterna utan dröjsmål underrättas om det aktuella frihetsberövandet av en medlem av styrkan eller en anhörig till en sådan medlem. En särskild reglering om detta bör därför införas i den föreslagna lagen med särskilda bestämmelser för straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater. Artikeln eller lagförslaget påverkar inte Sveriges skyldighet enligt

1963 års Wienkonvention om konsulära förbindelser (SÖ 1974:10–12) att på den frihetsberövades begäran underrätta hans eller hennes hemlands ambassad för det fall att det är en medborgare i ett annat land som har frihetsberövats. Detta kommer alltså att gälla även när det är fråga om en amerikan med dubbelt medborgarskap.

Av artikel 13 punkten 1 framgår också att de amerikanska försvarsmyndigheterna på begäran och i samordning med svenska myndigheter omgående ska få träffa en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som frihetsberövas. Besöksrätten enligt häkteslagen är utformad som en rättighet för den intagne. Den som är frihetsberövad såsom gripen, anhållen eller häktad på grund av misstanke om brott får ta emot besök under de förutsättningar som anges i häkteslagen (1 kap. 2 § och 3 kap. 1 § häkteslagen [2010:611]). Besök får inte genomföras mot den intagnes vilja. Enligt DCA-avtalet ska de amerikanska försvarsmyndigheterna ges en självständig rätt att besöka den intagne. Sådana besök ska således få genomföras oberoende av den intagnes inställning till besöket. Besöksrätten behöver därför författningsregleras. Detta bör göras i den föreslagna lagen med särskilda bestämmelser för straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater. Som nämnts ska besöksrätten enligt DCA-avtalet utövas efter samordning med svenska myndigheter. När någon är frihetsberövad i ett straffrättsligt förfarande finns det flera olika parametrar som påverkar hur och när det kan vara lämpligt att genomföra ett besök. Besöket får inte riskera att äventyra säkerheten eller försvåra brottsutredningen. Mot denna bakgrund bör de allmänna förutsättningarna för besök som följer av häkteslagen gälla även i förhållande till besök från de amerikanska försvarsmyndigheterna. Som en allmän utgångspunkt gäller därmed att besök får ske i den utsträckning det är lämpligt (3 kap. 1 § häkteslagen). Ett besök kan vägras om besöket skulle äventyra säkerheten på ett sätt som inte kan avhjälpas genom kontroll enligt 3 kap. 2 eller 3 §. Vidare kan möjligheten att genomföra besök vara begränsad av att den intagne är föremål för restriktioner enligt 6 kap. häkteslagen. I sådana fall får åklagare på sedvanligt sätt pröva om undantag från restriktionerna kan medges. Med hänsyn till att de amerikanska myndigheterna enligt DCA-avtalet har rätt att omgående träffa den enskilde bör de svenska myndigheterna hantera en sådan förfrågan skyndsamt.

De amerikanska försvarsmyndigheterna ges enligt artikel 13 punkten 1 också rätt att närvara vid förhör och förhandlingar rörande frihetsberövade personer, vilket ska ske i samordning med svenska myndigheter. Förundersökningssekretess kan medföra inskränkningar i rätten till närvaro vid t.ex. förhandlingar eller om vad som får yppas efter förhör (jfr. t.ex. 23 kap. 10 § åttonde stycket rättegångsbalken). Med hänsyn till att det uppställs ett krav på samordning med de svenska myndigheterna bedöms den angivna rätten för amerikansk försvarsmyndighet att närvara vid förhör av den frihetsberövade inte innebära någon inskränkning i en förundersökningsledares rätt att, i det enskilda fallet, besluta om vem som får närvara vid förhör (23 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken) eller en domstols rätt att besluta om stängda dörrar vid t.ex. en häktningsförhandling (5 kap. 1 § rättegångsbalken).

I artikel 13 punkten 2 regleras amerikanska myndigheters rätt att, om de så önskar, få en frihetsberövad person överförd till amerikanskt förvar fram till dess att samtliga förhandlingar är avslutade. De amerikanska myndigheterna åläggs då ett ansvar för att personen inställer sig till förhör och rättegång m.m. Är rättsprocessen inte avslutad inom ett år upphör de amerikanska myndigheternas ansvar enligt artikeln. Perioden kan dock förlängas på sätt som anges i artikeln. USA:s rätt till kontroll över personen gäller även i de fall då det är Sverige som har exklusiv domsrätt.

Att en person som frihetsberövats av svenska myndigheter ska placeras i amerikanskt förvar förutsätter att Sverige överläter förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning till USA. Detta kräver lagstöd. En medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som är anhållen eller häktad bör därför få placeras i amerikansk myndighets förvar till dess att det straffrättsliga förfarandet vid svensk myndighet eller domstol har avslutats. Bestämmelsen placeras lämpligen i den föreslagna nya lagen med särskilda bestämmelser för straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater.

I den tredje punkten i artikel 13 finns regler om avräkning av tid som frihetsberövad. Befintliga svenska regler i lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande får anses tillräckliga för att uppfylla kraven enligt artikeln. Det kan dock finnas ett behov av att komplettera förordningen (2019:96) om tillgodoräknande av tid

för frihetsberövande med en ny bestämmelse som innebär att Kriminalvården ska inhämta uppgifter om ett frihetsberövande som har skett genom de amerikanska försvarsmyndigheternas försorg enligt första punkten i artikel 13.

För den som har dömts till fängelse beslutar Kriminalvården om anstaltsplacering i enlighet med de regler och principer som framgår av 2 kap. fängelselagen (2010:610). USA och Sverige ska enligt fjärde punkten i artikel 13 gemensamt peka ut de kriminalvårdsanstalter som kan bli aktuella för en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig till en sådan. Regleringen i fängelselagen lämnar inte utrymme för Kriminalvården att vid placeringsbeslut ta hänsyn till den begränsning som följer av DCA-avtalet. Mot denna bakgrund bör begränsningen författningsregleras i den föreslagna nya lagen med särskilda bestämmelser för straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater. I övrigt bör Kriminalvården fatta beslut om placering i enlighet med vad som följer av fängelselagen.

Enligt artikel 13 punkten 4 ska de amerikanska försvarsmyndigheterna och familjemedlemmar ges rätt att besöka och lämna stöd till en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig till en sådan som avtjänar ett fängelsestraff.

Enligt fängelselagen får en intagen ta emot besök i den utsträckning det lämpligen kan ske (7 kap. 1 § fängelselagen). Besök kan vägras om det riskerar att äventyra säkerheten eller om det bedöms motverka den intagnes anpassning i samhället eller på annat sätt kan vara till skada för den intagne eller någon annan. Om det behövs av säkerhetsskäl får ett besök övervakas och besökaren kontrolleras på vissa sätt (7 kap. 2 och 3 §§ fängelselagen). Även i denna del får DCA-avtalet uppfattas på det sättet att de amerikanska försvarsmyndigheterna ska ha en självständig besöksrätt, oberoende av den intagnes inställning. Av detta skäl behöver också denna besöksrätt författningsregleras. När det gäller förutsättningarna för utövandet av besöksrätten framgår av DCA-avtalet att besöken ska ske i samordning med svenska myndigheter och att besök ska få ske även utanför de ordinarie besökstiderna. Fängelselagens regler om besök innebär inget hinder mot att Kriminalvården, i den mån det är lämpligt, tillmötesgår önskemål från de amerikanska försvarsmyndigheterna beträffande när och hur besök ska ske. Det kan vara lämpligt att Kriminalvården utarbetar särskilda föreskrifter för

sådana besök, i likhet med vad myndigheten har gjort för advokaters besök av intagna.

Artikel 13 punkten 4 i DCA-avtalet innebär vidare att även familjemedlemmar ska ha möjlighet att besöka den intagne. Detta kan dock inte anses innebära att familjemedlemmar ska ha rätt att besöka den intagne om denne motsätter sig besöket. Därmed uppfyller fängelselagens regler om besök de krav som ställs i DCA-avtalet vad gäller familjemedlemmars möjlighet att besöka den intagne.

Utöver besök innehåller artikel 13 punkten 4 krav på att de amerikanska försvarsmyndigheterna och familjemedlemmar ska ha rätt att bistå den intagne med exempelvis kläder, mat, sängtillbehör, sjukvård, tandvård och religiös vägledning, bl.a. för deras hälsa, välfärd och moral. Den som är intagen i kriminalvårdsanstalt i Sverige har enligt Kriminalvårdens föreskrifter rätt till mat anpassad efter sina medicinska behov (1 kap. 12 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om fängelse [KVFS 2011:1]). I den utsträckning det är möjligt ska hänsyn även tas till den intagnes religion. En intagen har alltid rätt att få vegetarisk mat. Vidare ska den intagne förses med kläder, skor, sängkläder, handdukar och basartiklar för personlig hygien (1 kap. 13 §).

Kriminalvården har enligt 5 kap. fängelselagen ett ansvar för att tillse att den intagnes behov av hälso- och sjukvård tillgodoses. Enligt Kriminalvårdens föreskrifter finns även skyldighet för Kriminalvården att under vissa förhållanden tillse att den intagne får såväl akuttandvård som grundläggande tandvård (1 kap. 16 §). För dessa ändamål kan den intagne även beviljas bidrag av allmänna medel (13 kap. 4 §).

Enligt 4 kap. 4 § fängelselagen ska en intagen ges möjlighet att på lämpligt sätt utöva sin religion. Vid varje anstalt och häkte finns en nämnd för andlig vård, NAV, som samordnar arbetet med den andliga vården. Det ligger i NAV-medarbetarens uppdrag att hjälpa de häktade och intagna att få träffa företrädare för sin tro och religion. Inom svensk kriminalvård finns sammanlagt cirka 180 präster, pastorer och diakoner samt imamer och andra muslimska själavårdare. De har i uppdrag att möta de intagnas behov av personliga samtal, att anordna samtalsgrupper och gudstjänster samt att medverka i undervisning och vägledning i etiska och existentiella frågor.

Sammanfattningsvis innebär det anförda att Kriminalvården ska tillhandahålla den intagne allt det som i artikel 13 punkten 4 i DCA-avtalet tas upp som exempel på sådant som de amerikanska försvarsmyndigheterna och familjemedlemmar ska ha möjlighet att tillhandahålla den intagne. Därutöver har en intagen rätt att ta emot och inneha böcker, tidskrifter, tidningar och andra personliga tillhörigheter som inte kan äventyra ordningen eller säkerheten (2 kap. 11 § fängelselagen). En intagen har också rätt att motta försändelser. Sammantaget uppfyller det svenska regelverket därmed det som krävs enligt DCA-avtalet, utan att någon författningsändring är nödvändig.

7.2.6 Upprätthållande av ordning och säkerhet

Förslag: I lagen om operativt militärt stöd ska en bestämmelse införas som anger att regeringen får besluta om att det som föreskrivs i 10 § första stycket 1, 2 och 4 polislagen ska gälla även för amerikansk personal som befinner sig i Sverige inom ramen för DCA-avtalet i syfte att upprätthålla ordningen inom de egna styrkorna.

Områden där en amerikansk styrka bedriver militär verksamhet ska kunna beslutas vara skyddsobjekt. Detta ska tillgodoses genom en ändring i skyddslagen.

Regleringen i skyddslagen som möjliggör att militära fartyg, luftfartyg och fordon/fordonstransporter kan beslutas som skyddsobjekt ska omfatta såväl svenska som utländska militära fartyg, luftfartyg och fordon/fordonstransporter.

I lagen om operativt militärt stöd ska införas en bestämmelse om att amerikansk militär personal får anlitas för bevakning av vissa skyddsobjekt. Vad som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen ska även gälla för militär personal ur den amerikanska styrka som anlitas för bevakning. Sådant amerikansk personal ska vara skyddad enligt 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

Militär personal ur en utländsk styrka som anlitas för bevakning av skyddsobjekt ska inte omfattas av

straffbestämmelsen om tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken. Bestämmelsen om tjänstefelsansvar för finsk militär personal i lagen om operativt militärt stöd ska upphävas.

Skälen för förslaget

USA:s rätt att vidta åtgärder för att upprätthålla ordningen inom styrkorna

Artikel VII punkten 10 a i Nato SOFA ger den sändande statens medföljande militärpolis rätt att utöva polisiär myndighet inom det egna förläggingsområdet, och att vidta åtgärder för att upprätthålla ordningen och säkerheten där. Utövande av polisiär myndighet utanför förläggingsområdet får enligt avtalet ske enligt särskild överenskommelse med den mottagande staten och enbart i den mån det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen bland styrkornas medlemmar (artikel VII punkten 10 b). I samband med att Sverige avgav sin reservation till PFF SOFA om utövande av domsrätt på svenskt territorium, uttalades att den svenska reservationen inte skulle omfatta sådana åtgärder som den sändande statens militärpolis var tvungen att vidta för att upprätthålla ordning och säkerhet inom styrkorna.

Artikel 14 i DCA-avtalet är en sådan särskild överenskommelse som nämns i artikel VII punkten 10 b i Nato SOFA. För att upprätthålla ordningen inom styrkorna har USA enligt artikel 14 rätt att använda sig av militärpolis inom överenskomna anläggningar och områden, och i samhällen nära militära anläggningar och områden där styrkorna befinner sig. Det ska i så fall ske enligt gemensamt överenskomna rutiner och i samordning med svenska tjänstemän. Av artikel 14 punkten 2 följer att behöriga svenska och amerikanska myndigheter ska samordna bevakningen av överenskomna anläggningar och områden som används gemensamt.

Rätten för USA att internt vidta åtgärder för att upprätthålla ordning och säkerhet inom styrkorna samt för medföljande militärpolis att utöva polisiär myndighet inom förläggingsområdet och liknande utrymmen som styrkorna disponerar följer av vedertagna principer för internationellt militärt samarbete och bör inte kräva någon uttrycklig bestämmelse i lag.⁵⁴ Rätten för de

⁵⁴ Se prop. 1995/96:37 s. 31–33 och prop. 2019/20:110 s. 39.

amerikanska styrkorna att sköta sin inre disciplin enligt artikel 14 på överenskomna anläggningar och områden bedöms därför inte kräva några författningsåtgärder.

Rätt att ingripa utanför sådana områden som styrkorna disponerar, även om syftet enbart är att upprätthålla den egna ordningen, har enligt tidigare förarbeten ansetts kräva överlåtelse av förvaltningsuppgift enligt regeringsformen och den särskilda beslutsordning som föreskrivs där (se 10 kap. 6 § andra stycket och 8 § regeringsformen).⁵⁵ Som nämnts ovan ger artikel 14 i DCA-avtalet de amerikanska styrkorna rätt att också vidta åtgärder utanför sådana områden som de disponerar. Detta kräver riksdagens godkännande och överlåtelse av förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning till amerikanska myndigheter. En reglering bör därför införas i lagen om operativt militärt stöd, som ger de amerikanska styrkorna rätt att vidta åtgärder för att upprätthålla ordningen inom de egna styrkorna oavsett var i Sverige de befinner sig. Detta bör genomföras på så sätt att regeringen ges möjlighet att besluta om att det som föreskrivs i 10 § första stycket 1, 2 och 4 polislagen (1984:387) ska gälla även för amerikansk personal som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering, när det gäller åtgärder som vidtas i syfte att upprätthålla ordningen inom de egna styrkorna. Samma rätt finns i dag för svenska vaktposter och annan militär personal som tjänstgör för bevakning eller för att upprätthålla ordning, genom en hänvisning från 29 § polislagen. Bestämmelserna i 10 § första stycket 1, 2 och 4 polislagen ger då militär personal rätt att, i den mån andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, använda våld för att genomföra en tjänsteåtgärd, om

1. han eller hon möts med våld eller hot om våld,
2. någon som ska häktas, anhållas eller annars med laga stöd berövas friheten försöker undkomma eller den militära personalen annars möts av motstånd när han eller hon ska verkställa ett sådant frihetsberövande, eller
4. den militära personalen med laga stöd ska avvisa eller avlägsna någon från ett visst område eller utrymme eller verkställa eller biträda vid kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller annan liknande åtgärd, vid beslag eller omhändertagande av egendom eller vid sådan

⁵⁵ Jfr prop. 1995/96:37 s. 31 f.

husrannsakan som avses i rättegångsbalken eller vid genomsökning på distans.

Denna rätt bedöms vara tillräcklig för att de amerikanska styrkorna ska ha rätt att upprätthålla disciplinen inom styrkorna även när de befinner sig utanför förläggingsområden eller annat område som de disponerar.

USA:s rätt att vidta åtgärder för att sköta sin säkerhet

Av artikel 6 punkten 1 i DCA-avtalet framgår att Sverige har det övergripande ansvaret för frågor om skydd och säkerhet för de amerikanska styrkorna, leverantörer till styrkorna, anhöriga och materiel. De amerikanska styrkorna ges dock rätt att vidta åtgärder för att upprätthålla säkerheten inom och i den omedelbara närheten av överenskomna anläggningar och områden. Under extraordinära omständigheter får styrkorna även agera utanför dessa områden, i enlighet med säkerhetsplaner som Sverige och USA upprättat gemensamt (artikel 6 punkterna 2 och 3). De amerikanska styrkorna ges även rätt att av säkerhetsskäl kontrollera tillträdet till sådana delar av de överenskomna anläggningarna och områdena som endast får användas av amerikanska styrkor samt att tillsammans med svenska myndigheter samordna tillträdet till de överenskomna anläggningar och områden som används gemensamt av amerikanska styrkor och Försvarsmakten (artikel 3 punkten 2).

Förutom att tillgodose Sveriges skyldigheter enligt artikel 3 och 6 i DCA-avtalet är användandet av amerikansk personal även en resursfråga. Om svensk militär personal måste avdelas för bevakning av områden där amerikanska styrkor bedriver verksamhet blir den svenska personalen uppbunden i förhållande till andra uppgifter. För att amerikanskt militärt stöd ska bli effektivt kan det därför även av detta skäl finnas skäl att i vissa fall anlita amerikansk militär personal för bevakning.

Enligt svensk rätt krävs inte lagstöd för våldsanvändning mot främmande makts styrkor, eftersom svensk grundlag inte skyddar sådana intressen. I stället finns den tillämpliga regleringen i folkrätten, framför allt den internationella humanitära rätten. I den mån amerikanska säkerhetsåtgärder riktas mot utländska styrkor krävs därför ingen ändring av svensk lag. Reglering i lag krävs dock

om USA:s militära personal ska ges maktbefogenheter gentemot civilbefolkningen i Sverige, eftersom det innebär inskränkningar i fri- och rättigheter enligt 2 kap. regeringsformen respektive ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden enligt 8 kap. 2 § regeringsformen.⁵⁶ Det förutsätter också att förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning överläts till USA i enlighet med 10 kap. 8 § regeringsformen.

Genom lagen (2020:782) om operativt militärt stöd har Försvarsmakten möjlighet att anlita finsk militär personal för att bevaka vissa skyddsobjekt i Sverige. Sådan personal ges då samma befogenheter som svenska skyddsvakter har enligt skyddslagen och polislagen. En liknande lösning bör införas för amerikansk militär personal som är i Sverige med stöd av DCA-avtalet, vilken gör det möjligt för medlemmar ur de amerikanska styrkorna att bevaka områden där de amerikanska militära styrkorna bedriver verksamhet.

För att denna lösning ska vara möjlig behöver ett nytt skyddsobjekt införas, på så sätt att områden där en amerikansk styrka bedriver militär verksamhet ska kunna beslutas vara skyddsobjekt. Detta kan röra sig om sådana överenskomna anläggningar och områden som nämns i bilagan till DCA-avtalet, men även andra platser. Därutöver behöver reglering som medger att amerikansk personal anlitas för bevakning och får viss befogenhet att vidta tvångsåtgärder och använda våld införas. Dessa åtgärder redogörs för nedan.

Två nya skyddsobjekt införs

Bestämmelser om skyddsobjekt finns i skyddslagen (2010:305). Skyddslagen ger rättsliga förutsättningar för ett förstärkt skydd för vissa byggnader, anläggningar, områden och andra objekt – i lagen kallade skyddsobjekt. I 5 § finns bestämmelser om skyddsobjekt för huvudsakligen militära ändamål. I viss utsträckning kan skyddslagens nuvarande regler om skyddsobjekt redan tillämpas för utländska militära styrkor som befinner sig i Sverige. Enligt nuvarande lagstiftning kan beslut om skyddsobjekt fattas avseende områden där en främmande stats militära styrka inom ramen för

⁵⁶ Se bedömning i prop. 2019/20:110 s. 36.

internationellt samarbete tillfälligt bedriver övningar här i landet i samband med utbildning för fredsfrämjande verksamhet eller för annat militärt ändamål (5 § 4), områden där ett Natohögkvarter eller en främmande stats militära styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om värdlandsstöd (5 § 5) och områden där en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet enligt lagen om operativt militärt stöd (5 § 6).

När det råder höjd beredskap, eller under annan tid som regeringen beslutar om med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap, finns enligt 6 § skyddslagen även förutsättningar att besluta att som skyddsobjekt utpeka andra byggnader, anläggningar och områden än sådana som nämns i 4 och 5 §§, om de är av betydelse för totalförsvaret. Under samma förhållanden får lok och järnvägs-vagnar beslutas vara skyddsobjekt.

Även andra områden som USA använder inom ramen för det militära samarbetet bör kunna utses till skyddsobjekt. Det kan vara fråga om situationer då de amerikanska styrkornas verksamhet inte är att räkna som tillfällig (5 § 4), då USA inte verkar inom ramen för värdlandsstödsavtalet (5 § 5) eller lagen om operativt militärt stöd (5 § 6). De amerikanska styrkorna kommer visserligen många gånger befinna sig på områden där Försvarsmakten också verkar, områden som alltså är eller kan utses till skyddsobjekt redan enligt dagens reglering (se 5 § 1–3). Det kan dock vara fråga om aktivitet på områden där Försvarsmakten inte har satts in, t.ex. för att Försvarsmaktens resurser ska kunna avdelas till andra operationsområden. Det kan också röra sig om förläggingsområden som är förlagda utanför ett operationsområde. I sådana fall uppstår behov av att kunna förklara området där en amerikansk styrka verkar som skyddsobjekt, i likhet med det resonemang som fördes vid införandet av lagen om operativt militärt stöd mellan Sverige och Finland.⁵⁷

Av 5 § 8 skyddslagen framgår att objekten militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordonstransporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter kan beslutas vara skyddsobjekt. Lagtexten innehåller ingen begränsning till svenska sådana objekt, men det framgår av

⁵⁷ Se prop. 2019/20:110 s. 44.

förarbetena att utländska objekt och transporter inte omfattas.⁵⁸ Regeringen hänvisade till att det saknades beredningsunderlag för att bedöma konsekvenserna av att utsträcka regleringen till utländska fordon och objekt.

Skyddsbehovet för sådana objekt och transporter som omfattas av 5 § 8 skyddslagen skiljer sig inte åt mellan svenska och utländska objekt och transporter. Det ökade samarbetet med andra länder på svenskt territorium gör att det nu finns ett behov av att även andra länders fordon och transporter kan skyddas vid transiteringar genom landet. I det tidigare lagstiftningsarbetet angavs att det i fråga om främmande stats fordon, fartyg och luftfartyg under färd inte längre är fråga om att förhålla sig till ett av Försvarsmakten kontrollerat område som skyddsobjekt, vilket avviker från skyddslagstiftningens konstruktion och försvarar bedömningen.⁵⁹ Skyddslagen har sedan dess utökats så att områden där en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet i enlighet med lagen om operativt militärt stöd kan beslutas vara skyddsobjekt. Det kan förutom operationsområden avse förläggingsplatser och andra områden där de utländska militära styrkorna befinner sig. I denna promemoria föreslås ytterligare utökning av skyddslagstiftningen, på så sätt att samtliga områden där en amerikansk styrka bedriver militär verksamhet ska kunna beslutas vara skyddsobjekt. Att möjliggöra för beslut om att utländska rörliga fordon och objekt kan förklaras som skyddsobjekt avviker därmed inte från skyddslagstiftningens konstruktion. Mot denna bakgrund finns skäl att i lagtext ange att regleringen omfattar såväl svenska som utländska objekt och transporter. En sådan reglering säkerställer vidare att Sverige kan uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 3 och 6 i DCA-avtalet. Genom ändringen skapas en möjlighet att vid behov tillåta amerikanska förband att själva vidta nödvändiga skyddsåtgärder vid genomförande av till exempel marktransporter. Det saknas anledning att begränsa utökningen till att avse enbart amerikanska fordon och transporter, eftersom lagtexten endast ger en möjlighet att fatta beslut om att utse dessa objekt och transporter till skyddsobjekt. Det går att förutse ett behov av att inom ramen för Sveriges kommande medlemskap i Nato och försvarssamarbeten

⁵⁸ Se prop. 2018/19:127 s. 35 f.

⁵⁹ Se prop. 2018/19:127 s. 36.

med andra länder förklara rörliga objekt också från andra stater som skyddsobjekt.

När en utvidgning av vad som kan beslutas vara ett skyddsobjekt övervägs måste det beaktas att en tillämpning av skyddslagens regler om tillträdesförbud kan innebära en inskränkning i den grundlagsfästa rörelsefriheten (2 kap. 8 § regeringsformen). Detta är en rättighet som också regleras i artikel 2 i tilläggsprotokoll 4 till den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europa-konventionen). Rörelsefriheten får dock begränsas genom lag (2 kap. 20 § regeringsformen). Sådana begränsningar får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningarna får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett dem och inte heller sträcka sig så långt att de utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Rörelsefriheten får också enligt tilläggsprotokoll 4 till Europa-konventionen inskränkas under förutsättning att inskränkningen anges i lag och är nödvändig i ett demokratiskt samhälle av hänsyn till bl.a. statens säkerhet eller den allmänna säkerheten. Inskränkningar kan även göras inom vissa bestämda områden om de anges i lag och är försvarliga med hänsyn till det allmänna intresse i ett demokratiskt samhälle.

Syftet med skyddslagen är att åstadkomma ett förstärkt skydd för vissa skyddsvärda byggnader, andra anläggningar, områden och objekt mot bl.a. sabotage och spioneri. Syftet är vidare att åstadkomma skydd för allmänheten mot skada som kan uppkomma till följd av militär verksamhet. De inskränkningar i rörelsefriheten som kan följa vid tillämpning av skyddslagen är motiverade med hänsyn till statens säkerhet och den allmänna säkerheten och är godtagbara i ett demokratiskt samhälle.

Den utvidgning av skyddslagen som nu föreslås är nödvändig för att åstadkomma ett tillräckligt skydd för de aktuella områdena. Områden där Försvarsmakten satts in och byggnader, anläggningar och områden som används av Försvarsmakten har ett motsvarande skydd. Även områden där en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet enligt lagen om operativt militärt stöd har samma möjlighet att utses till skyddsobjekt. Det förstärkta skyddet är motiverat med hänsyn till den vikt den aktuella verksamheten, dvs.

amerikanskt militärt stöd till Sverige, har för försvaret av Sverige samt behovet av att skydda allmänheten mot skada till följd av militär verksamhet. De inskränkningar i rörelsefriheten som kan följa vid tillämpning av den utvidgade skyddslagen är motiverade med hänsyn till statens säkerhet och den allmänna säkerheten och är godtagbara i ett demokratiskt samhälle.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta i frågor om skyddsobjekt (18 § första stycket). Regeringen har i 2 § skyddsförordningen (2010:523) delegerat till Försvarsmakten att besluta i frågor om skyddsobjekt när det gäller de flesta slags byggnader, anläggningar, objekt och områden som anges i 5 § skyddslagen. Det är bl.a. Försvarsmakten som fattar beslut i frågor om sådana områden där utländska militära styrkor bedriver verksamhet enligt 5 § 4–6 skyddslagen. Samma ordning bör gälla för beslut om att förklara ett område där amerikanska militära styrkor verkar som skyddsobjekt.⁶⁰

Amerikansk personal ska kunna anlitas för bevakning av skyddsobjekt

Skyddslagen innehåller regler om bevakning av skyddsobjekt. Av 9 § skyddslagen följer att för bevakning av skyddsobjekt får polismän, militär personal eller annan särskilt utsedd personal anlitas samt att den som bevakar ett skyddsobjekt och som inte är polisman benämns skyddsvakt. Med militär personal avses i detta sammanhang svensk militär personal, dvs. personal från Försvarsmakten.⁶¹ Av 9 § tredje stycket framgår att det i lagen om operativt militärt stöd finns bestämmelser om att finsk militär personal i vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal benämns inte skyddsvakt.

Den som bevakar ett skyddsobjekt har särskilda befogenheter. I skyddslagen finns regler som ger rätt att utföra kroppsvisitation, undersöka fordon, avvisa, omhänderta och gripa personer samt ta föremål i beslag (se 11–17 §§). Utöver en bestämmelse om användning av våld mot en obemannad farkost (11 § andra stycket), innehåller inte skyddslagen några bestämmelser om skyddsvaktens

⁶⁰ Se prop. 2019/20:110 s. 45 och där gjorda hänvisningar för vidare resonemang kring 18 § skyddslagen och myndighetens skyldighet att tillse att beslut i frågor om skyddsobjekt inte görs mer ingripande än nödvändigt.

⁶¹ Se prop. 1989/90:54 s. 54 och 66.

befogenhet att använda våld för att genomföra en åtgärd i enlighet med de ovan beskrivna befogenheterna. Frågor om tillåten våldsanvändning i detta avseende regleras i stället i polislagen. Av 29 § första stycket polislagen följer bl.a. att en vaktpost eller annan som vid Försvarsmakten tjänstgör för bevakning har befogenheter enligt 10 § första stycket 1, 2 och 4.

När det gäller de tjänsteåtgärder som är aktuella för skyddsvakter kan förenklat sägas att civila och militära skyddsvakter enligt polislagens bestämmelser kan ha rätt att bruka våld bl.a. när de ska omhänderta eller avvisa någon samt genomföra kroppsvisitation eller beslag. Om det då är fråga om våld mot person krävs att skyddsvakten möts av motstånd. För militära skyddsvakter gäller därutöver att de har rätt att bruka våld när de möts av våld eller hot om våld. Av 29 § andra stycket polislagen följer slutligen att en skyddsvakt har rätt att vid ett frihetsberövande eller avlägsnande genomföra skyddsvisitation enligt 19 § första stycket 1 polislagen.

Utöver polislagens bestämmelser kan de allmänna bestämmelserna om nödvärn och nöd aktualiseras. En hänvisning till dessa regler finns också i 10 § polislagen. Bestämmelserna gäller för alla och således även för amerikansk personal. När det gäller nödvärn förutsätts, såvitt nu är av intresse, att det är fråga om ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom (24 kap. 1 § brottsbalken). Nöd föreligger när fara hotar liv, hälsa, egendom eller något annat viktigt av rättsordningen skyddat intresse (24 kap. 4 § brottsbalken). I jämförelse med nödvärnsbestämmelsen ska särskilt noteras att regeln om nöd dels gäller redan vid fara, dels omfattar även offentliga intressen. För bestämmelserna om nödvärn och nöd krävs att en bedömning görs ur försvarlighetssynpunkt. Enligt nödvärnsbestämmelsen krävs att handlingen inte är uppenbart oförsvarlig och enligt nödbestämmelsen att handlingen inte är oförsvarlig (24 kap. 1 respektive 4 §§). I dessa uttryck ligger förenklat att hänsyn ska tas bl.a. till farans eller angreppets beskaffenhet, våldsanvändningen och omständigheterna i övrigt.

Som redan nämnts finns det i lagen om operativt militärt stöd en möjlighet att anlita finsk militär personal för bevakning av vissa skyddsobjekt (områden där en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet enligt lagen om operativt militärt stöd). Motsvarande möjlighet bör införas för amerikansk militär personal, med rätt att bevaka skyddsobjekt där en amerikansk styrka bedriver

verksamhet. Personalen bör, precis som den finska, inte benämnas skyddsvakter. Någon begränsning till att personalen endast får bevaka de nya skyddsobjekt som nu föreslås införas bör inte finnas. Detta beror på att artikel 3 och 6 i DCA-avtalet förutsätter att amerikansk personal ska ha befogenhet att agera på samtliga de överenskomna anläggningarna och områdena, vilka kommer att utgöras av platser som nyttjas av Försvarmakten och redan är skyddsobjekt enligt dagens regler. Amerikansk personal ska således kunna anlitas för bevakning av byggnader, andra anläggningar och områden som staten har äganderätt eller nyttjanderätt till och som disponeras av Försvarmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut (5 § punkten 1 skyddslagen) och de två nya skyddsobjekt som föreslås i denna promemoria.

Enligt 22 § skyddslagen är det den som äger eller nyttjar ett skyddsobjekt som ansvarar för att objektet bevakas. I ett beslut om skyddsobjekt ska det anges vem som har detta ansvar. Den som ansvarar för att objektet bevakas har att organisera de närmare formerna för hur skyddet rent faktiskt ska upprätthållas. I detta ingår att anlita personal för bevakning samt instruera dessa för uppgiften. För det fall att beslutsmyndigheten finner det påkallat, är det möjligt att peka ut både ägaren och nyttjaren till ett skyddsobjekt som ansvariga för att skyddsobjektet bevakas.⁶² Eftersom de överenskomna anläggningarna och områdena som USA kommer att ha tillgång till och vistas på kommer att vara sådana platser som disponeras av Försvarmakten kommer det i den absoluta majoriteten av fallen vara Försvarmakten som anlitar och närmarare organiserar bevakningen.

Amerikansk personal som anlitas för bevakning bör också ges de befogenheter som anges i 11–17 §§ skyddslagen samt den rätt att använda våld som följer av 10 § första stycket 1, 2 och 4 samt 19 § första stycket 1 polislagen, alltså samma befogenheter som svenska militära skyddsvakter har. Amerikansk militär personal kommer också att ha de befogenheter som tillkommer envar i form av rätt att vidta envarsgripanden (24 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken) och beslag i samband med sådant gripande (27 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken) samt de befogenheter som följer av de straffrättsliga ansvarsfrihetsgrunderna om användande av våld och tvång i

⁶² Se prop. 2009/10:87 s. 73 ff.

nödvarnssituationer och för att hindra rymning (24 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken). Därutöver gäller bestämmelserna om nöd (24 kap. 4 § brottsbalken).

I artikel 6 punkten 2 i DCA-avtalet anges att USA ska koordinera sina säkerhetsplaner med svenska myndigheter, vad gäller åtgärder som vidtas i den omedelbara närheten av de överenskomna anläggningarna och områdena. Utanför sådana platser ska åtgärder endast vidtas i den mån de är i överensstämmelse med gemensamt godkända säkerhetsplaner (artikel 6 punkten 3). Detta innebär att en samordning mellan ländernas syn på rätt till våldsanvändning ska göras, vari svensk rätt kommer berättiga amerikansk personal att vidta de åtgärder som nämnts ovan och som anges i skyddslagen och polislagen samt rätten till att agera i nöd och nödvärn.

Övrig reglering av amerikansk personal som anlitas för bevakning

För svenska skyddsvakter finns viss närmare reglering i frågor som lämplighet, tillsyn och straffansvar. Det saknas skäl att införa ett särskilt lämplighetskrav för amerikansk personal som anlitas som vakter. Artikel 3 och 6 i DCA-avtalet förutsätter att samtliga medlemmar i de amerikanska styrkorna ska ha rätt att vidta säkerhetsåtgärder och kontrollera tillträdet. Mot bakgrund av att denna personal ska skydda de amerikanska styrkorna och skyddsobjekt där USA verkar saknas anledning att uppställa krav på att en svensk myndighet ska göra en lämplighetsbedömning av den amerikanska personalen, som myndigheten dessutom kommer sakna närmare kännedom om. Att personerna ingår i de amerikanska styrkorna och har skickats till Sverige inom ramen för ländernas samarbete får, kombinerat med den omständigheten att svenska och amerikanska försvarsmyndigheter ska ha ett nära samarbete kring säkerhet och skydd och samordna säkerhetsplaner (se artikel 6 i DCA-avtalet), anses tillräckligt för att samtliga personer i de amerikanska styrkorna ska anses vara lämpliga för uppgiften.

Det finns inte heller förutsättningar eller skäl att utsträcka svenska disciplinära regler till att omfatta amerikansk militär personal som anlitas som skyddsvakter. Samma bedömning gjordes av regeringen vid införandet av bestämmelserna om finsk

bevakningspersonal i lagen om operativt militärt stöd.⁶³ Såvitt avser disciplinär jurisdiktion kan konstateras att amerikansk militär personal kommer att stå under amerikanskt befäl och i disciplinärt hänseende falla under det amerikanska disciplinära systemet. Det finns varken behov eller förutsättningar för en svensk myndighet att upprätthålla disciplin i en styrka som den inte för befäl över. Som beskrivits ovan följer det av vedertagna principer för internationellt militärt samarbete att en besökande främmande stats militära styrka som utgångspunkt har rätt att under besöket behålla sin befälsstruktur inklusive att upprätthålla disciplinen inom styrkorna. För att svensk myndighet ska kunna utöva befäl och tillämpa svenska disciplinära regler gentemot personal i en besökande styrka förutsätts därutöver en överenskommelse med den andra staten om detta. Något avtal som medger att svensk myndighet utövar befäl och disciplinära regler mot personal i de amerikanska styrkorna finns inte.

Av liknande skäl saknas anledning att låta amerikansk militär personal stå under tillsyn av Riksdagens ombudsmän (JO) eller Justitiekanslern (JK). En befattningshavare vid en utländsk stat som anförtrotts myndighetsutövande uppgift enligt 10 kap. 8 § regeringsformen omfattas inte av JO:s eller JK:s tillsyn utan särskild föreskrift om detta. JO:s respektive JK:s tillsyn avser i första hand svenska myndigheter och tjänstemän vid dessa – utländska tjänstemän anses som utgångspunkt inte omfattas av JO:s och JK:s tillsyn. Inte heller utländsk befattningshavare som anförtrotts myndighetsutövande uppgifter inom ramen för internationellt polis- respektive tullsamarbete eller finsk militär personal har ställts under JO:s eller JK:s tillsyn. Det finns inte skäl att göra någon annan bedömning när det gäller amerikansk militär personal.

Inte heller kommer amerikansk militär personal som anlitas för bevakning att omfattas av de särskilda straffstadganden som enligt 21 kap. brottsbalken gäller för krigsmän, vilket i krigstid bl.a. gäller för skyddsvakter som förordnats med stöd av skyddslagen (21 kap.

⁶³ Se prop. 2019/20:110 s. 53 f. Svensk militär personal som i fredstid anlitas som skyddsvakter omfattas i disciplinärt hänseende av lagen (1994:260) om offentlig anställning, LOA (anställd personal) eller lagen (1994:1811) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m., LDT (värnpliktiga, hemvärnsmän och andra tjänstgöringsskyldiga inom Försvarmakten). I fredstid omfattas inte civila skyddsvakter från privata bevakningsföretag av reglerna i LOA eller LDT. I krigstid har dock LDT ett utsträckt tillämpningsområde och omfattar även bl.a. skyddsvakter som förordnats med stöd av skyddslagen (2 § 3 LDT), dvs. även skyddsvakter som inte tillhör Försvarmaktens eller annan myndighets personal omfattas.

3 § andra stycket brottsbalken). Det saknas skäl att ändra detta förhållande.

En skyddsvakt omfattas av särskilt straffrättsligt skydd enligt bestämmelserna om våld eller hot mot tjänsteman, förgripelse mot tjänsteman och våldsamt motstånd samt ett särskilt straffrättsligt ansvar enligt bestämmelsen om tjänstefel (17 kap. 1, 2 och 4 §§ samt 20 kap. 1 § brottsbalken). Motsvarande gäller för finsk militär personal som anlitas för bevakning av skyddsobjekt (6 § lagen om operativt militärt stöd). Det straffrättsliga skyddet respektive ansvaret anses endast gälla svensk myndighetsutövning, om inte en särskild hänvisning görs i lag.⁶⁴ När amerikansk militär personal anlitas för bevakning av skyddsobjekt finns det skäl att, i likhet med vad som gäller för finsk personal, låta dem omfattas av det straffrättsliga skydd som följer av 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken.

Det särskilda straffskyddet som bl.a. gäller för skyddsvakter motsvaras med ett särskilt straffansvar enligt 20 kap. 1 § brottsbalken för den som missbrukar sin ställning som utövare av myndighet (tjänstefel). Även finsk militär personal som anlitas för bevakning av skyddsobjekt omfattas av den bestämmelsen (se ovan nämnda paragraf). Några särskilda skäl till detta framkommer inte av förarbetena, utöver att motsvarande gäller för utländska tjänstemän som utövar befogenheter i Sverige inom ramen för internationellt polis- och tullsamarbete (se prop. 2019/20:110 s. 54 och 55).

Det finns dock anledning att ifrågasätta att amerikansk militär personal som tillåts utföra bevakning enligt skyddslagen ska omfattas av ansvar för tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken. Denna bestämmelse korrelerar visserligen med bestämmelserna om straffrättsligt skydd för tjänstemän i 17 kap. brottsbalken, men kan inte anses vara ändamålsenlig inom ramen för ett militärt samarbete. De befogenheter som det föreslås att amerikansk militär personal ska ges syftar till att säkerställa skyddet av och säkerheten för amerikanska styrkor, andra personer anknut till styrkan samt dess materiel (se artikel 6 i DCA-avtalet). Att i ett sådant fall ålägga den amerikanska personalen ett särskilt straffrättsligt ansvar för tjänstefel, vilket är en brottstyp som direkt sammanhänger med överträdelse av svenska tjänstemän framstår som avvikande. Som ovan konstaterats finns inte förutsättningar eller skäl att utsträcka

⁶⁴ Se prop. 2019/20:110 s. 55 med där gjorda hänvisningar.

svenska disciplinära regler eller bestämmelser om tillsyn till att omfatta amerikansk militär personal som bevakar skyddsobjekt. Motsvarande skäl talar mot att låta personalen omfattas av svenska regler om tjänstefel. Inom en militär styrka, såväl svensk som utländsk, finns det ett behov av att upprätthålla ordning och disciplin. Amerikansk militär personal som tjänstgör i Sverige kommer således att som utgångspunkt stå under sitt eget befäl och omfattas av den egna statens disciplinära system. Enligt 20 kap. 1 § brottsbalken omfattar tjänstefelsansvaret att vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätta vad som gäller för uppgiften. Om amerikansk militär personal på detta sätt har gjort sig skyldig till tjänstefel i samband med bevakning av skyddsobjekt går det att utgå från att detta agerande som regel även leder till ett disciplinansvar för den berörde.

Det ska framhållas att den omständigheten att amerikansk militär personal inte omfattas av bestämmelsen om tjänstefel i brottsbalken inte innebär att de har straffrättslig immunitet. Ansvar för brott som misshandel, olaga frihetsberövande och ofredande kan fortfarande aktualiseras i händelse av överträdelse av befogenheterna. Det rör sig om brott som har motsvarighet i det amerikanska straffrättsliga systemet.

Till detta kommer att det redan av artikel VII.3.a.ii i Nato SOFA framgår att USA kommer att ha primär jurisdiktion för brott som skett i tjänsten, vilket brottet tjänstefel typiskt sett har gjort. För att åtal ska få väckas mot utländsk militär personal krävs vidare att regeringen har meddelat åtalsförordnande enligt 2 kap. 2 § första stycket 3 eller 4 brottsbalken. Ett tjänstefelsansvar för den amerikanska militära personalen skulle därför sannolikt få en mycket begränsad praktisk betydelse och det framstår därför inte som ändamålsenligt att utsträcka den svenska straffbestämmelsen till att även omfatta dessa personer.

Mot bakgrund av det anförda är bedömningen att amerikansk militär personal som bevakar skyddsobjekt inte ska omfattas av svenskt tjänstefelsansvar enligt 20 kap. 1 § brottsbalken. Vad som nu har anförts gäller även annan utländsk personal som omfattas av artikel VII.3.a.ii i Nato SOFA, t.ex. finsk militär personal. Det innebär att det straffansvar som hittills gällt för den finska militära personalen enligt lagen om operativt militärt stöd i och med Sveriges tillträde till Nato SOFA sannolikt kommer att få en mycket

begränsad praktisk betydelse. Det finns därför skäl att upphäva den nuvarande bestämmelsen om tjänstefelsansvar enligt 20 kap. 1 § brottsbalken för finsk militär personal från lagen om operativt militärt stöd. Ett upphävande av straffansvaret enligt den bestämmelsen skulle innebära att straffansvaret för tjänstefel i samband med bevakning av skyddsobjekt skulle regleras på samma sätt för den finska som den amerikanska militära personalen, vilket skulle medföra en enhetlig och mer förutsebar tillämpning.

Det saknas skäl att låta amerikansk personal omfattas av de svenska reglerna om tystnadsplikt för skyddsvakter (se 29 § skyddslagen). Motsvarande bedömning har gjorts avseende de finska militärer som anlitas för bevakning.⁶⁵

7.2.7 Indirekt beskattning

Förslag: DCA-avtalets bestämmelser om undantag från avgifter och skatter för fordon i vägtrafik samt om skattefria förvärv av varor och tjänster ska genomföras i svensk rätt genom en ny bestämmelse i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall. Bestämmelser om återbetalning av skatt ska även införas i mervärdesskattelagen. En möjlighet till skattefrihet direkt vid köpet ska införas vad gäller mervärdesskatt och punktskatter för vissa förvärv för officiellt bruk.

I lagen om skatt på kemikalier på viss elektronik införas vissa kompletterande bestämmelser om återbetalning.

Skälen för förslaget

Förvärv av varor och tjänster enligt tidigare avtal

Nato SOFA innehåller inget åtagande för en avtalspart att medge befrielse från skatter och avgifter för den sändande statens köp av varor eller tjänster i den mottagande staten. Tvärtom anger artikel IX punkten 8 att varken en styrka eller en civil komponent kan åberopa den aktuella artikeln för att åtnjuta befrielse från skatter och avgifter på anskaffning av varor och tjänster som omfattas av den mottagande statens skattebestämmelser. Av artikel X framgår

⁶⁵ Se prop. 2019/20:110 s. 56.

däremot att sådan lös egendom som en person förfogar över i den mottagande staten enbart på grund av sin tjänstvistelse där ska vara befriad från skatt. Den bestämmelsen handlar dock om sådan egendom som den enskilde för med sig från hemlandet. Bestämmelsen kräver således inte att befrielse från skatt eller avgifter ska ske vid anskaffning av varor och tjänster i Sverige och som omfattas av svenska skattebestämmelser. Däremot innehåller avtalet en bestämmelse om att mottagande stat ska tillhandahålla sändande styrkor drivmedel m.m. skattefritt. Det har således tidigare inte gjorts några justeringar av svensk rätt med anledning av PFF SOFA såvitt avser skatter på förvärv av varor och tjänster. Det kompletterande tilläggsprotokollet och värdlandsstödsavtalet innehåller dock bestämmelser om skattefrihet och dessa har genomförts i svensk rätt genom en bestämmelse i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall (se prop. 2015/16:152 s. 49–58).

DCA-avtalet innehåller bestämmelser om skattelättnader för bl.a. inköp som är för officiellt eller privat bruk. Bestämmelserna behandlas närmare nedan.

Bestämmelser om skattelättnader vid import och införsel av varor till Sverige behandlas närmare i avsnitt 7.2.8 om tull- och skattefrihet vid import och export.

Skattelättnader enligt DCA-avtalet avseende förvärv för officiellt bruk

I artikel 16 finns den huvudsakliga regleringen kring skattelättnader för de amerikanska styrkorna. Undantaget är formulerat så att alla köp som görs av eller för de amerikanska styrkorna ska vara undantagna från mervärdesskatt, punktskatt och annan skatt på varor och tjänster. Det betyder att även leverantörers köp, i den mån varan eller tjänsten slutligen ska användas av de amerikanska styrkorna, ska vara skattebefriade. En förutsättning för undantag från skatt är att den som begär undantag kan presentera ett intyg som visar att varan eller tjänsten är avsedd för de amerikanska styrkorna.

Den praktiska hanteringen av skatteundantaget regleras i artikel 16 punkten 2. Skattefriheten ska ges direkt vid köptillfället i den mån den enskilda försäljaren erbjuder en sådan möjlighet. I andra fall ska skatten återbetalas inom 30 dagar efter det att en ansökan om

återbetalning har gjorts. De 30 dagarna ska räknas från det att en korrekt och fullständig ansökan har inkommit till Skatteverket.

En särreglering finns för varor som är föremål för punktskatt. För sådana varor kan skattefrihet för punktskatt enbart ges direkt vid köptillfället när köpet görs direkt från ett skatteupplag eller från Försvarsmakten eller på annat sätt som parterna kommit överens om. Vid köp från andra platser eller aktörer finns ingen möjlighet till skattefrihet för punktskatt direkt vid köpet.

Vissa bestämmelser som avser skattelättnader för officiellt bruk finns även i artiklarna 8, 11, 21 och 28. De behandlas närmare under rubriken ”Särskilt om logistikstöd och vissa andra bestämmelser”.

Skattelättnader enligt DCA-avtalet vid förvärv av varor för privat bruk

Artikel 17 punkten 1 innehåller den huvudsakliga regleringen kring skattelättnader vid inköp i Sverige för privat bruk. I punkten regleras undantag från skatt och avgifter på varor som köps här i landet för privat bruk eller överläts genom arv, byte eller gåva. I fråga om skattelättnader avseende skatt som tas ut vid import av en vara för privat bruk ska i stället artikel 19 tillämpas.

Undantaget gäller för medlemmar i de amerikanska styrkorna och deras anhöriga (enligt definitionen i DCA-avtalet, se avsnitt 7.1.2). Undantaget ska tillämpas i enlighet med gemensamt bestämda förfaranden, vilket vid förvärv av varor innebär återbetalning av skatten, såvida inte Sverige i framtiden skulle införa ett system för skattefria köp för privatpersoner. Sverige åtar sig dock inte att inrätta något sådant system. Precis som för inköp för officiellt bruk ska skatten återbetalas inom 30 dagar från det att en fullständig ansökan inkommit till Skatteverket.

Genomförande av rätten till skattefria förvärv

Bestämmelserna i artikel 16 och 17 om skattefrihet avseende indirekta skatter omfattar mervärdesskatt och punktskatter. Med punktskatter avses sådana indirekta skatter som tas ut vid produktion, import, tillhandahållande m.m. av vissa varor och tjänster i enlighet med särskilda lagar. I 3 kap. 15 §

skatteförfarandelagen (2011:1244) anges 15 skatter som räknas som punktskatter i Sverige. Det gäller t.ex. skatt på alkoholhaltiga drycker och tobaksvaror enligt lagarna (2022:155) om tobaksskatt respektive (2022:156) om alkoholskatt samt skatt på bränslen och elektrisk kraft enligt lagen (1994:1776) om skatt på energi.

Inom EU har en harmonisering skett av reglerna för mervärdesskatt och punktskatter. De svenska reglerna om mervärdesskatt och punktskatter bygger därför i stor omfattning på EU-direktiv och eventuella undantag måste vara tillåtna enligt unionsrättens bestämmelser.

EU-regler om mervärdesskatt finns i rådets direktiv 2006/112/EG av den 28 november 2006 om ett gemensamt system för mervärdesskatt. Enligt artikel 151 gäller undantag från skatteplikt för vissa med export likställda transaktioner. I punkten 1 c) finns regler om skattefrihet för leveranser av varor och tillhandahållande av tjänster vilka utförs i en medlemsstat som är part i nordatlantiska fördraget och är avsedda för väpnade styrkor tillhörande andra stater som är parter i det fördraget samt avsedda att användas av dessa styrkor eller den civilpersonal som åtföljer dem eller för försörjning av deras mässar eller marketenterier när dessa styrkor deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna. I punkten 2 anges att i de fall varorna inte skickas eller transporteras ut ur landet, och när det är fråga om tjänster, får undantaget införas som en rätt till återbetalning av mervärdesskatten, i stället för direkt skattefrihet.

EU-regler om punktskatter finns i rådets direktiv 2020/262 av den 19 december 2019 om allmänna regler för punktskatt. Enligt artikel 11 punkten 1 d) finns regler om undantag från betalning av punktskatt på punktskattepliktiga varor som är avsedda att användas av de väpnade styrkorna i varje stat som är part i nordatlantiska fördraget, utom den medlemsstat inom vilken punktskatt kan tas ut, för styrkornas eget bruk, för civilpersonal som medföljer dem eller för mässar och marketenterier. I artikelns punkt 2 anges att skattefrihet får beviljas genom återbetalning av punktskatten.

Det finns således ett stöd i punktskattedirektivet för undantag avseende väpnade styrkor som är parter i nordatlantiska fördraget. Även i mervärdesskattedirektivet finns stöd för att undanta varor och tjänster från skatteplikt om de är avsedda att användas av väpnade styrkor som är parter i nordatlantiska fördraget.

I avsnitt 7.1.2 har redogjorts för vissa generella utgångspunkter och överväganden avseende förhållandet till EU-rätten. Såsom framgår i det avsnittet är de amerikanska styrkorna uppbyggda så att de i relativt stor utsträckning använder leverantörer för sådana aktiviteter som traditionellt utförts av den väpnade styrkans egna anställda. Vissa verksamheter som utgör en integrerad del av styrkans verksamhet, såsom militära serviceverksamheter i form av mässar, intendenturer och utbildningsverksamheter kan också utföras av utländska organisationer eller svenska eller utländska leverantörer. Mot bakgrund av dessa omständigheter och de generella överväganden som anförts i avsnitt 7.1.2 bedöms utformningen av direktivens bestämmelser inte hindra att skattefrihet i de fall där DCA-avtalet är tillämpligt medges även för denna krets av personer. Direktivens bestämmelser bedöms inte heller hindra att skattefrihet medges enligt DCA-avtalet för styrkornas medlemmar, inklusive civilpersonal, och anhöriga (enligt definitionen i DCA-avtalet). Varje personalkategori är för USA en helt nödvändig del för att amerikanska styrkor ska kunna verka utomlands. Sådan aktivitet i Sverige som omfattas av DCA-avtalet bedöms uppfylla de krav som följer av mervärdesskattedirektivet på att det ska ske inom ramen för de gemensamma försvarsansträngningarna.

Sverige har tidigare infört regler om skattefrihet avseende exempelvis leverans av varor och tillhandahållande av tjänster till internationella organisationer med säte i annat EU-land. I promemorian Undantag från mervärdesskatt för väpnade styrkor inom Nato (Fi2023/02124) föreslås vidare att det införs bestämmelser om skattefrihet avseende väpnade styrkor i en annan stat som är medlem i Nato.

De nuvarande bestämmelserna bedöms inte tillräckliga för att skapa den rätt till skattefrihet avseende mervärdesskatt och punktskatter som följer av DCA-avtalet. Eftersom undantagen i DCA-avtalet delvis skiljer sig från de undantag för Nato-styrkor som föreslås i promemorian Undantag från mervärdesskatt för väpnade styrkor inom Nato är inte heller de tilläggen tillräckliga för att fullt ut skapa rätten till skattefrihet som följer av DCA-avtalet. Det föreslås mot den bakgrunden att en bestämmelse om skattefrihet för förvärv av varor och tjänster enligt de nya avtalsåtagandena införs i lagen om immunitet och privilegier i vissa

fall. Genom den lagen uppnås således en materiell rätt till sådan skattefrihet som följer av DCA-avtalet.

Av 1 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall framgår att bestämmelserna om immunitet och privilegier i lagen har företräde framför bestämmelser i andra författningar. Av det följer att när det i den föreslagna nya bestämmelsen införs en hänvisning till DCA-avtalet så gäller den materiella rätten till skattefrihet enligt avtalsvillkoren före annan lagstiftning.

Skattefrihet genom återbetalning

Skattefria köp kan medges antingen genom direkt skattefrihet vid förvärvet eller genom en rätt till återbetalning av erlagd skatt.

I Sverige ges skattefrihet i samband med immunitet och privilegier normalt genom en rätt till återbetalning. I svensk rätt finns i dag exempelvis rätt till återbetalning i fråga om mervärdesskatt för internationella organisationer i vissa fall avseende vissa varor och tjänster. Vidare har sådana organisationer och personal vid dessa också rätt till återbetalning av punktskatt enligt bl.a. lagarna om tobaksskatt, alkoholskatt och skatt på energi.

Därutöver finns i 64 kap. 6 § skatteförfarandelagen en bestämmelse som innebär att den som till följd av bl.a. lagen om immunitet och privilegier i vissa fall har rätt att förvärva varor eller tjänster utan mervärdesskatt eller punktskatt, får utöva den rätten genom en ansökan om återbetalning av skatten. Den bestämmelsen är en reservbestämmelse och gäller inte när rätt till återbetalning finns enligt bestämmelser i mervärdesskattelagen eller punktskattelagarna. Den gäller däremot när avtalsvillkoren ger skattefrihet i en större omfattning (se vidare i prop. 2004/05:15 s. 51 ff.).

Genom bestämmelsen i 64 kap. 6 § skatteförfarandelagen kommer den rätt till skattefrihet som följer av den ovan föreslagna nya bestämmelsen i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall att kunna utövas genom ansökan om återbetalning.

Vad avser punktskatt föreslås att det inte införs ytterligare bestämmelser om återbetalning vad avser DCA-avtalet i de berörda punktskattelagarna. Det innebär att återbetalning av punktskatt i de situationer där skattefrihet följer av DCA-avtalet huvudsakligen kommer att ske enligt bestämmelserna i 64 kap. 6 § skatteförfarandelagen. Övriga bestämmelser om återbetalning för t.ex.

internationella organisationer, i de punktskattelagar som har sådana bestämmelser, kommer endast undantagsvis vara tillämpliga när skattefrihet följer av DCA-avtalet.

Skattefriheten enligt DCA-avtalet utövas i dessa fall genom en ansökan om återbetalning. Uttrycket ”återbetalning” används här även om det inte är säkert att den punktskatt som belöper på varorna som förvärvats har hunnit redovisats och betalas av den som är skattskyldig för varorna. Detta särskilt som återbetalning enligt avtalet ska medges inom 30 dagar från ansökan. Med återbetalning avses i detta sammanhang således att den som förvärvat varor som är punktskattepliktiga erhåller ett belopp som motsvarar den punktskatt som belöper på varorna i de fall där skattskyldighet har inträtt för den upplagshavare eller lagerhållare som ska redovisa och betala skatt för varorna. Den händelse som utgör grund för återbetalningen är att sökanden har förvärvat varorna. En speciell situation är dock de fall där säljaren tillhandahållit varorna skattefritt direkt vid förvärvet genom de bestämmelserna som föreslås nedan under rubriken Skattefrihet direkt vid köpet. Om priset inte har omfattat punktskatt, vilket enligt förslaget ska framgå av fakturan, föreligger inte rätt till återbetalning.

Mot bakgrund av den speciella utformningen av skatten på kemikalier i viss elektronik kan det i vissa fall vara svårt att vid en ansökan om återbetalning avgöra vad skatten på varan uppgår till och därmed vilket belopp som ska återbetalas. Det föreslås därför att de schablonbelopp som följer av 7 a § lagen om skatt på kemikalier i viss elektronik, omräknade enligt 7 b § samma lag, ska tillämpas vid återbetalningen om det inte kan visas att skatt har betalats för varan med högre belopp. I samband med detta föreslås även att det införs bestämmelser om återbetalning som motsvarar de som finns i lagarna om tobaksskatt, alkoholskatt, skatt på energi och skatt på vissa nikotinhaltiga produkter vad gäller t.ex. diplomater och internationella organisationer.

Vad gäller mervärdesskatt är lagstiftningen något annorlunda uppbyggd jämfört med punktskatterna. I mervärdesskattelagen finns mer detaljerade bestämmelser för olika kategorier av skattebefriade aktörer. I promemorian Undantag från mervärdesskatt för väpnade styrkor inom Nato föreslås en ny bestämmelse avseende väpnade styrkor som tillhör part i Nato. Även om det skulle vara möjligt att skapa ett system där återbetalning

enligt DCA-avtalet huvudsakligen skulle ske enligt bestämmelserna i 64 kap. 6 § skatteförfarandelagen bedöms det lämpligare att införa bestämmelser i mervärdesskattelagen som specifikt reglerar återbetalning med anledning av DCA-avtalet. Detta är i linje med hur motsvarande regler för mervärdesskatt är utformade i dag och gör det tydligare hur DCA-avtalets regler förhåller sig till de föreslagna reglerna om återbetalning för styrkor som tillhör part i Nato. Det föreslås därför att det införs regler om återbetalning av skatt i mervärdesskattelagen, både avseende styrkorna själva och deras medlemmar. Leverantörer har normalt avdragsrätt för ingående mervärdesskatt. I den mån en leverantör inte har avdragsrätt föreslås dock att den ska omfattas av rätten till återbetalning. Detta ska emellertid inte gälla staten, kommuner, kommunalförbund eller samordningsförbund eftersom dessa aktörer kompenseras för den ingående mervärdesskatten på andra sätt. De grundläggande förutsättningarna för återbetalning bör anges i själva reglerna, men det bör även hänvisas till DCA-avtalet. Eftersom det är fråga om en återbetalning av skatt är reglerna inte tillämpliga om köpet är skattefritt (se nedan).

Förfarandereglerna för återbetalningen är i dag desamma, oavsett om det är mervärdesskattelagen, någon av punktskattelagarna eller skatteförfarandelagen som är tillämplig. I 1 § förordningen (1994:224) om återbetalning av mervärdesskatt och vissa punktskatter till hjälporganisationer, utländska beskickningar m.fl. framgår att förordningen gäller för samtliga dessa fall, vilket innebär att en ansökan lämnas in till Skatteverket för prövning (2 § tredje stycket). När det gäller överklaganden av Skatteverkets beslut hänvisar såväl mervärdesskattelagen som de aktuella punktskattelagarna till skatteförfarandelagen. I 67 kap. skatteförfarandelagen finns bestämmelserna om överklagande, t.ex. anges i 12 § att ett överklagande ska lämnas in inom två månader från det att den som beslutet gäller fick del av det. I 7 a § förordningen (1977:937) om allmänna förvaltningsdomstolars behörighet m.m. framgår vidare att det finns en särskild forumregel för dessa beslut, nämligen att det är Förvaltningsrätten i Falun som är behörig förvaltningsrätt för prövning av besluten från Skatteverket. Detta gäller oavsett på vilken av de nämnda lagarna som beslutet är grundat. De nya bestämmelserna om återbetalning gäller i fråga om förvärv som sker efter ikraftträdandet av de nya bestämmelserna.

I vissa avseenden kan det dock finnas behov av att införa särskilda bestämmelser i t.ex. förordningen om återbetalning av mervärdesskatt och vissa punktskatter till hjälporganisationer, utländska beskickningar m.fl. om de mer praktiska aspekterna av ansökan om återbetalning som skiljer sig från vad som gäller i övriga fall av immunitet och privilegier. Det kan t.ex. avse bestämmelser om vilket underlag som ska ges in vid ansökan för att visa behörigheten att ansöka och att förutsättningarna för återbetalning är uppfyllda, där det t.ex. i DCA-avtalet finns bestämmelser om intyg i artikel 16 punkten 1. Det kan även avse sådant som hur ansökan ska göras, t.ex. om det ska vara fråga om en elektronisk ansökan, och vilka perioder en ansökan ska avse. Mot bakgrund av att förfarandet enligt avtalet ska överenskommas gemensamt mellan parterna, vilket ännu inte har gjorts, får detta hanteras i ett senare skede. Det kan även finnas behov av vissa följdändringar på förordningsnivå, exempelvis hänvisningar, med anledning av de ändringar som föreslås i detta avsnitt. Även dessa kommer att hanteras senare.

Enligt artikel 16 punkten 2 och artikel 17 punkten 1 ska skatten återbetalas inom 30 dagar från det att en fullständig ansökan inkommit till Skatteverket. Någon särskild reglering i lag om detta bedöms inte nödvändig.

Skattefrihet direkt vid köpet

Enligt artikel 16 punkten 2 ska skattefrihet medges direkt vid köptillfället i den mån försäljaren är villig att erbjuda en sådan möjlighet. Detta förutsätter att ett intyg tillhandahålls om att varorna eller tjänsterna är för de amerikanska styrkorna. Vad gäller punktskatt finns vissa ytterligare begränsningar vilka redogörs för närmare nedan.

Något system som på detta sätt innebär att skattefrihet får medges direkt vid inköp i Sverige av såväl varor som tjänster i samband med immunitet och privilegier föreligger i princip inte i dag. För att uppfylla det som överenskommit i DCA-avtalet finns därmed behov av att införa nya bestämmelser.

För att möjliggöra skattefrihet direkt vid inköpet behöver nya bestämmelser införas vad gäller såväl mervärdesskatt som punktskatter.

För mervärdesskatt behövs två olika typer av regler. För det första behöver det införas regler som ger aktörer en möjlighet att leverera varor eller tillhandahålla tjänster till de amerikanska styrkorna utan att påföra mervärdesskatt i de situationer som omfattas av DCA-avtalet. För det andra behövs regler om aktörernas avdragsrätt. Normalt får en beskattningsbar person dra av ingående skatt på inköpta varor och tjänster i den utsträckning de används för beskattade transaktioner inom landet. Att leveransen eller tillhandahållandet till de amerikanska styrkorna undantas från skatteplikt skulle därför, om ingen ytterligare regel infördes, innebära att säljaren inte skulle ha möjlighet att göra avdrag för den ingående mervärdesskatten som är hänförlig till leveransen eller tillhandahållandet, vilket i sin tur skulle påverka priset. Det föreslås därför att det införs regler som möjliggör avdrag för den ingående skatten trots att leveransen eller tillhandahållandet till de amerikanska styrkorna är undantagen från skatteplikt, ett s.k. kvalificerat undantag.

Enligt DCA-avtalet är det inte enbart leveranser till de amerikanska styrkorna som omfattas av skattefrihet, utan även leveranser för styrkorna, vilket inkluderar att en vara eller tjänst konsumeras av en aktör som har ett kontrakt med de amerikanska styrkorna för att fullgöra det kontraktet. För att en aktör som har ett kontrakt med de amerikanska styrkorna ska kunna köpa varor eller tjänster skattefritt krävs att aktören har ett intyg från styrkorna som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda. Eventuella underleverantörer utan intyg kan inte utnyttja denna möjlighet, eftersom de inte har tillräckligt nära koppling till de amerikanska styrkorna för att räknas som en del av dem. För aktörer som har full avdragsrätt för ingående mervärdesskatt kommer det dock normalt spela liten roll om varor och tjänster kan köpas in utan mervärdesskatt eller om de köps in med mervärdesskatt och aktören sedan gör ett avdrag för den ingående skatten.

I vissa situationer kan det av omständigheterna framgå tydligt att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda. Om exempelvis ett amerikanskt militärfordon tillhandahålls bränsle direkt av Försvarsmakten är det normalt tydligt att bränslet ska användas av de amerikanska styrkorna. Det bör därför finnas en möjlighet att i vissa fall kunna avstå från kravet att uppvisa ett intyg. Det föreslås därför att regeringen eller den myndighet som regeringen

bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet att uppvisa ett intyg.

Vad gäller punktskatt följer av DCA-avtalet att skattefrihet direkt vid köptillfället får tillämpas när varorna levereras från ett skatteupplag, direkt från Försvarsmakten eller i andra ömsesidigt överenskomna situationer. Bakgrunden till denna begränsning i förhållande till vad som gäller för mervärdesskatt är att skattskyldigheten för punktskattepliktiga varor inträder endast en gång, när varorna tillverkas eller släpps ut på marknaden. Punktskatten utgör vid senare omsättningar endast en av de kostnader som ligger till grund för säljarens prissättning och det kan vara svårt att praktiskt hantera en lösning där en säljare som inte är skattskyldig för punktskatten ska tillhandhålla varor skattefritt.

Vid uttag av varor från ett skatteupplag inträder skattskyldighet för upplagshavaren. För att möjliggöra för en upplagshavare som levererar varor från ett skatteupplag till amerikanska styrkor att tillhandahålla dessa utan skatt föreslås att det införs en möjlighet för upplagshavaren att göra avdrag för skatten i lagen (2022:155) om tobaksskatt, lagen (2022:156) om alkoholskatt och lagen (1994:1776) om skatt på energi. Som nämns ovan avseende mervärdesskatt är det inte enbart leveranser till de amerikanska styrkorna som omfattas av skattefrihet enligt DCA-avtalet, utan även leveranser för styrkorna, vilket inkluderar att en vara konsumeras av en aktör som har ett kontrakt med de amerikanska styrkorna för att fullgöra det kontraktet. För att en aktör som har ett kontrakt med de amerikanska styrkorna ska kunna köpa varor skattefritt krävs att aktören har ett intyg från styrkorna som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda. Eventuella underleverantörer utan intyg kan inte utnyttja denna möjlighet, eftersom de inte har tillräckligt nära koppling till de amerikanska styrkorna för att räknas som en del av dem.

För vissa punktskattepliktiga varor finns ett nationellt förfarande med s.k. lagerhållare som ersätter det EU-harmoniserade förfarandet med skatteupplag. Det föreslås att en motsvarande möjlighet till skattefrihet genom avdrag hos lagerhållaren ska införas avseende leveranser till amerikanska styrkor i fråga om övriga bränslen, snus, tuggtobak och övrig tobak samt vissa nikotinhaltiga produkter. I lagen om skatt på kemikalier på viss elektronik föreslås i stället, med hänsyn till den skattens utformning, en bestämmelse om undantag

från skatt i motsvarande situationer. Även om en sådan möjlighet inte nämns uttryckligen i DCA-avtalet bedöms en sådan reglering ligga så nära vad som sägs om skatteupplag att det är lämpligt att införa den.

Vad gäller bränslen kan tänkas förekomma situationer där en upplagshavare eller godkänd lagerhållare samtidigt själv är leverantör av en vara eller tjänst till de amerikanska styrkorna och har behov av att använda bränsle som omfattas av godkännandet för att fullgöra uppgifter som är nödvändiga för att leverera varan eller tjänsten. En särskild bestämmelse föreslås införas som ger möjlighet till avdrag i en sådan situation. Även i det fallet är en förutsättning att det finns ett intyg från de amerikanska styrkorna.

På motsvarande sätt som beskrivits ovan i fråga om mervärdesskatt föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet att uppvisa ett intyg.

I de fall där varorna inte förvärvas utan skatt från en upplagshavare, lagerhållare eller Försvarsmakten uppnås i stället skattefriheten genom de bestämmelser om återbetalning för köparen som beskrivits under rubriken ovan. Till skillnad från vad som gäller vid mervärdesskatt uppkommer inte någon ny skattskyldighet vid försäljningen och någon uppgift om den punktskatt som upplagshavaren eller den godkände lagerhållaren är skyldig att betala avseende varan framgår normalt inte på fakturan. Detta innebär att det finns en risk att det är otydligt om skattefrihet ges direkt vid köpet eller inte. För att det inte ska uppstå situationer där köparen inte vet om köpet omfattar punktskatt eller inte eller där skattefrihet medges dubbelt föreslås att avdrag bara får göras om det av fakturan framgår att köpet sker utan punktskatt. Motsvarande föreslås gälla i fråga om undantag från skatt på kemikalier i vissa fall. Det blir då tydligt för såväl köparen som Skatteverket att någon rätt till återbetalning inte föreligger i dessa fall.

Eftersom förutsättningarna för skattefrihet vid köpet skiljer sig åt mellan mervärdesskatt och punktskatt kan det uppkomma situationer där skattefriheten medges på olika sätt, t.ex. att frihet från mervärdesskatt medges direkt vid köpet men skattefriheten vad gäller punktskatt får hanteras genom att köparen ansöker om återbetalning.

Om en vara som har förvärvats skattefritt används för annat ändamål än för det som var förutsättningen för skattefrihet finns det i de aktuella punktskattelagarna bestämmelser om att skattskyldighet inträder för den som använder varorna (se t.ex. 9 kap. 16 § första stycket 2 lagen om tobaksskatt). Detta skulle exempelvis kunna vara aktuellt om en leverantör förvärvar varor utan skatt från en upplagshavare med stöd av ett intyg från amerikanska styrkor om att varorna ska användas för styrkorna men sedan använder varorna i annan verksamhet.

Det kan antas att skattefrihet direkt vid köptillfället vad avser såväl mervärdesskatt som punktskatt i praktiken blir aktuellt att tillämpa främst i fråga om köp av varor eller tjänster hos större aktörer. Eftersom det är frivilligt för säljaren att erbjuda en sådan möjlighet är det inte nödvändigt för mindre aktörer, exempelvis butiker, att ha kännedom om de särskilda bestämmelser som kan tillämpas i detta hänseende eller att anpassa t.ex. kassasystem för att möjliggöra detta.

Särskilt om tillhandahållande genom Försvarsmakten

Artikel XI punkten 11 i Nato SOFA anger att den mottagande staten skattefritt ska tillhandahålla drivmedel, oljor och smörjmedel till den sändande statens tjänstefordon, luftfartyg och fartyg. Alltsedan PFF SOFA infördes i svensk rätt har man löst åtagandet i den aktuella bestämmelsen genom att Försvarsmakten skattefritt tillhandahåller drivmedel, oljor och smörjmedel till de gästade styrkorna. Se vidare i prop. 1995/96:37 s. 47 ff., prop. 2004/05:7 s. 51 och prop. 2015/16:152 s. 56–58. I DCA-avtalet anges inte drivmedel, oljor och smörjmedel uttryckligen, men varorna ryms inom det skatteundantag som följer av artikel 16.

Såsom anges ovan innebär artikel 16 i DCA-avtalet att bestämmelser om skattefrihet direkt vid köpet behöver införas vad avser alla former av varor, inklusive drivmedel, oljor och smörjmedel.

Genom de förslag som lämnas ovan avseende mervärdesskatt införs regler som ger aktörer en möjlighet att leverera varor eller tillhandahålla tjänster till de amerikanska styrkorna utan att påföra mervärdesskatt i de situationer som omfattas av DCA-avtalet.

Denna möjlighet omfattar även Försvarsmakten. Det finns därmed möjlighet för Försvarsmakten att tillhandahålla varor, inklusive drivmedel, oljor och smörjmedel, fritt från mervärdesskatt till de amerikanska styrkorna.

Vad gäller punktskatter så uppkommer ingen skyldighet till ytterligare beskattning när Försvarsmakten överlåter bränslen eller andra punktskattepliktiga varor till de utländska trupperna eftersom sådan eventuell punktskatt redan erlagts innan Försvarsmaktens inköp av bränslet eller varorna. Försvarsmakten tillhandahåller såsom nämns ovan redan i dag bränslen skattefritt till utländska väpnade styrkor. Något behov av reglering kring detta har inte tidigare bedömts föreligga. Inom ramen för DCA-avtalet skulle det även kunna bli fråga om tillhandahållande av andra punktskattepliktiga varor än bränslen. Detta kan dock antas endast vara aktuellt i mycket begränsad omfattning och Försvarsmakten har möjlighet att, om det bedöms lämpligare, hänvisa de amerikanska styrkorna till att i stället köpa varorna direkt av en kommersiell aktör och begära återbetalning i efterhand. Något behov av ytterligare reglering bedöms inte föreligga vad gäller Försvarsmaktens tillhandahållande av bränslen eller andra punktskattepliktiga varor utan punktskatt inom ramen för DCA-avtalet. I den mån punktskatt har ingått som en del av priset när Försvarsmakten förvärvat varorna får detta hanteras på motsvarande sätt som i dag.

Sekretessfrågor

DCA-avtalets artiklar om skattebefrielser innehåller inga uttryckliga bestämmelser om sekretess. Vissa uppgifter om amerikanska militära styrkor, medlemmar av sådana styrkor eller anhöriga till sådana medlemmar kan dock ge en bild av styrkornas militära planering och enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden. Sådana uppgifter bör som utgångspunkt bedömas omfattas av sekretess.

Bestämmelser om sekretess finns i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL). Uppgifter inom ramen för DCA-avtalet kommer i första hand omfattas av sekretess enligt 15 kap. 1 § OSL (utrikessekretess). 15 kap. 1 a § OSL (sekretess i det internationella samarbetet) kan även omfatta vissa uppgifter inom ramen för avtalet, se avsnitt 7.2.18.

Av 15 kap. 1 § OSL följer att sekretess gäller för uppgift som rör Sveriges förbindelser med en annan stat eller i övrigt rör annan stat, mellanfolklig organisation, myndighet, medborgare eller juridisk person i annan stat eller statslös, om det kan antas att det stör Sveriges mellanfolkliga förbindelser eller på annat sätt skadar landet om uppgiften röjs. Enligt 15 kap. 1 a § första stycket OSL gäller sekretess för uppgift som en myndighet har fått från ett utländskt organ på grund av en bindande EU-rättsakt eller ett av EU ingånget eller av riksdagen godkänt avtal med en annan stat eller med en mellanfolklig organisation, om det kan antas att Sveriges möjlighet att delta i det internationella samarbete som avses i rättsakten eller avtalet försämrats om uppgiften röjs. Den senare bestämmelsen förutsätter att det i den aktuella EU-rättsakten eller det aktuella avtalet finns en tydlig sekretessbestämmelse. I sådana fall torde det främst vara uppgiftens art och anknytning till det internationella samarbetet som medför att skaderekvisitet anses uppfyllt, vilket innebär att det ligger närmare till hands att tillämpa sekretessbestämmelsen i 15 kap. 1 § OSL (se prop. 2012/13:192 s. 35 och 44).

I fråga om återbetalningsärenden för enskilda finns en bestämmelse om sekretess för uppgifter i sådana ärenden (27 kap. 2 § första stycket 2 OSL). Sekretessen gäller inte beslut i ett sådant ärende (27 kap. 2 § tredje stycket 1).

Som anförts ovan kommer viss skattebefrielse att ske genom återbetalning av erlagd skatt. En förutsättning för detta är att en fullständig ansökan inkommit till Skatteverket. I en sådan ansökan finns t.ex. uppgifter om leverantör och den amerikanska militära styrkan eller den berörda medlemmen av en sådan styrka. Under handläggningen hos Skatteverket kommer sådana uppgifter att omfattas av absolut sekretess enligt 27 kap. 2 § första stycket 2 OSL. Med hänsyn till Sveriges förbindelser med USA, som regleras i DCA-avtalet, och vad som beskrivits ovan bör uppgifterna som utgångspunkt även omfattas av utrikessekretess. Bestämmelsen i 15 kap. 1 § OSL är tillämplig hos alla myndigheter och sekretessen kan gälla även för uppgifter som finns i Skatteverkets beslut. En sådan tillämpning förutsätter samtidigt att det är tydligt att de aktuella uppgifterna har en koppling till Sveriges försvarssamarbete med USA. Den närmare praktiska hanteringen löses lämpligen i

dialog mellan Skatteverket, Försvarmakten och berörd amerikansk myndighet.

Inom ramen för DCA-avtalet kan uppgifter behöva utbytas mellan Försvarmakten och Skatteverket. Det kan t.ex. vara fråga om information som Skatteverket efterfrågar inför en bedömning i ett ärende om återbetalning. Som nämnts är utrikessekretessen tillämplig hos alla myndigheter och ett utbyte av nämnda uppgifter syftar till att effektuera ett ärende om återbetalning till en amerikansk styrka eller en medlem av en sådan styrka. Med hänsyn till detta kan det i många fall vara så att det inte kan antas att det stör Sveriges mellanfolkliga förbindelser eller på annat sätt skadar landet om uppgifter överlämnas till Skatteverket. Om det i undantagsfall finns behov av att utbyta sekretessbelagda uppgifter finns den s.k. generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL. Den bestämmelsen medger att en sekretessbelagd uppgift får lämnas till en myndighet, om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Det behöver därför inte införas någon ny sekretessbrytande bestämmelse.

Fordon i trafik

Enligt artikel XI punkten 2c i Nato SOFA ska tjänstefordon som tillhör en militär styrka eller dess civila personal vara undantagna från alla skatter som tas ut för fordon i vägtrafik, dvs. sådana skatter som tas ut för att ett fordon används i vägtrafik. Någon åtskillnad mellan skatt och avgift är inte avsedd. Bestämmelsen avser endast tjänstefordon och alltså inte fordon som ska användas för eget eller anhörigas personliga bruk, jämför frågan om tullfrihet i avsnitt 7.2.8. som gäller även fordon för personligt bruk.

I samband med utvidgningen av tillämpningen av PFF SOFA 2004 infördes ett tillägg i 7 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall som tillförsäkrar främmande stater som omfattas av PFF SOFA, det undantag från skatter och avgifter för deras tjänstefordon som aktuell regel föreskriver. Samtliga de fordon som används i tjänsten inom ramen för sådan verksamhet som omfattas av värdlandsstödsavtalet har samma befrielse som framgår av aktuell bestämmelse i Nato SOFA, dvs. såväl de fordon som ägs av Nato som de som tillhör deltagande länder. Detta regleras i 8 § första stycket punkten 1 lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

Enligt artikel 17 punkten 1 i DCA-avtalet ska motorfordon som ägs av medlemmar i de amerikanska styrkorna eller anhöriga undantas från svenska vägskatter, registreringsavgifter eller liknande kostnader som hör samman med att äga ett motorfordon. Enligt artikeln omfattar undantaget inte sådana svenska vägtullar som allmänheten betalar för att få använda vägar, broar och tunnlar.

Skatter och avgifter som kommer i fråga är i första hand fordonsskatt enligt vägtrafikskattelagen (2006:227) eller lagen (2006:228) om särskilda bestämmelser om fordonsskatt och vägavgift enligt lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon. Även trängselskatt enligt lagen (2004:629) om trängselskatt är exempel på en sådan skatt som ska undantas enligt avtalsbestämmelsen.

Det undantag för skatter och avgifter för bruk av fordon i trafik som Sverige i dag gör avseende fordon som brukas i Sverige inom ramen för PFF SOFA, det kompletterande tilläggsprotokollet och värdlandsstödssavtalet ska alltså utsträckas till att avse även de fordon som omfattas av DCA-avtalet. Detta bör ske på samma sätt som gjordes för PFF SOFA, dvs. genom en reglering i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall. Nuvarande bestämmelse i 7 § omfattar sådana tjänstefordon som används av medlemmar av de amerikanska styrkorna med stöd av PFF SOFA. Med hänsyn till att undantaget från skatter och avgifter i DCA-avtalet gäller såväl fordon som ägs av medlemmar av de amerikanska styrkorna som fordon som ägs av anhöriga bör en ny bestämmelse som avser åtagandena i DCA införas i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

Särskilt om logistikstöd och vissa andra bestämmelser

I artikel 8 i DCA-avtalet behandlas frågor om logistikstöd. Enligt artikel 8 punkten 1 ska Sverige efter förmåga lämna USA det logistikstöd som efterfrågas. Artikelns andra och tredje punkt reglerar betalning av och villkor för lämnat stöd. Av punkten 2 följer att logistikstöd ska lämnas och ersättas i enlighet med befintliga avtal, inbegripet avtalet från 2017 om logistiksamverkan mellan Sverige och USA (Acquisition and Cross-Servicing Agreement – ACSA). Av artikel 8 punkten 3 i DCA-avtalet följer att kostnader

för logistikstöd som uppkommer för de amerikanska styrkorna och amerikanska eller svenska leverantörer till de amerikanska styrkorna ska tas ut utan skatter, avgifter och liknande pålagor på det sätt som framgår av artikel 16. Undantaget från skatt är en precisering av det generella undantag som föreskrivs i artikel 16 punkten 1 och innebär i sak inte några ytterligare skattelättnader. Artikel 8 medför därmed inga krav på författningsändringar.

En motsvarande bestämmelse som preciserar det allmänna undantaget från skatter vid inköp för officiellt bruk i artikel 16 finns i artikel 11 punkten 4. Enligt denna punkt ska de amerikanska styrkorna och amerikanska och svenska leverantörer till de amerikanska styrkorna erbjudas samma villkor som Försvarsmakten för beställda tjänster kopplade till artikeln, dvs. tjänster som rör luftfartyg, sjöfarkoster och fordon. Aktörerna ska vara befriade från skatter och avgifter på det sätt som framgår av artikel 16. Undantaget från skatt är som sagt endast en precisering av det generella undantag som föreskrivs i artikel 16 punkten 1 och innebär i sak inte några ytterligare skattelättnader. Artikel 11 punkten 4 medför därmed i sig inga krav på författningsändringar. Artikel 11 punkterna 1–3 behandlas i avsnitt 7.2.1.

I artikel 28 punkten 1 försäkras de amerikanska styrkorna samt amerikanska och svenska leverantörer till de amerikanska styrkorna rätt att använda vatten, elektricitet och andra allmännyttiga tjänster till samma villkor som Försvarsmakten. Tjänsterna ska vara befriade från skatter och avgifter i enlighet med artikel 16. Undantaget från skatt är även här en precisering av det generella undantag som föreskrivs i artikel 16 punkten 1 och innebär i sak inte några ytterligare skattelättnader. Artikel 28 punkten 1 medför därmed i sig inga krav på författningsändringar.

Även de serviceverksamheter och utländska organisationer som bedriver verksamhet enligt artikel 21 ska tillerkännas samma undantag från bl.a. skatter som de amerikanska styrkorna. De ska inte heller behöva betala någon skatt eller avgifter på aktiviteter kopplade till verksamheten. Serviceverksamheterna är att se som en integrerad del av de amerikanska styrkorna (artikel 21 punkten 3). Det innebär att de har rätt undantag från mervärdesskatt och punktskatt vid förvärv av varor och tjänster som ska användas i verksamheten enligt vad som följer av artikel 16. Om verksamheten utförs av t.ex. en svensk leverantör på uppdrag av de amerikanska

styrkorna eller den utländska organisation som bedriver serviceverksamheten kan undantag vid leverantörens förvärv medges under samma förutsättningar som för andra leverantörer under artikel 16, se ovan. Serviceverksamheterna är att se som en integrerad del av de amerikanska styrkorna (artikel 21 punkten 3).

De serviceverksamheter och utländska organisationer som bedriver verksamhet enligt artikel 21 behöver vidare inte ta ut mervärdesskatt i fråga om sådana varor eller tjänster som tillhandahålls inom ramen för serviceverksamheten. Detta gäller även om det är en svensk leverantör som faktiskt utför tjänsten, i fråga om de varor och tjänster som utgör ett led i bedrivandet av serviceverksamheten. Skattefriheten gäller dock endast så länge tillhandahållandet sker inom de ramar som anges i artikel 21. Det föreslås att regeln om skattefrihet direkt vid köpet avseende mervärdesskatt (se ovan) utformas så att det framgår att även militära serviceverksamheter omfattas. Vad gäller punktskatt så finns det, såsom beskrivits ovan möjlighet att förvärva punktskattepliktiga varor skattefritt om de ska användas inom de militära serviceverksamheterna. Vid en försäljning eller konsumtion av varorna inom ramen för serviceverksamheten inträder inte någon skattskyldighet för punktskatt. Något behov av författningsreglering bedöms därmed inte föreligga vad gäller varor som tillhandahålls inom ramen för serviceverksamheten.

Av artikel 21 punkten 4 följer vidare att vissa begränsningar för hur mycket en viss kund kan förvärva kan införas. Någon sådan överenskommelse föreligger inte i nuläget. Om det blir aktuellt i framtiden får då övervägas om det behövs någon ytterligare bestämmelse i lag eller förordning kring det.

Andra skatter och avgifter

Enligt artikel 17 punkten 1 ska medlemmar i de amerikanska styrkorna och deras anhöriga inte behöva betala skatt, avgift eller annan kostnad för innehav eller bruk av radio- eller tv-mottagare eller internetanordningar.

Sverige hade fram till och med 1978 ett avgiftssystem för innehav av radioapparater och till och med 2018 ett avgiftssystem för innehav av tv-apparater. Sedan den 1 januari 2019 är avgiftssystemet ersatt av

en public service-avgift. Avgiften är en skatt och har till syfte att finansiera radio- och tv-verksamhet i allmänhetens tjänst. Den får inte användas till annan verksamhet. Public service-företagen är Sveriges radio (SR), Sveriges television (SVT) och Sveriges utbildningsradio (UR). Enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst ska den som är obegränsat skattskyldig enligt 3 kap. 3–5 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) och som vid beskattningsårets ingång har fyllt 18 år skyldig att betala public service-avgift.

Med hänsyn till att medlemmar i de amerikanska styrkorna och deras anhöriga inte ska vara skattskyldiga i Sverige träffas de inte av skyldigheten att betala public service-avgift. Någon författningsåtgärd är därför inte nödvändig för att uppfylla DCA-avtalet i denna del.

7.2.8 Tull- och skattefrihet vid import och export

Förslag: Tullfrihet ska gälla för de amerikanska styrkorna med personal, personalens anhöriga och leverantörer som omfattas av DCA-avtalet i enlighet med de villkor som anges i avtalet. Det ska åstadkommas genom en ny bestämmelse i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

I lagen om tullfrihet m.m. ska det förtydligas att regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om sådan tullfrihet som nu avses.

I förordningen om tullfrihet m.m. ska villkoren för tullfrihet för privat bruk enligt DCA-avtalet preciseras. Där ska det anges att en medlem av en amerikansk styrka, en civil komponent som hör till styrkan, en anhörig till en medlem av styrkan eller en civil komponent och en amerikansk leverantör tullfritt ska få föra in personlig egendom. Om de är 18 år ska de även tullfritt få föra in ett motorfordon för eget bruk.

I förordningen ska det även anges att samma personkrets ska få ta emot varor om de skickas till dem som gåva eller levereras till dem enligt avtal som ingåtts med personer som inte har hemvist inom Sverige. Dessutom ska det anges att en anmälan till Tullverket ska göras om en vara som införts tullfritt överläts. Någon anmälan behöver inte göras om överlåtelsen sker till

välörenhet eller till andra personer som också har rätt till tullfrihet enligt DCA-avtalet.

Skattefrihet vid import ska gälla i de fall där tullfrihet gäller. Bestämmelser om skattefrihet vid import och unionsinterna förvärv läggs även in i mervärdesskattelagen.

Skälen för förslaget

Svensk reglering av tull- och skattefrihet vid import och export vid militära samarbeten

Bestämmelser om tullfrihet vid import i samband med internationellt militärt samarbete finns i 7 och 8 §§ lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, 4 § tredje stycket lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m. samt 5 a § förordningen (1994:1605) om tullfrihet m.m. Dessa bestämmelser har helt eller delvis tillkommit för att anpassa svensk rätt till de statusavtal som Sverige tidigare ingått; i samband med att Sverige tillträdde PFF SOFA (1996) och vid utvidgningen av dess tillämpning (2005) samt vid tillträdet till det kompletterande tilläggsprotokollet till PFF SOFA och ingåendet av värdlandsstödsavtalet (2016).

Bestämmelserna om import och export i artikel 18 och 19 i DCA-avtalet anger att tullfrihet ska gälla för fler personer och vid fler tillfällen än vad som följer av nuvarande svensk reglering. Det krävs därför författningsändringar på tullfrihetsområdet för att Sverige ska uppfylla de åtaganden som följer av avtalet.

Unionens tullagstiftning är utformad för att möjliggöra att exporttullar kan tas ut. I dagsläget tas det dock inte ut några exporttullar eftersom någon sådan reglering inte har gjorts i rådets förordning (EEG) nr 2658/87 av den 23 juli 1987 om tulltaxe- och statistiknomenklaturen och om Gemensamma tulltaxan.

Bestämmelser om skattefrihet vid import i samband med internationellt militärt samarbete finns i 7 och 8 §§ lagen om immunitet och privilegier i vissa fall och 2 kap. 2 § lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import. Skattefriheten följer i huvudsak tullfriheten. Även vad avser skattefrihet finns dock behov av vissa författningsändringar.

Tull- och skattefrihet enligt DCA-avtalet

I artikel 18 i DCA-avtalet regleras tull- och skattefrihet vid import och export för officiellt bruk, dvs. materiel och förnödenheter till den amerikanska styrkan. I artikel 19 regleras tull- och skattefrihet vid import och export för personligt bruk, dvs. för egendom som tillhör eller används privat av medlemmar av styrkan och deras anhöriga eller leverantörer till styrkan.

Förhållandet till EU-rätten

De svenska reglerna om tull och tullfrihet bygger på EU-bestämmelser och avvikelser måste därför vara tillåtna enligt unionsrätten. Enligt artikel 131.1 i rådets förordning (EG) nr 1186/2009 av den 16 november 2009 om upprättande av ett gemenskapssystem för tullbefrielse får medlemsstaterna medge tullfrihet bl.a. för militär personal som i enlighet med internationella överenskommelser är stationerad inom en medlemsstats territorium men som inte lyder under dess befäl. Det finns alltså stöd i EU-förordningen för att bevilja tullfrihet enligt DCA-avtalet. Det var även utifrån denna rättsliga grund som Sverige bedömde att det fanns stöd i EU-rätten när Sverige införde tullfrihet för PFF-samarbetet 1996 och vid avtalets utvidgning 2004 (se prop. 1995/96:37 s. 46 och prop. 2004/05:7 s. 43). Samma rättsliga bedömning gjordes när Sverige beviljade tullfrihet för de fysiska personer som omfattas av värdlandsstödsavtalet med Nato och det kompletterande tilläggsprotokollet till PFF SOFA (se prop. 2015/16:152 s. 59).

Även i fråga om mervärdesskatt och punktskatter bygger bestämmelserna i svensk rätt i stor omfattning på EU-lagstiftning. EU-regler om mervärdesskatt finns i rådets direktiv 2006/112/EG av den 28 november 2006 om ett gemensamt system för mervärdesskatt. EU-regler om punktskatter finns i rådets direktiv 2020/262 av den 19 december 2019 om allmänna regler för punktskatt. I enlighet med vad som anförts ovan i avsnitt 7.2.7 bedöms de skattebefrielser som följer av DCA-avtalet rymmas inom de undantag som medges i EU-rätten.

Ändringar i svenska författningar om tullfrihet till följd av DCA-avtalet

Den tullfrihet som ska gälla enligt DCA-avtalet bör i likhet med tidigare anpassningar av svensk rätt till internationella överenskommelser om militärt samarbete återspeglas i både lagen om immunitet och privilegier i vissa fall och lagen respektive förordningen om tullfrihet m.m.

Genom den föreslagna nya bestämmelsen i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall kommer tullfriheten gälla i enlighet med villkoren i avtalet.

Enligt 4 § tredje stycket lagen om tullfrihet m.m. gäller tullfrihet för varor som deklarerats för övergång till fri omsättning för en militär styrka eller dess personal enligt villkor i avtal som är i kraft i förhållande till Sverige. I fjärde stycket framgår att tullfriheten gäller om styrkorna och personalen befinner sig i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

De varor som ska föras in för amerikanska styrkors räkning inom ramen för DCA-avtalet kommer alltså att omfattas av den befintliga lydelsen av 4 §.

I artikel 19 i DCA-avtalet anges att amerikanska leverantörer och anhöriga till de amerikanska styrkornas personal ska beviljas motsvarande tullfrihet som medlemmar av styrkorna. Som nämnts i avsnitt 7.1.2 är dessa personer en nödvändig del för att amerikanska styrkor ska kunna verka utomlands. Mot den bakgrunden bedöms även tullfrihet för varor som importeras av eller levereras till anhöriga och amerikanska leverantörer i detta fall rymmas inom bestämmelsen i 4 § tredje stycket om tullfrihet för amerikanska styrkor eller dess personal.

Det behövs därför ingen ändring av 4 § lagen om tullfrihet m.m. för att reglera den tullfrihet som ska gälla till följd av DCA-avtalet. Däremot finns behov av en precisering av villkoren för tullfriheten i förordningen om tullfrihet m.m.

Dessutom behövs ett förtydligande att regeringen har rätt att meddela ytterligare föreskrifter om sådan tullfrihet som avses i 4 § lagen om tullfrihet m.m.

Villkor för tullfrihet vid import för officiellt bruk

Artikel 18 punkten 1 i DCA-avtalet anger att varor, material, förnödenheter, utrustning och annan egendom som importerats av amerikanska styrkor eller för slutlig användning av amerikanska styrkor eller för deras räkning ska befrias från tull. Det materiella innehållet i artikeln motsvarar artikel XI i Nato SOFA som redan är införlivad i svensk rätt i 4 § tredje stycket lagen om tullfrihet m.m. och 5 a § första stycket 1 förordningen om tullfrihet m.m.

Enligt DCA-avtalet ska även import till stöd för sådana militära serviceverksamheter som avses i artiklarna 21 och 22 vara tullfri. Dessutom ska import för bruk inom ramen för genomförandet av ett avtal med amerikanska styrkor eller för deras räkning eller för användning i produkter eller anläggningar som används av amerikanska styrkor vara tullfri. Denna tullfrihet ryms inom nuvarande lydelse av 4 § tredje stycket lagen om tullfrihet m.m. och 5 a § första stycket 1 förordningen om tullfrihet m.m.

Vidare framgår av artikel 18 punkten 3 i DCA-avtalet att amerikanska eller svenska leverantörer som importerar varor, material, förnödenheter, utrustning eller annan egendom för amerikansk räkning endast får använda dessa inom ramen för avtal med de amerikanska styrkorna. Det är de amerikanska styrkorna som ska kontrollera efterlevnaden av denna bestämmelse. Även denna tullfrihet ryms inom nuvarande lydelse av 4 § tredje stycket lagen om tullfrihet m.m. och 5 a § första stycket 1 förordningen om tullfrihet m.m.

Sammanfattningsvis krävs inga författningsändringar i vare sig lag eller förordning vad gäller tullfrihet vid import och export för officiellt bruk till följd av artikel 18 i DCA-avtalet.

Villkor för tullfrihet vid import för privat bruk

Det följer av artikel 19 punkten 1 i DCA-avtalet att en medlem av en amerikansk styrka, en civil komponent som hör till styrkan, en anhörig till en medlem av styrkan eller en civil komponent som hör till styrkan och en amerikansk leverantör till styrkan får importera egna personliga ägodelar, möbler och andra varor avsedda för privat bruk eller hushållets användning. Om de är över 18 år ska de även tullfritt få föra in ett motorfordon för eget bruk. Tullfriheten ska

gälla under förutsättning att den amerikanska styrkan befinner sig på svenskt territorium enligt DCA-avtalet.

Enligt PFF SOFA, som införlivats i svenskt rätt genom 4 § tredje stycket lagen om tullfrihet m.m. samt 5 a § förordningen om tullfrihet m.m., har medlemmar av en amerikansk styrka och deras anhöriga redan i dag rätt att tullfritt införa personliga ägodelar och möbler. Det gäller dock endast när de först anländer till Sverige. Medlemmarna av styrkan har även rätt att tillfälligt införa ett motorfordon för eget eller anhörigas bruk.

Artikel 19 i DCA-avtalet innebär att tullfrihet ska gälla för fler kategorier av personer jämfört med PFF SOFA. Det bör därför införas en ny punkt i 5 a § förordningen om tullfrihet m.m. som reglerar tullfriheten för de personer som kommer enligt avtalet. Där ska det framgå att även leverantörer till amerikanska styrkor ska ha rätt till tullfrihet i samma utsträckning som medlemmar av styrkan och deras anhöriga.

Artikel 19 punkten 1 i DCA-avtalet har ingen begränsning i tid, utan tullfriheten ska gälla både om varorna förs in när medlemmarna och de anhöriga först anländer till Sverige, eller om de förs in efter att personerna lämnat och återvänder till sitt uppdrag i Sverige. På motsvarande sätt finns inget krav i den aktuella avtalspunkten på att motorfordonet ska införas tillfälligt. Den nya punkten i 5 a § förordningen om tullfrihet m.m. ska därför inte innehålla några begränsningar i detta avseende.

Enligt DCA-avtalet ska tullfrihetsförmånen inte bara gälla för varor som redan tillhör personerna i fråga utan också för varor som skickas och levererats till dem som gåvor eller enligt avtal som ingåtts med personer som inte har hemvist i Sverige i enlighet med förfaranden som parterna kommit överens om. Gåvor eller leveranser, inklusive internetköp, är i dagsläget inte tullfria enligt svensk rätt. I den nya punkten i 5 a § förordningen om tullfrihet m.m. bör det därför anges vilka varor som den vidare personkretsen i DCA-avtalet får importera tullfritt.

Enligt DCA-avtalet får överlåtelse av importerade varor ske fritt sinsemellan de som tillhör styrkan och till välgörenhet. Övriga överlåtelse får ske i den mån de godkänns av svenska myndigheter. De tullar och skatter som behöver betalas vid sådana överlåtelse ska enligt avtalet inte betalas av de som importerat varan utan i stället av de som köper varan.

För att en vara ska anses tull- och skattefri enligt artikel 19 ska den vara avsedd för privat bruk. Om varor överläts på sådant sätt att det framgår att varan inte varit avsedd för privat bruk fanns därmed inte förutsättningar för tull- eller skattefrihet vid importen. Situationer där en vara förs in för privat bruk och sedan vid senare tillfälle överläts till någon utanför den krets som omfattas av tull- och skattefriheten enligt DCA-avtalet kan antas vara sällan förekommande. Det bedöms i nuläget inte finnas behov av att ta ut tull i det fallet. Några särskilda bestämmelser om vem som ska betala tull bedöms därmed inte heller nödvändiga. Så länge förutsättningarna för tullfrihet var uppfyllda vid importen kommer varken importören eller köparen av varan att betala tull för importen. En anmälan om att överlåtelse ska ske bör dock göras till Tullverket, som därmed har möjlighet att reagera på om varorna visar sig inte användas i det syfte de fördes in för.

Frihet från mervärdeskatt och punktskatter

Som angavs inledningsvis innebär DCA-avtalet både tull- och skattefrihet vid den tillfälliga importen och exporten. I 2 kap. 2 § lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import m.m. föreskrivs, med vissa undantag, att om tullfrihet för en vara som övergår till fri omsättning medges enligt bl.a. lagen om tullfrihet m.m. ska även skattefrihet medges.

Såsom ovan beskrivits kommer tullfrihet att föreligga i de situationer som omfattas av DCA-avtalet. Bestämmelsen i 2 kap. 2 § lagen om frihet från skatt vid import m.m. kommer därmed medföra att även skattefrihet föreligger. I bl.a. 2 kap. 3 § lagen om frihet från skatt vid import m.m. finns vissa begränsningar vad avser skattefriheten. Dessa bedöms endast i begränsad omfattning bli aktuella i fråga om DCA-avtalet men om så skulle vara fallet har bestämmelserna i lagen om immunitet och privilegier företräde och skattefriheten kan utövas genom en ansökan om återbetalning enligt 64 kap. 6 § skatteförfarandelagen. Någon ytterligare ändring i lagen om frihet från skatt vid import m.m. föreslås inte. I fråga om punktskatter bedöms det inte finnas behov av några ytterligare ändringar för att skattefrihet enligt DCA-avtalet ska medges.

I mervärdesskattelagen finns i dag regler om undantag från skatteplikt för import som görs av väpnade styrkor som tillhör ett

annat EU-land. I promemorian Undantag från mervärdesskatt för väpnade styrkor inom Nato föreslås även en ny bestämmelse avseende import som görs av väpnade styrkor som tillhör part i Nato. Utifrån samma skäl som anges avseende införandet av specialregler för återbetalning av mervärdesskatt (se avsnitt 7.2.7) bör det även införas specialregler för skattefrihet avseende mervärdesskatt vid import. Det föreslås därför att det i mervärdesskattelagen införs sådana regler avseende styrkorna och dess medlemmar. När det gäller vilka som anses tillhöra styrkorna respektive dess medlemmar, se avsnitt 7.1.2.

Såsom beskrivits ovan i avsnittet om tullfrihet finns det i artikel 19 i DCA-avtalet vissa bestämmelser om överlåtelse av varor som har förts in tull- och skattefritt. För att en vara ska anses tull- och skattefri enligt artikel 19 ska den vara avsedd för privat bruk. Om varor överläts på sådant sätt att det framgår att varan inte varit avsedd för privat bruk fanns därmed inte förutsättningar för tull- eller skattefrihet vid importen. Situationer där en vara förs in för privat bruk och sedan vid senare tillfälle överläts till någon utanför den krets som omfattas av tull- och skattefriheten enligt DCA-avtalet kan antas vara sällan förekommande. Det bedöms i nuläget inte finnas behov av att reglera beskattningen i det fallet. Några särskilda bestämmelser om vem som ska betala skatten bedöms därmed inte heller nödvändiga. Så länge förutsättningarna för skattefrihet var uppfyllda vid importen kommer varken importören eller köparen av varan att betala skatt för importen. Genom den anmälan om att överlåtelse ska ske som föreslås ovan i avsnittet om villkor för tullfrihet vid import för privat bruk har Tullverket möjlighet att reagera på om varorna visar sig inte användas för det syfte de fördes in för.

I bestämmelserna i artikel 18 och 19 i DCA-avtalet samt i den föreslagna nya bestämmelsen i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall används uttrycket import för att beskriva vad som omfattas av tull- och skattefrihet. Detta uttryck används i svensk skattelagstiftning i samband med varor som förs in från länder utanför EU:s mervärdes- respektive punktskatteområde. Vad gäller tull tas sådan ut endast när varor förs in från områden utanför EU:s tullområde. Svensk mervärdesskatt och punktskatt kan dock tas ut även i samband med införsel från andra EU-länder. Bestämmelserna i DCA-avtalet och den ovan föreslagna nya bestämmelsen i lagen om

immunitet och privilegier i vissa fall bedöms även omfatta skattefrihet i samband med införsel av varor från andra EU-länder.

Vad avser punktskatter finns i vissa fall möjligheter att föra in varorna från andra EU-länder utan att punktskatt tas ut, t.ex. genom det s.k. uppskovsförfarandet. Särskilda bestämmelser finns exempelvis i punktskattedirektivet som möjliggör flyttningar av varor under uppskovsförfarandet till väpnade styrkor som tillhör ett annat land än det dit varorna flyttas och som är part i Nato. Om skattskyldighet skulle uppkomma vid en införsel från annat EU-land innebär den nya bestämmelsen som föreslås införas i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall och bestämmelsen i 64 kap. 6 § skatteförfarandelagen att skattefrihet kan utövas genom en ansökan till Skatteverket om återbetalning. Något behov av att införa ytterligare bestämmelser bedöms inte föreligga.

Att en vara förs in till Sverige från ett annat EU-land kan vara en av förutsättningarna för en mervärdesskattepliktig transaktion även i fall då införseln som sådan inte är skattepliktig. Så är fallet exempelvis vid ett unionsinternt förvärv. Med unionsinternt förvärv av varor avses förvärv av rätten att såsom ägare förfoga över materiell lös egendom som sänds eller transporteras av säljaren, förvärvaren eller för någonderas räkning till förvärvaren i ett annat EU-land än det EU-land som försändningen eller transporten av varorna avgick från. I vissa fall kan även användning av varor som har förts in från ett annat EU-land likställas med ett unionsinternt förvärv. Det föreslås att det i mervärdesskattelagen införs regler om skattefrihet även vid unionsinterna förvärv.

Tullkontroller inom ramen för avtalet

Genom artikel 20 punkterna 1–3 samt artikel 23 punkten 3 i avtalet aktualiseras frågor om tullkontroller. Förutom artikel 20 punkten 3, som behandlas närmare i avsnitt 7.2.9, bedöms det bakomliggande kontrollregelverk som kan vara aktuellt att tillämpa i nuläget inte behöva ändras eller kompletteras.

Det finns inte någon definition av uttrycket ”tullkontroll” i artikel 2 i avtalet. Förståelsen av uttrycket bör därför utgå från vad svensk lagstiftning säger. I det här fallet är svensk lagstiftning detsamma som Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 952/2013 av den 9 oktober 2013 om fastställande av en tullkodex för

unionen (EGT L 269 10.10.2013, s. 1; unionstullkodexen), närmare bestämt artiklarna 5.3 och 46. Eftersom detta är gällande rätt, som ska tillämpas av Tullverket, är det också myndigheten som ska tolka regelverket vid sin tillämpning. Tolkningen kan göras i ljuset av syftet med avtalet men den får förstås inte strida mot gällande tullagstiftning. Artikel 46.1 i unionstullkodexen ger Tullverket ett visst diskretionärt utrymme att välja om något ska kontrolleras och hur en kontroll ska gå till.

Vad gäller tullkontroller kan det noteras att inlämnandet av ett sådant intyg som avses i artikel 18 punkten 3 i avtalet ska godtas i stället för en tullkontroll. Det intyg som avses i bestämmelsen är det tuldokument som avses i artikel XI.4 i Nato SOFA. Såvitt kan bedömas torde det därmed vara det s.k. formulär 302 som avses i artikel 18 punkten 3. För användningen av det formuläret finns ett särskilt regelverk.

Enligt artikel 20 punkten 2 i avtalet ska tullkontroller inom ramen för avtalet genomföras i enlighet med de förfaranden som de behöriga svenska myndigheterna och de amerikanska styrkorna gemensamt kommit överens om. Med behörig svensk myndighet bör förstås Tullverket, även om man använder flertal i den här bestämmelsen. Lydelsen av den närmast följande meningen i avtalet, där man talar om den svenska tullmyndigheten, styrker en sådan tolkning. Innebörden av ”amerikanska styrkor” framgår av artikel 2 punkten 1 i avtalet.

Artikel 20 punkten 2 är, såvitt kan bedömas, tillräckligt tydlig för att kunna tillämpas direkt. Allt som behöver regleras mellan Tullverket och de amerikanska styrkorna vad gäller tullförfaranden och tullkontroller kan regleras med stöd av den här bestämmelsen i den överenskommelse Tullverket och de amerikanska styrkorna gemensamt kommit överens om. Det torde därmed inte finnas något behov att komplettera den här överenskommelsen med föreskrifter.

7.2.9 Officiell amerikansk information och post ska ha immunitet

Förslag: Officiell amerikansk information och de amerikanska styrkornas officiella post ska vara okränkbara i den utsträckning som framgår av DCA-avtalet. Detta åstadkoms genom en ändring i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

Skälen för förslaget: Bestämmelsen i artikel 20 punkten 3 i DCA-avtalet om att officiell amerikansk information får föras in på och föras ut från svenskt territorium utan kontroller ger uttryck för att immunitet ska gälla för den informationen. Enligt avtalets definition av officiell amerikansk information är det information som ägs av USA, produceras av USA eller för dess räkning eller står under USA:s kontroll, inbegripet när sådan information i den dagliga verksamheten står under en leverantörs kontroll eller används av en leverantör för den amerikanska regeringens räkning.

En bestämmelse om immunitet finns i 8 § första stycket 5 lagen om immunitet och privilegier i vissa fall. Enligt den gäller immunitet och privilegier i fråga om skydd för Natohögkvarterens arkiv och handlingar. Bestämmelsen uppfyller artikel XIII i Parisprotokollet. Motsvarande immunitet gäller också för utländska beskickningars dokument.

För att uppfylla åtagandet i fråga om immunitet för officiell amerikansk information bör en bestämmelse om detta införas i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

De amerikanska styrkornas officiella post får enligt artikel 22 punkten 3 inte kontrolleras, genomsökas eller tas i beslag. Sådan post kommer, likt diplomatpost, vara särskilt utmärkt. Av artikel 22 punkten 4 följer att de amerikanska styrkorna ska vidta nödvändiga åtgärder för att motarbeta att otillåtna varor importeras via postkontoren. Även den immunitet som ska gälla för amerikanska styrkors officiella post bör uppfyllas genom en bestämmelse i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall. Om andra försändelser än sådan post som avses i artikel 22 punkten 3 i DCA-avtalet, t.ex. försändelser till medlemmar i styrkan eller anhöriga, skickas till ett militärt postkontor gäller sedvanliga bestämmelser om t.ex. kontroll.

Frågan om tillstånd m.m. vad avser upprättandet av militära postkontor behandlas i avsnitt 7.2.19.

7.2.10 Direkt beskattning

Förslag: Privilegier i fråga om direkt skatt ska medges i den utsträckning som följer av DCA-avtalet. Detta åstadkoms genom en ändring i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

Privilegier ska även gälla i fråga om skyldighet att göra skatteavdrag och lämna uppgift om skatteavdrag samt kontrolluppgifter.

Skälen för förslaget

Skattebefrielser för vissa enskilda

Av artikel X i Nato SOFA följer bl.a. att perioder under vilka personal befinner sig i ett annat land inom ramen för avtalets tillämpning inte ska räknas som sådana vistelseperioder som leder till beskattning i mottagarstaten. De personalkategorier som omfattas av bestämmelsen är militär eller civil personal anställd vid ett lands försvarsmakt (medlemmar av en styrka eller en civil komponent), dock ej personer som är medborgare i den mottagande staten. Dessa personalkategorier undantas i den mottagande staten från beskattning av lön och ersättningar som den sändande staten utbetalar till dem i denna egenskap liksom från skatt på materiell lös egendom som finns i den mottagande staten enbart på grund av deras tillfälliga vistelse där.

Av artikel 17 punkten 1 i DCA-avtalet följer att medlemmar av de amerikanska styrkorna och anhöriga inte ska vara skyldiga att betala någon form av skatt på överlåtelse dem emellan eller överlåtelse i samband med dödsfall av egen lös egendom som har importerats till eller förvärvats i Sverige för eget privat bruk.

Artikel 17 punkt 2 i DCA-avtalet innebär vidare att sådan befrielse från inkomstskatt som följer av artikel X i Nato SOFA även ska gälla för de ytterligare personkategorier och inkomster som regleras i artikeln. Detta innebär för det första att perioder under vilka en person som tillhör någon av de berörda personkategorierna vistas i Sverige enbart i denna egenskap, inte ska räknas som sådan

vistelse som medför att skattskyldighet i Sverige uppstår. Vidare innebär den aktuella punkten följande. All inkomst som medlemmar av de amerikanska styrkorna, anhöriga och anställda hos amerikanska leverantörer får från anställning hos icke-svenska, icke-kommersiella organisationer, militära serviceverksamheter enligt artikel 21 i DCA-avtalet och amerikanska militära postkontor enligt artikel 22 i det avtalet ska vara undantagen svensk inkomstskatt. Samma undantag från svensk inkomstskatt gäller för inkomst som medlemmar av styrkorna och anhöriga får från den amerikanska staten eller från fysiska personer, juridiska personer eller enheter som inte är svenska fysiska eller juridiska personer eller enheter baserade i Sverige i skatterättsligt hänseende. I den sistnämnda kategorin ryms bl.a. utländska företags fasta driftställen i Sverige. Undantag från svensk inkomstskatt ska även gälla för lön och annan liknande ersättning som amerikanska leverantörers anställda uppbär genom anställning inom ramen för ett avtal eller underleverantörsavtal med amerikanska styrkor samt inkomst som sådana anställda uppbär från fysiska personer, juridiska personer eller enheter som inte är svenska fysiska eller juridiska personer eller enheter baserade i Sverige i skatterättsligt hänseende.

En förutsättning för skattelättnad enligt artikel 17 punkten 2 är att personen i fråga varken är svensk medborgare eller stadigvarande bosatt här. Vid dubbelt medborgarskap i Sverige och Förenta staterna ska en medlem av styrkan eller en anhörig räknas som enbart amerikansk medborgare och alltså beviljas skattelättnad. Detta framgår av punktens andra stycke.

Genom 7 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall ges privilegier bl.a. i fråga om svensk inkomstskatt för en främmande stats militära styrka och dess personal i enlighet med vad som följer av PFF SOFA. DCA-avtalet undantar, enligt vad som redogjorts för ovan, fler personkategorier och fler inkomster än PFF SOFA från beskattning. Det bör därför införas en ny bestämmelse i samma lag som anger att privilegier ska gälla i fråga om direkt skatt i den utsträckning som följer av DCA-avtalet.

Skattebefrielser för militära serviceverksamheter

I artikel 21 i DCA-avtalet regleras vissa militära serviceverksamheter som amerikanska styrkor får inrätta i Sverige. Amerikanska styrkor

får driva och förvalta sådana militära serviceverksamheter själva eller genom avtal. Av punkten 3 sista meningen följer att de som inrättar sådana verksamheter samt icke-svenska organisationer som driver sådana verksamheter inte är skyldiga att uppbära eller betala skatter eller andra avgifter för driften av verksamheten. Undantaget omfattar inte eventuella svenska underleverantörer som kontrakteras inom ramen för utförandet av dessa verksamheter.

De bestämmelser om skattefrihet för militära serviceverksamheter som regleras i punkten 3 behöver införlivas i svensk rätt för att bli gällande inför svenska myndigheter och domstolar. Det bör därför införas en bestämmelse i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall som anger att privilegier i fråga om direkt skatt ska gälla för dessa subjekt i den utsträckning som följer av DCA-avtalet.

Skattebefrielser för amerikanska leverantörer

I artikel 26 i DCA-avtalet finns bestämmelser om amerikanska leverantörer. Av artikelns andra punkt följer sammanfattningsvis att amerikanska leverantörer ska undantas från svensk beskattning av den del av intäkterna eller vinsterna som härrör från ett avtal eller underleverantörsavtal med amerikanska styrkor. I punkten 3 finns en undantagsregel rörande skattemässig närvaro i Sverige vad gäller amerikanska leverantörer som är fysiska personer, dvs. egenföretagare. Perioder under vilka en sådan person vistas i Sverige enbart i denna egenskap ska alltså inte räknas som sådan vistelse som medför att skattskyldighet i Sverige uppstår.

De bestämmelser om skattefrihet för amerikanska leverantörer som regleras i punkterna 2 och 3 behöver införlivas i svensk rätt för att bli gällande inför svenska myndigheter och domstolar. Det bör därför införas en bestämmelse i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall som anger att privilegier i fråga om direkt skatt ska gälla för dessa subjekt i den utsträckning som följer av DCA-avtalet.

Skyldighet att göra skatteavdrag och lämna kontrolluppgift m.m.

Enligt artikel 17 punkten 3 i DCA-avtalet ska svenska bestämmelser i lag och förordning om krav för en arbetsgivare eller enskild

näringsidkare att innehålla eller i förväg göra skatteavdrag inte gälla för sådan inkomst som ska undantas från svensk beskattning i enlighet med avtalet. Av 10 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244), förkortad SFL, framgår att skatteavdrag ska göras av den som betalar ut ersättning för arbete, ränta, utdelning eller annan avkastning som är skattepliktig enligt inkomstskattelagen. För den som beviljas skattelättnad enligt lagen om immunitet och privilegier i vissa fall finns således ingen skyldighet för den som betalar ut ersättning att göra skatteavdrag.

I 10 kap. 19 § SFL finns en skyldighet för den som betalar ut ersättning för arbete att vid varje utbetalningstillfälle lämna mottagaren uppgift om skatteavdragets belopp. Det gäller dock inte om den som betalar ut ersättningen ska lämna uppgift om skatteavdragets belopp till mottagaren till följd av bestämmelserna i 34 kap. 3 a § SFL som avser uppgifter i en arbetsgivardeklaration. Eftersom aktörer som avses i DCA-avtalet medges undantag från skyldighet att göra skatteavdrag bör motsvarande undantag medges i fråga om denna uppgiftsskyldighet.

När det gäller kontrolluppgifter finns bestämmelser bl.a. i 15 kap. SFL avseende intäkt i inkomstslaget tjänst. Enligt 15 kap. 2 § första stycket SFL ska kontrolluppgift inte lämnas avseende ersättning eller förmån som är skattefri av någon annan anledning än förhållandena hos mottagaren. Undantag från skyldigheten regleras i 15 kap. 8 § SFL men dessa undantag avser andra situationer än de nu aktuella. Aktörer som avses i DCA-avtalet medges undantag från olika skyldigheter som normalt sett tillkommer arbetsgivare. Motsvarande undantag bör medges från skyldighet att lämna kontrolluppgift eftersom mottagaren av ersättning är befriad från inkomstbeskattning i Sverige.

De bestämmelser om befrielse från skyldighet att göra skatteavdrag, lämna uppgift till mottagaren av ersättning och lämna kontrolluppgift bör införlivas i svensk rätt för att bli gällande inför svenska myndigheter och domstolar. Det bör därför införas en bestämmelse i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall som anger att privilegier i fråga om skatteavdrag, uppgift om skatteavdrag och kontrolluppgifter ska gälla för de subjekt som avses i DCA-avtalet. Dessa undantag kan även inkludera civila lokalanställda, se vidare avsnitt 7.2.12.

I det fall det vare sig finns någon skyldighet att göra skatteavdrag eller betala arbetsgivaravgifter samt något skatteavdrag inte har gjorts finns det heller inte skyldighet att lämna skattedeclaration, jfr 26 kap. 2 § SFL.

7.2.11 Social trygghet

Förslag: Undantag från svenska bestämmelser om social trygghet ska medges i den utsträckning som följer av DCA-avtalet. Detta åstadkoms genom en ändring i socialförsäkringsbalken respektive socialavgiftslagen av innebörd att arbete som utförs av en person som tillhör amerikanska styrkor, en anhörig till en sådan person eller en leverantör till styrkorna anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med avtalet.

Den som är medlem av en främmande stats militära styrka eller en civil komponent, som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige, ska inte anses vara bosatt här i landet enligt socialförsäkringsbalken. Den som är anhörig till en medlem av en styrka eller en civil komponent, eller till en person som tillhör ett Natohögkvarter, eller den som inom ramen för DCA-avtalet är en leverantör till en styrka eller är anställd hos en sådan leverantör eller hos en civil komponent, ska anses vara bosatt i Sverige enligt socialförsäkringsbalken endast om han eller hon är svensk medborgare eller, utan att vara svensk medborgare, var bosatt här när han eller hon fick ställning som anhörig, leverantör eller anställd.

Skälen för förslaget

Undantag från arbetsbaserade system för social trygghet

I artikel 17 punkten 4 i DCA-avtalet anges att sådan inkomst som är skattebefriad enligt avtalet inte heller omfattas av svenska bestämmelser om socialförsäkring och socialavgifter. Detta gäller dock endast för personer som inte är stadigvarande bosatta i Sverige, EU eller Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA).

Innebörden är att en sådan person – såvitt avser inkomst som är skattefri enligt avtalet – är undantagen från den svenska arbetsbaserade socialförsäkringen. Socialavgifter ska därmed inte betalas på inkomsten och inkomsten ger inte heller rätt till några arbetsbaserade socialförsäkringsförmåner i Sverige.

Sverige och USA har sedan tidigare ingått ett avtal om social trygghet, vilken också antagits som lag i Sverige (lag [2004:1192] om konvention mellan Sverige och Amerikas förenta stater om social trygghet). Avtalet omfattar ett begränsat antal socialförsäkringsförmåner och däri anges bl.a. att för dessa förmåner ska arbetslandets lagstiftning gälla. Det kan komma att uppstå enskilda situationer när DCA-avtalet och avtalet om social trygghet blir tillämpliga samtidigt. I dessa fall torde specialregleringen i DCA-avtalet äga företräde.

Den arbetsbaserade försäkringen

Av socialförsäkringsbalken följer att den som arbetar i Sverige är försäkrad för arbetsbaserade förmåner. I huvudsak finansieras de arbetsbaserade förmånerna via socialavgifter. Det finns en samstämmighet mellan socialavgiftslagen och socialförsäkringsbalken som innebär att socialavgifter ska betalas för den som arbetar i Sverige och att den som utför arbetet omfattas av den arbetsbaserade försäkringen. Däremot är det i det enskilda fallet inte ett villkor att socialavgifter har betalats på förvärvsinkomsten för att individen ska vara försäkrad och kunna få rätt till arbetsbaserade förmåner. Från huvudregeln att arbete i Sverige innebär att man blir försäkrad för arbetsbaserade förmåner finns ett fåtal undantag, bl.a. för personer som är utsända till Sverige och för utländska diplomater. Av bestämmelser i socialförsäkringsbalken framgår att dessa personers arbete inte ska anses som arbete i Sverige och därmed omfattas de heller inte av den svenska arbetsbaserade försäkringen.

I artikel 17 punkten 4 i avtalet görs i fråga om social trygghet en uppdelning av de vars inkomster i Sverige är skattebefriade enligt avtalet på så vis att endast personer som inte är stadigvarande bosatta inom Sverige, EU eller EFTA är undantagna från den svenska arbetsbaserade socialförsäkringen när de utför arbete i Sverige. Motsatsvis följer att personer vars inkomster är skattebefriade enligt

avtalet och som är stadigvarande bosatta i Sverige, EU eller EFTA ska omfattas av den arbetsbaserade socialförsäkringen vid arbete i Sverige. Genom denna lösning säkerställs att Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen kan tillämpas för berörda personer. Personer som befinner sig i en gränsöverskridande situation där förordning 883/2004 blir tillämplig, till exempel en individ som är bosatt i Norge och som omfattas av DCA-avtalet genom att han eller hon är anställd av en icke-svensk leverantör och för dennes räkning utför arbete åt de amerikanska styrkorna i Sverige, kommer således även fortsättningsvis få sina arbetsbaserade socialförsäkringsförmåner samordnade enligt nämnda förordning. Motsvarande gäller för egenföretagare.

För att genomföra artikel 17 punkten 4 i DCA-avtalet i svensk rätt bör det införas en bestämmelse i socialförsäkringsbalken som anger att arbete som utförs av en person som tillhör amerikanska styrkor, en anhörig till en sådan person eller en leverantör till styrkorna anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med DCA-avtalet.

Socialavgifter

Den svenska socialförsäkringen finansieras bl.a. genom socialavgifter. Socialavgiftslagen (2000:980) är samordnad med socialförsäkringsbalken på så sätt att socialavgifter – i form av arbetsgivaravgifter eller egenavgifter – ska betalas på arbetsinkomster för personer som omfattas av den arbetsbaserade försäkringen. Enligt vad som beskrivits ovan åtnjuter vissa personer enligt DCA-avtalet undantag från att omfattas av den svenska arbetsbaserade försäkringen, varför några socialavgifter inte heller ska betalas på de berörda inkomsterna. På motsvarande sätt som föreslås ovan vad gäller socialförsäkringsbalken bör det därför införas en bestämmelse i socialavgiftslagen om att de berörda personernas arbete ska anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med avtalet.

Den bosättningsbaserade försäkringen

Vad som ska gälla i fråga om tillgång till den svenska bosättningsbaserade socialförsäkringen regleras inte i DCA-avtalet. Medlemmar i de amerikanska styrkorna, amerikanska leverantörer och anhöriga ska dock vara undantagna från svenska regler om registrering och kontroll av utläningar (artikel 7 punkten 3). Folkbokföring är den grundläggande registreringen av personer som bor i Sverige. Personer som omfattas av avtalet är vidare befriade från skyldigheten att betala skatt på sina inkomster i Sverige.

Av 5 kap. 3 § socialförsäkringsbalken framgår att den som kommer till Sverige och kan antas komma att vistas här under längre tid än ett år ska anses vara bosatt här i landet. En sådan person är därmed försäkrad för bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner, t.ex. barnbidrag och bostadsbidrag. Den socialförsäkringsrättsliga bosättningsbedömningen av om en person ska anses bosatt i Sverige är oberoende av Skatteverkets beslut i frågan om en person ska vara folkbokförd här, även om Skatteverkets beslut kan ge vägledning. Det innebär att bedömningen av tillhörigheten till den bosättningsbaserade försäkringen görs självständigt och att det därför finns behov av att göra motsvarande undantag som i folkbokföringslagen för socialförsäkringen. Närvaro av amerikansk militär och övriga personer som omfattas av DCA-avtalet i Sverige under längre tid, i vissa fall för längre tid än ett år, kan inte uteslutas, i vart fall inte om säkerhetsläget i framtiden försämras.

Det bedöms inte rimligt att dessa personer ska omfattas av den bosättningsbaserade försäkringen och få tillgång till bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner från Sverige när de varken är folkbokförda eller betalar skatt på inkomster här i landet. Enligt den föreslagna bestämmelsen i 5 a § folkbokföringslagen (1991:481) ska den som är medlem av en främmande stats militära styrka eller en civil komponent, som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige, inte folkbokföras. Den som är anhörig till en medlem av en styrka eller en civil komponent, eller till en person som tillhör ett Natohögkvarter, eller den som inom ramen för DCA-avtalet är en leverantör till en styrka eller är anställd hos en sådan leverantör eller

hos en civil komponent, ska enligt bestämmelsen endast folkbokföras om han eller hon är svensk medborgare eller, utan att vara svensk medborgare, var bosatt här när han eller hon fick ställning som anhörig, leverantör eller anställd (se avsnitt 7.2.4). Sådana personer som inte ska folkbokföras i Sverige enligt den aktuella bestämmelsen bör inte heller anses vara socialförsäkringsrättsligt bosatta i Sverige. En bestämmelse med denna innebörd föreslås därför i socialförsäkringsbalken. Bestämmelsen innebär att dessa personer inte kommer att kunna få tillgång till bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner.

7.2.12 Skatte- och avgiftsfrågor för lokala civilanställda

Förslag: Ett särskilt förfarande införs för lokala civilanställda som får ersättning av amerikanska styrkor eller icke-svenska organisationer som bedriver militära serviceverksamheter och för vilka det enligt DCA-avtalet inte föreligger någon skyldighet för arbetsgivaren att själv sköta redovisning och betalning av socialavgifter. Ett system föreslås som innebär att en lokal civilanställd som mottar sådan ersättning själv ska betala socialavgifter i form av egenavgifter. Allmän löneavgift ska inte betalas.

Sådan ersättning som avses ovan ska räknas som inkomst av annat förvärvsarbete i stället för inkomst av anställning när det gäller beräkning av sjukpenninggrundande inkomst och pensionsgrundande inkomst.

En anställd som omfattas av systemet ska anmäla sig för registrering hos Skatteverket. Personen ska också lämna uppgift om ersättningen i inkomstdeklarationen.

Bedömning: Regleringen om att en fysisk person ska lämna en inkomstdeklaration om han eller hon är begränsat skattskyldig och den skattepliktiga intäkten har uppgått till minst 100 kronor under beskattningsåret gäller även om den avgiftspliktiga intäkten uppgått till motsvarande belopp.

Skälen för förslaget och bedömningen

Införande av ett system med betalning av egenavgifter för lokala civilanställda

I artikel 21 punkten 1 i DCA-avtalet regleras sådan verksamhet som bedrivs som stöd och service till de amerikanska styrkorna och deras anhöriga, s.k. militär serviceverksamhet. Det kan till exempel röra sig om att inrätta träningscenter, utbildningscenter, matsalar, affärer och växlingskontor. Verksamheterna är främst avsedda för de amerikanska styrkornas personal och dess anhöriga men kan även inkludera annan bemyndigad personal under förutsättning att Sverige och USA kommer överens om detta. De militära serviceverksamheterna inrättas av de amerikanska styrkorna och drivs av styrkorna själva eller genom avtal. Serviceverksamheterna ska anses som en integrerad del av de amerikanska styrkorna, vilket också konstateras i artikel 21 punkten 3. Detta innebär att de ska tillerkännas samma undantag från skatter, tull och avgifter som de amerikanska styrkorna. De som inrättar sådana verksamheter och de icke-svenska organisationer som driver sådana verksamheter är inte skyldiga att uppbära eller betala skatter eller andra avgifter ("fees") för driften av verksamheten.

När det gäller socialavgifter finns en särskild reglering för dessa verksamheter i artikel 24 punkten 2 i DCA-avtalet. Av artikeln följer att anställningsvillkoren för s.k. lokala civilanställda, dvs. personer som får arbeta i Sverige, ska fastställas med full respekt för socialavgifter enligt svensk lag, men att avgifterna ska administreras och betalas i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden. Innebörden av artikeln är att de amerikanska styrkorna och de icke-svenska organisationer som driver sådana militära serviceverksamheter inte har någon skyldighet att sköta redovisning och betalning av socialavgifter, utan detta ska i stället fullgöras av den som mottagit ersättningen. Den anställde ska dock kompenseras för socialavgifterna och villkoren ska göras tillgängliga för denne som ett led i rekryteringsförfarandet.

För att möjliggöra en hantering i enlighet med det ovan sagda bör det införas en ordning med betalning av egenavgifter för lokala civilanställda. Enligt en ny bestämmelse i 2 kap. 8 § socialavgiftslagen (2000:980), förkortad SAL, ska arbetsgivaravgifter inte betalas för ersättning som utgetts till lokala civilanställda enligt DCA-

avtalet. Dessa personer ska i stället betala socialavgifter i form av egenavgifter. En ny bestämmelse om detta föreslås i 3 kap. 6 § SAL.

I inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL, finns regler om avdrag för egenavgifter i inkomstslaget tjänst. Enligt 12 kap. 36 § IL medges dels ett schablonavdrag för beskattningsåret, dels ett avdrag för under året påförda egenavgifter. Schablonavdraget återförs till beskattning nästföljande år. Avdrag som medges vid inkomstbeskattningen får genomslag på avgiftsuttaget enligt socialavgiftslagen eftersom underlaget för beräkning av egenavgifter är summan av de avgiftspliktiga nettoinkomsterna enligt beslut om slutlig skatt för den avgiftsskyldige (3 kap. 12 § första stycket 1 SAL).

När det gäller själva beräkningen av schablonavdraget hänvisar bestämmelsen (12 kap. 36 § andra och tredje styckena inkomstskattelagen) till vad som utgör inkomst av annat förvärvsarbete enligt socialförsäkringsbalken. För att regelverket fullt ut ska bli tillämpligt på de lokalanställda krävs därför vissa ändringar i socialförsäkringsbalken i enlighet med vad som närmare beskrivs nedan.

Ersättningen till lokala civilanställda bör räknas som inkomst av annat förvärvsarbete enligt socialförsäkringsbalken

Som framgår ovan föreslås det att lokala civilanställda själva ska betala egenavgifter på den ersättning de får från amerikanska styrkor eller icke-svenska organisationer som driver sådana militära serviceverksamheter som avses i DCA-avtalet. Sådan ersättning bör därför klassificeras som inkomst av annat förvärvsarbete i stället för inkomst av anställning när det gäller beräkning av sjukpenninggrundande inkomst och pensionsgrundande inkomst. Bestämmelser med denna innebörd föreslås i socialförsäkringsbalken. Det medför också att de lokala civilanställda kommer att omfattas av reglerna om schablonavdrag för egenavgifter.

Särskilt om allmän löneavgift

Till socialavgifter räknas i dagligt tal, utöver egenavgifter och arbetsgivaravgifter, även den allmänna löneavgiften. Bestämmelserna

om löneavgiften finns i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift. Löneavgiften ska betalas av dem som ska betala arbetsgivaravgifter och egenavgifter på samma sätt och på samma underlag som gäller för socialavgifterna. Den allmänna löneavgiften är emellertid inte en socialavgift utan en skatt (prop. 1994/95:122 s. 18).

Med hänsyn till de skatteprivilegier som de amerikanska styrkorna och de icke-svenska organisationer som driver militära serviceverksamheter åtnjuter enligt DCA-avtalet, bör det inte krävas att de ersätter de lokala civilanställda för den del av socialavgifterna som utgörs av den allmänna löneavgiften. Någon allmän löneavgift bör därför inte heller betalas av dessa anställda. En särskild bestämmelse om detta föreslås införas i lagen om allmän löneavgift.

Närmare om utformningen av systemet med betalning av egenavgifter

Det föreslås att det införs en administrativ ordning för redovisning och betalning av egenavgifter för personer som får arbeta i Sverige och som rekryteras av amerikanska styrkor och icke-svenska organisationer enligt artikel 24 för arbete på sådana militära serviceverksamheter som avses i artiklarna 21 och 22 i DCA-avtalet.

Enligt 7 kap. 1 § SFL ska Skatteverket bl.a. registrera den som är skyldig att betala arbetsgivaravgifter eller göra skatteavdrag. Genom ovan angivna ändringar i socialavgiftslagen är s.k. lokala civilanställda skyldiga att betala egenavgifter på ersättning för arbete som utförts om den ska tas upp i inkomstslaget tjänst och arbetsgivaravgifter inte ska betalas på ersättningen. Dessa personer inkluderas därför inte i uppräkningsdelen i bestämmelsen. Det kan inte heller antas att alla lokala civilanställda har F-skatt. Bestämmelsen i 7 kap. 1 § behöver därför kompletteras med denna grupp. I 7 kap. 2–4 §§ SFL finns bestämmelser om anmälan för registrering. 7 kap. 2 § SFL kompletteras med när anmälan om registrering ska ske. En lämplig tidpunkt för registrering är när anställningsavtal ingåtts och inte när ersättning mottagits eftersom Skatteverket ska få tid att informera personerna om villkoren för redovisning och betalning.

Personerna kommer att behöva redovisa sin inkomst och eventuella förmåner samt egenavgifterna i sin inkomstdeklaration samt eventuellt behöva betala in preliminärskatt till Skatteverket, se närmare om detta nedan. Det finns redan i befintliga bestämmelser förutsättningar för kontroll av att betalning och redovisning sköts

på ett tillfredsställande sätt genom bestämmelserna i 39 kap. 3 § SFL som anger att den som är uppgiftsskyldig enligt 15–35 kap. i skäligen omfattning genom räkenskaper, anteckningar eller annan lämplig dokumentation ska se till att det finns underlag för att fullgöra uppgiftsskyldigheten samt för kontroll av uppgiftsskyldigheten och beskattningen. Socialavgifter för lokala civilanställda ska vidare administreras och betalas i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden. Detta förväntas innebära att de amerikanska styrkorna och de icke-svenska organisationerna även tillgängliggör information för Skatteverket om vilka personer som omfattas av ordningen med ett system med betalning av egenavgifter för lokala civilanställda.

Det behöver inte införas ett solidariskt ansvar för betalning av egenavgifterna för arbetsgivaren, eftersom de lokala civilanställda redan i DCA-avtalet tillförsäkras ersättning för dessa kostnader och Skatteverket har möjlighet att lämna fordran till Kronofogden för indrivning, se 70 kap. 1 § SFL. Kronofogden kan i sin tur t.ex. utmäta lön och framtida ersättning för socialavgifter.

Skatteverket kan för det fall att den lokala civilanställda själv inte anmäler sig för registrering av redovisning eller betalning inte rikta ett föreläggande att lämna arbetsgivardeklaration eller ett beslut om att betala avgifterna mot arbetsgivaren eftersom denna inte kommer ha en skyldighet att anmäla sig enligt 7 kap. SFL men dessa ska kontinuerligt lämna uppgifter till Skatteverket om vilka lokala civilanställda som omfattas av överenskommelse enligt DCA-avtalet och själva ska betala egenavgifter.

Skatteavdrag, uppgift om skatteavdrag och kontrolluppgift

Enligt avsnitt 7.2.7 föreslås att privilegier ska gälla i fråga om skyldighet att göra skatteavdrag, att lämna uppgift om skatteavdrag och lämna kontrolluppgifter. Detta gäller i den utsträckning som anges i DCA-avtalet och kan därför även inkludera lokala civilanställda. För att säkerställa att Skatteverket får tillgång till de uppgifter som krävs för att beskatta sådana inkomster och fastställa pensionsgrundande inkomst, har det i stället enligt ovan dels införts en skyldighet för mottagaren att registrera sig hos Skatteverket, dels

en överenskommelse enligt DCA-avtalet för utgivaren att anmäla till Skatteverket vilka lokala civilanställda det är fråga om.

Betalning av egenavgifter och preliminärskatt

Den som har inkomster som ingen annan kan förväntas göra skatteavdrag på ska enligt preliminärskattesystemets grunder själv betala sin skatt som debiterad preliminär skatt. Skatten ska betalas antingen som F-skatt eller som särskild A-skatt (8 kap. 2 § SFL). Skatten ska så nära som möjligt motsvara den slutliga skatten för beskattningsåret (8 kap. 1 § SFL). Skatteverket kan fatta beslut om en särskilt debiterad A-skatt om den preliminära skatten som betalas genom skatteavdrag inte förväntas täcka den slutliga skatten (8 kap. 5 § SFL). Den som debiterats en sådan särskild A-skatt ska själv betala in det debiterade beloppet. Bestämmelser om beslut om preliminär skatt finns i 55 kap. SFL. Skatteverket ska i första hand beräkna F-skatt och särskild A-skatt enligt tillgängliga uppgifter och i andra hand enligt schablon om den inte ska beräknas enligt tillgängliga uppgifter (55 kap. 3 § första stycket och 4 § SFL). Skatteverket kan beräkna den debiterade preliminära skatten enligt tillgängliga uppgifter både i det första beslutet för ett beskattningsår och om beslutet ändras genom omprövning. Tillgängliga uppgifter kan till exempel vara en preliminär inkomstdeklaration eller en utredning som Skatteverket gjort som visar att inkomsterna inte stämmer med de uppgifter som den debiterade preliminära skatten grundas på. Skatteverket ska också beräkna skatten enligt tillgängliga uppgifter om skattebetalaren kan komma att ha inkomster som han eller hon ska betala debiterad preliminär skatt för och det saknas underlag för beräkning enligt schablon (55 kap. 4 § första stycket SFL).

Det nu föreslagna systemet med att lokala civilanställda i militära serviceverksamheter själva ska betala egenavgifter och i förkommande fall slopad skyldighet att göra skatteavdrag för de amerikanska styrkorna och icke-svenska organisationerna som utger ersättning till personer som får arbeta i Sverige, innebär att dessa personer kommer att ha inkomster som ingen annan kan förväntas göra skatteavdrag för. Den preliminära skatten kommer därför i normalfallet inte motsvara den slutliga skatten för beskattningsåret för dessa personer. Skatteverket ska därför enligt befintliga

bestämmelser besluta om särskild A-skatt för den som inte är godkänd för F-skatt, eftersom den preliminära skatten då kan förväntas stämma bättre överens med den beräknade slutliga skatten. Skäl saknas för att införa en annan särskild ordning för att hantera uppbörden.

Hantering i inkomstdeklarationen

För att Skatteverket ska kunna beräkna pensionsgrundande inkomst (PGI) och fastställa ett korrekt avgiftsunderlag för egenavgifter på inkomster krävs att den avgiftsskyldige beräknar den avgiftspliktiga nettoinkomsten med utgångspunkt i inkomstskattelagens regler. Redovisningen av de uppgifter som krävs för att Skatteverket ska kunna fastställa PGI och avgiftsunderlag bör därför lämpligen ske i en inkomstdeklaration. Detta oavsett om den avgiftsskyldige ska inkomstbeskattas i Sverige eller inte. Av 30 kap. SFL regleras deklarationsskyldighet. Regleringen innebär, såvitt nu är relevant, att en fysisk person ska lämna en inkomstdeklaration om intäkterna har uppgått till sammanlagt minst 42,3 procent av prisbasbeloppet under beskattningsåret eller, om han eller hon är begränsat skattskyldig, den skattepliktiga intäkten har uppgått till minst 100 kr under beskattningsåret eller om den avgiftspliktiga intäkten uppgått till motsvarande belopp (30 kap. 1 § första stycket 1 och 4 SFL). Bedömningen av deklarationsskyldighet är således beroende av att intäkterna har uppgått till ett visst belopp. I fråga om inkomst som ingår i avgiftsunderlaget för egenavgifter ska hänsyn även tas till sådan intäkt som är skattefri eller som den fysiska personen inte är skattskyldig för enligt inkomstskattelagen med hänsyn till DCA-avtalet (30 kap. 5 § andra stycket SFL). Bestämmelserna om vilka uppgifter som ska lämnas i inkomstdeklarationen bör kompletteras med om ersättning getts ut och egenavgifter enligt 3 kap. 6 § socialavgiftslagen (2000:980) ska betalas. Vidare får Skatteverket förelägga den som inte är skyldig att lämna deklaration att göra det, se 37 kap. 4 § SFL. Om den lokala civilanställda är obegränsat skattskyldig och inte har intäkter som uppgår till minst 42,3 procent av prisbasbeloppet, kan således Skatteverket förelägga honom eller henne att ändå lämna inkomstdeklaration med stöd av 37 kap. 4 § SFL.

7.2.13 Civilrättsliga anspråk

Förslag: Tillämpning av lagen om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering ska kunna ske oberoende av vilken hemvist skadevällaren har.

Fordon som är registrerade i Sverige och tillhör de amerikanska styrkorna ska vara undantagna från trafikförsäkringsplikt. En bestämmelse om detta ska föras in i trafikförsäkringsförordningen.

Skälen för förslaget

Utomobligatoriskt skadestånd

Artikel VIII i Nato SOFA innehåller detaljerade bestämmelser om hur olika skadeståndsanspråk ska regleras. Det finns bl.a. regler som anger att avtalsstaterna i vissa fall ska avstå från att kräva ersättning av varandra och hur staterna i andra fall ska reglera regresskrav som kan uppstå dem emellan. Artikeln innehåller också regler om tredjemansskador. Enligt huvudregeln för sådana skador, som uppkommit i samband med tjänsteutövning, har en skadelidande tredje man rätt att rikta sitt ersättningsanspråk mot svenska staten för skador som på svenskt territorium orsakats av en annan stat eller av en medlem ur en utländsk styrka eller en civil komponent. Sverige har sedan i sin tur rätt att få ersättning av den sändande staten på visst sätt som närmare framgår av avtalet.

Enligt artikel 15 punkten 1 i DCA-avtalet ska medlemmar i de amerikanska styrkorna och den civila komponenten inte kunna bli föremål för civilrättsliga anspråk eller administrativa sanktioner för händelser som skett i tjänsten. Tredjemansskador ska i stället regleras i enlighet med det system som anges i artikel VIII i Nato SOFA. Den civila komponenten utökas här i jämförelse med definitionen i avtalet i övrigt. Det innebär att alla personer som är anställda av amerikanska myndigheter och som agerar inom ramen för sin officiella tjänst omfattas av bestämmelsen och detta oavsett deras nationalitet eller hemvist. Bestämmelsen omfattar inte leverantörer till de amerikanska styrkorna eller deras anställda, eller anställda vid ideella organisationer. Omfattningen av den civila

komponenten i artikeln om civilrättsliga anspråk framgår av artikel 15 punkten 2 (se avsnitt 4.1.2).

I artikel 15 punkten 3 anges hur frågan om en händelse skett i tjänsten ska avgöras. USA har bestämmanderätt, men Sverige har viss rätt till inflytande genom samråd som enligt punkten kan ske mellan svenska och amerikanska myndigheter och begäran om omprövning. Under avtalsförhandlingarna framkom att Sverige och USA är eniga i att artikel 15 punkten 3 är att uppfatta som en bevisregel att tillämpas av ländernas regeringar i avgörande av skadeståndskrav enligt det särskilda system som anges i DCA-avtalet och Nato SOFA, och inte en bevisregel som svenska domstolar har att tillämpa.

Artikel 15 punkten 4 om att tredskodom eller andra ofördelaktiga beslut på grund av frånvaro inte ska drabba medlemmar i de amerikanska styrkorna när frånvaron beror på åtaganden i tjänsten föranleder inga författningsåtgärder i svensk rätt, utan bedöms kunna rymmas inom tolkningen av rättegångsbalkens regler i 32 kap. 8 § om laga förfall.

Den rättsliga grunden för att tredje man ska kunna rikta ersättningsanspråk mot svenska staten som uppkommit inom ramen för militärt samarbete finns i lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering. Lagen anger att om en utländsk fysisk eller juridisk person som saknar hemvist här, efter inbjudan av svensk myndighet, i Sverige deltar i bl.a. militärt samarbete och det enligt internationellt avtal gäller särskilda bestämmelser i fråga om dennes skadeståndsskyldighet, ska svenska staten i stället för den utländska personen ersätta skada som uppkommer i samband med dennes tjänsteutövning under vistelsen och för vilken den utländska personen annars skulle ha varit skadeståndsskyldig enligt svensk lag.

Lagen om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering omfattar för närvarande endast personer som saknar hemvist i Sverige. Lagen behöver därför anpassas för att även uppfylla de åtaganden som följer av artikel 15 i DCA-avtalet. Det görs lämpligen genom att nuvarande avgränsning i 2 § om att den juridiska eller fysiska personen ska sakna hemvist här tas bort. För sin tillämpning förutsätter bestämmelsen redan nu att närmare information hämtas i det aktuella internationella avtalet.

En prövning i det enskilda fallet kommer således att göras utifrån t.ex. artikel 15 i DCA-avtalet eller artikel VIII i Nato SOFA.

Försvarsmakten ansvarar för skadeståndsregleringen

Av 5 § förordningen (1995:1301) om handläggning av skadeståndsansvar mot staten följer att andra anspråk än de som enligt förordningen ska handläggas av Justitiekanslern eller Kammarkollegiet (3–4 §§) ska handläggas av den förvaltningsmyndighet inom vars verksamhetsområde skadan inträffat. Eftersom de skador som kan uppstå under de aktuella aktiviteterna under DCA-avtalet kommer att falla inom Försvarsmaktens verksamhetsområde behövs inte någon uttrycklig bestämmelse i förordningen. Försvarsmakten är alltså ansvarig myndighet för regleringen av de skador som orsakas av amerikansk personal enligt kapitel 15 i DCA-avtalet.

Vid militär verksamhet finns alltid en viss risk för att olyckor kan inträffa. På grund av verksamhetens art riskerar somliga olyckor, t.ex. med flyg, att medföra omfattande konsekvenser och eventuellt resultera i kostnader som svårligen kan täckas inom ramen för ansvarig myndighets ordinarie anslag. Det gäller såväl vid genomförande av Försvarsmaktens ordinarie verksamhet som vid mellanstatligt samarbete av olika slag. Svåra olyckor är dock lyckligtvis mycket ovanliga. Det finns inte skäl att i förväg utfästa någon särskild ersättningsgaranti för Försvarsmakten. De kostnader som kan komma att uppstå bör, liksom är fallet då det gäller den verksamhet som bedrivs inom ramen för t.ex. Partnerskap för fred och Nato-ledd verksamhet, även framöver som absolut huvudregel belasta den ansvariga myndighetens ordinarie anslag, dvs. Försvarsmaktens.

Trafikskador

Trafikskadeersättningar enligt trafikskadelagen (1975:1410) betraktas inte som skadestånd eftersom ersättningen utgår på försäkringsmässig grund. Trafikskadelagen är tillämplig när det handlar om skador till följd av trafik med motordrivet fordon. Enligt 2 § trafikskadelagen ska trafikförsäkring finnas för ett motordrivet

fordon. I Sverige har släpvagnar inte separata trafikförsäkringar, utan släpet omfattas i stället av dragfordonets trafikförsäkring (se 1 b § samma lag). Ersättningssystemet bygger på en i princip obligatorisk försäkringsplikt för fordonsägare och frågan om vem som har varit vållande till en skada är av underordnad betydelse. Enligt 4 § första punkten trafikskadelagen kan regeringen föreskriva om undantag från trafikförsäkringsplikten för motordrivet fordon som tillhör viss främmande stat. I 9 § trafikförsäkringsförordningen (1976:359) föreskrivs bl.a. att ett motordrivet fordon som tillhör en främmande stat och som inte är registrerat i Sverige får föras in hit och brukas i trafik här utan svensk trafikförsäkring inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. Om ett fordon som enligt 4 § första punkten trafikskadelagen är undantaget från trafikförsäkringsplikten orsakar en skada är det enligt 15 § samma lag staten som svarar för den trafikskadeersättning som skulle ha utgått om försäkring hade funnits.

Enligt artikel 9 punkten 2 i DCA-avtalet ska amerikanska styrkors icke-taktiska motordrivna fordon och släpvagnar kunna få samma typ av registreringsskyltar som Försvarmakten har. Sådana motordrivna fordon och släpvagnar ska kunna registreras i det svenska vägtrafikregistret när så krävs (punkten 3).

Nuvarande reglering i 9 § trafikförsäkringsförordningen utgår från att en främmande stats motordrivna fordon inte är registrerat i Sverige. För att uppfylla DCA-avtalet behöver bestämmelsen därför ändras så att en trafikskadeersättning kommer att bäras av staten även i de fall ett motordrivet fordon som tillhör de amerikanska styrkorna har registrerats i Sverige. Undantaget omfattar inte amerikanska privatägda motorfordon.

Frågor om fordonsregistrering behandlas närmare i avsnitt 7.2.18.

7.2.14 Hälso- och sjukvård

Förslag: Amerikanska styrkor och amerikanska leverantörer till styrkorna får inom ramen för DCA-avtalet bedriva hälso- och sjukvårdsverksamhet och tandvårdsverksamhet i Sverige när vårdtagarna ingår i samma amerikanska styrka som vårdpersonalen. Verksamheten ska bedrivas i enlighet med de bestämmelser som gäller i USA.

En vårdtagare som tar emot sådan vård omfattas inte av bestämmelser i svensk rätt om hälso- och sjukvård och tandvård.

Sjukvårdsprodukter och den övriga utrustning som behövs för att bedriva sådan hälso- och sjukvårdsverksamhet och tandvårdsverksamhet får föras in till och ut från Sverige och användas i Sverige i enlighet med de bestämmelser som gäller i USA.

Skälen för förslaget

Bakgrund

Enligt artikel IX punkten 5 i Nato SOFA ska en främmande styrka och dess civila personal samt anhöriga erbjudas hälso- och sjukvård och tandvård på samma villkor som mottagarlandets personal om sådan vård inte på ett tillfredsställande sätt kan erbjudas inom styrkorna. DCA-avtalet innehåller ingen motsvarande bestämmelse. Det betyder att Nato SOFA fortsatt gäller till sin lydelse i förhållande till USA.

Det finns dock hälso- och sjukvårds- samt tandvårdsrelaterade bestämmelser i DCA-avtalet. I artikel 4 ges USA rätt att transportera och förvara försvarsmateriel, förnödenheter och annan utrustning på de överenskomna anläggningarna och områdena eller andra platser parterna enas om. Med förnödenheter avses bl.a. sjukvårdsprodukter. Enligt artikel 4 punkten 2 ska de amerikanska styrkorna ha exklusiv tillgång till förvaringen och alltid ha rätt att transportera utrustningen ut ur landet. Artikel 10 punkten 3 ger medlemmar i de amerikanska styrkorna och amerikanska leverantörer rätt att utöva alla typer av reglerade yrken i Sverige, utan krav på svensk yrkeslegitimation. Sådana yrken är t.ex. yrken inom hälso- och sjukvården. Artikeln behandlas i avsnitt 7.2.15.

I artikel 21 regleras sådan verksamhet som bedrivs som stöd och service till de amerikanska styrkorna och anhöriga. Verksamheten ska enligt punkten 1 vara undantagen krav på tillstånd, inspektioner och annan myndighetskontroll. Serviceverksamhet inom hälso- och sjukvårdsområdet kan t.ex. vara apotek, se avsnitt 7.2.19.

I artikel 27 punkten 1 anges inriktningen för Sveriges och USA:s arbete i frågor som rör miljö, folkhälsa och säkerhet. USA åtar sig att respektera den svenska regleringen på området som omfattar bl.a. smittskyddslagen (2004:168) och Sverige bekräftar sin hållning att lagar, förordningar och standarder på områdena miljö, folkhälsa och säkerhet ska genomföras med vederbörlig hänsyn till amerikanska styrkors, anhörigas och amerikanska leverantörers hälsa och säkerhet.

Regeringskansliet (Socialdepartementet) beslutade den 25 september 2023 att uppdra åt en särskild sakkunnig (utredare) att bistå departementet med att analysera och lämna förslag på hur relevanta regelverk på hälso- och sjukvårdsområdet kan anpassas för att möjliggöra för internationellt samarbete i Sverige under normalläge och fredstida kris samt vid höjd beredskap och då ytterst krig. Syftet är att säkerställa att den svenska lagstiftningen på hälso- och sjukvårdsområdet uppfyller de behov som finns med anledning av Sveriges internationella samarbeten på det säkerhets- och försvarspolitiska området (S 2023:E). Utredaren ska redovisa sitt uppdrag senast den 15 december 2024. Sådana ändringar som är nödvändiga på grund av bestämmelser i DCA-avtalet behöver dock genomföras så fort som möjligt och den nyss nämnda utredningens redovisning kan därför inte avvaktas.

Rätten att bedriva hälso- och sjukvårds- och tandvårdsverksamhet

Den rättsliga regleringen på hälso- och sjukvårdsområdet är omfattande och kan övergripande sägas syfta till att ge patienter en säker och effektiv vård. Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) innehåller bestämmelser om hur hälso- och sjukvårdsverksamhet ska organiseras och bedrivs. Motsvarande bestämmelser för tandvård finns i tandvårdslagen (1985:125). I övrigt är regleringen för hälso- och sjukvård och tandvård ofta gemensam. Patientsäkerhetslagen (2010:659) och patientskadelagen (1996:799) gäller t.ex. för såväl

hälso- och sjukvård som för tandvård. Av patientsäkerhetslagen framgår skyldigheter för den som bedriver eller utför hälso- och sjukvård och tandvård. Patientsäkerhetslagen syftar till att främja hög patientsäkerhet. I lagen finns bl.a. bestämmelser om anmälan av verksamhet m.m. (2 kap.), vårdgivarens skyldighet att bedriva ett systematiskt patientsäkerhetsarbete (3 kap.), behörighetsfrågor (4 kap.), skyldigheter för hälso- och sjukvårdspersonal m.fl., (6 kap.), tillsyn (7 kap.), och straffbestämmelser och överklagande m.m. (10 kap.).

Den som bedriver hälso- och sjukvårdsverksamhet eller tandvårdsverksamhet är vårdgivare. Vårdgivaren har ett organisatoriskt ansvar och ska planera, leda och kontrollera verksamheten så att den lever upp till kraven på god vård. Det finns också särskilda regler om vårdgivarens ansvar inom olika områden. Vårdgivaren ska t.ex. ansvara för att det finns hälso- och sjukvårdspersonal med rätt kompetens, anmäla verksamheten till vårdgivarregistret, se till att verksamheten har ett ledningssystem, dvs. de rutiner och processer som behövs för att verksamheten ska ha en hög kvalitet, se till att det finns rutiner för hur patientuppgifter ska dokumenteras i patientjournaler samt utreda och anmäla händelser som kan leda till vårdskador. Hälso- och sjukvården och dess personal står under tillsyn av Inspektionen för vård och omsorg.

Det får anses vara en naturlig och grundläggande förutsättning för allt försvarssamarbete att en besökande styrka har rätt att vårda sin egen personal, men även civila och andra som är kopplade till styrkorna. Den svenska regleringen på hälso- och sjukvårdsområdet gör ingen skillnad på normalläge, fredstida kris, höjd beredskap och då ytterst krig. För att möjliggöra för en besökande styrka att vårda sin egen personal men även andra personer som är kopplade till styrkorna utan hinder av den svenska regleringen på området krävs rättsligt stöd. En bestämmelse om detta bör därför införas. Det föreslås föras in flera bestämmelser som rör amerikanska militära styrkor och leverantörer till styrkorna som befinner i Sverige inom ramen för DCA-avtalet i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd. Det bedöms därför finnas skäl att hålla samman den regleringen. En bestämmelse om utförande av hälso- och sjukvård och tandvård inom den amerikanska styrkan bör därför placeras i lagen om operativt militärt stöd. Av bestämmelsen bör framgå att amerikanska militära styrkor och amerikanska leverantörer till

styrkorna inom ramen för DCA-avtalet får bedriva hälso- och sjukvårds- och tandvårdsverksamhet i Sverige när vårdtagarna ingår i samma amerikanska militära styrka. Verksamheten ska bedrivas i enlighet med de bestämmelser som gäller i USA. För att tydliggöra att den svenska regleringen motsatsvis inte gäller för vårdtagarna bör det också framgå av bestämmelsen att en vårdtagare som tar emot sådan vård inte omfattas av bestämmelser i svensk rätt om hälso- och sjukvård och tandvård.

Sjukvårdsprodukter och övrig utrustning

Sjukvårdsprodukter utgör en förutsättning för att bedriva hälso- och sjukvårds- samt tandvårdsverksamhet. I hälso- och sjukvårdslagen definieras sjukvårdsprodukter som läkemedel, medicintekniska produkter, personlig skyddsutrustning, livsmedel för speciella medicinska ändamål och tillverkningsmaterial (se 2 kap. 8 §). För att bedriva hälso- och sjukvård krävs även tillgång till andra produkter och utrustning som inte utgör sjukvårdsprodukter. Exempelvis behövs tillgång till blodprodukter etc. (jfr 5 kap. 2 § hälso- och sjukvårdslagen).

För sjukvårdsprodukter gäller ofta särskilda bestämmelser för bl.a. tillverkning och försäljning (s.k. utsläppande på marknaden). Läkemedelsreglerna i Sverige och andra medlemsländer i Europeiska unionen vilar i stor utsträckning på EU-rätt. Detsamma gäller för medicintekniska produkter. Bestämmelser som rör läkemedel för människor finns i högre utsträckning i nationell rätt eftersom de i många delar vilar på EU-direktiv, medan regleringen för medicintekniska produkter i högre grad regleras direkt genom EU-förordningar.

Läkemedelslagen (2015:315) innehåller de grundläggande nationella bestämmelserna om läkemedel vad avser bl.a. definitioner, krav på och försäljning av läkemedel, säkerhetsövervakning och annan kontroll efter godkännandet, tillverkning och import, förordnande och utlämnande, marknadsföring samt tillsyn och sanktioner.

En utgångspunkt för regleringen i EU-rätten på läkemedelsområdet, och även för de svenska nationella bestämmelserna, är principen om förhandskontroll. Denna princip innebär att ett

läkemedel endast får släppas ut på marknaden efter det att en behörig myndighet har beslutat att lämna tillstånd till marknadsutsläppandet. Detsamma gäller för läkemedel som importeras till unionen. Av läkemedelslagen framgår också att läkemedel eller mellanprodukter får importeras från ett land utanför EES endast av den som har tillstånd till tillverkning av läkemedel eller särskilt tillstånd till import av läkemedel (se 9 kap. 1 §).

Vad gäller läkemedel som klassificeras som narkotika måste den som vill bedriva in- och utförsel, tillverkning, handel eller inneha narkotika ansöka om tillstånd hos Läkemedelsverket. Det krävs även tillstånd för införsel av narkotika genom Sverige som ett mellanliggande land, så kallad transitering. Detta regleras i lagen (1992:860) om kontroll av narkotika med tillhörande föreskrifter.

I lagen (2009:366) om handel med läkemedel finns bestämmelser om bl.a. krav på tillstånd för detaljhandel med läkemedel till konsument (2 kap. 1 §) och krav på tillstånd för partihandel med läkemedel (3 kap. 1 §). Lagen innehåller också bestämmelser om bl.a. tillsyn (7 kap.) samt om ansvar och förverkande (9 kap.). Med partihandel avses verksamhet som innefattar anskaffning, innehav, export, leverans eller sådan försäljning av läkemedel som inte är att anse som detaljhandel (1 kap. 4 §) och för att bedriva partihandel krävs särskilt tillstånd (3 kap. 1 §).

Det finns också bestämmelser om handel med läkemedel i lagen (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel som reglerar detaljhandel med vissa receptfria läkemedel som sker på andra försäljningsställen än öppenvårdsapotek. I lagen finns krav på anmälan (9 §), tillsyn (17–19 §§), kontroll (20–21 b §§) samt bestämmelser om straff (24 §) och förverkande (26 §).

Medicintekniska produkter är produkter med ett angivet medicinskt syfte, men som inte är läkemedel. Även för medicintekniska produkter finns det regler om bl.a. anmälan, tillsyn och import. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/745 av den 5 april 2017 om medicintekniska produkter, om ändring av direktiv 2001/83/EG, förordning (EG) nr 178/2002 och förordning (EG) nr 1223/2009 och om upphävande av rådets direktiv 90/385/EEG och 93/42/EEG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/746 om medicintekniska produkter för in vitrodiagnostik och om upphävande av direktiv 98/79/EG och kommissionens beslut 2010/227/EU utgör grunden för regelverket

för medicintekniska produkter. Kompletterande bestämmelser finns i lagen (2021:600) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om medicintekniska produkter och tillhörande föreskrifter.

En grundförutsättning för ett försvarssamarbete är även en besökande styrkas rätt att föra in sjukvårdsprodukter och övrig utrustning till Sverige och även ut från Sverige samt att använda sjukvårdsprodukterna och utrustningen i Sverige utan att den svenska regleringen hindrar det. För att en besökande styrka ska ha rätt att föra in sjukvårdsprodukter och övrig utrustning till Sverige och ut från Sverige samt använda dessa i landet behöver författningsstöd införas. En sådan reglering införs lämpligen genom en ny bestämmelse i lagen om operativt militärt stöd. I bestämmelsen bör anges att sjukvårdsprodukter och den övriga utrustning som behövs för att bedriva hälso- och sjukvårds- och tandvårdsverksamhet inom ramen för DCA-avtalet får föras in till och ut från Sverige samt användas i Sverige i enlighet med de bestämmelser som gäller i USA.

7.2.15 Reglerade yrken

Förslag: Medlemmar av amerikanska militära styrkor och amerikanska leverantörer till styrkorna ska i Sverige få utföra nödvändiga tjänster inom ramen för DCA-avtalet för styrkornas personal, deras anhöriga eller leverantörer till de amerikanska styrkorna, samt för andra personer som gemensamt har bestämts av Sverige och USA, utan krav på svensk yrkeslegitimation, yrkeslicens eller motsvarande tillstånd. Undantaget ska gälla under förutsättning att den enskilde har en gällande amerikansk yrkeslicens eller motsvarande tillstånd eller en sådan licens eller ett sådant tillstånd från en medlemsstat i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller andra lämpliga yrkeskvalifikationer som har godkänts av amerikanska myndigheter. En bestämmelse med denna innebörd ska föras in i lagen om operativt militärt stöd.

Skälen för förslaget

Bakgrund

Artikel 10 punkten 3 i DCA-avtalet ger medlemmar i de amerikanska styrkorna och amerikanska leverantörer till styrkorna rätt att utöva alla typer av reglerade yrken i Sverige, utan krav på svensk yrkeslegitimation. Bestämmelsen gäller under förutsättning att den enskilde har en gällande yrkeslegitimation från USA eller en stat som är medlem i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller den enskilde har andra yrkeskvalifikationer som godtas av amerikanska myndigheter. Av avtalsbestämmelsen framgår att den syftar till att möjliggöra för de amerikanska styrkorna eller leverantörer till styrkorna att utföra nödvändiga tjänster för den egna styrkans personal, dess anhöriga eller leverantörer till de amerikanska styrkorna, samt till andra personer som gemensamt har bestämts mellan parterna.

Med reglerade yrken avses yrken där det i föreskrifter ställs krav på bestämda yrkeskvalifikationer för att yrket ska få utövas. Exempelvis kan det krävas legitimation eller annat behörighetsbevis som meddelas av en behörig myndighet.

De yrken som kan bli aktuella inom ramen för DCA-avtalet rör främst yrken inom hälso- och sjukvård, men även andra yrken kan komma i fråga.

Yrken inom hälso- och sjukvårdsområdet

Relevanta bestämmelser om behörighet att utöva vissa yrken inom hälso- och sjukvården samt tandvården finns i patientsäkerhetslagen (2010:659). Rätten att vara verksam på hälso- och sjukvårdens och tandvårdens område inskränks genom att endast personer som genomgått viss utbildning kan få särskilda kompetensbevis i form av legitimation (4 kap. patientsäkerhetslagen). Legitimationen ger en ensamrätt för yrkesutövaren att för allmänheten ange att hon eller han är legitimerad. Dessutom får yrkena apotekare, barnmorska, läkare, receptarie och tandläkare endast utövas av den som har legitimation för yrket eller som särskilt förordnats att utöva det. Det är Socialstyrelsen som enligt 4 kap. 10 § patientsäkerhetslagen prövar

frågor om legitimation, särskilt förordnande och övriga frågor enligt kapitlet.

Det finns möjligheter för en enskild att få sina utländska yrkeskvalifikationer erkända och tillstånd att utöva yrket i Sverige. Ett sådant förfarande skulle dock inte kunna upprätthållas med hänsyn till de särskilda krav på förutsebarhet och skyndsamhet som ett försvarssamarbete ställer. Det får anses vara en naturlig och grundläggande förutsättning för allt försvarssamarbete att en besökande styrka har rätt att vårda sin egen personal, men även civila och andra som är kopplade till styrkorna. Det bör därför finnas en möjlighet för de amerikanska styrkorna eller en leverantör att – för att tillgodose styrkornas behov – utöva yrken inom hälso- och sjukvården utan krav på svensk legitimation eller motsvarande tillstånd. Ett författningsstöd behöver därför införas. Ett sådant stöd införs lämpligen genom en ny bestämmelse i lagen om operativt militärt stöd, se nedan.

Reglerade yrken inom andra områden

I enlighet med vad som anges i DCA-avtalet kan även andra yrkesfunktioner vara aktuella inom ramen för en amerikansk styrkas närvaro i Sverige. Exempel på sådana reglerade yrken som kan komma i fråga är besiktningstekniker vid kontroll av fordon, certifierade kontrollansvariga för kontroll av genomförandet av vissa bygg-, rivnings- och markåtgärder, samt yrken som innefattar brandskyddskontroll, kontroll av tankar och cisterner, kontroll av hissar och genomförande av elinstallation.

Transportstyrelsen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Boverket och Elsäkerhetsverket är ansvariga myndigheter för nämnda reglerade yrken. På motsvarande sätt som nämnts ovan om yrken inom hälso- och sjukvårdsområdet finns det alltså även i andra fall en möjlighet för en enskild att få sina yrkeskvalifikationer erkända och tillstånd att utöva yrket i Sverige. Med hänsyn till kravet på förutsebarhet och skyndsamhet bör det dock även för andra reglerade yrken finnas en möjlighet för de amerikanska styrkorna eller en amerikansk leverantör att för att tillgodose styrkornas behov utöva sådana yrken utan krav på svensk yrkeslicens eller motsvarande tillstånd. Ett författningsstöd behöver

därför införs. Ett sådant stöd införs lämpligen genom en ny bestämmelse i lagen om operativt militärt stöd.

Av bestämmelsen som omfattar såväl hälso- och sjukvårdsrelaterade yrken som andra reglerade yrken bör framgå att medlemmar av amerikanska militära styrkor och amerikanska leverantörer till styrkorna i Sverige får, inom ramen för DCA-avtalet, utföra nödvändiga tjänster för styrkornas personal, deras anhöriga eller leverantörer till de amerikanska styrkorna, samt för andra personer som gemensamt har bestämts av Sverige och USA, utan krav på svensk yrkeslegitimation, yrkeslicens eller motsvarande tillstånd. I enlighet med avtalet bör undantaget gälla under förutsättning att den enskilde har en gällande amerikansk yrkeslicens eller motsvarande tillstånd eller en sådan licens eller ett sådant tillstånd från en medlemsstat i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller andra lämpliga yrkeskvalifikationer som har godkänts av amerikanska myndigheter.

7.2.16 Införsel och lagring av försvarsmateriel och förnödenheter

Förslag: Bemyndigandet i lagen om krigsmateriel, som medger regeringen att i vissa fall föreskriva om undantag från kravet på tillstånd för utförsel av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd utanför landet, ska utvidgas till att även gälla för utförsel av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd till USA.

Bestämmelser som undantar amerikanska styrkor från krav på tillstånd m.m. när de genomför aktiviteter i Sverige i enlighet med DCA-avtalet ska införas i lagen om operativt militärt stöd, förordningen om krigsmateriel, förordningen om transport av farligt gods och förordningen om brandfarliga och explosiva varor.

Bedömning: Bestämmelserna i vapenlagen och vapenförordningen om regeringens och Försvarmaktens möjlighet att besluta om undantag från vapenlagens bestämmelser om bland annat införsel av skjutvapen och ammunition är tillräckliga för att hantera situationer enligt åtagandena i DCA-avtalet.

Skälen för förslaget och bedömningen

Avtalets innehåll

Artikel 4 i DCA-avtalet ger USA rätt att transportera och förvara försvarsmateriel, förnödenheter och annan utrustning på de överenskomna anläggningarna och områdena eller andra platser parterna enas om. Försvarsmakten ska informeras om vilken utrustning och vilka mängder det rör sig om och när leverans ska ske. Enligt artikel 4 punkten 2 ska de amerikanska styrkorna ha exklusiv tillgång till förvaringen och alltid ha rätt att transportera utrustningen ut ur landet. Amerikanska styrkor och amerikanska och svenska leverantörer till styrkorna ska också ha obegränsad tillgång till försvarsanläggningar för alla aktiviteter som har med förvaringen att göra. Amerikanska styrkor ska ha tillgång till flygplatser och hamnar för leveranser med mera av förhandslagrade tillgångar (artikel 4 punkten 3).

Artikel 4 rör frågor om krigsmateriel, vapen, transport av farligt gods och brandfarliga och explosiva varor samt förnödenheter såsom sjukvårdsprodukter. I det följande behandlas den lagstiftning som berörs av artikeln och lämnas nödvändiga förslag till författningsåtgärder. In- och utförsel av sjukvårdsprodukter och övrig utrustning behandlas dock i avsnitt 7.2.14.

Krigsmateriel

Lagen (1992:1300) om krigsmateriel gäller dels materiel som är utformad för militärt bruk och som enligt regeringens föreskrifter utgör krigsmateriel, dels tekniskt stöd avseende krigsmateriel som enligt regeringens föreskrifter utgör tekniskt bistånd (1 §). Tillstånd får lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt (1 § andra stycket). Lagen om krigsmateriel är en s.k. förbudslagstiftning. Utgångspunkten är att verksamhet rörande krigsmateriel är förbjuden utan tillstånd och att överträdelse av tillståndskraven är straffsanktionerade. Det generella utförselbudet har sin bakgrund i en önskan att stå utanför andra länders konflikter.

Av 6 § första stycket framgår bl.a. att krigsmateriel inte får föras ut ur landet och att tekniskt bistånd inte får lämnas till någon utanför landet utan tillstånd, om inte annat följer av denna lag eller annan författning. Enligt 6 § andra stycket får regeringen meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket, när det gäller utförelse av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till ett annat land inom EES om

1. det är fråga om transitering,
2. den som för ut krigsmaterielen ur landet eller lämnar det tekniska biståndet utanför landet eller mottagaren är en del av ett statligt organ eller en del av försvarsmakten,
3. det är fråga om leveranser som Europeiska unionen, Nato, Internationella atomenergiorganet (IAEA) eller andra mellanstatliga organisationer gör i syfte att fullgöra sina uppdrag,
4. utförelsen eller lämnandet är nödvändigt för att genomföra ett samverkande program för krigsmateriel och tekniskt bistånd mellan EES-länder,
5. utförelsen eller lämnandet är kopplat till humanitär hjälp vid en katastrof eller som gåva i en nödsituation, och
6. utförelsen eller lämnandet är nödvändigt för eller efter reparation, underhåll, utställning eller demonstration.

I 4 a § förordningen (1992:1303) om krigsmateriel finns bestämmelser om vissa undantag från kravet på tillstånd enligt 6 § första stycket lagen om krigsmateriel. Enligt paragrafens tredje stycke behövs inte tillstånd enligt lagen om krigsmateriel när det gäller utförelse av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till ett annat EES-land, om den som för ut krigsmaterielen eller lämnar det tekniska biståndet är

1. Försvarsmakten, och materielen eller det tekniska biståndet ska användas i enlighet med beslut enligt 1 § lagen (2020:782) om operativt militärt stöd och materielen därefter ska återinföras i den utsträckning den inte förbrukas, eller
2. en utländsk myndighet, och materielen eller det tekniska biståndet har förts in till landet när stöd har lämnats enligt 2 eller 3 § lagen om operativt militärt stöd.

Som framgår ovan är nuvarande bemyndigande i 6 § andra stycket lagen om krigsmateriel begränsat till utförelse av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till ett annat

land inom EES. I och med att Sverige ingår ett DCA-avtal med USA finns det emellertid ett behov för amerikanska styrkor som har fört in krigsmateriel till Sverige att kunna föra ut krigsmateriel till exempel när de återvänder till USA. Lagen om krigsmateriel bör därför justeras så att regeringens föreskriftsrätt enligt 6 § andra stycket utvidgas till att även avse utförsel av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till USA. Med stöd av det utökade bemyndigandet bör de undantag från tillståndskravet för utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd, som redovisas i 4 a § tredje stycket förordningen om krigsmateriel, utvidgas till att även avse USA.

Nuvarande lydelse av 4 a § tredje stycket andra punkten avser situationer då materiel eller tekniskt bistånd har förts in till landet när stöd har lämnats enligt 2 eller 3 § lagen om operativt militärt stöd. De bestämmelserna rör situationer där en stat som är medlem i EU eller i Nato, efter regeringens begäran, har lämnat stöd till Sverige för att möta ett väpnat angrepp mot Sverige eller hindra kränkningar av svenskt territorium. Sett till försvarssamarbetet med USA är de nämnda situationerna alltför begränsande för vilka situationer utförsel av till Sverige införd krigsmateriel kan bli aktuell. Ett motsvarande behov av undantag kan även uppkomma i förhållande till andra länder med vilka Sverige samarbetar på försvarsområdet. Bestämmelsen i förordningen om krigsmateriel bör därför i stället gälla en utländsk myndighet i de fall materielen eller det tekniska biståndet har förts in till Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. Internationellt militärt samarbete avser främst sådant samarbete som bedrivs mellan Försvarsmakten och en eller flera staters försvarsmakter. Syftet med samarbetet kan t.ex. vara att utveckla den nationella försvarsförmågan eller att delta i operationer eller internationella insatser, enskilt eller tillsammans. Syftet med ett samarbete kan också vara rent förtroendeskapande myndigheterna emellan. Internationell krishantering är militär eller civil krishantering som ombesörjs av militära och civila myndigheter enligt de riktlinjer som sätts upp av Nato, EU eller någon annan internationell organisation (se prop. 2004/05:7 s. 54).

Transport av farligt gods

Lagen (2006:263) om transport av farligt gods syftar till att förebygga, hindra och begränsa att transporter av farligt gods eller obehörigt förfarande med godset orsakar skador på liv, hälsa, miljö eller egendom (1 §). De närmare materiella bestämmelserna om transport av farligt gods har sin grund i EU-direktiv och internationella konventioner som Sverige åtagit sig att följa. Särskilda regler avseende transport av farligt gods har för varje särskilt transportslag utarbetats av den internationella organisation som kommit att ansvara för transportslaget. Ett europeiskt regelverk för vägtransporter av farligt gods finns i överenskommelsen av den 30 september 1957 om internationell transport av farligt gods på väg (ADR⁶⁶). De internationella reglerna om transport av farligt gods på järnväg finns i reglementet om internationell järnvägstransport av farligt gods (RID).⁶⁷ Sverige är anslutet till RID-, och ADR-konventionen. Genom EU-direktiv har konventionerna delvis införlivats i gemenskapsrätten.⁶⁸

I 2 § lagen om transport av farligt gods uttrycks lagens allmänna aktsamhetsregel som innebär att den som transporterar farligt gods eller lämnar farligt gods till någon annan för transport ska vidta de skyddsåtgärder och de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra och begränsa att godset, genom transporten eller genom obehörigt förfarande med godset vid transport på land, orsakar sådana skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som beror på godsets farliga egenskaper. Farligt gods får transporteras endast på de villkor och under de förutsättningar som anges i lagen och i de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Med transport avses i lagen förflyttning av farligt gods med transportmedel samt sådan lastning, lossning, förvaring och annan hantering av det farliga godset som utgör ett led i förflyttningen. Som transport anses dock inte förflyttning endast inom ett område där det farliga godset tillverkas, lagras eller förbrukas (3 §).

⁶⁶ Accord Européen Relatif au Transport International des Marchandises Dangereuses par Route.

⁶⁷ RID är ett bilag till det internationella fördraget om godsbefordran på järnväg (CIM). CIM är i sin tur en bilaga till fördraget den 9 maj 1980 om internationell järnvägstrafik (COTIF).

⁶⁸ Rådets direktiv 94/55/EG av den 21 november 1994 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om transport av farligt gods på väg (ADR-direktivet) och rådets direktiv 96/49/EG av den 23 juli 1996 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om transport av farligt gods på järnväg (RID-direktivet).

Begreppet transportmedel definieras i 4 §. Med transportmedel avses i lagen varje slag av fordon som används för transport på väg eller i terräng, järnvägsvagnar och andra spårbundna fordon, luftfartyg, och fartyg i den utsträckning som det i dem transporteras gods i förpackad form, i containrar, flyttbara tankar eller transportmedel enligt vad som följer av bestämmelsen.

I 5 § finns definitionen av begreppet farligt gods. Med farligt gods avses bl.a. gods som består av eller innehåller explosiva ämnen och föremål, gaser, brandfarliga vätskor, brandfarliga fasta ämnen, självreaktiva ämnen och fasta okänsliggjorda explosivämnen, självantändande ämnen och ämnen som utvecklar brandfarlig gas vid kontakt med vatten, giftiga och smittförande ämnen och radioaktiva ämnen.

Begreppet transportskydd definieras i 6 §. Med transportskydd avses i lagen de skyddsåtgärder och de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra och begränsa att obehörigt förfarande med det farliga godset vid transport på land orsakar skador på liv, hälsa, miljö eller egendom.

I 7 § anges lagens tillämpningsområde. Enligt den bestämmelsen tillämpas lagen på förberedelse inför och utförande av transporter av farligt gods. I fråga om transporter av radioaktiva ämnen gäller även lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet och strålskyddslagen (1988:220) samt föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av dessa lagar.

Transport av farligt gods på försvarsområdet utförs såväl nationellt som internationellt av Försvarsmakten och Försvarets materielverk. Försvarsmaktens transporter är oftast väg- eller terrängtransporter. Mer sällan sker transporter med militära transportflygplan, på järnväg eller till sjöss. Försvarsmakten genomför transporter utomlands i samband med deltagandet i internationella insatser.

Av 8 § framgår att transporter med Försvarsmaktens luftfartyg, örlogsfartyg och stridsfordon inte ska omfattas av lagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. I förarbetena anges att dessa fartyg och fordon endast är en mindre del av Försvarsmaktens och Försvarets materielverks transporter med farligt gods samt att dessa transportmedel är särskilt konstruerade för att vara bestyckade med och transportera farligt gods i form av vapen och ammunition. Det anges vidare att även dylika detaljer som

tillhör ett transportmedels utrustning omfattas av lagens definition av transport av farligt gods och att en skillnad gentemot andra slags transporter är att det farliga godset, dvs. vapen och ammunition, är skyddat genom transportmedlens konstruktion. Transportmedlen är dessutom konstruerade för förflyttning av vapen och ammunition. Vidare anges att om denna typ av transporter skulle omfattas av lagstiftningen skulle det sannolikt krävas stora undantag för att genomföra den militära verksamheten, bl.a. övningar. Det skulle alltså krävas en detaljreglering som inte vore rimlig i förhållande till de vinster i skyddshänseende som skulle uppnås

Av 20 § första stycket framgår att regeringen får meddela föreskrifter om eller för särskilt fall besluta om undantag från lagens tillämpning på transporter med utländska fartyg och luftfartyg. I paragrafens andra stycke 10 anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag och meddela särskilda beslut om undantag från lagens bestämmelser utom i fråga om transporter med utländska fartyg och luftfartyg. Föreskrifter och beslut enligt första och andra stycket om annat än undantag från lagens bestämmelser ska vara förenliga med syftet i 1 § (20 § tredje stycket).

Enligt 4 § förordningen (2006:311) om transport av farligt gods tillämpas inte lagen om transport av farligt gods och förordningen på transporter av varor enligt lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, när transporterna utförs av Försvarmakten eller Försvarets materielverk eller stöd lämnas enligt 2 eller 3 § lagen (2020:782) om operativt militärt stöd och transporten utförs av en utländsk myndighet.

ADR-konventionen undantar från sitt tillämpningsområde sådana transporter som utförs med fordon som tillhör eller står under befäl av ett fördragsslutande lands väpnade styrkor. Enligt ADR- och RID-direktiven får medlemsstaterna undanta transporter från regleringen i direktiven, om transporterna genomförs med transportmedel tillhöriga de väpnade styrkorna eller för vilka dessa är ansvariga.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) föreskrifter om vissa undantag för Försvarmakten och gästande utländska militära förband vid hantering och transport av farliga ämnen (MSBFS 2020:2) innehåller vissa undantag från tillämpningen av lagen om brandfarliga och explosiva varor och lagen om transport

av farligt gods (1 §). Enligt 2 § första stycket undantas verksamhet som utländsk militär bedriver i Sverige från tillämpningen av lagen om brandfarliga och explosiva varor och lagen om transport av farligt gods avseende transporter på land. I andra stycket anges att ett undantag enligt första stycket gäller under förutsättning att verksamheten bedrivs enligt ett regeringsbeslut samt i enlighet med de internationella överenskommelser som gäller för verksamheten i fråga. Undantaget gäller vidare endast om Försvarsmakten enligt en internationell överenskommelse har rätt att kontrollera säkerheten vid hanteringen och transporterna samt om verksamheten bedrivs med minst samma säkerhet som gäller för Försvarsmaktens verksamhet. Enligt 3 § undantas Försvarsmakten från tillämpningen av ADR-S⁶⁹ och RID-S⁷⁰ när myndigheten i direkt samband med genomförande av militära övningar transporterar farligt gods för egen eller utländsk militärs räkning. Detta undantag omfattar även transport av soldaters och sjömäns personliga utrustning och beväpning.

För att uppfylla åtagandet enligt DCA-avtalet bör ett undantag från lagen om transport från farligt gods införas. Ett sådant undantag bör lämpligen tas in i 4 § 2 förordningen om transport av farligt gods. Ett motsvarande behov av undantag finns även för andra länder med vilka Sverige samarbetar på försvarsområdet, vilket främst omfattar de länder som är medlemmar i Nato eller EU. Den aktuella bestämmelsen bör därför inte längre enbart hänföra till vissa bestämmelser i lagen om operativt militärt stöd utan i stället gälla om transporterna utförs av eller för en utländsk myndighet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. Internationellt militärt samarbete och internationell krishantering har den innebörd som beskrivits ovan.

Brandfarliga och explosiva varor

I 1 § lagen om brandfarliga och explosiva varor anges lagens tillämpningsområde och syfte. Lagen gäller hantering, överföring, import och export av brandfarliga och explosiva varor och sådana

⁶⁹ Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter (MSBFS 2018:5) om transport av farligt gods på väg och i terräng, eller författning som trätt i dess ställe

⁷⁰ Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter (MSBFS 2018:6) om transport av farligt gods på järnväg, eller författning som trätt i dess ställe.

förberedande och efterföljande åtgärder som behövs med hänsyn till brand- och explosionsrisken och till konsekvenserna av en brand eller en explosion. Syftet med lagen är att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som kan uppkomma genom brand eller explosion orsakad av brandfarliga eller explosiva varor. Lagen ska även förebygga obehörigt förfarande med varorna.

Från lagens tillämpningsområde undantas transport av brandfarliga eller explosiva varor som omfattas av lagen om transport av farligt gods och transporter av brandfarliga varor som sker som bulklast i fartyg i den mån transporten sker i fartygets fasta tankar. Inte heller gäller lagen när brandfarliga varor används som drivmedel i fartyg eller luftfartyg. Lagen gäller inte pyrotekniska artiklar som utgör en del av ett fordon och inte heller sådana delar i ett fordons bränslesystem som regleras i annan författning (2 §).

Till brandfarliga varor hänförs i lagen brandfarliga gaser, brandfarliga vätskor, och brandreaktiva varor (3 §). Av 4 § framgår att till explosiva varor hänförs i lagen explosiva ämnen och blandningar, explosiva föremål, och ämnen, blandningar och föremål som inte omfattas av det tidigare nämnda men som tillverkas i avsikt att framkalla en verkan genom en explosion eller en pyroteknisk effekt.

MSB har med stöd av bemyndigande enligt 36 § 1 meddelat närmare föreskrifter i MSBFS 2010:4 om vilka varor som ska anses vara brandfarliga och explosiva i den mening som här avses.

I 5 § anges definitionerna av begreppen hantering, överföring, import och export. Med hantering avses tillverkning, bearbetning, behandling, förpackning, förvaring, transport, användning, omhändertagande, återvinning, destruktion, saluförande, underhåll, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden. Med överföring avses varje förflyttning av varor mellan länder som ingår i EU:s inre marknad, medan import avses införsel från ett land utanför denna marknad. Med export menas utförsel till ett land som inte utgör en del av EU:s inre marknad för varor.

I 6–15 §§ finns bestämmelser om vilka krav som gäller vid hantering, överföring, import eller export av brandfarliga och explosiva varor. Exempelvis anges i 6 § ett aktsamhetskrav. Enligt den bestämmelsen ska bl.a. den som hanterar, överför, importerar eller exporterar brandfarliga eller explosiva varor vidta de åtgärder

och de försiktighetsmått som behövs för att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som kan uppkomma genom brand eller explosion orsakad av varorna och för att förebygga obehörigt förfarande med varorna.

Bestämmelser om tillstånd finns i 16–20 §§. Till exempel ska den som hanterar, överför, importerar eller exporterar explosiva varor och den som yrkesmässigt eller i större mängd hanterar brandfarliga varor ha tillstånd till det (16 § första stycket). MSB ska pröva frågor om tillstånd till hantering av brandfarliga varor inom Försvarmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt, Totalförsvarets forskningsinstitut och Fortifikationsverket och om tillstånd till olika former av hantering av explosiva varor (17 § första stycket och 18 § första stycket).

Bestämmelser om tillsyn finns i 21–25 §§. I 21 § anges vem som är tillsynsmyndighet. Tillsynsmyndigheten ska som huvudregel vara samma myndighet som är tillståndsmyndighet. Dock får Försvarmakten, efter medgivande av MSB, i stället för MSB utöva viss tillsyn över Försvarmaktens, Försvarets materielverks, Försvarets radioanstalts, Totalförsvarets forskningsinstituts och Fortifikationsverkets hantering och import av brandfarliga och explosiva varor (21 § andra stycket).

Straffansvar kan följa vid överträdelser av angivna bestämmelser (28–30 §§). Bestämmelsen i 31 § reglerar möjligheten att förverka en vara som varit föremål för brott m.m.

Av 36 § första stycket 4 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från lagens tillämpning i fråga om viss vara eller viss hantering, överföring, import eller export. I 13 § förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor finns bestämmelser om undantag från tillståndsplikten. Av paragrafens tredje stycke framgår bl.a. att Försvarmakten endast behöver ha tillstånd för tillverkning av explosiva varor, sådan översyn av ammunition som från risksynpunkt är jämförbar med tillverkning, förvaring av explosiva varor på fasta platser, och hantering av brandfarliga varor utom vid fältmässig övning. I fjärde stycket anges bl.a. att en utländsk myndighet inte behöver ha tillstånd till hantering eller överföring av explosiva varor vid samarbete enligt 4 eller 4 a kap. lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete, när stöd lämnas enligt 2 eller 3 § lagen (2020:782) om operativt militärt stöd,

eller vid samarbete enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1896 av den 13 november 2019 om den europeiska gräns- och kustbevakningen och om upphävande av förordningarna (EU) nr 1052/2013 och (EU) 2016/1624.

Enligt 13 a § förordningen om brandfarliga och explosiva varor undantas Försvarmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt, Totalförsvarets forskningsinstitut och Fortifikationsverket från kravet på anmälan i 9 a § och lämplighetsprövningen i 19 § lagen om brandfarliga och explosiva varor.

Bestämmelser om bemyndiganden finns i 25 och 26 §§ förordningen om brandfarliga och explosiva varor. Enligt 25 § första stycket 4 och 5 får MSB meddela föreskrifter om undantag från tillståndskravet i 16 § lagen om brandfarliga och explosiva varor, samt undantag från tillämpningen av lagen om brandfarliga och explosiva varor och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen i fråga om viss vara eller viss hantering, överföring, import eller export. Av 26 § framgår att Försvarmakten, efter samråd med MSB, får meddela föreskrifter om hantering av brandfarliga och explosiva varor inom sitt eget, Försvarets materielverks, Försvarets radioanstalts, Totalförsvarets forskningsinstituts och Fortifikationsverkets område, och undantag från tillämpningen av lagen om brandfarliga och explosiva varor och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, när det gäller fältmässig övning, under höjd beredskap och när det finns skäl av synnerlig betydelse för landets säkerhet.

Som beskrivits ovan innehåller MSBFS 2020:2 vissa undantag från tillämpningen av lagen om brandfarliga och explosiva varor och lagen om transport av farligt gods.

Amerikanska styrkor behöver kunna hantera och överföra brandfarliga och explosiva varor i enlighet med artikel 4 i DCA-avtalet. Av lagen om brandfarliga och explosiva varor följer att de behöver ansöka om tillstånd för sådan hantering och överföring. Enligt gällande rätt får dock regeringen meddela föreskrifter om undantag från lagens tillämpning i fråga om viss vara eller viss hantering, överföring, import eller export. Det är befogat att göra ett undantag från den tillståndsplikt som gäller. Ett motsvarande behov av undantag finns även för andra länder med vilka Sverige samarbetar på försvarsområdet, vilket främst omfattar de länder som

är medlemmar i Nato eller EU. Den nuvarande bestämmelsen som hänför till vissa bestämmelser i lagen om operativt militärt stöd bör ersättas av en bestämmelse som innebär att undantag görs från tillståndskravet för hantering och överföring av brandfarliga och explosiva varor. Undantag bör också göras för de krav på anmälan och lämplighetsprövning som följer av lagen om brandfarliga och explosiva varor. Undantagen bör lämpligen tas in som en ny bestämmelse i förordningen om brandfarliga och explosiva varor och gälla för en utländsk myndighet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. Internationellt militärt samarbete och internationell krishantering har den innebörd som beskrivits ovan.

Skjutvapen och ammunition

Enligt 1 kap. 2 § vapenlagen (1996:67) förstås med skjutvapen i lagen vapen med vilka kulor, hagel, harpuner eller andra projektiler kan skjutas ut med hjälp av krutladdningar, kolsyreladdningar, komprimerad luft eller andra liknande utskjutningsmedel. I 3 och 4 §§ anges närmare vad som ska anses som respektive inte anses som skjutvapen.

Av 5 § framgår att med ammunition förstås i lagen patroner och projektiler till handvapen som lagen tillämpas på samt tändhattar och andra tändmedel till sådana patroner och projektiler.

I 6 § anges att bestämmelser om ammunition som räknas till explosiva varor finns även i lagen om brandfarliga och explosiva varor.

Av 2 kap. 1 § vapenlagen framgår bl.a. att tillstånd krävs för att inneha skjutvapen eller ammunition och att föra in detta till Sverige.

I 2 a kap. 7 § finns bestämmelser om att den som för in vapen eller vapendelar till Sverige från en stat utanför Europeiska unionen senast inom en månad efter införseln ska se till att föremålet är märkt på ett visst angivet sätt. Märkningen ska också visa att föremålet har förts in till Sverige och året för införseln. Kravet på märkning gäller inte den som tillfälligt, under högst tre månader från dagen för införseln, för in vapen eller vapendelar till Sverige för bl.a. resa genom landet eller användning av företrädare för en annan stats myndighet vid tillfällig tjänstgöring i landet.

I 11 kap. 3 § samma lag ges regeringen befogenhet att i enskilda fall besluta att lagen inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehåller av en främmande stats militära styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. Bakgrunden till bestämmelsen är att det vid internationellt samarbete av förevarande slag är önskvärt att all materiel, inklusive skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin, utan onödiga tullformaliteter och tillstånd kan föras mellan de länder som deltar i samarbetet (prop. 1995/96:52 s. 88 och prop. 2021/22:46 s. 39). Av bestämmelsen i 11 kap. 3 § framgår att regeringen får ge samma beslutanderätt till Försvarsmakten. Detta har också gjorts i bestämmelsen i 4 kap. 7 § vapenförordningen (1996:70) som infördes 2020. I samband med ändringen av 11 kap. 3 § vapenlagen förtydligades också att paragrafen avser beslut i enskilda fall, dvs. att det är fråga om förvaltningsbeslut.

För att en amerikansk styrka ska kunna agera i enlighet med DCA-avtalet behöver den kunna föra in skjutvapen och ammunition till Sverige och inneha detta på svenskt territorium. Som redovisats ovan ska Försvarsmakten informeras om vilken utrustning och vilka mängder det rör sig om och när leverans ska ske. Regeringen kan besluta om undantag från vapenlagen. Försvarsmakten har motsvarande beslutsmandat enligt vapenförordningen. Denna ordning är tillräcklig för att uppfylla de behov som följer av artikel 4 i DCA-avtalet. Någon ändring i vapenlagstiftningen krävs således inte med anledning av avtalet.

I sammanhanget kan noteras att artikel VI i Nato SOFA anger att besökande militära förband i värdlandet har rätt att inneha och bära vapen under förutsättning att det överensstämmer med deras order. Regeringens eller Försvarsmaktens beslut om undantag från vapenlagen innebär att amerikanska styrkor har rätt att utan särskilt tillstånd inneha vapen i Sverige. Rätten att bära vapen är däremot inte uttryckligen reglerad i svensk lagstiftning, inte heller för Försvarsmaktens personal. Det får därvid förutsättas att såväl svensk som utländsk militär personal har rätt att bära vapen om deras tjänsteuppgifter kräver det, t.ex. för att fullgöra en bevakningsuppgift (jfr 29 § polislagen). Det finns även ett utrymme för militär personal att bära vapen för att mer allmänt säkra sin egen eller styrkornas säkerhet, men möjligheten att i sådana fall använda

vapnet torde vara begränsat till situationer där det föreligger rätt till nödvärn eller nöd och det i övrigt är försvarligt och proportionerligt.

7.2.17 Körkort och andra förartillstånd

Bedömning: Bestämmelserna om körkort och andra förartillstånd i DCA-avtalet kräver ingen ändring av de svenska reglerna.

Skälen för bedömningen: Enligt artikel IV i Nato SOFA ska körkort som utfärdats i den sändande staten erkännas i den mottagande staten. Alternativt ska den mottagande staten utan att kräva förarprov själv utfärda körtillstånd eller körkort till medlem av styrka eller civil komponent som innehar motsvarande körtillstånd eller körkort utfärdat av den sändande staten.

Enligt artikel 10 punkten 1 i DCA-avtalet ska Sverige godta de amerikanska körkort eller annat tillstånd som amerikanska myndigheter utfärdat till en medlem av de amerikanska styrkorna eller en amerikansk leverantör och som ger innehavaren rätt att framföra styrkans fordon, fartyg eller luftfartyg. När det gäller privata fordon ska amerikanska körkort för medlemmar i styrkorna, dess anhöriga och amerikanska leverantörer som är 18 år eller äldre vara giltiga i Sverige, utan krav på något prov eller internationellt körkort. Detta följer av artikel 10 punkten 2.

I 6 kap. körkortslagen (1998:488) finns regler om utländska körkort. Som huvudregel gäller att en utländsk medborgare får köra fordon i Sverige i enlighet med dennes giltiga nationella körkort i hemlandet. Om körkortet är utfärdat i en stat utanför EES och innehavaren är folkbokförd i Sverige blir dock körkortet ogiltigt efter ett år sedan folkbokföringen, vilket följer av 6 kap. 2 § andra stycket körkortslagen.

När det gäller medlemmarna av de amerikanska styrkorna, deras anhöriga och amerikanska leverantörer ska dessa inte folkbokföras i Sverige (se avsnitt 7.2.4). Eftersom folkbokföring och därmed inte tidsfristen på ett år är tillämplig blir inte körkortet ogiltigt. Eftersom körkortet är fortsatt giltigt finns inte något behov av särreglering för att uppfylla kraven i avtalet.

Avtalets krav att amerikanska tillstånd att föra fartyg och luftfartyg som tillhör eller brukas av de amerikanska militära

styrkorna ska godtas kräver inga svenska författningsåtgärder eftersom de fartyg och luftfartyg som avses utgör amerikanska statsfartyg eller statsluftfartyg.

7.2.18 Fordonsregistrering och löpande kontroll

Förslag: Fordonslagens och fordonsförordningens bestämmelser om löpande kontroll ska inte omfatta fordon och släpvagnar som tillhör amerikanska styrkor, medlemmar av sådana styrkor, deras anhöriga eller amerikanska leverantörer till styrkorna och som finns i landet inom ramen för DCA-avtalet. Bestämmelserna i lagen om fordons registrering och användning ska inte heller omfatta dessa fordon.

Försvarsmakten ska på begäran kunna förse amerikanska militära fordon med svenska militära registreringsskyltar. En bestämmelse med denna innebörd ska införas i militärtrafikförordningen.

Skälen för förslaget

Registrering och löpande kontroll

Av artikel V punkten 2 i Nato SOFA framgår att tjänstefordon som tillhör en styrka eller en civil komponent utöver registreringsnumret ska vara försett med tydlig nationalitetsbeteckning.

Enligt artikel 9 punkterna 1–3 i DCA-avtalet ska amerikanska fordon och förare undantas från vissa svenska regler på trafikområdet. Fordon och släpvagnar som tillhör de amerikanska styrkorna, amerikanska leverantörer och anhöriga ska t.ex. inte behöva genomgå svensk kontrollbesiktning. De ska inte heller omfattas av något generellt krav på att vara registrerade i vägtrafikregistret. På förfrågan ska Sverige utan kostnad tillhandahålla de eventuella dokument och fordonsmärken som krävs för att ett fordon ska få brukas i Sverige, samt registreringsskyltar till militära och privata fordon. Militära fordon som tillhör de amerikanska styrkorna ska kunna få samma typ av skyltar som Försvarsmakten har. För privata fordon ska sådana märken och skyltar inte gå att särskilja från dem som tillhandahålls den svenska

civilbefolkningen. Amerikanska fordon ska kunna registreras i det svenska vägtrafikregistret när så krävs, men ägaruppgifterna ska då av säkerhetsskäl skyddas av svenska myndigheter och inte lämnas ut utan föregående samråd med berörda amerikanska försvarsmyndigheter.

Bestämmelser om löpande kontroll (kontrollbesiktning och flygande inspektion) finns i fordonslagen (2002:574). Lagen gäller t.ex. inte fordon som tillhör staten och är tillverkade för särskilda militära ändamål. En motsvarande bestämmelse om undantag finns i fordonsförordningen (2009:211). I enlighet med åtagandet i artikel 9 i DCA-avtalet bör lagen och förordningen inte omfatta fordon som tillhör amerikanska styrkor, medlemmar av sådana styrkor, deras anhöriga eller amerikanska leverantörer till styrkorna, och som finns i landet inom ramen för DCA-avtalet. En bestämmelse med denna innebörd bör införas i fordonslagen och fordonsförordningen.

I enlighet med avtalet ska amerikanska försvarsmyndigheter i stället vidta lämpliga säkerhetsåtgärder för motorfordon och släpvagnar som är registrerade och godkända av de myndigheterna eller som används av de amerikanska styrkorna på svenskt territorium (punkten 4). Medlemmarna i de amerikanska styrkorna, amerikanska leverantörer och anhöriga är skyldiga att upprätthålla fullgod säkerhet för sina privata fordon och släpvagnar och se till att dessa når upp till tillräcklig säkerhetsstandard. Privata fordon och släpvagnar som är registrerade i Sverige ska genomgå periodiska besiktningar i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden (punkten 5).

Bestämmelser om motordrivna fordons och släpfordons registrering hos Transportstyrelsen i vägtrafikregistret finns i lagen (2019:370) om fordons registrering och användning. Kompletterande bestämmelser finns i förordningen (2019:383) om fordons registrering och användning. Lagen ger utrymme för vissa undantag och gäller t.ex. inte fordon som tillhör Försvarsmakten, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt. Det bör i lagen införas en kompletterande bestämmelse om undantag för amerikanska militära fordon som finns i Sverige inom ramen för DCA-avtalet.

Registreringen av fordon som tillhör Försvarsmakten, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt regleras i militärtrafikförordningen (2009:212). Registrering av sådana fordon sker i det

militära fordonsregistret som förs av Försvarmakten (1 §). För att uppfylla artikel 9 punkten 2 om att svenska myndigheter på begäran ska kunna förse amerikanska militära fordon med svenska militära registrerings skyltar bör det införas en ny bestämmelse i förordningen som anger att ett amerikanskt militärt fordon som finns i Sverige inom ramen för DCA-avtalet får förse med svensk militär registrerings skylt. I enlighet med förordningen är det Försvarmakten som ansvarar för militära registrerings skyltar.

Sekretess för ägaruppgifter

I enlighet med artikel 9 punkten 3 ska ägaruppgifter om amerikanska fordon som registrerats i det svenska vägtrafikregistret inte offentliggöras utan föregående samråd med berörda amerikanska försvarsmyndigheter. I enlighet med punkten är det amerikanska försvarsmyndigheter som ska förse relevanta svenska myndigheter med nödvändiga uppgifter för att de ska kunna utfärda nödvändiga intyg, fordonsmarkeringar och registrerings skyltar.

Som nämnts i avsnitt 7.2.7 gäller bestämmelserna i 15 kap. 1 § OSL hos alla myndigheter. Detta gäller även 15 kap. 1 a § OSL. Det betyder att t.ex. Transportstyrelsen har att tillämpa bestämmelserna för sina register.

Bestämmelsen om utrikessekretess i 15 kap. 1 § OSL har till sin ordalydelse inte någon begränsning i fråga om uppgiftens innehåll. Det står dock inte helt klart att en uppgift som t.ex. överlämnats till Sverige från en annan stat och som är av en sådan art att den ur ett svenskt perspektiv framstår som harmlös kan skyddas av utrikessekretess, även om ett röjande skulle leda till att det internationella samarbetet skulle försvåras och därmed skada Sverige (jfr prop. 2012/13:192 s. 25).

Sekretessens föremål i 15 kap. 1 a § OSL är inte begränsat till uppgifter med ett visst innehåll. Uppgiftens art eller karaktär saknar således betydelse för bestämmelsens tillämplighet. Bestämmelsen är till exempel tillämplig i fråga om uppgifter om enskilda, om uppgifterna finns hos myndigheten på grund av ett reglerat internationellt samarbete. Sekretessen avser endast uppgifter som tagits emot eller hämtats in på grund av och som en direkt följd av en internationell överenskommelse. Uppgifter som finns hos

myndigheten av andra skäl omfattas således inte av sekretessbestämmelsen (jfr prop. 2012/13:192 s. 30).

Som redovisats tidigare är DCA-avtalet ett avtal som förutsätter riksdagens godkännande. De aktuella uppgifterna kommer att lämnas in till berörd svensk myndighet av en amerikansk myndighet på grund av det av riksdagen godkända DCA-avtalet. Bestämmelsen i 15 kap. 1 a § OSL blir därför tillämplig för de uppgifterna hos den mottagande svenska myndigheten. Det kan antas att Sveriges möjlighet att delta i försvarssamarbetet med USA enligt avtalet försämrats om uppgiften röjs. Sekretess kommer därför att gälla för ägaruppgifterna, om USA motsätter sig ett utlämnande vid det samråd som ska göras enligt avtalet. Härigenom uppfylls avtalsåtagandet i artikel 9 punkten 3 andra meningen.

7.2.19 Viss amerikansk militärledd verksamhet i Sverige ska undantas från svenska regler om tillstånd och tillsyn

Förslag: Utländska företag som levererar varor och tjänster till de amerikanska styrkorna på svenskt territorium inom ramen för DCA-avtalet ska undantas från bestämmelserna i lagen om utländska filialer. I lagen om operativt militärt stöd införs en bestämmelse som anger att sådana serviceverksamheter som inrättats av amerikanska militära styrkor för att i Sverige tillhandahålla service till styrkornas personal och deras anhöriga inte ska omfattas av svenska regler om tillstånd och tillsyn.

Bedömning: Bestämmelserna i DCA-avtalet om finansiell verksamhet, valuta och växling samt militära postkontor medför inte att det finns behov av författningsändringar.

Skälen för förslaget och bedömningen

Amerikanska leverantörer som bedriver näringsverksamhet i Sverige

Enligt artikel 26 punkten 1 i DCA-avtalet ska amerikanska leverantörer vara undantagna från svenska lagar och andra författningar bl.a. när det gäller tillstånd för och registrering av företag och bolag endast vad avser tillhandahållande av varor och tjänster till amerikanska styrkor på svenskt territorium. Med

amerikanska leverantörer avses här sådana juridiska och fysiska personer som varken är registrerade eller har hemvist i Sverige enligt svensk lag och som befinner sig på svenskt territorium inom ramen för ett avtal eller ett underleverantörsavtal med USA:s försvarsdepartement om att tillhandahålla varor och tjänster i samband med verksamhet som omfattas av DCA-avtalet.

Formerna för näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av utländska företag regleras i lagen (1992:160) om utländska filialer (filiallagen). För verksamheter som omfattas av lagen gäller även andra föreskrifter om näringsverksamhet i Sverige. Det kan bl.a. handla om tillstånd för olika typer av verksamhet. Enligt 2 § filiallagen ska utländska företag som bedriver näringsverksamhet i Sverige som huvudregel bedriva sin verksamhet genom filial, svenskt dotterföretag eller agentur med verksamhet i Sverige. För utländska företag som bedriver sin verksamhet genom en filial finns även bestämmelser om bokföringsskyldighet och om att filialen ska anmälas för registrering i filialregistret (11 och 15 §§).

För att säkerställa att kraven i DCA-avtalet uppfylls bör utländska företag som levererar varor och tjänster till de amerikanska styrkorna på svenskt territorium inom ramen för DCA-avtalet undantas från bestämmelserna i filiallagen.

De amerikanska styrkornas militära serviceverksamheter

I artiklarna 21–23 i DCA-avtalet regleras frågor om militära serviceverksamheter, militära postkontor samt valuta och växling. I artikel 21 punkten 1 regleras sådan verksamhet som bedrivs som stöd och service till medlemmarna av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga. Det kan till exempel röra sig om att inrätta marketenterier, intendenturer, mässar och andra försäljningsställen, utbildningscenter och växlingskontor. Verksamheterna är som utgångspunkt endast avsedda för medlemmarna av de amerikanska styrkorna och deras anhöriga. Ytterligare personkategorier kan komma att omfattas, under förutsättning att Sverige och USA kommer överens om detta. De militära serviceverksamheterna upprättas av de amerikanska styrkorna och drivs av styrkorna eller av en underleverantör. Enligt DCA-avtalet ska de nämnda verksamheterna vara undantagna svenska krav på licens, tillstånd, kontroll och annan tillsyn. Frågor om tillstånd, kontroll och annan tillsyn för dessa verksamheter ska USA ansvara för. Undantagen träffar

verksamheten som bedrivs, och omfattar inte krav på tillstånd i form av bygglov och kontroller i samband med bygg- och anläggningsarbeten. Till verksamheten hör även förvaltning av de byggnader och anläggningar som verksamheten bedrivs i. Krav på tillsyn av sådan förvaltning omfattas därmed av undantaget.

Serviceverksamheterna utgör nödvändiga stödfunktioner för de militära styrkorna och möjliggör att de kan fullgöra sitt uppdrag i Sverige. Serviceverksamheterna är att se som en integrerad del av de amerikanska styrkorna, vilket också konstateras i artikel 21 punkten 3. Slutligen ska verksamheterna förvaltas och drivas i enlighet med tillämpliga amerikanska regler.

Enligt artikel 21 punkten 2 kan de amerikanska styrkorna ingå avtal med finansiella institutioner för finansiella tjänster i Sverige.

Av artikel 21 punkten 4 följer att USA ska motarbeta att varor och tjänster sprids till obehöriga samt att Sverige och USA kan begränsa inköpet av skattebefriade varor för enskilda.

De verksamheter som räknas upp i artikel 21 skulle i vissa fall kunna betraktas som sådana sammankomster och tillställningar för vilka reglerna i ordningslagen (1993:1617) gäller och som under vissa förutsättningar är tillstånds- eller anmälningspliktiga. Verksamheterna kommer dock varken att vara anordnade för allmänheten eller möjliga att tillträda för allmänheten. Vidare kommer de inte att anordnas på sådana platser som kan betraktas som offentliga. Bedömningen är därför att de verksamheter det är fråga om faller utanför ordningslagens tillämpningsområde när det gäller bestämmelser om allmänna sammankomster och offentliga tillställningar.

I avsnitt 7.2.1 om artikel 11 finns ytterligare resonemang om vissa undantag från kontroller av luftfartyg, fartyg och fordon.

Frågor om skatt och tull behandlas i avsnitten 7.2.7–8 och 7.2.10–12 och tas inte upp särskilt här.

Livsmedelssäkerhet

Serviceverksamheten kan inbegripa införsel och hantering av livsmedel. Livsmedelsområdet är harmoniserat inom EU och regleras bland annat genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna

principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet (livsmedelsförordningen) och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll), här benämnd kontrollförordningen. Vidare finns reglering i de s.k. hygienförordningarna: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 853/2004 av den 29 april 2004 om fastställande av särskilda hygienregler för livsmedel av animaliskt ursprung. Bland annat livsmedelslagen (2006:804) och växtskyddslagen (2022:725) kompletterar de EU-bestämmelser inom respektive lags tillämpningsområde som regeringen har gett till känna i Svensk författningssamling. Lagarna innehåller närmare bestämmelser bland annat om kontrollmyndigheter, kontrollmyndigheternas befogenheter för att kunna utöva kontroll, skyldighet för kontrollobjektet att tillhandahålla hjälp vid kontroll, bemyndigande avseende avgifter, straff och överklagande.

Målet med livsmedelslagstiftningen är att säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa samt värna om konsumenternas intressen när det gäller livsmedel. Enligt kontrollförordningen ska den offentliga kontrollen utföras regelbundet och vara riskbaserad, effektiv och ändamålsenlig. Vidare ska de behöriga myndigheterna säkerställa kontrollens opartiskhet, kvalitet och enhetlighet på alla nivåer.

Som tidigare nämnts ska alla aktiviteter som vidtas inom ramen för DCA-avtalet ske med full respekt för svenska lagar och internationella förpliktelser. Det innebär att avtalets utgångspunkt är att bestämmelser i EU-rättsakter på olika områden ska respekteras. I enlighet med artikel 27 i DCA-avtalet kommer USA i sin verksamhet att respektera relevant svensk lagstiftning gällande miljö, säkerhet och folkhälsa, inklusive sanitära och fytosanitära aspekter. Fytosanitära aspekter omfattar sådana åtgärder som är avsedda att skydda människors, djurs och växters liv och hälsa från kemiska eller mikrobiologiska faror och smittor.

När det gäller växtskyddsområdet är vidare bestämmelserna i EU:s förordning av skyddsåtgärder mot växtskadegörare tillämpliga (förordning (EU) 2016/2031). Avsikten är att inte växtskadegörare ska föras in till EU med växter och växtdelar (inklusive bl.a. ammunitionslådor av trä).

På så vis säkerställs att livsmedel är säkra för konsumtion (se även avsnitt 7.2.22) och att växter och växtdelar inte sprider växtskadegörare (insekter, nematoder, virus, bakterier etc.). När det gäller frågor om tillstånd och tillsyn av amerikanska militära serviceverksamheter ska dessa dock undantas svenska regler enligt vad som behandlas närmare nedan.

Verksamhetstillstånd för marketentrier, intendenturer, mässar och andra försäljningsställen

Enligt 5 kap. 1 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter krävs tillstånd för att bedriva detaljhandel med tobaksvaror. Sådant tillstånd meddelas av den kommun där försäljningsstället är beläget. Detaljhandel med elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare samt med tobaksfria nikotinprodukter är anmälningspliktig, se 5 kap. 14 § lagen om tobak och liknande produkter och 17 § lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter. Anmälan ska göras till den kommun där försäljningsstället är beläget. Av 5 kap. 2 § alkohollagen (2010:1622) följer att enbart Systembolaget får bedriva detaljhandel med spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker och med alkoholdrycksliknande preparat. Exempelvis matbutiker får dock sälja folköl, sådan detaljhandel ska anmälas till den kommun där försäljningen sker.

För att undanta krav på tillstånd för serviceverksamhet som marketenterier, intendenturer, mässar och andra försäljningsställen bör det införas en bestämmelse i lagen om operativt militärt stöd som anger att en militär serviceverksamhet som inrättats av amerikanska militära styrkor för att i Sverige tillhandahålla service till styrkornas personal och dess anhöriga inte omfattas av svenska regler om tillstånd. Med tillstånd förstås även bestämmelser om registrering och licenser.

Särskilt om apotek och annan detaljhandel med läkemedel

Av 2 kap. 1 § lagen (2009:366) om handel med läkemedel framgår att endast den som har fått Läkemedelsverkets tillstånd får bedriva detaljhandel med läkemedel till konsument. Den som driver ett öppenvårdsapotek måste se till att verksamheten uppfyller kraven i flera lagar, förordningar och föreskrifter, bl.a. lagen om handel med läkemedel och läkemedelslagen (2015:315). Vissa receptfria läkemedel såsom nikotinläkemedel och andra läkemedel som är lämpliga för egenvård, får säljas på andra ställen än på öppenvårdsapotek, t.ex. i dagligvaruhandeln enligt lagen (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel. Den som ska bedriva detaljhandel enligt lagen behöver göra en anmälan till Läkemedelsverket enligt 9 § den lagen.

Undantag från kravet på tillstånd för serviceverksamhet som apotek och detaljhandeln med vissa receptfria läkemedel bör införas genom den ovan föreslagna bestämmelsen i lagen om operativt militärt stöd om att en militär serviceverksamhet som inrättats av amerikanska militära styrkor för att i Sverige tillhandahålla service till styrkornas personal och dess anhöriga inte omfattas av svenska regler om tillstånd. Med tillstånd förstås även bestämmelser om registrering och licenser.

Verksamhetstillstånd för utbildningscenter

När det gäller bestämmelserna avseende utbildningscenter i artikel 21 punkten 1 i DCA-avtalet kan det konstateras att utbildning generellt inte är tillståndspliktig verksamhet. Skolplikten får dock endast fullgöras i verksamhet som regleras i skollagen (2010:800)

och står under tillsyn av myndighet. Vid en långvarig närvaro av amerikanska styrkor i Sverige med stöd av avtalet skulle det kunna bli aktuellt att ge utbildning vid sådana utbildningscenter åt medföljande underåriga barn. Det är dock endast barn som ska vara folkbokförda enligt folkbokföringslagen som har skolplikt (7 kap. 2 § första stycket skollagen). Genom den bestämmelse som föreslås införs i folkbokföringslagen undantas personer som omfattas av avtalet från folkbokföring (se avsnitt 7.2.4). Därigenom undantas medföljande barn även från skolplikt, utan att skollagen behöver ändras. Avtalet innebär inte heller i övrigt något åtagande som medför ett behov av författningsändringar på skollagens område.

Tillsyn och kontroll

Den verksamhet som amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer och vissa organisationer har rätt att utföra i Sverige enligt vad som har beskrivits ovan ska enligt DCA-avtalet inte heller vara föremål för svenska myndigheters tillsyn eller kontroll. Regler om tillsyn och kontroll finns för flera av de verksamheter som anges i artikel 21 och kan utföras av såväl en statlig myndighet som en kommun. Här nämns endast några exempel på för DCA-avtalet relevanta tillsyns- och kontrollansvariga organ i Sverige. Det är t.ex. Polismyndigheten och kommunen som utövar tillsyn över försäljning av tobaksvaror, elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare och tobaksfria nikotinprodukter. Vidare är det Läkemedelsverket som har tillsynsansvar över att lagen om handel med läkemedel följs samtidigt som den kommun där detaljhandeln bedrivs ska kontrollera efterlevnaden av lagen. Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) kontrollerar att Försvarsmakten följer lagar och andra föreskrifter som gäller miljö- och hälsoskydd, livsmedelssäkerhet, djurskydd, djurhälsovård, djursjukvård, hälso- och sjukvård samt smittskydd. Inom området för miljö- och hälsoskydd har FIHM även ansvar för tillsyn över den verksamhet som bedrivs av Försvarets materielverk, Fortifikationsverket och Försvarets radioanstalt. Arbetsmiljöverket utövar tillsyn över att arbetsmiljölagen (1977:1160) och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen följs (7 kap. 1 §). Arbetsmiljöverket utövar även tillsyn över arbetstidslagen (1982:673) och föreskrifter som meddelats med

stöd av den lagen (20 §). Diskrimineringsombudsmannen utövar tillsyn över att diskrimineringslagen (2008:567) följs.

De militära serviceverksamheterna som nämns i artikel 21 utgör verksamheter som omfattas av flera olika regelverk om tillsyn och annan kontroll. För att uppfylla DCA-avtalet bör det i lagen om operativt militärt stöd införas ett generellt undantag från svenska regler om tillsyn för dessa verksamheter. Med tillsyn omfattas i detta sammanhang även annan typ av kontroll. Som nämnts ovan kommer USA att ansvara för tillsynen av den militära serviceverksamheten.

Vissa svenska bestämmelser om tillsyn bygger på EU-rätt. EU:s rättsakter ska tolkas i ljuset av artikel 4.2 FEU och EU:s begränsade kompetens på försvarsområdet (se avsnitt 7.1.2). De militära serviceverksamheterna utgör en nödvändig förutsättning för att de amerikanska styrkorna ska kunna fullgöra sina militära uppgifter och för att försvarssamarbetet med Sverige ska fungera. Det handlar således om frågor som hör till Sveriges nationella säkerhet vilket är Sveriges eget ansvar i enlighet med artikel 4.2 FEU. Det föreslagna undantaget från svenska regler om tillsyn för nämnda serviceverksamheter får därmed anses vara förenligt med EU-rätten.

Finansiell verksamhet

Enligt artikel 21 punkten 2 i DCA-avtalet får de amerikanska styrkorna ingå avtal med finansiella institutioner i syfte att bedriva bank- och annan finansiell verksamhet i Sverige för exklusiv användning av amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer och anhängare. Det kan vara både svenska och utländska finansiella institutioner.

Punkten innebär inga åtaganden för Sverige och kräver inga författningsändringar. Det som i artikel 21 punkten 3 anges om att aktiviteter och organisationer ska skötas i enlighet med amerikanska regler kommer inte innebära att finansiella institut med säte i Sverige eller andra länder ska lyda under amerikansk rätt eller tillsyn. För det fall styrkorna använder sig av svenska institut kommer dessa att agera som underleverantörer och lyda under svensk rätt.

Militära postkontor

För att förenkla förmedlingen av post till och från de amerikanska styrkorna, anhöriga och amerikanska leverantörer ges USA möjligheten att bedriva egna postkontor i Sverige. Hanteringen av sådana regleras i artikel 22. I praktiken innebär det att post till personal placerad i Sverige skickas till ett kontor med egen adress och postnummer i stället för att skickas hem till respektive individ. Utgående post ska kunna märkas med amerikanska frimärken. Posthanteringen kommer dock inte att sammanblandas med den svenska posten, utan vara ett slutet system som drivs av och för USA.

Postverksamhet regleras i postlagen (2010:1045) och postförordningen (2010:1049). Enligt 2 kap. 1 § postlagen krävs tillstånd för att bedriva postverksamhet. Lagen innehåller även bestämmelser om tillsyn och avgifter. Post- och telestyrelsen är tillståndsmyndighet enligt postlagen och ansvarar även för tillsynen av postverksamhet.

I postlagen beskrivs postverksamhet som regelbunden insamling, sortering, transport och utdelning av brev mot betalning (jfr. 1 kap. 2 § postlagen). Detta innebär att postverksamhet endast är sådan verksamhet där befordringen sker med viss regelbundenhet, exempelvis att den i något avseende följer ett fastlagt utdelningsschema. Även om amerikanska frimärken används, kommer postförsändelser frankerade med dessa hanteras i ett isolerat system och inte sammanblandas med posttjänsterna utförda av postoperatörer på den svenska postmarknaden. Amerikanska frimärken kommer inte att säljas för allmänheten i Sverige utan är endast avsedda för den amerikanska militära posten.

Mot bakgrund av att hanteringen av de amerikanska försändelserna kommer att ske i ett slutet system mellan baserna och USA inom ramen för deras särskilda verksamhet i Sverige är denna verksamhet inte att anse som sådan postverksamhet vilket kräver särskilt tillstånd enligt postlagen. Av detta skäl utgör inte heller den omständigheten att försändelser som hanteras inom detta system frankeras med amerikanska frimärken ett hinder.

Följaktligen krävs det ingen författningsändring avseende postlagen eller postförordningen för att uppfylla artikel 22 punkten 1 i DCA-avtalet om att möjliggöra för de amerikanska

styrkorna att upprätta postkontor. USA ska kunna upprätta postkontor i Sverige utan ett krav på tillstånd, tillsyn och avgifter samt ha rätten att använda amerikanska frimärken eftersom verksamheten inte bedöms utgöra tillståndspliktig postverksamhet.

Artikel 22 punkterna 3 och 4 behandlas i avsnitt 7.2.9.

Valuta och växling

I artikel 23 finns regler om valutahantering. De amerikanska styrkorna tillåts föra in och föra ut amerikansk valuta och amerikanska finansiella instrument i obegränsad mängd (punkten 1). Med finansiella instrument avses här checkar. Aktier, konvertibler och obligationer omfattas inte av artikeln. Styrkorna tillåts även distribuera svensk och viss utländsk valuta och andra finansiella instrument till medlemmar i styrkorna och till anhöriga (punkten 2). Slutligen får styrkornas medlemmar och anhöriga föra in och ut valuta och andra finansiella instrument i amerikanska dollar och föra ut all valuta och alla finansiella instrument i den valutan, under förutsättning att de fört in eller mottagit denna från de amerikanska styrkorna (punkten 3).

Bestämmelser om valutahantering finns i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1672 av den 23 oktober 2018 om kontroller av kontanta medel som förs in i eller ut ur unionen och om upphävande av förordning (EG) nr 1889/2005 och tullagen (2016:253). De rättigheter som behandlas i artikel 23 följer redan av gällande svensk rätt och kräver därför inga författningsåtgärder.

7.2.20 Frågor om villkor för anställning

Förslag: Arbete som utförs av arbetstagare som är anställda hos amerikanska leverantörer till amerikanska styrkor inom ramen för DCA-avtalet ska undantas från arbetstidslagen. Detta ska endast gälla arbete som utförs av sådana arbetstagare som inte är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige.

Bedömning: Övriga bestämmelser om villkor för anställning i artiklarna 24 och 26 medför inga författningsändringar.

Skälen för förslaget och bedömningen

Det behövs inga lagändringar med anledning av artikel 24 om arbetskraft

I artikel 24 i DCA-avtalet anges bl.a. vissa regler om villkor för anställning för anhöriga och personer som får arbeta i Sverige när de anställs av amerikanska styrkor och icke-svenska organisationer som driver sådana militära serviceverksamheter som avses i artiklarna 21 och 22.

Av artikel 24 punkten 1 följer att amerikanska styrkor och icke-svenska organisationer som driver sådana militärledda serviceverksamheter får anställa anhöriga och att det inte ska krävas något arbetstillstånd för anhöriga som anställs. Se närmare om detta under avsnitt 7.2.3 som behandlar regler om uppehållstillstånd och arbetstillstånd. Serviceverksamheterna är att se som en integrerad del av de amerikanska styrkorna, se avsnitt 7.2.19.

Av artikel 24 punkten 1 framgår vidare att de amerikanska styrkorna och sådana organisationer som avses i artikeln får anställa personer som får arbeta i Sverige, dvs. exempelvis svenska medborgare, EU-medborgare och tredjelandsmedborgare med arbetstillstånd. Sådana s.k. lokala civilanställdas anställning ska enligt punkten 1 grundas på ett skriftligt anställningsavtal. Enligt artikel 24 punkten 2 anges vidare att villkoren för anställningen ska finnas tillgängliga för tilltänkta anställda under anställningsprocessen. Syftet med detta är att anställda och tilltänkta anställda ska få nödvändig information om anställningen.

Att anställningsavtal ska ingås skriftligen samt att villkor för anställningen ska finnas tillgängliga för tilltänkta anställda bedöms vara förenligt med svensk rätt och föranleder inga författningsändringar.

I artikel 24 punkten 2 anges att de amerikanska styrkorna och de icke-svenska organisationerna som avses i artikeln ska fastställa villkoren för anställning i enlighet med amerikanska lagar och författningar. De ska dock göra detta med full respekt för rådande löner och arbetsrättsliga bestämmelser i Sverige.

Vilket lands lag som är tillämplig på ett anställningsförhållande med internationell anknytning framgår av den internationella privaträtten. Utgångspunkten är att parterna till anställningsavtalet

kan komma överens om tillämplig lag, men ett sådant lagval har vissa begränsningar.

Av artikel 24 punkten 2 framgår alltså att villkoren för anställning för de nämnda arbetstagarna ska fastställas i enlighet med amerikanska lagar och andra författningar. Det förutsätts att parterna i anställningsavtalet kommer överens om ett sådant lagval. Av artikel 24 punkten 2 framgår också att villkoren för anställning ska fastställas med full respekt för arbetsrättsliga bestämmelser i Sverige. Det får antas innebära att bestämmelser som inte kan avtalas bort enligt svensk rätt respekteras när villkoren för anställning fastställs. Utgångspunkten är att villkor för anställning som uppfyller de amerikanska styrkornas militära behov går att förena med svensk rätt. Mot denna bakgrund är utgångspunkten att det inte blir aktuellt med avvikelser från svensk rätt och några lagändringar bedöms därmed inte nödvändiga.

När det gäller regleringen i DCA-avtalet att villkoren för anställning ska fastställas med full respekt för rådande löner kan konstateras att det i Sverige inte finns någon lagstiftning om hur löner för anställda ska bestämmas. Uttrycket i avtalet om rådande löner får förstås som den kunskap som finns hos arbetsgivaren och arbetstagaren om relevanta lönenivåer på den svenska arbetsmarknaden.

I artikel 24 punkten 2 anges också att de amerikanska styrkorna och berörda utländska organisationer ska fastställa anställningsvillkor med full respekt för svenska socialavgifter. Frågan om socialavgifter behandlas i avsnitt 7.2.11.

Arbete som utförs av vissa anställda hos amerikanska leverantörer bör undantas från arbetstidslagens tillämpningsområde

I artikel 26 i DCA-avtalet regleras bl.a. vad som ska gälla i fråga om villkor för anställning för vissa anställda hos amerikanska leverantörer.

Uttrycket amerikansk leverantör används i DCA-avtalet för både den juridiska personen och för arbetstagare som är anställda hos den juridiska personen. Amerikanska leverantörer i egenskap av juridiska personer är inte registrerade och har inte hemvist i Sverige enligt svensk lag. De juridiska personerna ska befinna sig på svenskt territorium inom ramen för ett avtal eller underleverantörsavtal med

Förenta staternas försvarsdepartement om att tillhandahålla varor och tjänster i samband med verksamhet som omfattas av avtalet (jfr artikel 2 punkten 4 i DCA-avtalet).

I artikel 26 punkten 1 regleras villkor för anställning för anställda hos sådana amerikanska leverantörer. Artikelns avser endast anställda som varken är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige. I praktiken kommer det i huvudsak handla om amerikanska medborgare.

Av artikeln följer att sådana arbetstagare ska vara undantagna från svenska lagar och andra författningar när det gäller deras villkor för anställning. Artikelns avser endast arbete som sådana arbetstagare utför enligt avtal mellan deras arbetsgivare och de amerikanska styrkorna. Bakgrunden är hänsyn till behovet av att tillgodose USA:s militära krav.

Det som regleras i artikel 26 tar sikte på icke-svenska rättssubjekt som inte har sin hemvist eller stadigvarande bosättning i Sverige, och artikeln gäller för arbete som utförs under tillfällig närvaro i Sverige. I de allra flesta fallen handlar det om amerikanska arbetsgivare och amerikanska arbetstagare. I förhållandet mellan dessa arbetstagare och arbetsgivare kommer som utgångspunkt inte svenska, utan amerikanska arbetsrättsliga bestämmelser att gälla på det civilrättsliga området enligt den internationella privaträtten. Mot den bakgrunden bedöms det inte finnas behov av några lagändringar i denna del.

På det offentlighetsrättsliga området gäller andra principer för lagarnas tillämpningsområden. När det gäller villkor för anställning som regleras i artikel 26 punkten 1 är det främst regler om arbetstid som kan bli aktuella. Arbetstid regleras i arbetstidslagen (1982:673). Utgångspunkten för lagen, som i huvudsak anses höra till det offentlighetsrättsliga området, är att den gäller för arbete som utförs i Sverige, dvs. den har territoriell giltighet.

Arbetstidslagen gäller enligt 1 § i princip alla arbetstagare som utför arbete för en arbetsgivares räkning. De undantag som finns från lagens tillämpningsområde avser i huvudsak arbete som utförs utanför arbetsgivarens kontroll, arbete som utförs av arbetstagare i företagsledande ställning eller annars i särskild förtroendeställning.

Eftersom arbetstidslagen har territoriell giltighet kommer den som utgångspunkt gälla för arbete som utförs av de arbetstagare vars villkor för anställning regleras i artikel 26 punkten 1. För att uppfylla

kravet i artikeln på att denna grupp ska undantas från svenska lagar och andra författningar när det gäller deras villkor för anställning bör arbete som utförs av sådana arbetstagare undantas från arbetstidslagens tillämpningsområde. Det bör därför införas en bestämmelse om att arbetstidslagen inte ska gälla för arbete som utförs av arbetstagare som inte är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige, och som är anställda hos amerikanska leverantörer till styrkorna inom ramen för DCA-avtalet. Det föreslås föras in flera bestämmelser i lagen om operativt militärt stöd som rör amerikanska leverantörer inom ramen för DCA-avtalet. Det bedöms därför finnas skäl att hålla samman den regleringen. En bestämmelse om att arbetstidslagen inte ska gälla för arbete som utförs av sådana arbetstagare föreslås därför föras in i den lagen.

Arbetstidslagen grundar sig delvis på EU-rättslig reglering, nämligen Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/88/EG av den 4 november 2003 om arbetstidens förläggning i vissa hänseenden (arbetstidsdirektivet). Arbetstidsdirektivets tillämpningsområde anges i artikel 1. Där hänvisas till tillämpningsområdet för rådets direktiv 89/391/EEG av den 12 juni 1989 om åtgärder för att främja förbättringar av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet (det s.k. ramdirektivet). Av artikel 2 i ramdirektivet framgår att direktivet ska tillämpas på all verksamhet, såväl privat som offentlig. Det ska dock inte tillämpas på sådana offentliga verksamheter, där det inte kan undvikas att förhållanden som är speciella för dessa verksamheter kommer i konflikt med direktivet, exempelvis försvaret. Arbetstagarnas säkerhet och hälsa ska då i stället tryggas så långt möjligt mot bakgrund av direktivets syften.

Enligt arbetstidslagen gäller inte vissa bestämmelser i lagen inom offentlig verksamhet för arbete som är speciellt för verksamheten och som är av sådant slag att konflikt inte kan undvikas med arbetstidsdirektivet (2 §). Sådant arbete kan enligt bestämmelsen förekomma hos bl.a. Försvarmakten, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen eller vid skydds- och beredskapsarbeten.

EU:s rättsakter ska tolkas i ljuset av artikel 4.2 FEU och EU:s begränsade kompetens på försvarsområdet, se avsnitt 7.1.2. Vidare framgår av samma avsnitt att ”medlemmar av väpnade styrkor” eller ”militär personal” får vid en ändamålsenlig tolkning anses innebära att samtliga personkategorier som kan komma till Sverige med stöd

av DCA-avtalet omfattas. De amerikanska leverantörerna ska således ses som en del av de amerikanska militära styrkorna och utför därmed sådant arbete som kan förekomma inom försvaret. Försvarets huvudsakliga uppgifter i medlemsstaterna är att skydda den territoriella integriteten och den nationella säkerheten. Det arbete som utförs av dessa arbetstagare anställda hos amerikanska leverantörer skulle därför kunna falla utanför arbetstidsdirektivets tillämpningsområde. Under alla förhållanden är arbetet som utförs av dessa arbetstagare en nödvändig förutsättning för att de amerikanska styrkorna ska kunna fullgöra sina militära uppgifter och för att försvarssamarbetet med Sverige ska fungera. Det handlar således om frågor som hör till Sveriges nationella säkerhet vilket är Sveriges eget ansvar i enlighet med artikel 4.2 FEU. Det föreslagna undantaget för sådant arbete som dessa anställda utför från arbetstidslagens tillämpningsområde får därmed anses vara förenligt med EU-rätten.

Artikel 26 innehåller även bestämmelser om licensiering och registrering av bolag samt skattelättnader för leverantörer, se närmare om dessa delar av artikeln i avsnitt 7.2.19 och 7.2.10.

7.2.21 Upphandling

Bedömning: Bestämmelserna i DCA-avtalet om de amerikanska styrkornas rätt att genomföra upphandlingar medför inte att det finns behov av författningsändringar.

Skälen för bedömningen: Enligt artikel 25 punkten 1 i DCA-avtalet ska de amerikanska styrkorna få upphandla alla varor och tjänster utan begränsningar när det gäller val av leverantör eller underleverantör. Avtalen ska bjudas ut, tilldelas och förvaltas i enlighet med amerikanska regler. Anbudsgivare och leverantörer ska få information om gällande amerikanska lagar och föreskrifter, i syfte att möjliggöra för svenska företagare att träffa avtal med de amerikanska styrkorna.

I artikel 25 punkten 2 åtar sig Sverige att inte behandla de amerikanska styrkorna mindre gynnsamt än Försvarsmakten när det gäller styrkornas upphandling av varor och tjänster.

Bestämmelser om upphandling finns i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU). Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG (LOU-direktivet). Därutöver finns ytterligare tre centrala lagar på upphandlingsrättens område. I lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna (LUF) regleras upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/25/EU av den 26 februari 2014 om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och om upphävande av direktiv 2004/17/EG (LUF-direktivet). Förfarandet för upphandling av koncessioner regleras i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner (LUK). Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/23/EU av den 26 februari 2014 om tilldelning av koncessioner (LUK-direktivet). För upphandling på försvars- och säkerhetsområdet finns en särskild reglering genom lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet (LUFSS). Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG av den 13 juli 2009 om samordning av förfarandena vid tilldelning av vissa kontrakt för byggentreprenader, varor och tjänster av upphandlande myndigheter och enheter på försvars- och säkerhetsområdet och om ändring av direktiven 2004/17/EG och 2004/18/EG (LUFSS-direktivet). Vid en upphandling som omfattas av LUFSS blir de tre förstnämnda lagarna inte tillämpliga.

Nämnda lagar och direktiv gäller upphandlingar som görs av upphandlande myndigheter eller enheter. De amerikanska styrkorna är varken en upphandlande myndighet eller enhet enligt lagarnas definitioner (se t.ex. 2 kap. 25 och 26 §§ LUFSS). LUFSS blir därför inte tillämplig på den upphandling som de amerikanska styrkorna genomför inom ramen för avtalet. Motsvarande bedömning görs för övriga nämnda lagar om upphandling.

För det fall att Försvarsmakten eller annan myndighet skulle genomföra en upphandling tillsammans med amerikanska myndigheter inom ramen för DCA-avtalet kan följande nämnas. LUFSS gäller inte upphandling som omfattas av särskilda förfaranderegler enligt internationella avtal mellan stater i vissa fall eller av särskilda förfaranderegler hos en internationell organisation.

Det kan t.ex. vara ett internationellt avtal eller en överenskommelse om stationering av militär personal och som rör en stats åtaganden (se 1 kap. 8 § 2). DCA-avtalet är ett sådant internationellt avtal som syftar till att möjliggöra en närvaro av amerikanska styrkor i Sverige.

Sammanfattningsvis medför artikel 25 inga krav på svensk reglering.

7.2.22 Miljö och hälsa

Bedömning: Bestämmelserna i DCA-avtalet om miljö, folkhälsa och säkerhet medför inte att det finns behov av författningsändringar.

Skälen för bedömningen: I artikel 27 i DCA-avtalet anges inriktningen för Sveriges och USA:s arbete i frågor som rör miljö, folkhälsa och säkerhet, inklusive sanitära och fytosanitära aspekter. USA åtar sig att respektera den svenska regleringen på området. Relevant reglering finns bl.a. i miljöbalken, hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) samt livsmedelslagen (2006:804).

I artikeln anges även att Sverige ska utse en kontaktpunkt vid ansvarig myndighet för mottagande av underrättelser enligt Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och slutligt omhändertagande av farligt avfall av den 22 mars 1989. Samtidigt ska de amerikanska styrkorna lämna den information som krävs för att Sverige ska kunna uppfylla sina förpliktelser enligt konventionen.

De grundläggande principerna i Baselkonventionen är att gränsöverskridande transporter av farligt avfall ska minskas till ett minimum, att avfallet ska tas om hand på rätt sätt, att det ska hanteras så nära källan (där det producerades) som möjligt och att man redan från början ska sträva efter att det uppstår så lite farligt avfall som möjligt.

Sverige undertecknade Baselkonventionen den 22 mars 1989 och ratificerade konventionen den 2 augusti 1991 (prop. 1990/91:90, bet. 1990/91:JoU30, rskr. 1990/91:338). Konventionen trädde i kraft den 5 maj 1992. USA undertecknade Baselkonventionen den 22 mars 1990, men har ännu inte ratificerat den. Av detta skäl anges Baselkonventionen särskilt i DCA-avtalet. EU har ratificerat

konventionen och har genomfört konventionen genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall, som är direkt tillämplig i medlemsstaterna när det gäller gränsöverskridande transporter av avfall.

I Sverige är Naturvårdsverket behörig myndighet för ärenden enligt Baselkonventionen (8 kap. 2 § 1 avfallsförordningen [2020:614]). Naturvårdsverket är följaktligen redan utpekad som sådan kontaktpunkt som avses i DCA-avtalet.

Sammanfattningsvis medför artikel 27 inga krav på svensk reglering.

7.2.23 Radiosändningar och tillgång till radiofrekvenser

Förslag: Utländska militära styrkor som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering ska vara undantagna från tillståndsplikt för användning av radiosändare enligt 3 kap. 1 § lagen om elektronisk kommunikation och övriga villkor för användning av radiosändare. De utländska styrkorna ska bara få använda radiosändare inom radiofrekvenser som tilldelats Försvarsmakten. Försvarsmakten ska bemyndigas att bestämma närmare över användningen.

Skälen för förslaget: Enligt artikel 28 punkten 2 i DCA-avtalet ska de amerikanska styrkorna få använda sina egna telekommunikationssystem och få nyttja nödvändigt radiospektrum utan kostnad för detta syfte. De amerikanska styrkorna ska samordna sin radiospektrumanvändning med det svenska verkställande organet under förutsättning att brådskande operativa behov inte omöjliggör en sådan samordning. Det svenska verkställande organet avser här Försvarsmakten.

I lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation (LEK) finns bestämmelser om tillstånd att använda radiosändare och undantag från tillståndsplikt. Bestämmelserna i lagen syftar dels till att enskilda och myndigheter ska få tillgång till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer, dels till största möjliga utbyte för

alla av elektroniska kommunikationstjänster sett till urvalet samt till deras pris, kvalitet och kapacitet (1 kap. 1 § första stycket).

Av 1 kap. 6 § LEK framgår att regeringen bestämmer vilken myndighet som ska vara regleringsmyndighet respektive tillsynsmyndighet enligt lagen. I 1 kap. 5 § förordningen (2022:511) om elektronisk kommunikation (FEK) anges att Post- och telestyrelsen (PTS) är regleringsmyndighet och tillsynsmyndighet enligt LEK.

Enligt 3 kap. 1 § LEK krävs tillstånd från regleringsmyndigheten för att här i landet eller på ett svenskt fartyg eller luftfartyg utomlands använda en radiosändare. Av bestämmelsen framgår även att ett tillstånd ska avse rätten att använda en viss radiosändare eller att använda radiosändare inom ett visst frekvensutrymme. I 3 kap. 6 § LEK anges under vilka förutsättningar tillstånd att använda radiosändare, inklusive beslut om inom vilket frekvensutrymme radiosändaren får användas, ska beviljas. Såväl tillstånd att använda radiosändare som tillstånd att använda ett visst frekvensutrymme sker således efter ansökan till regleringsmyndigheten, varefter den myndigheten prövar om förutsättningar att bevilja tillstånd föreligger.

I LEK uppställs två typer av undantag från huvudregeln att radioanvändning är tillståndspliktig. Av 3 kap. 3 § första stycket framgår att krav på tillstånd inte gäller för Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Försvarmakten, Försvarets radioanstalt och Försvarets materielverk, vid verksamhet som verket bedriver på uppdrag av Försvarmakten eller Försvarets radioanstalt. Av bestämmelsens andra stycke framgår att de aktuella myndigheterna tilldelas frekvensutrymme enligt beslut av regleringsmyndigheten. Beslut om sådan tilldelning ska såvitt avser tilldelning av radiofrekvenser för Försvarmakten, Försvarets radioanstalt och Försvarets materielverk ske efter hörande av Försvarmakten. När det gäller Polismyndigheten och Säkerhetspolisen, beslutar regleringsmyndigheten efter hörande av dessa myndigheter. Av 3 kap. 4 § första stycket följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från tillståndsplikt och uppställa vissa villkor i samband härmed.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får vidare meddela föreskrifter om den framtida planeringen för totalförsvarets behov av elektroniska kommunikationer under

nämnda förhållanden. Några föreskrifter i detta avseende finns inte för närvarande.

PTS får enligt 3 kap. 26 § FEK meddela föreskrifter om undantag från tillståndsplikten enligt 3 kap. 1 § LEK. Sådana föreskrifter får innehålla sådana villkor som anges i 3 kap. 4 § LEK.

När PTS meddelar föreskrifter om undantag från tillståndsplikten ska myndigheten, enligt 3 kap. 26 § FEK, särskilt beakta frekvensbandets särskilda egenskaper, behovet av att hindra skadlig störning, förutsättningarna för delad användning, säkerställandet av kommunikationens eller tjänsternas tekniska kvalitet, nationellt fastställda mål av allmänt intresse, och behovet av att säkerställa en effektiv användning av radiofrekvenser. För närvarande gäller PTS föreskrifter PTSFS 2022:19 i detta avseende.

När det gäller internationellt militärt samarbete innehåller 3 kap. 21 § FEK en bestämmelse som särskilt behandlar denna fråga. Utländska militära styrkor som lämnar stöd enligt 2 eller 3 § lagen (2020:782) om operativt militärt stöd är undantagna från tillståndsplikten enligt 3 kap. 1 § LEK när de använder radiosändare på det sätt som Försvarsmakten bestämmer inom radiofrekvenser som har tilldelats Försvarsmakten. Bestämmelsen är genom hänvisningen till bestämmelser i lagen om operativt militärt stöd avgränsad till situationer när utländska militära styrkor som kommer från en stat som är medlem i EU eller Nato på begäran av regeringen lämnar operativt militärt stöd till Sverige när Sverige är i krig eller krigsfara eller för att hindra kränkningar av svenskt territorium i fred eller under krig mellan främmande stater. Bestämmelsen i FEK innebär att utländska militära styrkors användande av radiosändare, när de befinner sig i Sverige av nämnda skäl, är undantaget från tillståndsplikt. Samarbetet inom DCA-avtalet är dock inte avgränsat till nämnda situationer. För att uppfylla avtalet behöver regelverket därför anpassas. Detta kan lämpligen ske genom en ändring av 3 kap. 21 § FEK. Ändringen i bestämmelsen görs lämpligen genom att undantag från tillståndsplikten i stället bör gälla under den tid de utländska militära styrkorna befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. Ändringen omfattar därmed även andra länder än USA. Med hänsyn till Sveriges kommande medlemskap i Nato är det lämpligt att behandla förslaget i detta lagstiftningsarbete. Internationellt militärt

samarbete och internationell krishantering har den innebörd som beskrivs i avsnitt 7.1.2.

På motsvarande sätt som gäller i förhållande till utländska militära styrkor enligt 3 kap. 21 § FEK bör de amerikanska styrkorna i första hand bara få använda radiosändare inom radiofrekvenser som tilldelats Försvarsmakten i enlighet med de villkor som uppställts i Försvarsmaktens beslut om radioanvändning. Försvarsmakten bör vidare bemyndigas att bestämma närmare över användningen. Härigenom uppkommer inte heller några kostnader för de amerikanska styrkorna.

För att upprätthålla en effektiv användning av frekvensutrymmet krävs frekvensplanering. I frekvensplaneringen och när Försvarsmakten ansöker om frekvenstilldelning för försvarets behov bör den omständigheten att frekvensutrymme kan komma att behövas för amerikanska styrkor beaktas. Därmed kommer de utländska styrkornas frekvensanvändning omfattas av Försvarsmaktens behov. Om de utländska styrkorna trots det som angetts ovan ser behov av sådan användning av radiosändare som omfattas av andras befintliga tillstånd, behöver Försvarsmakten, inom ramen för frekvensplaneringen eller annars vid behov, informera PTS om detta.

7.2.24 Överenskomna anläggningar och områden

Bedömning: De i DCA-avtalet överenskomna anläggningarna och områdena medför eftersträvad geografisk spridning och flexibilitet för att stödja försvaret av Sverige och Nordeuropa. Förteckningen av överenskomna anläggningar och områden medför inte något behov av författningsändringar.

Skälen för bedömningen: I bilagan till DCA-avtalet förtecknas de platser som i avtalet refereras till som överenskomna anläggningar och områden. Det innefattar 17 anläggningar och områden som amerikanska styrkor, amerikanska och svenska leverantörer samt anhöriga till medlemmarna i styrkorna ges obehindrat tillträde till och rätt att använda för besök, träning, övningar och andra aktiviteter. Förteckningen omfattar anläggningar och områden som Försvarsmakten disponerar och som amerikanska styrkor ges rätt att

nyttja gemensamt med Försvarsmakten, förutom när det gäller särskilda delar av anläggningar eller områden som kan avgränsas till att enbart vara för amerikanskt användande.

Att en anläggning eller ett område förtecknats i bilagan innebär inte per automatik att de amerikanska styrkorna kommer att nyttja anläggningen eller området. Rätten att nyttja anläggningen eller området skapas genom avtalet, men ett faktiskt nyttjande kommer att förutsätta förberedelseåtgärder, samordning och planering med Försvarsmakten.

Avtalets militära betydelse kommer av att det underlättar amerikanskt militärt stöd till Sverige kopplat till operativa behov. Behoven finns i flera konfliktnivåer, dvs. från fred till väpnad konflikt, och har en geografisk spridning. Genom att tillgodose försvarsbehov i olika delar av riket och i olika strategiska riktningar blir DCA-avtalet en viktig grund för försvaret i norra Europa. Förteckningen över överenskomna anläggningar och områden medger flexibilitet utifrån ett föränderligt omvärldsläge med tillhörande operativa behov i ett kort till medellångt och långsiktigt perspektiv.

De anläggningar, flygfälts- och skjutfältsområden som tas upp i förteckningen är sådana anläggningar och områden där svensk militär verksamhet redan genomförs och är särskilt reglerad i miljöbalken. Genomförandet av verksamhet enligt DCA-avtalet vid dessa anläggningar och områden kan innebära utökade behov vid dessa platser. Det instabila säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa och Försvarsmaktens tillväxt medför ökad användning av Försvarsmaktens anläggningar, flygfälts- och skjutfältsområden. Härtill ökar behovet av att kunna genomföra fler samövningar eller operationer med andra länder på eller från svenskt territorium. Mot denna bakgrund pågår ett översynsarbete i Regeringskansliet i fråga om vissa bestämmelser om försvarets tillstånds- och anmälningsplikt enligt miljöbalken. I översynsarbetet beaktas såväl de behov som Försvarsmakten har för egen del som de behov som kan uppkomma med anledning av utländsk verksamhet på svenskt territorium.

Särskild reglering av aktiviteter kopplade till anläggningarna och områdena finns i artiklarna 3, 4, 5, 6 och 14 och artiklarnas genomförande i svensk rätt har behandlats i tidigare avsnitt.

Förteckningen av anläggningarna och områdena kräver i sig inga författningsåtgärder.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: De föreslagna författningsändringarna ska träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Bedömning: Det behövs inte några övergångsbestämmelser.

Skälen för förslaget och bedömningen: DCA-avtalet träder i kraft den dag som det sista meddelandet utbyts mellan Sverige och USA i vilket anges att de nationella rättsliga kraven för att avtalet ska träda i kraft är uppfyllda (artikel 30 punkten 1). Med hänsyn till rådande säkerhetsläge är det angeläget att DCA-avtalet kan träda i kraft så snart som möjligt. Det är också lämpligt att samtliga föreslagna författningsändringar träder i kraft samtidigt.

Riksdagen behöver godkänna DCA-avtalet. För att avtalet ska genomföras i svensk rätt behöver riksdagen också besluta nödvändiga lagändringar. Eftersom de föreslagna författningsändringarna bör träda i kraft i anslutning till att avtalet har trätt i kraft och det inte med säkerhet kan förutsägas när detta sker, bör det överlämnas till regeringen att besluta om författningsändringarnas ikraftträdande.

Det bedöms inte finnas något behov av särskilda övergångsbestämmelser.

9 Konsekvenser

Bedömning: Förslaget om att godkänna DCA-avtalet och förslagen om författningsändringar kommer att underlätta och öka Sveriges förmåga att ta emot amerikanska styrkor i fred, kris och krig.

De ökade kostnader som kan komma att uppstå hos enskilda myndigheter förväntas inte bli större än att det kan finansieras inom befintliga ekonomiska ramar.

Skälen för bedömningen

Konsekvenser för Sveriges säkerhet

Genom DCA-avtalet och förslagen om författningsändringar underlättas och förbättras Sveriges förutsättningar att effektivt kunna ta emot amerikanska styrkor under kris eller väpnad konflikt i Sverige eller i närområdet. Avtalet underlättar också för Sverige att i fredstid utgöra värdland för andra ömsesidigt överenskomna militära aktiviteter, t.ex. internationella övningar eller förhandslagring av materiel. Förslagen skapar förutsättningar för mer kontinuerligt samarbete mellan Sverige och USA genom att underlätta amerikansk närvaro mer än för tillfälliga och kortare övningar.

Förutom att möjliggöra amerikanskt stöd till Sverige, så bidrar DCA-avtalet till att skapa än bättre förutsättningar för ett gemensamt försvar av våra nordiska och baltiska grannländer och Natos försvarsplaner. Avtalet höjer tröskeln för militära konflikter och ger därmed en konfliktavhållande effekt i norra Europa. Avtalet blir ett av Sveriges bidrag till euroatlantisk säkerhet.

Genom att DCA-avtalet ger USA tillträde till ett antal överenskomna svenska militära anläggningar och områden kan flera svenska

militära behov tillgodoses. Utvalda anläggningar och områden disponeras gemensamt med svenska förband och är knutna till operativa behov. Sådana behov finns i flera konfliktnivåer, dvs. från fred till väpnad konflikt och har en geografisk spridning. Genom att tillgodose försvarsbehov i olika delar av riket och i olika strategiska riktningar blir DCA-avtalet en hörnsten för det gemensamma försvaret i norra Europa.

Ekonomiska konsekvenser

En grundläggande tanke med regleringen i DCA-avtalet är att den utländska personalens vistelse i så stor utsträckning som möjligt varken ska generera vinster eller kostnader för den mottagande staten. Motsvarande gäller för övrigt även andra statusavtal på försvarsområdet såsom PFF SOFA och Nato SOFA.

DCA-avtalet möjliggör, utifrån amerikansk rätt, för amerikanska försvarsmyndigheter att ansvara för vissa kostnader vid användningen av anläggningar och områden som de amerikanska styrkorna ges tillgång till i Sverige. Det kan t.ex. vara kostnader för byggnation, utveckling, drift och underhåll. I enlighet med DCA-avtalet ska sådana kostnader som utgångspunkt fördelas mellan Sverige och USA i proportion till parternas användning av anläggningen eller området i fråga. Parterna kan ingå överenskommelser om annan ansvarsfördelning för nämnda kostnader. DCA-avtalet kan således medföra vissa mindre investeringskostnader för Sverige i nu nämnda situationer.

I jämförelse med andra statusavtal på försvarsområdet innebär DCA-avtalet att en något vidare krets än tidigare kommer att omfattas av viss immunitet och vissa privilegier. Förutom medlemmar av amerikanska styrkor och deras civila komponent och anhöriga till sådana medlemmar ger DCA-avtalet i viss utsträckning även immunitet och privilegier för leverantörer till styrkorna och leverantörernas anställda. Denna tillkommande personkategori omfattas dock av immunitet och privilegier i mindre utsträckning jämfört med medlemmar av en amerikansk styrka eller dess civila komponent.

Kostnader kan uppkomma med anledning av aktiviteter som genomförs inom försvarssamarbetet med USA och för vilka DCA-

avtalet blir tillämpligt, t.ex. Försvarsmaktens övningskostnader och svenska statens ersättningsskyldighet för tredjemansskador vid ersättning av trafikskador. Såväl i samband med anslutningen till PFF SOFA som vid utvidgningen av dess tillämpning 2004 gjordes bedömningen att det inte fanns skäl för regeringen att utfästa särskilda garantier för de kostnader som kan uppstå hos myndigheter med anledning av avtalets regler. Även om de nya avtalsåtagandena kan medföra en viss ökning av tillfällena då staten kan bli ersättningsskyldig, finns inte heller nu skäl till att göra någon annan bedömning. Kostnader i varje enskilt fall får vägas mot de vinster Sverige får genom att USA övar i Sverige eller bistår Sverige i fred, kris eller krig.

En skillnad i förhållande till tidigare är att det införs en möjlighet till skattefrihet direkt vid köpet vad gäller mervärdesskatt och punktskatter för vissa förvärv för officiellt bruk. Det ställs också vissa tidskrav på handläggningen av vissa skatterelaterade ärenden.

De kostnader som kan uppstå hos en myndighet till följd av DCA-avtalet förväntas inte bli större än att det kan finansieras inom befintliga ramar.

EU och internationella åtaganden

Förslagets förhållande till EU-rätten har behandlats i avsnitt 7.1.2 och i respektive förslag där det är relevant. Sammantaget bedöms förslagen vara förenliga med EU-rätten. Förslagen bedöms även vara förenliga med Sveriges internationella åtaganden i övrigt.

Övriga konsekvenser

Promemorians förslag bedöms inte få några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen, brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags, jämställdheten mellan kvinnor och män eller möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen. Förslagen bedöms inte heller i övrigt medföra några konsekvenser av betydelse.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag (2024:000) med särskilda bestämmelser för straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater

1 § Denna lag innehåller bestämmelser som genomför delar av artiklarna 12 och 13 i avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

Av paragrafen framgår att lagen genomför delar av artikel 12 och 13 i DCA-avtalet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.5.

2 § Om en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem berövas friheten efter beslut av en myndighet ska den som ansvarar för verkställigheten av beslutet utan dröjsmål underrätta de amerikanska försvarsmyndigheterna om frihetsberövandet.

Genom paragrafen införs en skyldighet för den myndighet som ansvarar för verkställigheten av ett beslut om frihetsberövande av en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem att utan dröjsmål underrätta amerikanska myndigheter om frihetsberövandet. Vad som utgör en amerikansk styrka och vilka som ingår i en sådan styrka definieras i artikel 2 i DCA-avtalet. I artikeln definieras även vem som ska betraktas som anhörig till en medlem av en amerikansk styrka. Dessa begrepp i lagen ska förstås i enlighet med definitionerna i DCA-avtalet. Med amerikansk försvarsmyndighet avses en amerikansk styrka eller en annan myndighet under USA:s försvarsdepartement.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.5.

3 § En medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som är anhållen eller häktad får placeras i en amerikansk försvarsmyndighets förvar till dess att det straffrättsliga förfarandet vid den svenska myndigheten eller domstolen har avslutats.

Genom paragrafen möjliggörs för en amerikansk myndighet att få ansvara för förvaret av en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som har frihetsberövats av svenska myndigheter genom anhållning eller häktning. Ett sådant förvar får pågå till dess att det straffrättsliga förfarandet har avslutats vid en svensk myndighet eller domstol. Med amerikansk försvarsmyndighet avses en amerikansk styrka eller en annan myndighet under USA:s försvarsdepartement. En förutsättning för att en person som är misstänkt eller åtalad ska få placeras hos en amerikansk försvarsmyndighet är att den myndigheten kan säkerställa den misstänktes närvaro till dess att målet eller ärendet har avslutats genom en lagakraftvunnen dom eller ett slutligt beslut.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.5.

4 § En medlem av en amerikansk styrka får, under de förutsättningar som anges i 46 kap. 15 a § rättegångsbalken, dömas i sin utevaro endast om han eller hon samtycker till det eller om medlemmen olovligen har avvikit från de amerikanska försvarsmyndigheterna.

Genom paragrafen införs en begränsning av möjligheten att döma en medlem av en amerikansk styrka i hans eller hennes utevaro. Under de förutsättningar som anges i 46 kap. 15 a § rättegångsbalken får en sådan person dömas i sin utevaro endast om han eller hon olovligen samtycker till det eller om han eller hon har olovligen avvikit från de amerikanska försvarsmyndigheterna. En amerikansk försvarsmyndighet är en amerikansk styrka eller en annan myndighet under USA:s försvarsdepartement.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.5.

5 § En medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som döms till fängelse får placeras endast i de kriminalvårdsanstalter som Sverige och Amerikas förenta stater har kommit överens om.

I paragrafen föreskrivs att en medlem av en amerikansk styrka och en anhörig till en sådan medlem som döms till fängelse ska placeras på de kriminalvårdsanstalter som Sverige och Amerikas förenta stater kommit överens om.

Vad som utgör och ingår i en amerikansk styrka definieras i artikel 2 i DCA-avtalet. I artikeln definieras även vem som ska betraktas som anhörig till en medlem i en amerikansk styrka. Dessa begrepp i lagen ska förstås i enlighet med definitionerna i DCA-avtalet.

Sverige och Amerikas förenta stater kommer överens om vid vilka anstalter som placering får ske. I ett enskilt fall fattar Kriminalvården på sedvanligt sätt beslut om placering i enlighet med reglerna om placering i fängelselagen, dock med begränsningen att placering endast får ske på de kriminalvårdsanstalter som staterna har kommit överens om.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.5.

6 § De amerikanska försvarsmyndigheterna har rätt att, under de förutsättningar som anges i häkteslagen (2010:611), besöka en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som är gripen, anhållen eller häktad.

De amerikanska försvarsmyndigheterna har också rätt att, under de förutsättningar som anges i fängelselagen (2010:610), besöka en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som är intagen i kriminalvårdsanstalt.

I paragrafen finns bestämmelser som ger de amerikanska försvarsmyndigheterna rätt att besöka en medlem av en amerikansk styrka eller någon som är anhörig till en sådan medlem som är gripen, anhållen, häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt.

Av *första stycket* framgår att de amerikanska försvarsmyndigheterna har en självständig rätt att besöka en medlem av en amerikansk styrka eller någon som är anhörig till en sådan medlem som är gripen, anhållen eller häktad. Detta gäller oberoende av den intagnes inställning till besöket. För bedömningen av när och under vilka omständigheter besök kan äga rum gäller de allmänna reglerna om besök i häkteslagen. Det innebär bland annat att besök ska genomföras i den utsträckning det lämpligen kan ske och att besöksrätten kan vara begränsad av att den frihetsberövade har ålagts restriktioner (3 kap. 1 § och 6 kap. 2 § häkteslagen).

Av *andra stycket* framgår att motsvarande besöksrätt även gäller när en sådan person är intagen i kriminalvårdsanstalt. Förutsättningarna för när och hur besök kan genomföras ska prövas utifrån de allmänna reglerna om besök i 7 kap. fängelselagen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.5.

10.2 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

5 kap.

5 a § Den som är medlem av en främmande stats militära styrka eller en civil komponent, som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige, ska inte anses vara bosatt här i landet.

Den som är anhörig till den som avses i första stycket, anhörig till den som avses i 7 och 8 §§ lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, är en leverantör till styrkan eller är anställd hos en civil komponent som avses i 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, ska anses vara bosatt i Sverige endast om han eller hon är svensk medborgare eller, utan att vara svensk medborgare, var bosatt här när han eller hon fick ställning som anhörig, leverantör eller anställd.

Paragrafen är ny och avser den bosättningsbaserade socialförsäkringen för personer som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. Sådana personer som omfattas av bestämmelsen ska inte anses vara socialförsäkringsrättsligt bosatta i Sverige.

Personkretsen enligt bestämmelsen överensstämmer med personkretsen enligt den nya 5 a § folkbokföringslagen (1991:481). Sådana personer som inte ska folkbokföras i Sverige enligt den paragrafen ska således inte heller anses vara bosatta i Sverige enligt socialförsäkringsbalken.

Genom 8 § utvidgas personkretsen som inte ska anses vara bosatt här i landet till att även omfatta vissa medföljande familjemedlemmar. Av bestämmelsen följer att det bl.a. gäller vissa sambos, som inte räknas som anhöriga enligt tillämpligt avtal om försvarssamarbete.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.11.

6 kap.

5 § Arbete som utförs av en person som tillhör en annan stats beskickning eller karriärkonsulat ska anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med bestämmelserna om immunitet och privilegier i de konventioner som anges i 2 och 3 §§ lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. Detta gäller även en sådan persons privatjänare.

Ett sådant arbete som medför att en person på grund av anknytning till en internationell organisation omfattas av bestämmelserna i 4 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall ska anses som arbete i Sverige endast i den mån det är förenligt med vad som följer av tillämplig stadga eller avtal som anges i bilagan till den lagen.

Arbete som utförs av en person som tillhör amerikanska styrkor, en anhörig till en sådan person eller en leverantör till styrkorna anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

Paragrafen reglerar den arbetsbaserade socialförsäkringen för diplomater och vissa andra personkategorier.

Tredje stycket är nytt. Bestämmelsen gäller personer som tillhör amerikanska styrkor, anhöriga till sådana personer och leverantörer till styrkorna. Arbete som sådana personer utför i Sverige anses som arbete här i landet endast om det är förenligt med DCA-avtalet. Vad som avses med amerikanska styrkor, anhöriga och leverantörer framgår av definitionerna i artikel 2 i DCA-avtalet. Anställda hos leverantörer som är juridiska personer omfattas av begreppet leverantör enligt nämnda artikel. Personkretsen enligt tredje stycket överensstämmer med personkretsen enligt den nya bestämmelsen i 10 § första stycket lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, se vidare kommentaren till den bestämmelsen.

Av artikel 17 punkten 4 i DCA-avtalet följer att inkomst som är befriad från inkomstskatt enligt avtalet inte kan ligga till grund för arbetsbaserade socialförsäkringsförmåner när det gäller personer som inte är stadigvarande bosatta i Sverige eller i någon av medlemsstaterna i EU eller EFTA. I sådana fall är det inte förenligt med DCA-avtalet att anse att personen utför arbete i Sverige vid tillämpning av tredje stycket.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.11.

25 kap.

15 § Som inkomst av annat förvärvsarbete räknas lön eller annan ersättning för arbete som den försäkrade får från amerikanska styrkor eller icke-svenska organisationer som driver sådana militära serviceverksamheter som regleras i avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete, om den försäkrade är en sådan lokal civilanställd som avses i artikel 24 i avtalet.

Paragrafen är ny. Bestämmelsen avser vissa inkomster som ska räknas som inkomst av annat förvärvsarbete och därmed ingå i den sjukpenninggrundande inkomsten.

Bestämmelsen innebär att lön och annan ersättning för arbete som lokala civilanställda enligt DCA-avtalet får från amerikanska styrkor eller icke-svenska organisationer som driver sådana militära serviceverksamheter som avses i DCA-avtalet, ska räknas som inkomst av annat förvärvsarbete i stället för inkomst av anställning enligt 7 §. Se vidare kommentaren till de nya bestämmelserna i 2 kap. 8 § och 3 kap. 6 § socialavgiftslagen (2000:980).

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.12.

59 kap.

21 § Som inkomst av annat förvärvsarbete räknas lön eller annan ersättning för arbete som den försäkrade får från amerikanska styrkor eller icke-svenska organisationer som driver sådana militära serviceverksamheter som regleras i avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete, om den försäkrade är en sådan lokal civilanställd som avses i artikel 24 i avtalet.

Paragrafen är ny. Bestämmelsen avser vissa inkomster som ska räknas som inkomst av annat förvärvsarbete och därmed ingå i den pensionsgrundande inkomsten.

Bestämmelsen innebär att lön och annan ersättning för arbete som lokala civilanställda enligt DCA-avtalet får från amerikanska styrkor eller icke-svenska organisationer som driver sådana militära serviceverksamheter som avses i DCA-avtalet, ska räknas som inkomst av annat förvärvsarbete i stället för inkomst av anställning enligt 8 § (jfr 11 §). Se vidare kommentaren till de nya

bestämmelserna i 2 kap. 8 § och 3 kap. 6 § socialavgiftslagen (2000:980).

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.12.

10.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall

10 § För en amerikansk styrka och dess personal, personalens anhöriga, och leverantörer till styrkan, som befinner sig i Sverige inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete, ska immunitet och privilegier gälla i fråga om

1. avgifter och skatter vid bruk av fordon i vägtrafik, luftfartyg och fartyg,
2. import till och export från Sverige,
3. mervärdesskatt och punktskatter på förvärv av varor och tjänster i Sverige,
4. direkta skatter,
5. skatteavdrag, uppgift om skatteavdrag och kontrolluppgift, och
6. officiell information och post.

Immuniteten och privilegierna för den amerikanska styrkan enligt första stycket omfattar även de som inom ramen för avtalet inrättar militära serviceverksamheter och icke-svenska organisationer som bedriver sådana verksamheter.

Immuniteten och privilegierna enligt första och andra styckena gäller i den utsträckning som anges i avtalet.

Paragrafen, som är ny, anger ett antal områden när immunitet och privilegier enligt DCA-avtalet gäller för de juridiska och fysiska personer som omfattas av avtalet.

En *amerikansk styrka* är en enhet av den amerikanska försvarsmakten. Styrkans personal är sådan personal som tillhör amerikanska försvarsmaktens land-, sjö eller luftstridskrafter, men också de civilpersoner som utgör en del av den civila komponenten och medföljer styrkan och är anställd i den amerikanska försvarsmakten, och som inte är statslösa personer eller medborgare i någon stat som inte är part i nordatlantiska fördraget och inte heller är medborgare i eller har hemvist i Sverige. Det är även sådana anställda vid icke-svenska, icke kommersiella organisationer som är medborgare i Förenta staterna eller är stadigvarande bosatta där och som inte är stadigvarande bosatta i Sverige och som medföljer den

amerikanska styrkan i Sverige enbart för att bidra till dess välbefinnande, moral eller utbildning. I denna grupp omfattas även anhöriga som är anställda av den amerikanska styrkan, inbegripet vid amerikanska militära serviceverksamheter eller militära postkontor, eller av icke-kommersiella organisationer.

Anhörig är maka eller make till medlem av en styrka eller en civil komponent eller barn till sådan medlem som är beroende av honom eller henne för sitt uppehälle. I denna kategori omfattas även en familjemedlem som av ekonomiska eller juridiska skäl eller hälsoskäl är beroende av och försörjs av en medlem av en styrka eller civil komponent, under förutsättning att de delar boende och familjemedlemmen befinner sig på svenskt territorium med de amerikanska försvarsmyndigheternas samtycke.

Leverantörer till styrkan kan vara *amerikanska* eller *svenska leverantörer*. *Amerikanska leverantörer* är dels juridiska personer som varken är registrerade eller har hemvist i Sverige enligt svensk lag, inbegripet deras anställda som varken är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige, dels fysiska personer som varken är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige, och som befinner sig på svenskt territorium inom ramen för ett avtal eller ett underleverantörsavtal med Förenta staternas försvarsdepartement om att tillhandahålla varor och tjänster i samband med verksamhet som omfattas av DCA-avtalet. *Svenska leverantörer* är dels juridiska personer som är registrerade eller har hemvist i Sverige enligt svensk lag, inbegripet deras anställda och amerikanska leverantörers anställda som är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige, dels fysiska personer som är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige, och som befinner sig på svenskt territorium inom ramen för ett avtal eller underleverantörsavtal med Förenta staternas försvarsdepartement om att tillhandahålla varor och tjänster i samband med verksamhet som omfattas av DCA-avtalet.

Paragrafen innehåller en uppräkningslista av den immunitet och de privilegier som följer av bestämmelsen, vilka anges i sex punkter.

I *punkten 1* regleras undantag från avgifter och skatter vid bruk av fordon i vägtrafik, luftfartyg och fartyg. Privilegierna gäller såväl tjänstefordon, dvs. fordon som används av den militära eller civila personalen som omfattas av avtalet, som fordon för personligt bruk. När det gäller fordon för personligt bruk är det sådana fordon som

ägs av en medlem av styrkan eller den civila komponenten eller en anhörig till en sådan medlem. Bestämmelsen avser t.ex. vägskatte, trängselskatte, registrerings- och licensavgifter, men inte tullar vid användning av vägar, broar och tunnar som bekostas av det allmänna.

Punkten 2 behandlar privilegier beträffande import till och export från Sverige. Tull- och skattefriheten gäller varor, materiel, förnödenheter, utrustning och annan egendom som importerats av en amerikansk styrka eller för slutlig användning av styrkan eller för dess räkning. Även sådan import som sker till stöd för amerikanska militära serviceverksamheter och amerikanska militära postkontor omfattas av bestämmelsen. Export från Sverige av ovannämnda varor m.m. ska vara befriad från tull. Tull- och skattefriheten gäller även sådana skatte och andra pålagor som annars skulle påföras för de varorna m.m. efter det att egendomen importerats eller förvärvat.

Tull- och skattefriheten avser t.ex. tullar, import- och registreringsavgifter liksom användarskatte, punktskatte och mervärdesskatte.

Punkten 3 avser mervärdesskatte och punktskatte på förvärv av varor och tjänster i Sverige.

Punkten 4 behandlar privilegier i fråga om direkta skatte och *punkten 5* avser skatteavdrag, uppgift om skatteavdrag och kontroll-uppgift.

Av *punkten 6* följer immunitet för officiell information och post. Med officiell information avses sådan information som ägs av USA, produceras av USA eller för dess räkning eller står under USA:s kontroll. Även sådan information omfattas som i den dagliga verksamheten står under en leverantörs kontroll eller används av en leverantör för den amerikanska regeringens räkning. Bestämmelsen omfattar också de amerikanska styrkornas officiella post. Sådan post utmärks genom särskild amerikansk officiell märkning. Officiell information och post enligt bestämmelsen ska alltså inte få kontrolleras, genomsökas eller tas i beslag av svenska myndigheter.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7–7.2.10.

10.4 Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

5 a § Den som är medlem av en främmande stats militära styrka eller en civil komponent, som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige, ska inte folkbokföras.

Den som är anhörig till den som avses i första stycket, anhörig till den som avses i 7 och 8 §§ lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, är en leverantör till styrkan eller är anställd hos en civil komponent som avses i 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, folkbokförs endast om han eller hon är svensk medborgare eller, utan att vara svensk medborgare, var bosatt här när han eller hon fick ställning som anhörig, leverantör eller anställd.

I paragrafen införs ett nytt *andra stycke* om ytterligare undantag från huvudregeln i 3 § om att en person som efter inflyttning anses vara bosatt i Sverige ska folkbokföras. Enligt bestämmelsen ska den som är anhörig till en sådan medlem av en styrka eller en civil komponent som anges i första stycket eller till en person som tillhör ett Natohögkvarter som utgångspunkt inte folkbokföras. En utländsk leverantör till en styrka inom ramen för DCA-avtalet ska inte heller folkbokföras. Med en utländsk leverantör avses såväl en enskild företagare som en anställd hos en sådan utländsk leverantör. En anställd hos en civil komponent enligt DCA-avtalet ska som utgångspunkt inte heller folkbokföras. En sådan person som omfattas av bestämmelsen ska endast folkbokföras om han eller hon är svensk medborgare eller, utan att vara svensk medborgare, var bosatt här när han eller hon fick ställning som anhörig, leverantör eller anställd.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.4.

10.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

2 § Ett utländskt företag ska bedriva sin näringsverksamhet i Sverige genom

1. ett avdelningskontor med självständig förvaltning (filial),
2. ett svenskt dotterföretag, eller
3. en agentur med verksamhet i Sverige.

Första stycket gäller inte om näringsverksamheten omfattas av bestämmelserna om fri rörlighet för varor och tjänster i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller motsvarande bestämmelser i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).

Första stycket gäller inte heller om näringsverksamheten bedrivs av ett utländskt företag och verksamheten endast innebär tillhandahållande av varor och tjänster till amerikanska styrkor på svenskt territorium inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

För näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av svenska eller utländska medborgare som är bosatta utanför EES ska det finnas en i Sverige bosatt föreståndare med ansvar för den *verksamhet som bedrivs* här.

Bestämmelser om att *kraven* i första stycket i vissa fall inte gäller om näringsverksamheten bedrivs av en försäkringsgivare från USA finns i det bilaterala avtalet mellan Europeiska unionen och Amerikas förenta stater om tillsynsregler för försäkring och återförsäkring (EUT L 258, 6.10.2017, s. 4–21).

I paragrafen finns bestämmelser om etablering för viss utländsk näringsverksamhet i Sverige.

Av *tredje stycket*, som har nytt innehåll, följer att krav på etablering i enlighet med vad som anges i första stycket inte gäller för utländska företag som endast tillhandahåller varor och tjänster till amerikanska styrkor på svenskt territorium inom ramen för DCA-avtalet.

Nuvarande *tredje och fjärde styckena* blir i stället *fjärde och femte styckena*. I dessa stycken görs vissa språkliga justeringar.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.19.

10.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel

6 § Krigsmateriel får inte föras ut ur landet och tekniskt bistånd får inte lämnas till någon utanför landet utan tillstånd, om inte annat följer av denna lag eller annan författning. I fråga om programvara och tekniskt bistånd likställs med utförsel en överföring till utlandet genom telekommunikation eller på annat liknande sätt.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket, när det gäller utförsel av krigsmateriel ur

landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till ett annat land inom EES eller Amerikas förenta stater

1. om det är fråga om transitering,
2. om den som för ut krigsmaterielen ur landet eller lämnar det tekniska biståndet utanför landet eller mottagaren är en del av ett statligt organ eller en del av försvarsmakten,
3. om det är fråga om leveranser som Europeiska unionen, Nato, Internationella atomenergiorganet (IAEA) eller andra mellanstatliga organisationer gör i syfte att fullgöra sina uppdrag,
4. om utförseln eller lämnandet är nödvändigt för att genomföra ett samverkande program för krigsmateriel och tekniskt bistånd mellan EES-länder,
5. om utförseln eller lämnandet är kopplat till humanitär hjälp vid en katastrof eller som gåva i en nödsituation, och
6. om utförseln eller lämnandet är nödvändigt för eller efter reparation, underhåll, utställning eller demonstration.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utförsel av

1. skjutvapen och tillhörande ammunition för enskild persons räkning samt skjutvapen och därtill hörande ammunition för användning vid jakt, tävling eller övning utom riket,
2. skjutvapen för reparation, översyn eller annan liknande åtgärd,
3. skjutvapen som förts in i landet för åtgärd som avses i 2,
4. sådana jakt- och tävlingsskjutvapen och tillhörande ammunition som har förts in i landet i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. 13 § b vapenlagen (1996:67).

I paragrafen finns bestämmelser om tillståndskrav för utförsel av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd samt bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela vissa föreskrifter.

I *andra stycket* läggs Amerikas förenta stater till de länder för vilka regeringen får meddela föreskrifter om undantag från tillståndskravet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.16.

10.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m.

4 § Tullfrihet gäller för varor som deklarerats för övergång till fri omsättning för främmande stats beskickning eller konsulat eller en beskicknings- eller

konsulatsmedlem eller dennes familj enligt vad som följer av 2 och 3 §§ lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Tullfrihet gäller också för varor som deklarerats för övergång till fri omsättning för en internationell organisation eller en person som är knuten till en sådan organisation, om organisationen eller personen är upptagen i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall eller i föreskrifter som meddelats med stöd av lagen och är berättigad till tullfrihet enligt stadga eller avtal som gäller i förhållande till Sverige.

Vidare gäller tullfrihet enligt villkor i avtal som är i kraft i förhållande till Sverige för

1. varor som deklarerats för övergång till fri omsättning för en främmande stats militära styrka eller dess personal, och

2. varor som deklarerats för övergång till fri omsättning för ett Natohögkvarter eller en styrka eller personal vid ett sådant högkvarter.

Tredje stycket gäller för styrkor, personal och Natohögkvarter som befinner sig i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om sådan tullfrihet som avses i denna bestämmelse.

I paragrafens första och andra stycke regleras tullfrihet för varor avsedda för främmande staters representanter, internationella organisationer och personer knutna till sådana organisationer. I paragrafens tredje och fjärde stycke regleras tullfrihet för varor avsedda för främmande stats militära styrka och dess personal samt Natohögkvarter och dess styrka och personal. Tullfriheten i samtliga dessa fall grundas på internationella konventioner som Sverige tillträtt eller internationella avtal som Sverige ingått.

Ett tillägg görs i form av ett nytt *femte stycke*. Ändringen klargör att regeringen får rätt att meddela ytterligare föreskrifter om tullfrihet för varor avsedda för främmande staters representanter, internationella organisationer och personer knutna till sådana organisationer, främmande staters militära styrka och dess personal samt Natohögkvarter och dess styrka och personal.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.8.

10.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

7 kap.

6 § *En upplagshavare eller godkänd lagerhållare får göra avdrag för skatt på bränsle som har levererats inom Sverige av upplagshavaren eller lagerhållaren, om*

1. *leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater, och*

2. *bränslet ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.*

En upplagshavare eller godkänd lagerhållare får även göra avdrag för skatt på bränsle som har förbrukats av denne för fullgörande av uppgifter som är nödvändiga för att leverera en annan vara eller tjänst till väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater.

Avdrag får endast göras om

1. *skattefrihet enligt 10 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall hade gällt vid förvärv av bränslet,*

2. *ett intyg från de väpnade styrkorna kan uppvisas som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda, och*

3. *det, i de fall som avses i första stycket, av fakturan framgår att leveransen sker utan punktskatt.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet i tredje stycket 2.

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om avdrag för skatt på bränsle i vissa fall. Genom bestämmelserna genomförs den möjlighet till skattefrihet direkt vid köpet som följer av artikel 16 punkten 2 i DCA-avtalet.

Av första stycket följer att en upplagshavare eller godkänd lagerhållare får göra avdrag för skatt på bränsle som levereras inom Sverige under vissa förutsättningar. Tillämpning av bestämmelsen är valfri för den som levererar bränslet. Även om förutsättningarna är uppfyllda kan de amerikanska styrkorna alltså inte kräva att få skattefrihet direkt vid köpet. Om en säljare väljer att inte ge skattefrihet direkt vid köpet hanteras skattefriheten genom återbetalning.

TVå förutsättningar för att bestämmelsen ska kunna tillämpas anges i första stycket. Enligt *första punkten* krävs att leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater. Detta innebär att leveransen på något sätt ska komma styrkorna till godo. Leveransen behöver dock inte ske direkt till styrkorna, vilket förtydligas i *andra punkten*. Enligt den ska bränslet användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter. Att användandet ska ske "av eller för" styrkorna innebär att även leveranser till ett företag som ska använda bränslet när det fullgör ett kontrakt med de amerikanska styrkorna omfattas. Företagets användning sker då "för" styrkorna. Användningen kan även ske av den civilpersonal som följer med styrkorna eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter. Militära serviceverksamheter är integrerade delar av de amerikanska styrkornas verksamhet som ibland kan utföras av organisationer eller leverantörer. Det kan exempelvis vara fråga om utbildning eller försäljning av varor som riktar sig specifikt till styrkans medlemmar. Se vidare avsnitt 7.2.7. Ytterligare villkor för att avdrag ska få göras finns i tredje stycket.

I *andra stycket* finns en särskild bestämmelse som får användas om upplagshavaren eller lagerhållaren själv är leverantör till de amerikanska styrkorna. I ett sådant fall är avdrag även möjligt för bränsle som har förbrukats av denne för fullgörande av uppgifter som är nödvändiga för att leverera en annan vara eller tjänst till de amerikanska styrkorna. Även i det fallet måste dock villkoren i tredje stycket vara uppfyllda, dvs. bl.a. att det finns ett intyg från de amerikanska styrkorna.

I *tredje stycket* anges vissa ytterligare krav för att avdrag ska få göras. Av *första punkten* följer att det ska vara en sådan situation där skattefrihet hade gällt för köparen av varan enligt 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall. Det är därvid situationen för den som upplagshavaren eller den godkände lagerhållaren levererar varorna till som avses, dvs. de amerikanska styrkorna eller leverantören. Skattefrihet gäller således genom hänvisningen till 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall i den utsträckning som skattefrihet för köparen följer av DCA-avtalet. Av *andra punkten* följer att den som vill köpa bränsle skattefritt måste kunna uppvisa ett intyg från de amerikanska styrkorna som visar att

förutsättningarna för skattefriheten är uppfyllda. Intyget är således i normalfallet inte enbart ett bevismedel, utan ett formellt krav för att få medge skattefrihet direkt vid köpet. Av *tredje punkten* följer att det, i de fall som avses i första stycket, av fakturan ska framgå att leveransen sker utan punktskatt. Genom att sådan information tas in i fakturan blir det tydligt såväl mellan säljare och köpare som för Skatteverket om försäljningen avser skattefritt bränsle eller inte.

I *ffjärde stycket* finns ett bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet på att uppvisa ett intyg. Detta skulle exempelvis kunna vara aktuellt om det i vissa situationer finns anledning att förenkla förfarandet och det av omständigheterna är tydligt att förutsättningarna är uppfyllda och att bränslet är avsett för de amerikanska styrkorna.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

10.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift

2 § Den som enligt 3 kap. socialavgiftslagen (2000:980) ska betala egenavgifter ska för varje år betala allmän löneavgift. Löneavgiften beräknas på det underlag som gäller för egenavgifter enligt socialavgiftslagen.

Första stycket gäller inte

1. den som bara ska betala ålderspensionsavgift enligt 3 kap. 15 eller 16 § socialavgiftslagen, *eller*

2. *den som ska betala egenavgifter enligt 3 kap. 6 § socialavgiftslagen.*

Paragrafen reglerar skyldigheten för den som betalar egenavgifter att för varje år betala allmän löneavgift.

I *andra stycket* 2 görs ett tillägg som innebär att allmän löneavgift inte ska betalas av s.k. lokala civilanställda som betalar egenavgifter enligt 3 kap. 6 § socialavgiftslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.12.

10.10 Förslaget till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980)

1 kap.

9 § Arbete som utförs av en person som tillhör en utländsk stats beskickning eller karriärkonsulat anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med bestämmelserna om immunitet och privilegier i de konventioner som anges i 2 och 3 §§ lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. Detta gäller även en sådan persons personliga tjänare.

Ett sådant arbete som medför att en person på grund av anknytning till en internationell organisation omfattas av bestämmelserna i 4 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, anses som arbete i Sverige endast i den utsträckning det är förenligt med vad som följer av tillämplig stadga eller avtal som anges i bilagan till den lagen.

Arbete som utförs av en person som tillhör amerikanska styrkor, en anhörig till en sådan person eller en leverantör till styrkorna anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

Paragrafen reglerar undantag från avgiftsskyldighet för diplomater och vissa andra personkategorier.

Tredje stycket är nytt. Bestämmelsen gäller personer som tillhör amerikanska styrkor, anhöriga till sådana personer och leverantörer till styrkorna. Begreppet leverantör omfattar förutom leverantörer som är fysiska personer även en leverantörs anställda. Arbete som sådana personer utför i Sverige anses som arbete här i landet endast om det är förenligt med DCA-avtalet.

Av artikel 17 punkten 4 i DCA-avtalet följer att inkomst som är befriad från inkomstskatt enligt avtalet inte kan ligga till grund för arbetsbaserade socialförsäkringsförmåner och uttag av socialavgifter när det gäller personer som inte är stadigvarande bosatta i Sverige eller i någon av medlemsstaterna i EU eller EFTA. I sådana fall är det inte förenligt med DCA-avtalet att anse att personen utför arbete i Sverige vid tillämpning av tredje stycket.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.11.

2 kap.

8 § Arbetsgivaravgifter ska inte betalas av amerikanska styrkor eller icke-svenska organisationer som driver sådana militära serviceverksamheter som regleras i avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete, om mottagaren av ersättningen är en sådan lokal civilanställd som avses i artikel 24 i avtalet.

Paragrafen är ny och innebär att arbetsgivaravgifter inte ska betalas på ersättning till s.k. lokala civilanställda som anställs av amerikanska styrkor eller icke-svenska organisationer för arbete inom militära serviceverksamheter enligt artikel 24 i DCA-avtalet. Dessa anställda ska i stället betala egenavgifter enligt den nya 3 kap. 6 §.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.12.

3 kap.

6 § En ersättning för arbete som utförts åt amerikanska styrkor eller icke-svenska organisationer som driver sådana militära serviceverksamheter som regleras i avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete är avgiftspliktig, om den ska tas upp i inkomstlaget tjänst och om det enligt 2 kap. 8 § inte ska betalas arbetsgivaravgifter på ersättningen.

Paragrafen är ny och innebär att s.k. lokala civilanställda som anställs av amerikanska styrkor eller icke-svenska organisationer för arbete inom militära serviceverksamheter enligt artikel 24 i DCA-avtalet ska betala egenavgifter på ersättning för sådant arbete. Av den nya 2 kap. 8 § följer att arbetsgivaravgifter inte ska betalas i dessa fall.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.12.

10.11 Förslaget till lag om ändring i fordonslagen (2002:574)

1 kap.

2 § Lagen gäller inte

1. fordon som tillhör staten och är tillverkade för särskilda militära ändamål,

2. motordrivna fordon som är avsedda att föras av gående eller släpfordon som har kopplats till något sådant fordon,

3. fordon som används uteslutande inom inhägnade järnvägs- eller industriområden eller inom inhägnade tävlingsområden eller andra liknande inhägnade områden,

4. lekfordon, *eller*

5. *fordon och släpfordon som tillhör amerikanska styrkor, medlemmar av sådana styrkor, deras anhöriga eller amerikanska leverantörer till styrkorna och som finns i landet inom ramen för avtalet om försvarssamarbete mellan Sverige och Amerikas förenta stater den 5 december 2023.*

Paragrafen anger för vilka fordon lagen inte gäller.

Genom en ny *punkt 5* undantas även sådana fordon och släpfordon som tillhör amerikanska styrkor, medlemmar av sådana styrkor, deras anhöriga eller amerikanska leverantörer till styrkorna och som finns i landet inom ramen för DCA-avtalet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.18.

10.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering

2 § Om en utländsk fysisk eller juridisk person deltar i samarbete i Sverige enligt 1 § och särskilda bestämmelser gäller för personens skadeståndsskyldighet enligt en internationell överenskommelse, ska svenska staten i stället för den utländska personen ersätta skada som uppkommer i samband med *personens* tjänsteutövning under vistelsen och för vilken personen annars skulle ha varit skadeståndsskyldig enligt svensk lag. Staten ska dock inte ersätta skada som uppkommer hos en sådan utländsk person.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skadestånd i vissa fall.

Bestämmelsen ändras på så sätt att statens ersättningsansvar vid uppkommen skada inom ramen för internationellt militärt samarbete och internationell krishantering gäller oberoende av vilken hemvist skadevällaren har.

Vidare görs några språkliga ändringar.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.13.

10.13 Förslaget till lag om ändring i skyddslagen (2010:305)

5 § Följande byggnader, andra anläggningar, områden och objekt får också beslutas vara skyddsobjekt:

1. byggnader, andra anläggningar och områden som staten har äganderätt eller nyttjanderätt till och som disponeras av Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut,

2. områden där Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut tillfälligt bedriver övningar, prov eller försök eller områden där oförutsedda följder av sådan verksamhet kan inträffa,

3. områden där Försvarsmakten har satts in för att hindra en kränkning av Sveriges territorium eller för att möta ett väpnat angrepp mot landet,

4. områden där en främmande stats militära styrka inom ramen för internationellt samarbete tillfälligt bedriver övningar här i landet i samband med utbildning för fredsfrämjande verksamhet eller för annat militärt ändamål,

5. områden där ett Nato högkvarter eller en främmande stats militära styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om världlandsstöd,

6. områden där en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet enligt lagen (2020:782) om operativt militärt stöd,

7. områden där en amerikansk styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete,

8. vattenområden av särskild betydelse för det militära försvaret, och

9. objekten militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordonstransporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter, *inklusive utländska sådana objekt och transporter inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.*

I paragrafen regleras olika byggnader, områden m.m. som huvudsakligen används för militära ändamål som kan beslutas vara skyddsobjekt.

I *punkt 7*, som har ett nytt innehåll, införs en möjlighet att besluta om att även områden där en amerikansk styrka bedriver militär verksamhet enligt DCA-avtalet ska vara skyddsobjekt.

Innehållet i nuvarande *punkt 7* flyttas till *punkt 8*.

Innehållet i *punkt 8* flyttas till en ny *punkt 9*. I den nya punkten tydliggörs att de angivna objekten och transportererna kan vara svenska, men också utländska inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.6.

9 § För bevakning av ett skyddsobjekt får polismän, militär personal eller annan särskilt utsedd personal anlitas.

Den som bevakar ett skyddsobjekt och som inte är polisman benämns skyddsvakt.

I lagen (2020:782) om operativt militärt stöd finns bestämmelser om att finsk och amerikansk militär personal i vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal benämns inte skyddsvakt.

I paragrafen anges vilka som får anlitas för bevakning av skyddsobjekt.

Tredje stycket, som är en upplysningsbestämmelse, ändras på så sätt att det av bestämmelsen framgår att även amerikansk militär personal i vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal är inte att benämna som skyddsvakt. Vad som föreskrivs om skyddsvakt i författning gäller alltså inte för amerikansk personal som anlitas för bevakning. Bestämmelser om vilka befogenheter dessa har framgår i stället av 4 § lagen om operativt militärt stöd.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.6.

10.14 Förslaget till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500)

14 kap.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om utländsk militär luftfarts verksamhet i Sverige.

Paragrafen anger under vilka förutsättningar regeringen får meddela föreskrifter eller i ett enskilt fall fatta beslut.

Ändringen i paragrafen innebär att bemyndigandet för regeringen utsträcks till att omfatta all slags verksamhet som bedrivs av utländsk militär luftfart i Sverige.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.2.

10 § Regeringen får meddela föreskrifter om att en myndighet som avses i 14 kap. 2 eller 6 § får överlämna en förvaltningsuppgift som följer av regeringens eller myndighetens föreskrifter och som gäller skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa eller trafik till någon annan även om uppgiften innefattar myndighetsutövning.

Regeringen får även meddela föreskrifter om att en myndighet som avses i 14 kap. 2 § får överlämna en förvaltningsuppgift som gäller flygstridsledning till en behörig myndighet i Nato eller i en stat som är medlem i Nato även om uppgiften innefattar myndighetsutövning.

Paragrafen innehåller regeringens föreskriftsrätt om överlämnande av förvaltningsuppgift.

I ett nytt *andra stycke* införs ett bemyndigande för regeringen att få meddela föreskrifter om att en myndighet som avses i 14 kap. 2 § får överlämna en förvaltningsuppgift som gäller flygstridsledning till en behörig myndighet i Nato eller i en stat som är medlem i Nato även om uppgiften innefattar myndighetsutövning.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.2.

10.15 Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

7 kap.

1 § Skatteverket ska registrera

1. den som är skyldig att göra skatteavdrag,
2. den som är skyldig att betala arbetsgivaravgifter,
3. den som är betalningsskyldig enligt mervärdesskattelagen (2023:200), med undantag för den som är betalningsskyldig bara på grund av
 - a) förvärv av sådana varor som anges i 3 kap. 2 eller 3 § den lagen, eller
 - b) felaktigt debiterad mervärdesskatt enligt 16 kap. 23 § samma lag,
4. den som i annat fall än som avses i 3 har rätt till
 - a) avdrag för ingående mervärdesskatt enligt 13 kap. 6, 9, 10 eller 11 § eller 21 kap. 10 eller 11 § mervärdesskattelagen, eller
 - b) återbetalning av ingående mervärdesskatt enligt 14 kap. 49 § samma lag,
5. den som gör sådant unionsinternt förvärv som är undantaget från skatteplikt enligt 10 kap. 50 § mervärdesskattelagen,
6. en beskattningsbar person som är etablerad i Sverige och tillhandahåller tjänster i ett annat EU-land som förvärvaren av tjänsten är betalningsskyldig för i det landet i enlighet med tillämpningen av artikel 196 i rådets direktiv 2006/112/EG av den 28 november 2006 om ett gemensamt system för mervärdesskatt,
7. den som är skyldig att justera ingående mervärdesskatt enligt 12 kap. 27–31 §§ eller 15 kap. mervärdesskattelagen,
8. den som är skyldig att använda kassaregister enligt 39 kap. 4–6 §§,
9. den som enligt 39 kap. 11 b § är skyldig att tillhandahålla utrustning så att en elektronisk personalliggare kan föras på en byggarbetsplats,
10. den som betalar ut ersättning som är underlag för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift,
11. en koncernenhet som avses i 1 kap. 3 § lagen (2023:875) om tilläggs-skatt, och
12. den som skyldig att betala egenavgifter för avgiftspliktig inkomst som avses i 3 kap. 6 § socialavgiftslagen (2000:980).

I paragrafen regleras vem som ska registreras hos Skatteverket.

I *tolfte punkten*, som är ny, anges förutsättningarna för när en lokal civilanställd ska registrera sig när han eller hon själv ska betala egenavgifter enligt 3 kap. 6 § socialavgiftslagen. Det ska vara fråga om ersättning som är undantagen från arbetsgivaravgifter enligt 2 kap. 8 § socialavgiftslagen och som enligt 3 kap. 6 § samma lag

getts ut av amerikanska styrkor eller icke-svenska organisationer för arbete på militära serviceverksamheter enligt artikel 24 i DCA-avtalet. Det är endast fråga om personer som skrivit under ett anställningsavtal och under anställningsprocessen fått villkoren för anställningen presenterade för sig.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.11.

2 § Den som avser att bedriva näringsverksamhet och som ska registreras ska anmäla sig för registrering hos Skatteverket innan näringsverksamheten påbörjas eller övertas.

Den som driver flera verksamheter som medför skyldighet att betala mervärdesskatt eller rätt till avdrag för eller återbetalning av mervärdesskatt ska göra en anmälan för varje verksamhet.

En sådan mottagare av ersättning som avses i 5 kap. 5 § ska anmäla sig för registrering hos Skatteverket inom två veckor från det att avtalet ingicks.

Den som är skyldig att betala egenavgifter för avgiftspliktig inkomst som avses i 3 kap. 6 § socialavgiftslagen (2000:980) ska anmäla sig för registrering hos Skatteverket inom två veckor från det att anställningsavtalet ingicks.

I paragrafen regleras vem som ska anmäla sig för registrering.

Enligt *fjärde stycket*, som är nytt, ska lokala civilanställda i militära serviceverksamheter som drivs av den amerikanska militären eller icke svenska organisationer som själva ska sköta betalning av egenavgifter enligt 3 kap. 6 § socialavgiftslagen anmäla sig för registrering hos Skatteverket inom två veckor från det att anställningsavtalet ingicks.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.11.

31 kap.

25 § Om ett avtal som avses i 2 kap. 7 § andra stycket socialavgiftslagen (2000:980) har träffats om att arbetsgivaravgifter ska betalas på en viss ersättning, ska den som får ersättningen lämna uppgift om detta.

Om ersättning getts ut och egenavgifter enligt 3 kap. 6 § socialavgiftslagen (2000:980) ska betalas på sådan ersättning, ska den som får ersättningen lämna uppgift om detta.

I paragrafen regleras vad en inkomstdeklaration ska innehålla för uppgifter avseende beräkning av egenavgifter.

Ett nytt *andra stycke* införs eftersom det skapas ett system med betalning av egenavgifter enligt 3 kap. 6 § socialavgiftslagen för lokala civilanställda i militära serviceverksamheter som drivs av den amerikanska militären eller icke svenska organisationer vilka undantagits från att betala arbetsgivaravgifter enligt 2 kap. 8 § socialavgiftslagen för personerna.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.11.

64 kap.

6 § Den som till följd av lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen eller direkt tillämpliga EU-bestämmelser har rätt att förvärva varor eller tjänster utan mervärdesskatt eller punktskatt, får utöva den rätten genom en ansökan om återbetalning av skatten. Detta gäller dock inte om någon av följande bestämmelser om återbetalning av skatt är tillämplig på förvärvet:

- 9 kap. 1 § lagen (1994:1776) om skatt på energi,
- 14 a § lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik,
- 15 § lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter,
- 12 kap. 10 § lagen (2022:155) om tobaksskatt,
- 12 kap. 10 § lagen (2022:156) om alkoholskatt, eller
- 14 kap. 59–67 c §§ mervärdesskattelagen (2023:200).

I paragrafen regleras vissa möjligheter till återbetalning av skatt vid skattefrihet enligt lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall samt undantag från dessa när regler om återbetalning enligt andra lagar är tillämpliga.

Bestämmelsen ändras så att nya 14 a § lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik respektive nya 10 kap. 67 a och 67 b §§ mervärdesskattelagen (2023:200) läggs till i uppräknningen av bestämmelser som innebär att 64 kap. 6 § skatteförfarandelagen inte blir tillämplig. Tidigare 10 kap. 67 a § mervärdesskattelagen benämns numera 67 c §, men omfattas fortfarande. Ändringen innebär att återbetalning av kemikalieskatt och mervärdesskatt i första hand sker enligt de nämnda bestämmelserna även om rätt till återbetalning följer av lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

I fråga om punktskatt föreslås inte några särskilda bestämmelser om återbetalning i de fall som avses i nya 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall. Återbetalning kommer därmed i de fallen

att hanteras enligt denna paragraf. Återbetalning blir dock inte aktuell om varorna har levererats utan skatt med stöd av de föreslagna bestämmelserna i 7 kap. 6 § lagen om skatt på energi, 14 b § lagen om skatt på kemikalier i viss elektronik, 8 § lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter, 11 kap. 8 § lagen (2022:155) om tobaksskatt eller 11 kap. 6 § lagen (2022:156) om alkoholskatt. Även om det inte finns något formellt krav på att uppvisa ett intyg från de amerikanska styrkorna (till skillnad från t.ex. 7 kap. 6 § lagen om skatt på energi) vid en ansökan om återbetalning är ett sådant intyg normalt ett lämpligt bevismedel för att visa att en leverans är avsedd för de amerikanska styrkorna. I fråga om återbetalning av kemikalieskatt finns i nya 14 a § tredje stycket lagen om skatt på kemikalier i viss elektronik en bestämmelse om att vissa schablonbelopp ska tillämpas vid återbetalning av skatt om det inte kan visas att skatt har betalats för varan med högre belopp. Återbetalning av punktskatt i de fall som avses i 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall blir aktuell i fråga om förvärv som sker efter ikraftträdandet av den bestämmelsen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

10.16 Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik

14 a § För en godkänd lagerhållare inträder inte skattskyldighet för en skattepliktig vara som har levererats inom Sverige av lagerhållaren, om

1. leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater, och

2. varan ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.

Undantag gäller endast om

1. skattefrihet enligt 10 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall hade gällt vid förvärv av varan,

2. ett intyg från de väpnade styrkorna kan uppvisas som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda, och

3. det av fakturan framgår att leveransen är undantagen skatt på kemikalier i viss elektronik.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet i andra stycket 2.

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om undantag från skatt i vissa fall. Genom bestämmelserna genomförs en möjlighet till skattefrihet direkt vid köpet i enlighet med artikel 16 punkten 2 i DCA-avtalet.

Av *första stycket* följer att skattskyldighet inte inträder för varor som en godkänd lagerhållare levererar inom Sverige under vissa förutsättningar. Tillämpning av bestämmelsen är valfri för den som levererar varorna (vilket förtydligas i andra stycket tredje punkten). Även om förutsättningarna är uppfyllda kan de amerikanska styrkorna alltså inte kräva att få skattefrihet direkt vid köpet. Om en säljare väljer att inte ge skattefrihet direkt vid köpet hanteras skattefriheten genom återbetalning.

Two förutsättningar för att bestämmelsen ska kunna tillämpas anges i första stycket. Enligt *första punkten* krävs att leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater. Detta innebär att leveransen på något sätt ska komma styrkorna till godo. Leveransen behöver dock inte ske direkt till styrkorna, vilket förtydligas i *andra punkten*. Enligt den ska varorna användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter. Att användandet ska ske ”av eller för” styrkorna innebär att även leveranser till ett företag som ska använda varorna när det fullgör ett kontrakt med de amerikanska styrkorna omfattas. Företagets användning sker då ”för” styrkorna. Användningen kan även ske av den civilpersonal som följer med styrkorna eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter. Militära serviceverksamheter är integrerade delar av de amerikanska styrkornas verksamhet som ibland kan utföras av organisationer eller leverantörer. Det kan exempelvis vara fråga om utbildning eller försäljning av varor som riktar sig specifikt till styrkans medlemmar. Se vidare avsnitt 7.2.7.

I *andra stycket* anges vissa ytterligare krav för att undantaget ska gälla. Av *första punkten* följer att det ska vara en sådan situation där skattefrihet hade gällt för köparen av varan enligt 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall. Det är därvid situationen för

den som den godkände lagerhållaren levererar varorna till som avses, dvs. de amerikanska styrkorna eller leverantören. Skattefrihet gäller således genom hänvisningen till 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall i den utsträckning som skattefrihet för köparen följer av DCA-avtalet. Av *andra punkten* följer att den som vill köpa varorna skattefritt måste kunna uppvisa ett intyg från de amerikanska styrkorna som visar att förutsättningarna för skattefriheten är uppfyllda. Intyget är således i normalfallet inte enbart ett bevismedel, utan ett formellt krav för att få medge skattefrihet direkt vid köpet. Av *tredje punkten* följer att det av fakturan ska framgå att leveransen sker utan punktskatt. Genom att sådan information tas in i fakturan blir det tydligt såväl mellan säljare och köpare som för Skatteverket om försäljningen avser skattefria varor eller inte.

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet på att uppvisa ett intyg. Detta skulle exempelvis kunna vara aktuellt om det i vissa situationer finns anledning att förenkla förfarandet och det av omständigheterna är tydligt att förutsättningarna är uppfyllda och att varorna är avsedda för de amerikanska styrkorna.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

14 b § Skatteverket ska efter ansökan besluta om återbetalning av skatt på varor som har förvärvats av

1. en utländsk beskickning, ett karriärkonsulat i Sverige eller en sådan internationell organisation som avses i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall,

2. en medlem av den diplomatiska personalen vid en utländsk beskickning i Sverige eller en karriärkonsul vid ett utländskt konsulat i Sverige, under förutsättning att medlemmen eller karriärkonsulen inte är svensk medborgare eller stadigvarande bosatt i Sverige, eller

3. väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land, för styrkornas eget bruk, för civilpersonal som följer med dem eller för mässar och marketenterier, om dessa styrkor deltar i en försvarsinsats för att genomföra en unionsverksamhet inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik.

Medlemsstaters ombud vid en internationell organisation med säte i Sverige och personal hos en sådan organisation har efter ansökan rätt till återbetalning enligt första stycket, om Sverige har träffat överenskommelse med en annan stat eller med en mellanfolklig organisation om detta.

Vid återbetalning av skatt enligt denna paragraf eller 64 kap. 6 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska de belopp som följer av 7 a och 7 b §§ tillämpas om det inte kan visas att skatt har betalats för varan med högre belopp.

Genom paragrafen, som är ny, införs en möjlighet till skattefrihet för vissa skattebefriade subjekt.

I första och andra stycket anges de subjekt som har rätt till skattefrihet enligt den nya bestämmelsen. Skattefriheten enligt första och andra styckena har samma omfattning och, förutom vissa språkliga ändringar, utformning som i lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter, lagen (2022:155) om tobaksskatt och lagen (2022:156) om alkoholskatt. Den nya möjligheten till återbetalning gäller för förvärv som sker efter ikraftträdandet av lagen.

Av tredje stycket följer att de schablonbelopp som finns i 7 a § ska tillämpas vid återbetalning av skatt om det inte kan visas att skatt har betalats för varan med högre belopp. Av 7 b § följer att de i 7 a § angivna schablonbeloppen omräknas årligen. Det belopp som ska tillämpas vid återbetalningen är det omräknade belopp som gäller vid tidpunkten för förvärvet. Detta gäller såväl vid återbetalning enligt denna paragraf som vid återbetalning enligt 64 kap. 6 § skatteförfarandelagen (2011:1244). Bestämmelsen kommer genom hänvisningen till skatteförfarandelagen bli tillämplig bland annat vid återbetalning i de fall skattefrihet följer av DCA-avtalet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

10.17 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter

13 a § En godkänd lagerhållare får göra avdrag för skatt på e-vätskor eller andra nikotinhaltiga produkter som har levererats inom Sverige av lagerhållaren, om

1. leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater, och

2. varorna ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.

Avdrag får endast göras om

1. skattefrihet enligt 10 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall hade gällt vid förvärv av varan,
 2. ett intyg från de väpnade styrkorna kan uppvisas som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda,
 3. det av fakturan framgår att leveransen sker utan punktskatt.
- Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet i andra stycket 2.

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om avdrag för skatt på e-vätskor och andra nikotinhaltiga produkter i vissa fall. Genom bestämmelserna genomförs en möjlighet till skattefrihet direkt vid köpet i enlighet med artikel 16 punkten 2 i DCA-avtalet.

Av första stycket följer att en godkänd lagerhållare får göra avdrag för skatt på e-vätskor och andra nikotinhaltiga produkter som levereras inom Sverige under vissa förutsättningar. Tillämpning av bestämmelsen är valfri för den som levererar varorna. Även om förutsättningarna är uppfyllda kan de amerikanska styrkorna alltså inte kräva att få skattefrihet direkt vid köpet. Om en säljare väljer att inte ge skattefrihet direkt vid köpet hanteras skattefriheten genom återbetalning.

Två förutsättningar för att bestämmelsen ska kunna tillämpas anges i första stycket. Enligt första punkten krävs att leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater. Detta innebär att leveransen på något sätt ska komma styrkorna till godo. Leveransen behöver dock inte ske direkt till styrkorna, vilket förtydligas i andra punkten. Enligt den ska varorna användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter. Att användandet ska ske "av eller för" styrkorna innebär att även leveranser till ett företag som ska använda varorna när det fullgör ett kontrakt med de amerikanska styrkorna omfattas. Företagets användning sker då "för" styrkorna. Användningen kan även ske av den civilpersonal som följer med styrkorna eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter. Militära serviceverksamheter är integrerade delar av de amerikanska styrkornas verksamhet som ibland kan utföras av organisationer eller leverantörer. Det kan exempelvis vara fråga om utbildning eller försäljning av varor som riktar sig specifikt till styrkans medlemmar. Se vidare avsnitt 7.2.7.

I *andra stycket* anges vissa ytterligare krav för att avdrag ska få göras. Av *första punkten* följer att det ska vara en sådan situation där skattefrihet hade gällt för köparen av varan enligt 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall. Det är därvid situationen för den som den godkände lagerhållaren levererar varorna till som avses, dvs. de amerikanska styrkorna eller leverantören. Skattefrihet gäller således genom hänvisningen till 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall i den utsträckning som skattefrihet för köparen följer av DCA-avtalet. Av *andra punkten* följer att den som vill köpa varor skattefritt måste kunna uppvisa ett intyg från de amerikanska styrkorna som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda. Intyget är således i normalfallet inte enbart ett bevismedel, utan ett formellt krav för att få medge skattefrihet direkt vid köpet. Av *tredje punkten* följer att det av fakturan ska framgå att leveransen sker utan punktskatt. Genom att sådan informationen tas in i fakturan blir det tydligt såväl mellan säljare och köpare som för Skatteverket om försäljningen avser skattefria varor eller inte.

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet på att uppvisa ett intyg. Detta skulle exempelvis kunna vara aktuellt om det i vissa situationer finns anledning att förenkla förfarandet och det av omständigheterna är tydligt att förutsättningarna är uppfyllda och att varorna är avsedda för de amerikanska styrkorna.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

10.18 Förslaget till lag om ändring i lagen (2019:370) om fordons registrering och användning

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om registrering av motordrivna fordon och släpfordon hos Transportstyrelsen i vägtrafikregistret.

Lagen gäller dock inte

1. fordon som tillhör Försvarsmakten, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt,

2. fordon och släpfordon som tillhör en amerikansk styrka, en medlem av en sådan styrka, en anhörig till en sådan medlem eller en amerikansk leverantör till styrkan och som finns i landet inom ramen för avtalet om försvarssamarbete mellan Sverige och Amerikas förenta stater den 5 december 2023,

3. motordrivna fordon som är avsedda att föras av gående eller släpfordon som har kopplats till något sådant fordon, eller

4. mopeder klass II.

Vilka uppgifter som ska registreras i vägtrafikregistret framgår av 2 kap. 1 § vägtrafikdatalagen (2019:369) och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

Paragrafen utgör en s.k. portalbestämmelse och anger bl.a. för vilka fordon och släpfordon lagen inte gäller.

I *andra stycket 2*, som har ett nytt innehåll, undantas sådana fordon och släpfordon som tillhör en amerikansk styrka, en medlem av en sådan styrka, en anhöriga till en sådan medlem eller en amerikansk leverantör till styrkan och som finns i landet inom ramen för DCA-avtalet.

Andra stycket 3 och *4* motsvarar de nuvarande lydelserna av punkterna 2 och 3.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.18.

10.19 Förslaget till lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd

3 a § Regeringen får besluta att 10 § första stycket 1, 2 och 4 polislagen (1984:387) ska gälla även för amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för avtalet om försvarssamarbete mellan Sverige och Amerikas förenta stater den 5 december 2023 när sådan personal agerar för att upprätthålla ordningen inom sin styrka.

Paragrafen, som är ny, innehåller ett bemyndigande för regeringen att genom förvaltningsbeslut ge amerikanska styrkor rätt att vidta åtgärder för att upprätthålla ordningen inom de egna styrkorna oavsett var i Sverige de befinner sig. Bestämmelserna i 10 § första stycket 1, 2 och 4 polislagen ger amerikansk militär personal rätt att, i den mån andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, använda våld för att genomföra en tjänsteåtgärd, om han eller hon möts med våld eller hot om våld, någon som ska häktas, anhållas eller annars med laga stöd berövas friheten försöker undkomma eller den militära personalen annars möts av motstånd när han eller hon ska verkställa ett sådant frihetsberövande, eller den militära personalen med laga stöd ska avvisa eller avlägsna någon från ett visst område eller utrymme eller verkställa eller biträda vid kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller annan liknande åtgärd, vid beslag eller omhändertagande av egendom eller vid sådan husrannsakan som avses i rättegångsbalken eller vid genomsökning på distans.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.6.

4 § Försvarsmakten får besluta att finsk militär personal som lämnar stöd till Sverige i enlighet med 2 och 3 §§ och som är lämplig för uppgiften får anlitas för bevakning av sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 6 skyddslagen (2010:305).

Försvarsmakten får besluta att amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete får anlitas för bevakning av sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 1, 7 och 9 skyddslagen.

Det som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen (1984:387) ska även gälla finsk och amerikansk militär personal som anlitas för bevakning.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att anlita finsk militär personal för bevakning av vissa skyddsobjekt.

Andra stycket, som har ett nytt innehåll, anger förutsättningarna för att anlita amerikansk militär personal för bevakning av vissa skyddsobjekt. Bestämmelsen innebär att Försvarsmakten får fatta beslut om att amerikanska militära styrkor som befinner sig i Sverige

inom ramen för DCA-avtalet får anlitas för att bevakning av sådana skyddsobjekt som består av

a) byggnader, andra anläggningar och områden som staten har äganderätt eller nyttjanderätt till och som disponeras av Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut,

b) områden där en amerikansk styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för DCA-avtalet, och

c) objekten militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordonstransporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter. Objekten och fordonstransporterna som nämns under c gäller oavsett om det fråga om ett svenskt objekt eller en transport eller om de nyttjas av eller tillhör en främmande stats militära styrka inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. Se vidare kommentaren till 5 § skyddslagen (2010:305).

Endast sådan personal som är lämplig för uppgiften får anlitas.

I *tredje stycket*, som är nytt, motsvarar i stort den nuvarande lydelsen av andra stycket. Ett tillägg görs om att amerikansk militär personal som anlitas för bevakning har befogenheter enligt vissa bestämmelser i skyddslagen och polislagen.

Bemyndigandet till Försvarsmakten utgör ett bemyndigande att överlåta förvaltningsuppgift enligt 10 kap. 8 § regeringsformen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.6.

6 § Finsk och amerikansk militär personal som utövar myndighet i Sverige enligt 3 a, 4 eller 5 § ska vara skyddad enligt 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

Paragrafen behandlar frågor om skydd vid myndighetsutövning.

Genom ett tillägg framgår att amerikansk militär personal när den utövar myndighet i Sverige är skyddad enligt straffstadgandena om våld eller hot eller förgripelse mot tjänsteman (17 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken) och våldsamt motstånd (17 kap. 4 § brottsbalken).

För amerikansk militär personal kan bestämmelsen bli tillämplig när den upprätthåller ordningen inom den egna styrkan i enlighet med 3 a § eller vid bevakning av skyddsobjekt i enlighet med 4 §.

Den tidigare bestämmelsen om att finsk militär personal omfattas av svenskt tjänstefelsansvar (20 kap. 1 § brottsbalken) upphävs.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.6.

7 § Amerikanska styrkor och amerikanska leverantörer till styrkorna får inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete bedriva hälso- och sjukvårdsverksamhet och tandvårdsverksamhet i Sverige när vårdtagarna ingår i den amerikanska militära styrkan. Verksamheten ska bedrivas i enlighet med de bestämmelser som gäller i Amerikas förenta stater.

En vårdtagare som tar emot sådan vård som avses i första stycket omfattas inte av svenska regler om hälso- och sjukvård och tandvård.

Paragrafen, som är ny, reglerar amerikanska styrkors och amerikanska leverantörer till styrkornas rätt att bedriva hälso- och sjukvårds- och tandvårdsverksamhet i Sverige inom ramen för DCA-avtalet.

Av *första stycket* framgår att amerikanska styrkor och amerikanska leverantörer till styrkorna får bedriva hälso- och sjukvårdsverksamhet och tandvårdsverksamhet i Sverige inom ramen för DCA-avtalet när vårdtagarna ingår i den amerikanska militära styrkan. Vården ska under sådana förhållanden utövas i enlighet med amerikansk lagstiftning.

Av *andra stycket* framgår att en vårdtagare som tar emot sådan vård som avses i första stycket inte omfattas av bestämmelser i svensk rätt om hälso- och sjukvård och tandvård. Det innebär således att amerikansk rätt kommer att gälla för dessa vårdtagare.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.14.

8 § Sjukvårdsprodukter och den övriga utrustning som behövs för att bedriva sådan verksamhet som avses i 7 § får föras in till och ut från Sverige samt användas i Sverige i enlighet med de bestämmelser som gäller i Amerikas förenta stater.

I paragrafen, som är ny, regleras att sjukvårdsprodukter och den övriga utrustning som behövs för att bedriva sådan verksamhet som avses i 7 § får föras in till och ut från Sverige samt användas i Sverige i enlighet med amerikansk lagstiftning. Med sjukvårdsprodukter avses detsamma som i 2 kap. 8 § hälso- och sjukvårdslagen

(2017:30). Övrig utrustning kan t.ex. omfatta blodprodukter som inte är att anse som sjukvårdsprodukter (se prop. 2022/23:45 s. 81).

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.14.

9 § En militär serviceverksamhet som inrättats av amerikanska styrkor för att i Sverige tillhandahålla service till styrkornas personal och dess anhöriga omfattas inte av svenska regler om tillstånd och tillsyn.

Genom paragrafen, som är ny, undantas amerikanska styrkors militära serviceverksamheter från svenska regler om tillstånd och tillsyn. Bestämmelsen omfattar sådana serviceverksamheter som inrättats av en amerikansk styrka i Sverige för att tillhandahålla service till styrkans personal och dess anhöriga. Serviceverksamheten kan bedrivas av styrkan eller av en av styrkan genom avtal anlita utförare. Svenska regler om tillstånd och tillsyn som rör inrättandet och bedrivandet av en militär serviceverksamhet ska därmed inte tillämpas i fråga om den verksamheten. Bestämmelsen ska tolkas brett och omfattar t.ex. också bestämmelser om registrering och godkännande av aktuell verksamhet samt annan kontroll än tillsyn.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.19.

10 § Medlemmar av amerikanska styrkor och amerikanska leverantörer till styrkorna får, inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete, i Sverige utföra nödvändiga tjänster för styrkornas personal, personalens anhöriga eller leverantörer till styrkorna, samt för andra personer som gemensamt har bestämts av Sverige och Amerikas förenta stater, utan krav på svensk yrkeslegitimation, yrkeslicens eller motsvarande krav på tillstånd.

Första stycket gäller under förutsättning att den enskilde har en gällande amerikansk yrkeslegitimation eller yrkeslicens eller en sådan legitimation eller licens från en medlemsstat i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller andra lämpliga yrkeskvalifikationer som godtas av amerikanska myndigheter.

Paragrafen, som är ny, reglerar rätten för medlemmar av amerikanska styrkor och amerikanska leverantörer till styrkorna att, inom ramen för DCA-avtalet, i Sverige få utöva yrken utan krav på svensk yrkeslegitimation eller liknande krav på tillstånd.

I första stycket anges vilken personal som utan krav på svensk yrkeslegitimation, yrkeslicens eller motsvarande krav på tillstånd får,

inom ramen för DCA-avtalet, utföra nödvändiga tjänster i Sverige. Det ska vara militär eller civil personal som tillhör en amerikansk styrka eller personal tillhörande en amerikansk leverantör till en sådan styrka.

Genom *andra stycket* avgränsas bestämmelsen i första stycket. Det krävs nämligen att den enskilde har en gällande amerikansk yrkeslicens eller motsvarande tillstånd eller en sådan licens eller ett sådant tillstånd från en medlemsstat i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller andra lämpliga yrkeskvalifikationer som har godkänts av amerikanska myndigheter. Exempel på en sådan amerikansk myndighet är USA:s försvarsdepartement.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.15.

11§ För arbete som utförs av arbetstagare som är anställda hos amerikanska leverantörer till amerikanska styrkor inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete ska arbetstidslagen (1982:673) inte gälla.

Första stycket gäller endast arbete som utförs av sådana arbetstagare som inte är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige.

I paragrafen, som är ny, regleras ett undantag från arbetstidslagen (1982:673).

Med hänsyn till att arbetstidslagen som utgångspunkt gäller för allt arbete som utförs i Sverige införs genom *första stycket* ett undantag från lagen i förhållande till sådant arbete som utförs av den som är anställd hos en amerikansk leverantör till en amerikansk styrka inom ramen för DCA-avtalet. Eventuellt arbete som utförs hos en annan arbetsgivare vid sidan av anställningen hos en amerikansk leverantör omfattas inte av bestämmelsen. Med amerikansk leverantör avses här endast den juridiska person som varken är registrerad eller har hemvist i Sverige enligt svensk lag, och som befinner sig på svenskt territorium inom ramen för ett avtal eller underleverantörsavtal med USA:s försvarsdepartement om att tillhandahålla varor och tjänster i samband med verksamhet som omfattas av DCA-avtalet. Svenskregistrerade företag omfattas således inte.

Av *andra stycket* framgår att det endast är arbete som utförs av arbetstagare som inte är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige som undantas från arbetstidslagen. Preciseringsen

följer den definition av anställda hos amerikanska leverantörer som finns i artikel 2 punkten 4 i DCA-avtalet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.20.

10.20 Förslaget till lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt

11 kap.

Avdrag i samband med skattefrihet enligt lagen om immunitet och privilegier i vissa fall

8 § En upplagshavare eller godkänd lagerhållare får göra avdrag för skatt på varor som har levererats inom Sverige av upplagshavaren eller lagerhållaren, om

1. leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater,
2. varorna ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.

Avdrag får endast göras om

1. skattefrihet enligt 10 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall hade gällt vid förvärv av varorna,
2. ett intyg från de väpnade styrkorna kan uppvisas som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda, och
3. det av fakturan framgår att leveransen sker utan punktskatt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet i andra stycket 2.

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om avdrag för skatt på tobaksvaror i vissa fall. Genom bestämmelserna genomförs den möjlighet till skattefrihet direkt vid köpet som följer av artikel 16 punkten 2 i DCA-avtalet.

Av första stycket följer att en upplagshavare eller godkänd lagerhållare får göra avdrag för skatt på tobaksvaror som levereras inom Sverige under vissa förutsättningar. Tillämpning av bestämmelsen är valfri för den som levererar varorna. Även om förutsättningarna är uppfyllda kan de amerikanska styrkorna alltså inte kräva att få skattefrihet direkt vid köpet. Om en säljare väljer att

inte ge skattefrihet direkt vid köpet hanteras skattefriheten genom återbetalning.

TVå förutsättningar för att bestämmelsen ska kunna tillämpas anges i första stycket. Enligt *första punkten* krävs att leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater. Detta innebär att leveransen på något sätt ska komma styrkorna till godo. Leveransen behöver dock inte ske direkt till styrkorna, vilket förtydligas i *andra punkten*. Enligt den ska varorna användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter. Att användandet ska ske "av eller för" styrkorna innebär att även leveranser till ett företag som ska använda varorna när det fullgör ett kontrakt med de amerikanska styrkorna omfattas. Företagets användning sker då "för" styrkorna. Användningen kan även ske av den civilpersonal som följer med styrkorna eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter. Militära serviceverksamheter är integrerade delar av de amerikanska styrkornas verksamhet som ibland kan utföras av organisationer eller leverantörer. Det kan exempelvis vara fråga om utbildning eller försäljning av varor som riktar sig specifikt till styrkans medlemmar. Se vidare avsnitt 7.2.7.

I *andra stycket* anges vissa ytterligare krav för att avdrag ska få göras. Av första punkten följer att det ska vara en sådan situation där skattefrihet hade gällt för köparen av varan enligt 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall. Det är därvid situationen för den som upplagshavaren eller den godkände lagerhållaren levererar varorna till som avses, dvs. de amerikanska styrkorna eller leverantören. Skattefrihet gäller således genom hänvisningen till 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall i den utsträckning som skattefrihet för köparen följer av DCA-avtalet. Av *andra punkten* följer att den som vill köpa varor skattefritt måste kunna uppvisa ett intyg från de amerikanska styrkorna som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda. Intyget är således i normalfallet inte enbart ett bevismedel, utan ett formellt krav för att få medge skattefrihet direkt vid köpet. Av *tredje punkten* följer att det av fakturan ska framgå att leveransen sker utan punktskatt. Genom att sådan informationen tas in i fakturan blir det tydligt såväl mellan säljare och köpare som för Skatteverket om försäljningen avser skattefria varor eller inte.

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet på att uppvisa ett intyg. Detta skulle exempelvis kunna vara aktuellt om det i vissa situationer finns anledning att förenkla förfarandet och det av omständigheterna är tydligt att förutsättningarna är uppfyllda och att varorna är avsedda för de amerikanska styrkorna.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

10.21 Förslaget till lag om ändring i lagen (2022:156) om alkoholskatt

11 kap.

Avdrag i samband med skattefrihet enligt lagen om immunitet och privilegier i vissa fall

6 § *En upplagshavare får göra avdrag för skatt på varor som har levererats inom Sverige av upplagshavaren, om*

1. *leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater, och*

2. *varorna ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.*

Avdrag får endast göras om

1. *skattefrihet enligt 10 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall hade gällt vid förvärv av varorna,*

2. *ett intyg från de väpnade styrkorna kan uppvisas som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda, och*

3. *det av fakturan framgår att leveransen sker utan punktskatt.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet i andra stycket 2.

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om avdrag för skatt på alkoholvaror i vissa fall. Genom bestämmelserna genomförs den möjlighet till skattefrihet direkt vid köpet som följer av artikel 16 punkten 2 i DCA-avtalet.

Av *första stycket* följer att en upplagshavare får göra avdrag för skatt på alkoholvaror som levereras inom Sverige under vissa

förutsättningar. Tillämpning av bestämmelsen är valfri för den som levererar varorna. Även om förutsättningarna är uppfyllda kan de amerikanska styrkorna alltså inte kräva att få skattefrihet direkt vid köpet. Om en säljare väljer att inte ge skattefrihet direkt vid köpet hanteras skattefriheten genom återbetalning.

Två förutsättningar för att bestämmelsen ska kunna tillämpas anges i första stycket. Enligt *första punkten* krävs att leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater. Detta innebär att leveransen på något sätt ska komma styrkorna till godo. Leveransen behöver dock inte ske direkt till styrkorna, vilket förtydligas i andra punkten. Enligt den ska varorna användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter. Att användandet ska ske ”av eller för” styrkorna innebär att även leveranser till ett företag som ska använda varorna när det fullgör ett kontrakt med de amerikanska styrkorna omfattas. Företagets användning sker då ”för” styrkorna. Användningen kan även ske av den civilpersonal som följer med styrkorna eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter. Militära serviceverksamheter är integrerade delar av de amerikanska styrkornas verksamhet som ibland kan utföras av organisationer eller leverantörer. Det kan exempelvis vara fråga om utbildning eller försäljning av varor som riktar sig specifikt till styrkans medlemmar. Se vidare avsnitt 7.2.7.

I *andra stycket* anges vissa ytterligare krav för att avdrag ska få göras. Av *första punkten* följer att det ska vara en sådan situation där skattefrihet hade gällt för köparen av varan enligt 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall. Det är därvid situationen för den som upplagshavaren levererar varorna till som avses, dvs. de amerikanska styrkorna eller leverantören. Skattefrihet gäller således genom hänvisningen till 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall i den utsträckning som skattefrihet för köparen följer av DCA-avtalet. Av *andra punkten* följer att den som vill köpa varor skattefritt måste kunna uppvisa ett intyg från de amerikanska styrkorna som visar att förutsättningarna för skattefriheten är uppfyllda. Intyget är således i normalfallet inte enbart ett bevismedel, utan ett formellt krav för att få medge skattefrihet direkt vid köpet. Av *tredje punkten* följer att det av fakturan ska framgå att leveransen sker utan punktskatt. Genom att sådan informationen tas

in i fakturan blir det tydligt såväl mellan säljare och köpare som för Skatteverket om försäljningen avser skattefria varor eller inte.

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet på att uppvisa ett intyg. Detta skulle exempelvis kunna vara aktuellt om det i vissa situationer finns anledning att förenkla förfarandet och det av omständigheterna är tydligt att förutsättningarna är uppfyllda och att varorna är avsedda för de amerikanska styrkorna.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

10.22 Förslaget till lag om ändring i mervärdesskattelagen (2023:200)

3 kap.

4 § Med avvikelse från 1 § 2 är unionsinterna förvärv av varor inte föremål för mervärdesskatt enligt denna lag, om förvärvet görs av en beskattningsbar person eller en juridisk person som inte är en beskattningsbar person, och en leverans av varorna inom landet skulle vara undantagen från skatteplikt enligt

– 10 kap. 69, 70, 71, 72 eller 73 § om leveranser avseende fartyg och luftfartyg,

– 10 kap. 78 § om leveranser av motorfordon till utländska beskickningar m.fl., *eller*

– 10 kap. 93 a § om leveranser till väpnade styrkor som tillhör Amerikas förenta stater.

I paragrafen anges vissa fall då unionsinterna förvärv inte är föremål för mervärdesskatt.

Ändringen innebär att 10 kap. 93 a § om leveranser till väpnade styrkor som tillhör Amerikas förenta stater läggs till i listan över de fall när unionsinterna förvärv av varor inte är föremål för mervärdesskatt. Ett unionsinternt förvärv som görs av en beskattningsbar person eller en juridisk person som inte är en beskattningsbar person ska alltså inte beskattas om en leverans av varorna inom landet skulle vara undantagen från skatteplikt enligt 10 kap. 93 a §.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

5 § Med avvikelse från 1 § 2 är unionsinterna förvärv av varor inte heller föremål för mervärdesskatt om förvärvet görs under sådana förutsättningar att det skulle medföra rätt till återbetalning enligt 14 kap. 60–67 c §§.

Om villkoren enligt första stycket upphör att vara uppfyllda för att det inte längre skulle finnas rätt till återbetalning enligt 14 kap. 66 §, ska Europeiska kommissionen eller den byrå eller det organ som har förvärvat varorna underrätta Skatteverket. Det unionsinterna förvärvet ska då vara föremål för mervärdesskatt enligt de förutsättningar som gällde vid den tidpunkt då villkoren upphörde att vara uppfyllda.

I paragrafen anges vissa fall då unionsinterna förvärv inte är föremål för mervärdesskatt.

Genom ändringen i *första stycket* läggs nya 14 kap. 67 a och 67 b §§ till i listan över när unionsinterna förvärv av varor inte är föremål för mervärdesskatt. Ett unionsinternt förvärv ska alltså inte beskattas om förvärvet görs under sådana förutsättningar att det skulle medföra rätt till återbetalning enligt 14 kap. 67 a eller 67 b §§. Tidigare 14 kap 67 a § benämns numera 14 kap. 67 c §, men omfattas fortfarande av hänvisningen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

5 kap.

25 § Med unionsinternt förvärv av varor mot ersättning likställs även användning av varor, om

1. varorna används av

a) de väpnade styrkorna i ett EU-land, som deltar i en försvarsinsats för att genomföra en unionsverksamhet inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik, för styrkornas eget bruk eller för bruk av den civilpersonal som följer med dem, eller

b) de väpnade styrkorna i en stat som är part i Nato, för styrkornas eget bruk eller för bruk av den civilpersonal som följer med dem,

2. varorna inte har förvärvats enligt de allmänna regler om beskattning som gäller för ett EU-lands hemmamarknad, och

3. import av varorna till det EU-land som varan överförs till inte skulle omfattas av undantag från skatteplikt enligt 10 kap. 61, 61 a eller 61 b § eller enligt bestämmelser som i det EU-landet motsvarar artikel 143.1 ga eller 143.1 h i mervärdesskattedirektivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att viss användning av varor som görs av väpnade styrkor ska likställas med unionsinterna förvärv av varor mot ersättning.

I *tredje punkten* anges som en förutsättning för att regeln ska vara tillämplig att en import av varorna till det EU-land som varan överförs till inte skulle omfattas av undantag från skatteplikt enligt vissa regler. Undantaget i nya 10 kap. 61 a § läggs till i uppräknningen. Ändringen innebär att om en import av varan skulle omfattas av det nya undantaget i 10 kap. 61 a § ska användningen inte likställas med ett unionsinternt förvärv. Tidigare 10 kap. 61 a § benämns numera 10 kap. 61 b §, men omfattas fortfarande av hänvisningen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

10 kap.

61 a § Från skatteplikt undantas sådan import av varor som görs av väpnade styrkor som tillhör Amerikas förenta stater om varorna ska användas av dessa styrkor, den civilpersonal som följer med dem, eller styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.

Från skatteplikt undantas även import som görs av medlemmarna av dessa styrkor eller deras anhöriga, om varorna ska användas för privat bruk.

Undantagen från skatteplikt gäller bara i den omfattning som framgår av avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om skattefrihet för import inom ramen för DCA-avtalet.

Enligt *första stycket* undantas import som görs av väpnade styrkor som tillhör Amerikas förenta stater från skatteplikt, om varorna ska användas av dessa styrkor, den civilpersonal som följer med dem eller styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter. Regeln gäller enbart för import som görs av styrkorna själva. Om ett företag importerar varor som det avser att sälja vidare till de amerikanska styrkorna omfattas den importen inte av regeln. Dock kommer företaget normalt antingen ha avdragsrätt för den ingående mervärdesskatten på sådan import eller rätt till återbetalning enligt nya 14 kap. 67 a §. Ett krav för att importen ska undantas är att varorna ska användas av styrkorna själva, den civilpersonal som följer med dem eller styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter. Att

varan ska ”användas” kan i vissa fall inkludera försäljning. Exempelvis har vissa militära serviceverksamheter till uppgift att sälja varor till styrkans medlemmar. Sådan försäljning innebär att varorna används av den militära serviceverksamheten, och att styrkornas import av varorna undantas från skatteplikt.

Enligt *andra stycket* undantas från skatteplikt även import som görs av medlemmarna av de amerikanska styrkorna, eller deras anhöriga, om varorna ska användas för privat bruk. Med ”anhöriga” avses i DCA-avtalet sådana familjemedlemmar som är ekonomiskt, juridiskt eller hälsomässigt beroende av en medlem av styrkorna, försörjs av och bor tillsammans med medlemmen och har fått tillåtelse av de amerikanska styrkorna att följa med styrkorna till Sverige.

Av *tredje stycket* framgår att undantagen från skatteplikt bara gäller i den omfattning som framgår av DCA-avtalet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

61 b § Från skatteplikt undantas sådan import av varor som *inte omfattas av 61 a § och som* görs av väpnade styrkor som tillhör en annan stat som är part i Nato om varorna ska användas av dessa styrkor eller av den civilpersonal som följer med dem, eller användas för försörjning av deras mässar eller marketenterier, när dessa styrkor deltar i de gemensamma försvarsanstängningarna.

Paragrafen innehåller bestämmelser om undantag från mervärdes-skatt vid import som görs av väpnade styrkor tillhörande en stat som är medlem i Nato.

Genom ändringen undantas sådan import som omfattas av 61 a § från tillämpningsområdet. Det innebär att de amerikanska styrkornas skattefrihet vid import i första hand regleras av 61 a §, även om Amerikas förenta stater är medlem i Nato.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

93 a § Den som levererar varor eller tillhandahåller tjänster som inte har något annat land som destinationsland får välja att undanta leveransen eller tillhandahållandet från skatteplikt om

1. leveransen eller tillhandahållandet är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater,

2. varorna eller tjänsterna ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter, och

3. förvärvaren kan uppvisa ett intyg från de väpnade styrkorna som visar att förutsättningarna i 1 och 2 är uppfyllda.

Undantagen från skatteplikt gäller bara i den omfattning som framgår av avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet i första stycket 3.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om skattefrihet direkt vid köpet inom ramen för DCA-avtalet.

I första stycket anges förutsättningarna för skattefrihet. Den som levererar varor eller tillhandahåller tjänster som inte har något annat land som destinationsland får välja att undanta leveransen eller tillhandahållandet från skatteplikt om vissa krav är uppfyllda. Att leveransen eller tillhandahållandet inte får ha något annat land som destinationsland innebär exempelvis att leveranser till andra länder inte undantas även om de skulle beskattas i Sverige. Leveranser eller tillhandahållanden som har ett annat EU-land som destinationsland kan dock under vissa förutsättningar vara undantagna från skatteplikt enligt 93 §. Regeln är valfri för den som levererar varan eller tillhandahåller tjänsten. Även om förutsättningarna är uppfyllda kan de amerikanska styrkorna alltså inte kräva att få skattefrihet direkt vid köpet. Om säljaren väljer att inte ge skattefrihet direkt vid köpet hanteras skattefriheten genom återbetalning, se 14 kap. 67 a §.

Förutsättningarna för skattefrihet direkt vid köpet anges i tre punkter. Enligt första punkten krävs att leveransen eller tillhandahållandet är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater. Detta innebär att leveransen eller tillhandahållandet på något sätt ska komma styrkorna till godo. Leveransen eller tillhandahållandet behöver dock inte ske direkt till styrkorna, vilket förtydligas i andra punkten. Enligt den ska varorna eller tjänsterna användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter. Att användandet ska ske ”av eller för” styrkorna innebär att även leveranser till ett företag som ska använda

varan när det fullgör ett kontrakt med de amerikanska styrkorna omfattas. Företagets användning sker då ”för” styrkorna (se vidare nedan). Användningen kan även ske av den civilpersonal som följer med styrkorna eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter. Militära serviceverksamheter är integrerade delar av de amerikanska styrkornas verksamhet som ibland kan utföras av organisationer eller leverantörer. Det kan exempelvis vara fråga om utbildning eller försäljning av varor som riktar sig specifikt till styrkans medlemmar. Se vidare avsnitt 7.2.7. Enligt *tredje punkten* krävs för skattefrihet att förvärvaren kan uppvisa ett intyg från de väpnade styrkorna som visar att förutsättningarna i de två första punkterna är uppfyllda. Intyget är således i normalfallet inte enbart ett bevismedel, utan ett formellt krav för att få medge skattefrihet direkt vid köpet (se vidare kommentaren till tredje stycket).

Reglerna om skattefrihet direkt vid köpet kan bli aktuella i en rad situationer. Utöver försäljning direkt till styrkorna blir reglerna, som nämnts ovan, aktuella vid försäljning till ett företag som ska använda varan när det fullgör ett kontrakt med de amerikanska styrkorna. Det kan vara fråga om amerikanska leverantörer som utför sådana delar av styrkans verksamhet som för andra länders väpnade styrkor hade utförts direkt av styrkorna, men det kan också vara fråga om svenska företag som har ett kontrakt med de amerikanska styrkorna. Kretsen kommer i praktiken att begränsas av vilka aktörer de amerikanska styrkorna väljer att utfärda intyg till. En annan situation som omfattas av bestämmelsen är sådan försäljning som sker inom ramen för de militära serviceverksamheterna. Så länge försäljningen riktar sig till den personkrets som omfattas av verksamhetens uppdrag, vilket normalt är styrkans medlemmar eller deras anhöriga, anses varorna användas av styrkorna. Ett sista exempel på när regeln blir tillämplig är Försvarmaktens tillhandahållande av bränsle och liknande till de amerikanska styrkorna. Ett exempel på en situation då reglerna inte blir tillämpliga är då medlemmar av styrkorna eller deras anhöriga köper varor eller tjänster för privat bruk. Skattefrihet i de situationerna hanteras genom återbetalning, se 14 kap. 67 b §.

Av *andra stycket* framgår att undantagen från skatteplikt bara gäller i den omfattning som framgår av DCA-avtalet.

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer en möjlighet meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet att förvärvaren kan uppvisa ett intyg från de amerikanska styrkorna. Det skulle exempelvis kunna bli aktuellt när det av omständigheterna är tydligt att förutsättningarna är uppfyllda, såsom när Försvarsmakten tillhandahåller bränsle direkt till amerikanska militärfordon eller när en militär serviceverksamhet säljer varor direkt till amerikanska soldater inom ett avgränsat område.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

13 kap.

10 § En beskattningsbar person får göra avdrag för ingående skatt som är hänförlig till sådana transaktioner som avses i 6 och 8 §§, i den utsträckning den beskattningsbara personen använder varorna och tjänsterna för sina transaktioner inom landet som är undantagna från skatteplikt i enlighet med någon av följande bestämmelser i 10 kap.:

- 13 § om läkemedel,
- 26 § första stycket 2 om framställning och distribution av periodiska publikationer,
- 34 § 4 om leverans av guld till Sveriges riksbank,
- 42 eller 46 § om unionsinterna leveranser av varor,
- 52 § om transporttjänster – Azorerna och Madeira,
- 63 § om tjänster som ingår i beskattningsunderlaget för import,
- 64, 65, 66 eller 67 § om export,
- 68 § om tjänster i samband med export eller import av varor,
- 69 eller 70 § om leverans av fartyg eller luftfartyg och utrustning till dessa,
- 71 eller 72 § om varor för förbrukning och försäljning ombord på fartyg och luftfartyg,
- 73 § om varor för förbrukning och försäljning ombord på krigsfartyg,
- 74 § om tjänster som avser fartyg eller luftfartyg,
- 75 § om tjänster av mäklare och andra förmedlare,
- 76 eller 77 § om vissa leveranser av varor avseende fartyg och luftfartyg,
- 78 § om leverans av motorfordon till utländska beskickningar m.fl.,
- 84 § om leverans av varor till beskickningar, konsulat, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 88 § om leverans av varor till Europeiska kommissionen, EU-organ eller byråer för att hantera covid-19-pandemin,

- 89, 90 eller 91 § om tjänster som tillhandahålls EU, EU-organ och andra internationella organisationer,
 - 92 § om väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land,
 - 93 eller 93 a § om väpnade styrkor som tillhör part i Nato,
 - 94 § om vissa väpnade styrkor stationerade på Cypern,
 - 95 § om förmedlingstjänster som avser vissa undantagna transaktioner eller transaktioner gjorda utanför EU,
 - 96 § om exportbutiker, eller
 - 97 § om leveranser vid användning av ett elektroniskt gränssnitt.
- Första stycket gäller även sådana transaktioner som är undantagna från skatteplikt i enlighet med 11 kap. 4 och 5 §§ om varor i vissa lager.

I paragrafen finns bestämmelser om avdragsrätt för transaktioner som är undantagna från skatteplikt, s.k. kvalificerade undantag.

Genom en ändring i *första stycket* läggs 10 kap. 93 a § till i uppräknningen. Det innebär att en beskattningsbar person får göra avdrag för ingående skatt även om varorna eller tjänsterna används för transaktioner inom landet som är undantagna från skatteplikt i enlighet med 10 kap. 93 a §. Eftersom regeln i 10 kap. 93 a § är valfri för säljaren krävs det att skattefriheten faktiskt har tillämpats för att det ska bli aktuellt med avdragsrätt enligt 13 kap. 10 §. Om säljaren har valt att inte tillämpa skattefrihet avgörs avdragsrätten av ordinarie regler, även om säljaren skulle ha haft rätt att tillämpa skattefrihet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

14 kap.

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- återbetalning till beskattningsbara personer etablerade i andra EU-länder (3–32 §§),
- återbetalning till beskattningsbara personer som inte är etablerade inom EU (33–48 §§),
- återbetalning vid viss import (49 och 50 §§),
- återbetalning till den som är eller ska vara registrerad för mervärdesskatt (51–54 §§),
- återbetalningsansökningar riktade till andra EU-länder (55–58 §§),
- återbetalning till hjälporganisationer (59 §),
- återbetalning till utländska beskickningar m.fl. (60–63 §§),
- återbetalning till EU och vissa EU-organ (64–66 §§),

- återbetalning till väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land (67 §),
- återbetalning till väpnade styrkor som tillhör en annan stat som är part i Nato (67 a–c §§),
- gemensamma bestämmelser för 59–67 c §§ (68 och 69 §§),
- att återbetalningsrätten ska styrkas (70 §),
- skattetillägg (71 §),
- omprövning i vissa fall (72–75 §§), och
- indrivning och verkställighet (76 §).

I paragrafen anges kapitlets innehåll.

Tionde och elfte strecksatserna justeras så att de omfattar nya 67 a och 67 b §§. Tidigare 67 a § benämns numera 67 c §.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

4 § Den beskattningsbara personen får inom landet ha tillhandahållit transporttjänster och stödtjänster till dessa, under förutsättning att tillhandahållandena är undantagna från skatteplikt i enlighet med någon av följande bestämmelser i 10 kap.:

- 63 § om tjänster som ingår i beskattningsunderlaget för import,
- 68 § om tjänster i samband med export eller import av varor,
- 74 § om tjänster som avser fartyg eller luftfartyg,
- 75 § om tjänster av mäklare och andra förmedlare,
- 89 eller 90 § om tjänster som tillhandahålls EU, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 92 § om väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land,
- 93 eller 93 a § om väpnade styrkor som tillhör part i Nato,
- 94 § om vissa väpnade styrkor stationerade på Cypern, eller
- 95 § om förmedlingstjänster som avser vissa undantagna transaktioner eller transaktioner gjorda utanför EU.

Första stycket gäller även sådana transaktioner som är undantagna från skatteplikt i enlighet med 11 kap. 4 § 2, 3 eller 4 om varor i vissa lager.

I paragrafen finns bestämmelser om att vissa inom landet tillhandahållna tjänster inte hindrar återbetalning av skatt för en beskattningsbar person etablerad i ett annat EU-land, under förutsättning att de är undantagna från skatteplikt, s.k. tillåtna tjänster.

Genom ändringen i *första stycket* läggs 10 kap. 93 a § till i uppräknningen över sådana tjänster.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

34 § Den beskattningsbara personen får inom landet ha tillhandahållit transporttjänster och stödtjänster till dessa, under förutsättning att tillhandahållandena är undantagna från skatteplikt i enlighet med någon av följande bestämmelser i 10 kap.:

- 63 § om tjänster som ingår i beskattningsunderlaget för import,
- 68 § om tjänster i samband med export eller import av varor,
- 74 § om tjänster som avser fartyg eller luftfartyg,
- 75 § om tjänster av mäklare och andra förmedlare,
- 89 eller 90 § om tjänster som tillhandahålls EU, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 92 § om väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land,
- 93 eller 93 a § om väpnade styrkor som tillhör part i Nato,
- 94 § om vissa väpnade styrkor stationerade på Cypern, eller
- 95 § om förmedlingstjänster som avser vissa undantagna transaktioner eller transaktioner utanför EU.

Första stycket gäller även sådana transaktioner som är undantagna från skatteplikt i enlighet med 11 kap. 4 § 2, 3 eller 4 om varor i vissa lager.

I paragrafen finns bestämmelser om att vissa inom landet tillhandahållna tjänster inte hindrar återbetalning av skatt för en beskattningsbar person som inte är etablerad i något EU-land, under förutsättning att de är undantagna från skatteplikt.

Genom ändringen i *första stycket* läggs 10 kap. 93 a § till i uppräknningen över sådana tjänster.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

67 a § Väpnade styrkor som tillhör Amerikas förenta stater har efter ansökan rätt till återbetalning av ingående skatt som hänför sig till förvärv av varor och tjänster som inte har något annat land som destinationsland, om varorna eller tjänsterna ska användas av dessa styrkor, den civilpersonal som följer med dem eller styrkornas mässar, marketenterier eller andra liknande militära serviceverksamheter.

Den som har levererat en vara eller tillhandahållit en tjänst till styrkorna har också rätt till återbetalning enligt första stycket, i den utsträckning det inte finns rätt till avdrag för ingående skatt. Detta gäller dock inte staten, kommuner, kommunalförbund eller samordningsförbund som avses i 4 § lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser.

Rätten till återbetalning gäller bara i den omfattning som framgår av avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om återbetalning av skatt relaterad till officiellt bruk inom ramen för DCA-avtalet.

Enligt *första stycket* har väpnade styrkor som tillhör Amerikas förenta stater efter ansökan rätt till återbetalning av ingående skatt som hänför sig till förvärv av varor och tjänster som inte har något annat land som destinationsland, om varorna eller tjänsterna ska användas av dessa styrkor, den civilpersonal som följer med dem eller styrkornas mässar, marketenterier eller andra liknande militära serviceverksamheter. Regeln avser enbart styrkorna själva. Leverantörer till styrkorna hanteras i andra stycket. Eftersom det är fråga om en återbetalning av skatt krävs att mervärdesskatt har tagits ut vid leveransen eller tillhandahållandet. Om leverantören har valt att undanta en leverans från skatteplikt enligt 10 kap. 93 a § är det inte möjligt att få återbetalning av skatt för den leveransen och det kommer inte heller att finnas någon debiterad mervärdesskatt i fakturan. Att förvärvet inte får ha något annat land som destinationsland innebär exempelvis att det inte är möjligt att få återbetalning för leveranser till andra länder som har beskattats i Sverige. Att varorna eller tjänsterna ska användas av styrkorna, den civilpersonal som följer med dem eller styrkornas mässar, marketenterier eller andra liknande militära serviceverksamheter har samma innebörd som i 10 kap. 93 a §, se kommentaren till den paragrafen.

Enligt *andra stycket* har den som har levererat en vara eller tillhandahållit en tjänst till styrkorna också rätt till återbetalning enligt första stycket, i den utsträckning det inte finns rätt till avdrag för ingående skatt. Normalt får en beskattningsbar person göra avdrag för ingående skatt som är hänförlig till leveranser till de amerikanska styrkorna (se 13 kap. 10 §). Det kan dock uppkomma situationer då en leverantör inte har rätt till avdrag, exempelvis om den inte är en beskattningsbar person. I dessa fall föreligger i stället en rätt till återbetalning, under samma förutsättningar som i första stycket. Om en leverantör delvis har rätt till avdrag kan återbetalning medges för de delar där det inte finns avdragsrätt. Möjligheten till återbetalning gäller dock inte för staten, kommuner, kommunalförbund eller samordningsförbund som avses i 4 § lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. Dessa aktörer kompenseras för den ingående mervärdesskatten på andra sätt.

Av *tredje stycket* framgår att rätten till återbetalning bara gäller i den omfattning som framgår av DCA-avtalet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

67 b § Medlemmar av väpnade styrkor som tillhör Amerikas förenta stater och deras anhöriga har efter ansökan rätt till återbetalning av ingående skatt för förvärv av varor eller tjänster som inte har något annat land som destinationsland om förvärvet görs för personligt bruk.

Rätten till återbetalning gäller bara i den omfattning som framgår av avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om återbetalning av skatt för enskilda inom ramen för DCA-avtalet.

I *första stycket* finns bestämmelser om att medlemmar av väpnade styrkor som tillhör Amerikas förenta stater och deras anhöriga har rätt till återbetalning av ingående skatt under vissa förutsättningar. Med "anhöriga" avses i DCA-avtalet sådana familjemedlemmar som är ekonomiskt, juridiskt eller hälsomässigt beroende av en medlem av styrkorna, försörjs av och bor tillsammans med medlemmen och har fått tillåtelse av de amerikanska styrkorna att följa med styrkorna till Sverige. Eftersom det är fråga om en återbetalning av skatt krävs att beskattning har skett. Liksom för övriga återbetalningar krävs en ansökan. Ett villkor för återbetalning är att förvärvet inte får ha något annat land som destinationsland. Det innebär exempelvis att det inte är möjligt att få återbetalning för leveranser till andra länder som har beskattats i Sverige. Förvärvet ska vidare ha gjorts för personligt bruk. Om en medlem av de väpnade styrkorna förvärvar en vara i syfte att direkt sälja den vidare finns ingen rätt till återbetalning. Att en vara har sålts behöver dock i sig inte utesluta återbetalning. Om till exempel en medlem av styrkorna köper en vara och använder den privat, men sedan säljer den när medlemmens stationering avslutas och den ska lämna Sverige finns fortfarande en rätt till återbetalning. Det avgörande är om själva förvärvet var för personligt bruk.

Av *andra stycket* framgår att rätten till återbetalning bara gäller i den omfattning som framgår av DCA-avtalet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

67 c § Väpnade styrkor som tillhör en annan stat som är part i Nato har efter ansökan rätt till återbetalning av ingående skatt som hänför sig till förvärv av varor och tjänster, om

1. varorna eller tjänsterna ska användas av dessa styrkor eller av den civilpersonal som följer med dem, eller användas för försörjning av deras mässar eller marketenterier,

2. styrkorna deltar i de gemensamma försvars-ansträngningarna, *och*

3. *det inte finns rätt till återbetalning enligt 67 a §.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om rätt till återbetalning av mervärdesskatt för väpnade styrkor som tillhör en stat som är medlem i Nato.

Genom ändringen läggs det till en ny tredje punkt som reglerar förutsättningarna för återbetalning. Enligt den nya punkten får det inte finnas rätt till återbetalning enligt 67 a §. Det innebär att de amerikanska styrkornas rätt till återbetalning i första hand regleras av 67 a §, även om Amerikas förenta stater är medlem i Nato.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

68 § Skatteverket ska fatta beslut om återbetalning enligt 59–67 c §§.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om förfarandet vid återbetalning enligt 59–67 c §§.

Paragrafen innehåller gemensamma bestämmelser för undantag från mervärdesskatt som hanteras genom återbetalning.

Genom ändringen i *första stycket* läggs de nya 67 a och 67 b §§ till i uppräknningen. Det innebär att det är Skatteverket som ska fatta beslut om återbetalning avseende 67 a och 67 b §§. Tidigare 67 a § benämns numera 67 c § och omfattas fortsatt av uppräknningen.

Andra stycket innehåller en upplysning om att regeringen med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela föreskrifter om förfarandet vid återbetalning. Genom ändringen läggs nya 67 a och 67 b §§ till i uppräknningen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

70 § Rätten till återbetalning enligt 3–54 §§ och 59–67 c §§ ska styrkas.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att rätten till återbetalning enligt vissa bestämmelser ska styrkas.

Bestämmelsen justeras så att den omfattar nya 67 a och 67 b §§. Tidigare 67 a § benämns numera 67 c §, men omfattas fortfarande. Även om det inte finns något formellt krav på att uppvisa ett intyg från de amerikanska styrkorna (se 10 kap. 93 a §) vid en ansökan om återbetalning är ett sådant intyg normalt ett lämpligt bevismedel för att visa att en leverans eller ett tillhandahållande är avsett för de amerikanska styrkorna.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

74 § En begäran om omprövning av Skatteverkets beslut om återbetalning enligt 59–67 c §§ ska ha kommit in till Skatteverket inom två månader från den dag då den som beslutet gäller fick del av det. I övrigt gäller bestämmelserna i 66 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) vid omprövning av ett sådant beslut.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förfarandet vid omprövning av Skatteverkets beslut om återbetalning av mervärdesskatt.

Bestämmelserna justeras så att den omfattar nya 67 a och 67 b §§. Tidigare 67 a § benämns numera 67 c §, men omfattas fortfarande.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

18 kap.

9 § I årsomsättningen ingår också värdet av transaktioner som är undantagna från skatteplikt enligt någon av följande bestämmelser i 10 kap.:

- 13 § om läkemedel,
- 26 § första stycket 2 om framställning och distribution av periodiska publikationer,
- 34 § 4 om leverans av guld till Sveriges riksbank,
- 64, 65, 66 eller 67 § om export,
- 68 § om tjänster i samband med export eller import av varor,
- 69 eller 70 § om leverans av fartyg eller luftfartyg och utrustning till dessa,
- 71 eller 72 § om varor för förbrukning och försäljning ombord på fartyg och luftfartyg,
- 73 § om varor för förbrukning och försäljning ombord på krigsfartyg,
- 74 § om tjänster som avser fartyg eller luftfartyg,
- 75 § om tjänster av mäklare och andra förmedlare,
- 76 § om flygbensin och flygfotogen,
- 78 § om leverans av motorfordon till utländska beskickningar m.fl.,

- 84 § om leverans av varor till beskickningar, konsulat, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 88 § om leverans av varor till Europeiska kommissionen, EU-organ eller byråer för att hantera covid-19-pandemin,
- 89, 90 eller 91 § om tjänster som tillhandahålls EU, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 92 § om väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land,
- 93 eller 93 a § om väpnade styrkor som tillhör part i Nato,
- 94 § om vissa väpnade styrkor stationerade på Cypern, eller
- 95 § om förmedlingstjänster som avser vissa undantagna transaktioner eller transaktioner gjorda utanför EU.

Av paragrafen framgår att värdet av vissa undantagna leveranser och tillhandahållanden också ska ingå vid beräkningen av årsomsättning.

Ändringen innebär att nya 10 kap. 93 a § läggs till i uppräkningslistan. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

20 kap.

21 § Från skatteplikt undantas en leverans av varor som omfattas av vinstmarginalbeskattning enligt detta kapitel, under förutsättning att leveransen görs i enlighet med någon av följande bestämmelser om undantag i 10 kap.:

- 64, 65 eller 66 § om export,
- 69 eller 70 § om leverans av fartyg eller luftfartyg och utrustning till dessa,
- 71 § 2 a eller 3 om leverans av varor för försäljning ombord,
- 73 § om leverans av varor för försäljning ombord på krigsfartyg,
- 78 § om leverans av motorfordon till utländska beskickningar m.fl.,
- 84 § om leverans av varor till beskickningar, konsulat, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 88 § om leverans av varor till Europeiska kommissionen, EU-organ eller byråer för att hantera covid-19-pandemin,
- 92 § om leverans av varor till väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land,
- 93 eller 93 a § om leverans av varor till väpnade styrkor som tillhör part i Nato, eller
- 94 § om leverans av varor till vissa väpnade styrkor stationerade på Cypern.

I paragrafen finns bestämmelser om att leveranser av varor som omfattas av vinstmarginalbeskattning ska undantas från skatteplikt om de görs i enlighet med vissa uppräknade bestämmelser i 10 kap.

Ändringen innebär att nya 10 kap. 93 a § läggs till i uppräknningen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

24 kap.

3 § Beslut av Skatteverket som överklagas till en förvaltningsrätt ska tas upp av Förvaltningsrätten i Falun om beslutet gäller ärenden om

1. betalningsskyldighet enligt 10 kap. 79 §,
2. återbetalning av ingående skatt till en sådan beskattningsbar person etablerad utanför EU som avses i 14 kap. 33–35 §§ och som ansöker om återbetalning enligt 14 kap. 40 § första stycket,
3. betalningsskyldighet och avräkning enligt 14 kap. 47 §, och
4. återbetalning av ingående skatt enligt 14 kap. 59–67 c §§.

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av beslut.

Ändringen innebär att det i *fjärde punkten* görs en hänvisning till nya 14 kap. 67 a och 67 b §§. Det innebär att ett överklagande av Skatteverkets beslut om återbetalning av mervärdesskatt ska tas upp av Förvaltningsrätten i Falun. Tidigare 14 kap. 67 a § benämns numera 67 c §, men omfattas fortfarande.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.7.

**AVTAL OM
FÖRSVARSSAMARBETE
MELLAN
KONUNGARIKET
SVERIGES REGERING
OCH
AMERIKAS FÖRENTA
STATERS REGERING**

Innehåll

	Ingress
Artikel 1	Tillämpningsområde och syfte
Artikel 2	Definitioner
Artikel 3	Tillgång till och användning av överenskomna anläggningar och områden
Artikel 4	Förhandslagring av försvarsutrustning, försvarsförnödenheter och försvarsmateriel
Artikel 5	Äganderätt
Artikel 6	Säkerhet
Artikel 7	Inresa och utresa
Artikel 8	Logistikstöd
Artikel 9	Motorfordon
Artikel 10	Körkort och licenser
Artikel 11	Förflyttning av luftfartyg, fartyg och fordon
Artikel 12	Straffrättslig jurisdiktion
Artikel 13	Frihetsberövande och rätt till kontakt
Artikel 14	Disciplin
Artikel 15	Anspråk
Artikel 16	Skattebefrielser relaterade till officiellt bruk
Artikel 17	Skattebefrielser för enskilda
Artikel 18	Import och export för officiellt bruk
Artikel 19	Import och export för privat bruk
Artikel 20	Tullförfaranden
Artikel 21	Militära serviceverksamheter
Artikel 22	Militära postkontor
Artikel 23	Valuta och växling
Artikel 24	Arbetskraft
Artikel 25	Upphandling
Artikel 26	Amerikanska leverantörer
Artikel 27	Miljö, folkhälsa och säkerhet
Artikel 28	Allmännyttiga tjänster och kommunikationstjänster

Artikel 29	Genomförande och tvister
Artikel 30	Ikraftträdande, ändringar och giltighetstid
Bilaga A	Överenskomna anläggningar och områden

Regeringen i Konungariket Sverige (*Sverige*) och regeringen i Amerikas förenta stater (*Förenta staterna*), nedan tillsammans kallade *parterna* och enskilt kallade *part*,

som är medvetna om de rättigheter och skyldigheter som följer av nordatlantiska fördraget, upprättat i Washington den 4 april 1949,

som inser behovet av att öka sin gemensamma säkerhet, bidra till internationell fred och stabilitet, fördjupa samarbetet på försvars- och säkerhetsområdet samt utveckla sin individuella och kollektiva förmåga att stå emot väpnade angrepp, i enlighet med folkrätten, med särskilt beaktande av Förenta nationernas stadga, upprättad i San Francisco den 26 juni 1945, och nordatlantiska fördraget, upprättat i Washington den 4 april 1949,

som beaktar att Förenta staternas (*amerikanska*) styrkor, anhöriga och amerikanska leverantörer befinner sig på svenskt territorium med Sveriges samtycke och att syftet med de amerikanska styrkornas närvaro är att stödja parternas ansträngningar att främja fred och säkerhet på områden av ömsesidigt intresse och ömsesidig nytta samt att delta i gemensamma försvarsinsatser,

som konstaterar att amerikanska styrkors närvaro bidrar till att stärka Sveriges och regionens säkerhet och stabilitet,

som önskar dela ansvaret för stödet till de amerikanska styrkor som kan befinna sig på svenskt territorium på ett rättvist och hållbart sätt,

som noterar avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor, undertecknat i London den 19 juni 1951 (*Nato SOFA*), vilket trädde i kraft den 23 augusti 1953, och avtalet mellan de stater som är parter i nordatlantiska fördraget och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor, undertecknat i Bryssel den 19 juni

1995, inbegripet bestämmelser i dessa om separata överenskommelser som kompletterar de avtalen,

som noterar avtalet om logistiksamverkan (Acquisition and Cross Servicing Agreement, inte översatt till svenska) mellan Försvarsmakten i Konungariket Sverige och Amerikas förenta staters försvarsdepartement, undertecknat i Stockholm och Stuttgart den 30 maj och 2 juni 2017 (*ACSA*), vilket trädde i kraft den 2 juni 2017,

som noterar överenskommelsen mellan Sveriges regering och Amerikas förenta staters regering om sekretesskydd av militär information, ingången genom skriftväxling i Washington den 4 och 23 december 1981 (*överenskommelsen om informationssäkerhet*), vilken trädde i kraft den 23 december 1981, och

som önskar ingå ett avtal om fördjupat samarbete mellan Sverige och Förenta staterna,

har kommit överens om följande.

Artikel 1
Tillämpningsområde och syfte

1. I enlighet med folkrätten och med Sveriges samtycke fastställs i detta avtal ramarna för fördjupat försvars- och säkerhetssamarbete mellan Sverige och Förenta staterna; avtalet kompletterar de villkor som fastställs i Nato SOFA och som reglerar amerikanska styrkors och anhörigas närvaro på svenskt territorium samt, i särskilda situationer som anges i det här avtalet, amerikanska leverantörers närvaro och verksamhet på svenskt territorium.

2. All verksamhet som omfattas av detta avtal ska bedrivas med full respekt för Sveriges suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser, inklusive vad gäller lagring av vissa typer av vapen på svenskt territorium.

Artikel 2
Definitioner

I detta avtal gäller följande definitioner:

1. *amerikanska styrkor*: enhet som omfattar den styrka och den civila komponent samt all egendom, officiell amerikansk information, utrustning och materiel (inklusive fordon, fartyg och luftfartyg som används av Förenta staterna eller för dess räkning) som Förenta staternas försvarsmakt har på svenskt territorium.

2. *styrka*: styrka i den mening som avses i artikel I.1 a i Nato SOFA.

3. *civil komponent*: med undantag för vad som föreskrivs i artikel 15 i detta avtal, civil komponent i den mening som avses i artikel I.1 b i Nato SOFA samt

a) sådana anställda vid icke-svenska, icke-kommersiella organisationer som är medborgare i Amerikas förenta stater eller är stadigvarande bosatta i Förenta staterna och som inte är stadigvarande bosatta i Sverige, och som medföljer de amerikanska styrkorna i Sverige enbart för att bidra till deras välbefinnande, moral eller utbildning, och

b) anhöriga som är anställda av de amerikanska styrkorna, inbegripet vid sådana militära serviceverksamheter som avses i artiklarna 21 och 22 i detta avtal, och av sådana icke-kommersiella organisationer som avses i denna punkt.

4. *amerikanska leverantörer*: juridiska personer som varken är registrerade eller har hemvist i Sverige enligt svensk lag, inbegripet deras anställda som varken är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige, och fysiska personer som varken är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i

Sverige, om de juridiska eller fysiska personerna befinner sig på svenskt territorium inom ramen för ett avtal eller underleverantörsavtal med Förenta staternas försvarsdepartement om att tillhandahålla varor och tjänster i samband med verksamhet som omfattas av det här avtalet.

5. *svenska leverantörer*: juridiska personer som är registrerade eller har hemvist i Sverige enligt svensk lag, inbegripet deras anställda och amerikanska leverantörers anställda som är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige, och fysiska personer som är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige, om de juridiska eller fysiska personerna befinner sig på svenskt territorium inom ramen för ett avtal eller underleverantörsavtal med Förenta staternas försvarsdepartement om att tillhandahålla varor och tjänster i samband med verksamhet som omfattas av det här avtalet.

6. *anhörig*: anhörig i den mening som avses i artikel I.1 c i Nato SOFA samt sådan familjemedlem till en medlem av styrkan eller den civila komponenten som

- a) av ekonomiska skäl, juridiska skäl eller hälsoskäl är beroende av och försörjs av en sådan medlem,
- b) delar boende med en sådan medlem, och
- c) befinner sig på svenskt territorium med de amerikanska försvarsmyndigheternas samtycke.

7. *överenskomna anläggningar och områden*: de anläggningar och områden på svenskt territorium som förtecknas i bilaga A till detta avtal och som med Sveriges samtycke används av amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer, svenska leverantörer, anhöriga och andra som parterna kommit överens om.

8. *verkställande organ*: Förenta staternas försvarsdepartement för Förenta staternas räkning respektive Sveriges försvarsdepartement för Sveriges räkning, eller deras respektive utsedda företrädare.

9. *officiell amerikansk information*: information som ägs av Förenta staterna, produceras av Förenta staterna eller för dess räkning eller står under Förenta staternas kontroll, inbegripet när sådan information i den dagliga verksamheten står under en leverantörs kontroll eller används av en leverantör för den amerikanska regeringens räkning.

*Artikel 3**Tillgång till och användning av överenskomna anläggningar och områden*

1. Amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer, svenska leverantörer, anhöriga och andra som parterna kommit överens om ska få obehindrad tillgång till och användning av överenskomna anläggningar och områden för besök; utbildning; övningar; manövrar; transitering; stöd och därtill kopplad verksamhet; tankning av luftfartyg; bunkring av fartyg; landning och hämtning av luftfartyg; tillfälligt underhåll av fordon, fartyg och luftfartyg; inkvartering av personal; kommunikation; uppställning och utplacering av styrkor och materiel; förhandslagring av utrustning, förnödenheter och materiel; säkerhetsstöd och säkerhetsarbete; gemensam och kombinerad utbildning; humanitär hjälp och katastrofhjälp; beredskapsoperationer; bygg- och anläggningsarbete till stöd för verksamhet som parterna kommit överens om och andra ändamål som parterna eller deras verkställande organ kommer överens om, inklusive sådana som hänför sig till nordatlantiska fördraget. Parterna ska ha gemensam tillgång till och gemensamt få använda de överenskomna anläggningarna och områdena med undantag för delar av dessa som parterna eller deras verkställande organ särskilt fastställt att endast amerikanska styrkor ska få tillgång till och använda.

2. För att främja sådan verksamhet och sådana ändamål ger Sverige de amerikanska styrkorna tillstånd att av säkerhetsskäl kontrollera tillträdet till sådana delar av de överenskomna anläggningarna och områdena som endast får användas av amerikanska styrkor samt att tillsammans med svenska myndigheter samordna tillträdet till de överenskomna anläggningar och områden som används gemensamt av amerikanska styrkor och Försvarmakten.

3. Det svenska verkställande organet ska på begäran vidta rimliga åtgärder för att underlätta för amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer och svenska leverantörer att till stöd

för amerikanska styrkor tillfälligt få tillgång till och använda privat mark och privata anläggningar (inklusive vägar, hamnar och flygplatser) samt allmän mark och allmänna anläggningar (inklusive vägar, hamnar och flygplatser) som inte ingår i de överenskomna anläggningarna eller områdena, inbegripet sådana som ägs eller kontrolleras av Sverige eller lokala myndigheter. Kostnaden för sådan hjälp ska inte bäras av amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer eller svenska leverantörer.

4. Parterna ska ta vederbörlig hänsyn till verksamhets- och säkerhetsfrågor vid användning av de överenskomna anläggningarna och områdena.

5. Sverige ska, utan hyresavgifter eller liknande kostnader för de amerikanska styrkorna, utrusta alla överenskomna anläggningar och områden, även dem som används gemensamt av amerikanska styrkor och Försvarsmakten.

6. Amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer och svenska leverantörer får i samordning med det svenska verkställande organet utföra bygg- och anläggningsarbete på de överenskomna anläggningarna och områdena samt ändra och förbättra dem för att främja den verksamhet och de ändamål som anges i punkt 1 i denna artikel. Mot bakgrund av parternas gemensamma avsikt att de tekniska kraven och byggstandarderna för sådana projekt som genomförs av amerikanska styrkor eller för deras räkning bör vara förenliga med båda parternas krav och standarder ska de amerikanska styrkorna samråda med behöriga svenska myndigheter i frågor som rör bygg- och anläggningsarbete, ändringar och förbättringar. Parterna avser att genomföra denna punkt i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden. Amerikanska styrkor får använda egen utrustning och personal för att utföra sådant bygg- och anläggningsarbete och sådana ändringar och förbättringar.

7. De amerikanska styrkorna ska bära bygg- och utvecklingskostnaderna för de överenskomna anläggningar och

områden som endast får användas av amerikanska styrkor samt drifts- och underhållskostnaderna för dessa, såvida inget annat föreskrivs i en separat överenskommelse eller ett separat internationellt avtal mellan parterna.

8. Parterna ska i proportion till sin del av användningen bära bygg- och utvecklingskostnaderna samt drifts- och underhållskostnaderna för de överenskomna anläggningar och områden som tillhandahållits för gemensam användning eller på annat sätt används gemensamt av amerikanska styrkor och Försvarmakten, såvida inget annat föreskrivs i en separat överenskommelse eller ett separat internationellt avtal mellan parterna.

9. Bygg- och anläggningsprojekt som genomförs av amerikanska styrkor ska finansieras i enlighet med Förenta staternas lagar och andra författningar.

10. Det svenska verkställande organet ska underlätta de amerikanska styrkornas arbete enligt denna artikel genom att inhämta de svenska tillstånd som krävs för sådant bygg- och anläggningsarbete och sådana ändringar och förbättringar som utförs av amerikanska styrkor eller för deras räkning. Sådana tillstånd ska utfärdas utan kostnad för amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer eller svenska leverantörer.

11. För att säkerställa det långsiktiga genomförandet av detta avtal ska parterna samarbeta i planeringen av användningen och utvecklingen på, vid eller i anslutning till de överenskomna anläggningarna och områdena.

Artikel 4

Förhandslagring av försvarsutrustning, försvarsförnödenheter och försvarsmateriel

1. Amerikanska styrkor får transportera, förhandslagra och förvara försvarsutrustning, försvarsförnödenheter och försvarsmateriel (*förhandslagrad materiel*) på överenskomna anläggningar och områden samt på andra platser som parterna kommit överens om. De amerikanska styrkorna ska i förväg underrätta Försvarsmakten om den typ av och den mängd sådan förhandslagrad materiel som de amerikanska styrkorna avser att transportera eller förhandslagra på svenskt territorium, när den ska levereras samt vilka amerikanska leverantörer och svenska leverantörer som utför leveransen.
2. Amerikanska styrkors förhandslagrade materiel och de anläggningar eller delar av dessa som utsetts för förvaring av sådan förhandslagrad materiel får endast användas av amerikanska styrkor. De amerikanska styrkorna ska ha exklusiv kontroll över tillgången till, användningen av och disponeringen av sådan förhandslagrad materiel och har obehindrad rätt att när som helst flytta sådan förhandslagrad materiel från svenskt territorium.
3. Amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer och svenska leverantörer ska ha obehindrat tillträde till och obehindrat få använda förvaringsanläggningar för allt som rör förhandslagring och förvaring av förhandslagrad materiel, inklusive leverans, hantering, inspektion, användning, underhåll och förflyttning av sådan förhandslagrad materiel, oavsett om de förvaringsanläggningarna ingår i de överenskomna anläggningarna och områdena eller inte. Luftfartyg, fordon och fartyg som används av amerikanska styrkor eller för deras räkning ska ha tillgång till svenska flygplatser och hamnar samt andra platser enligt överenskommelse för leverans till, förvaring och underhåll på samt förflyttning från svenskt territorium av amerikanska styrkors förhandslagrade materiel.

4. Parterna eller deras verkställande organ ska i den mån det behövs samråda om verksamhet som omfattas av denna artikel.

Artikel 5
Äganderätt

1. Alla byggnader, icke-flyttbara konstruktioner och markfästa anordningar på överenskomna anläggningar och områden, även sådana som ändrats eller förbättrats av amerikanska styrkor, ska förbli Sveriges egendom. Alla sådana byggnader, konstruktioner och anordningar som uppförs av amerikanska styrkor ska övergå i svensk ägo när de har färdigställts, men användas av amerikanska styrkor tills de amerikanska styrkorna inte längre behöver dem.

2. Överenskomna anläggningar och områden och delar av dessa, inklusive byggnader, icke-flyttbara konstruktioner och markfästa anordningar som uppförts av amerikanska styrkor, ska, när de inte längre används av amerikanska styrkor, återbördas av de amerikanska styrkorna såsom obelastad och endast till Sverige tillhörande egendom, förutsatt att det inte medför några kostnader för Förenta staterna. Parterna eller deras verkställande organ ska samråda om villkoren för återbördande av överenskomna anläggningar och områden, inklusive eventuell ersättning för det resterande värdet av förbättringar eller bygg- och anläggningsarbete som utförts av Förenta staterna.

3. Amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer och svenska leverantörer ska behålla äganderätten till varor, utrustning, materiel, förnödenheter, flyttbara konstruktioner och annan lös egendom som de inom ramen för detta avtal importerat till eller förvärvat i Sverige, såvida de inte avsäger sig äganderätten.

4. Parterna eller deras utsedda företrädare får samråda om eventuella överlåtelse eller köp av amerikanska styrkors utrustning som bedöms överstiga Förenta staternas behov, i den mån Förenta staternas lagar och andra författningar tillåter det.

Artikel 6
Säkerhet

1. Eftersom Sverige har det övergripande ansvaret för säkerheten på svenskt territorium ska Sverige vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa skyddet av och säkerheten för amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer, svenska leverantörer, anhöriga och förhandslagrad materiel. För att underlätta ansvaret ska svenska myndigheter och amerikanska försvarsmyndigheter ha ett nära samarbete för att säkerställa att säkerhet och skydd tillhandahålls.
2. I enlighet med artikel VII.10 i Nato SOFA ger Sverige amerikanska styrkor tillstånd att utöva de rättigheter och befogenheter som krävs för amerikanska styrkors användning, drift eller försvar av eller kontroll över överenskomna anläggningar och områden genom att vidta nödvändiga och proportionerliga åtgärder, däribland åtgärder för att upprätthålla eller återställa ordningen och skydda amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer, svenska leverantörer och anhöriga på eller i den omedelbara närheten av överenskomna anläggningar och områden. De amerikanska styrkorna ska samordna säkerhetsplaner med behöriga svenska myndigheter.
3. Under exceptionella omständigheter får amerikanska styrkor, i enlighet med gemensamt godkända säkerhetsplaner, vidta nödvändiga och proportionerliga åtgärder bortom den omedelbara närheten av de överenskomna anläggningarna och områdena för att upprätthålla eller återställa säkerheten för och försvaret av de amerikanska styrkorna samt kontinuiteten i deras verksamhet.

Artikel 7
Inresa och utresa

1. Sverige ska inte kräva kontrasignering av förflyttningsorder enligt artikel III.2 b i Nato SOFA.
2. I enlighet med Nato SOFA ska Sverige inte kräva pass eller visering för inresa till eller utresa från Sverige för medlemmar av styrkan som innehar det personliga identitetskort som krävs och en giltig förflyttningsorder. Sverige ska inte heller kräva visering för inresa till eller utresa från Sverige för medlemmar av den civila komponenten, anhöriga eller amerikanska leverantörer som innehar ett giltigt pass och ett identitetskort utfärdat av Förenta staternas försvarsdepartement, en förflyttningsorder eller en fullmakt utfärdad av behörig amerikansk myndighet. De svenska myndigheterna ska göra de noteringar som krävs enligt svensk lag i pass som tillhör medlemmar av den civila komponenten, amerikanska leverantörer och anhöriga.
3. Amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer och anhöriga ska vara undantagna från bestämmelser som reglerar registrering och kontroll av utlänningar.
4. Om en medlem av de amerikanska styrkorna avlider eller med anledning av förflyttning lämnar svenskt territorium ska en sådan medlems anhöriga fortsätta ha status som anhöriga enligt detta avtal i nittio (90) dagar efter ett sådant dödsfall eller en sådan förflyttning. I de fall där underhållsberättigade barn är inskrivna i skola på svenskt territorium före medlemmens dödsfall eller förflyttning ska de anhöriga fortsätta ha status som anhöriga i minst trettio (30) kalenderdagar efter skolårets slut eller efter att inskrivningen upphört.

Artikel 8
Logistikstöd

1. Sverige ska göra sitt yttersta, med hänsyn till landets egna nationella krav och tillgängliga resurser, för att på begäran ge amerikanska styrkor logistikstöd till verksamhet som omfattas av detta avtal.

2. Sådant logistikstöd ska på lämpligt sätt ges och ersättas i enlighet med befintliga avtal eller överenskommelser, däribland ACSA, såvida parterna inte kommit överens om annat.

3. För allt logistikstöd som inte omfattas av punkt 2 i denna artikel ska amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer och svenska leverantörer betala ett skäligt pris för logistikstöd som begärs och mottas i samband med verksamhet som omfattas av detta avtal, såvida parterna inte kommit överens om annat. I enlighet med detta ska Sverige inte behandla amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer eller svenska leverantörer mindre gynnsamt än Försvarmakten, bland annat genom att inte av amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer eller svenska leverantörer ta ut avgifter som är mindre gynnsamma än dem som Försvarmakten betalar för motsvarande logistikstöd. Sådana avgifter ska inte inkludera skatter eller liknande pålagor, i enlighet med artikel 16 i detta avtal.

Artikel 9
Motorfordon

1. Svenska myndigheter ska godta giltig registrering, kontroll och licensiering som utförts av militära eller civila myndigheter i Förenta staterna, dess delstater eller politiska underavdelningar av motorfordon och släpvagnar som tillhör amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer och anhöriga. Svenska myndigheter ska på begäran av amerikanska försvarsmyndigheter kostnadsfritt utfärda alla handlingar och registreringsmärken som vanligtvis krävs för att framföra motorfordon och släpvagnar på svenskt territorium. Sådana registreringsmärken för privata motorfordon och släpvagnar tillhörande medlemmar av de amerikanska styrkorna, amerikanska leverantörer och anhöriga ska inte vara möjliga att särskilja från sådana som utfärdas till den svenska befolkningen.

2. Svenska myndigheter ska på begäran av amerikanska försvarsmyndigheter kostnadsfritt utfärda militära registreringsskyltar för de amerikanska styrkornas icke-taktiska motorfordon och släpvagnar i enlighet med de förfaranden som fastställts för Försvarsmakten samt registreringsskyltar som inte är möjliga att särskilja från sådana som utfärdas till den svenska befolkningen för privata motorfordon och släpvagnar som tillhör medlemmar av de amerikanska styrkorna, amerikanska leverantörer och anhöriga.

3. De amerikanska försvarsmyndigheterna ska förse de behöriga svenska myndigheterna med den information som krävs för att utfärda handlingar, registreringsmärken och registreringsskyltar, i den utsträckning det är ändamålsenligt, i enlighet med punkterna 1 och 2 i denna artikel. Sådant information ska skyddas av de svenska myndigheterna och får inte lämnas ut utan föregående samråd med de amerikanska försvarsmyndigheterna.

4. De amerikanska försvarsmyndigheterna ska vidta lämpliga säkerhetsåtgärder för motorfordon och släpvagnar som de har

registrerat och utfärdat licens för eller som används av amerikanska styrkor på svenskt territorium.

5. Medlemmar av de amerikanska styrkorna, amerikanska leverantörer och anhöriga är skyldiga att upprätthålla fullgod säkerhet hos motorfordon och släpvagnar som de äger och använder privat på svenskt territorium. Sådana motorfordon och släpvagnar som är registrerade i Sverige ska därför genomgå tillämpliga periodiska besiktningar i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden.

Artikel 10
Körkort och licenser

1. Ett körkort eller annat tillstånd som amerikanska myndigheter utfärdat till en medlem av de amerikanska styrkorna eller en amerikansk leverantör och som ger innehavaren rätt att framföra styrkans fordon, fartyg eller luftfartyg ska vara giltigt för sådant framförande på svenskt territorium.

2. Svenska myndigheter ska utan förarprov eller avgift godta körkort utfärdade av Förenta staterna, dess delstater eller politiska underavdelningar som giltiga för framförande av privata motorfordon för medlemmar av amerikanska styrkor, anhöriga och amerikanska leverantörer, förutsatt att körkortsinnehavaren är minst arton (18) år gammal. Det ska inte krävas något internationellt körkort.

3. Sverige ska inte av medlemmar av de amerikanska styrkorna eller amerikanska leverantörer kräva några yrkeslicenser eller motsvarande tillstånd utfärdade av Sverige för tillhandahållande av tjänster inom ramen för deras tjänsteutövning för eller avtalsenliga skyldigheter gentemot amerikanska styrkor, anhöriga, amerikanska leverantörer eller andra personer som parterna kommit överens om, förutsatt att de innehar en giltig amerikansk yrkeslicens eller motsvarande tillstånd, en yrkeslicens eller motsvarande tillstånd från en medlemsstat i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller annan lämplig yrkeskvalifikation som godtas av de amerikanska myndigheterna.

Artikel 11
Förflyttning av luftfartyg, fartyg och fordon

1. Luftfartyg, fartyg och fordon som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning får med respekt för relevanta säkerhets- och trafikbestämmelser för luftfart, sjöfart och landburen trafik, inklusive tillämpliga förfaranden, resa in i, resa ut från och röra sig fritt på svenskt territorium. Sådana luftfartyg, fartyg och fordon får inte bordas eller kontrolleras utan Förenta staternas samtycke.
2. Luftfartyg som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning ska ges tillstånd att flyga över, genomföra tankning i luften, landa och starta på svenskt territorium. Sådana luftfartyg får inte beläggas med flygtrafikavgifter eller andra pålagor såsom överflygnings-, undervägs- eller terminalavgifter, och inte heller med landnings- eller parkeringsavgifter på flygplatser som ägs och drivs av staten på svenskt territorium.
3. Fartyg som används av amerikanska styrkor eller enbart för deras räkning får inte beläggas med lots-, hamn- eller läktringsavgifter eller liknande avgifter i hamnar som ägs och drivs av staten på svenskt territorium.
4. Amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer och svenska leverantörer som agerar för amerikanska styrkors räkning ska för tjänster som begärs och mottas betala skäliga avgifter som inte är mindre gynnsamma än dem som Försvarsmakten betalar. Sådana avgifter ska inte inkludera skatter eller liknande pålagor, i enlighet med artikel 16 i detta avtal.

Artikel 12
Straffrättslig jurisdiktion

1. Sverige erkänner den särskilda vikten av de amerikanska försvarsmyndigheternas disciplinära tillsyn över de amerikanska styrkornas medlemmar och den effekt sådan tillsyn har på den operativa beredskapen. På Förenta staternas begäran och som ett led i sitt åtagande om ömsesidigt försvar avstår Sverige härmed i kraft av sin suveränitet sin företrädesrätt att utöva straffrättslig jurisdiktion över medlemmar av de amerikanska styrkorna i enlighet med artikel VII.3 c i Nato SOFA. I specifika ärenden av särskild betydelse för Sverige får de svenska myndigheterna återkalla avståndet genom att inge ett skriftligt uttalande till de behöriga amerikanska försvarsmyndigheterna senast trettio (30) dagar efter att den underrättelse som avses i punkt 2 i denna artikel har mottagits.
2. Om inte annat följer av särskilda överenskommelser som kan ingås när det gäller mindre allvarliga brott ska de amerikanska styrkorna underrätta de svenska myndigheterna om varje ärende som omfattas av punkt 1 i denna artikel.
3. Om en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig lagförs av svenska myndigheter ska jurisdiktionen utövas av svensk allmän domstol.
4. Medlemmar av de amerikanska styrkorna och anhöriga får inte utan sitt samtycke ställas inför rätta i sin frånvaro, såvida de inte underlåtit att inställa sig i domstol efter att på vederbörligt sätt ha underrättats om när rättegången skulle äga rum, och, när det gäller en medlem av de amerikanska styrkorna, olovligen har avvikit från de amerikanska försvarsmyndigheterna.
5. Vid avgörandet av huruvida ett misstänkt brott härrör från en handling eller underlåtenhet som en medlem av de amerikanska styrkorna har begått i tjänsten enligt artikel VII.3 a ii) i Nato

SOFA ska ett intygande från den behöriga amerikanska försvarsmyndigheten på svenskt territorium om att en sådan handling eller underlåtenhet begåtts i tjänsten utgöra tillräckligt bevis för detta. Om de svenska myndigheterna anser att omständigheterna i ärendet kräver att intygandet omprövas, ska de amerikanska och svenska myndigheterna omedelbart samråda. De amerikanska myndigheterna ska till fullo beakta all den information med bäring på intygandet som de svenska myndigheterna lägger fram. De svenska myndigheterna bibehåller rätten att begära ett bestyrkande av intygandet från den närmast överordnade nivån inom den amerikanska militären.

6. Eftersom Sverige har rätt att vidta lämpliga utredningsåtgärder vid alla misstänkta brott ska parternas behöriga myndigheter samarbeta i genomförandet av alla nödvändiga utredningar av sådana brott, i enlighet med artikel VII.6 a i Nato SOFA.

Artikel 13
Frihetsberövande och rätt till kontakt

1. De svenska myndigheterna ska omedelbart underrätta de amerikanska försvarsmyndigheterna om en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig frihetsberövas av svenska myndigheter. De amerikanska försvarsmyndigheterna ska på begäran, i samordning med svenska myndigheter, omgäende få träffa en sådan person och tillåtas närvara under hela förfarandet, inklusive under svenska myndigheters förhör med en sådan medlem eller anhörig.

2. En medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig som utreds av svenska myndigheter eller väntar på rättegång i svensk domstol ska på de amerikanska försvarsmyndigheternas begäran förbli eller ställas under de amerikanska försvarsmyndigheternas kontroll till dess alla rättsliga förfaranden (inklusive överklagandeförfaranden) har avslutats. I dessa fall ska de amerikanska försvarsmyndigheterna säkerställa styrkans medlems närvaro under sådana förfaranden. De amerikanska försvarsmyndigheterna får endast begära att en medlem av den civila komponenten eller en anhörig ska fortsätta stå under de amerikanska försvarsmyndigheternas kontroll eller överlämnas till de amerikanska försvarsmyndigheterna om dessa myndigheter kan säkerställa den eftersökta personens närvaro under förfarandena. De amerikanska försvarsmyndigheterna ska välvilligt behandla en begäran från svenska myndigheter om att ha kontroll över en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig till dess alla rättsliga förfaranden har avslutats. Om de svenska rättsliga förfarandena inte har avslutats inom ett (1) år från det att de inleddes ska de amerikanska försvarsmyndigheterna befrias från alla sina skyldigheter enligt denna punkt. Denna period får förlängas med sex (6) månader efter godkännande av de amerikanska försvarsmyndigheterna och behöriga svenska myndigheter. En sådan förlängning ska godkännas såvida den inte äventyrar den tilltalades rätt till en skyndsam rättegång. Eventuella ytterligare förlängningar ska ske efter

överenskommelse.

3. All tid under vilken en person har varit frihetsberövad av svenska myndigheter eller de amerikanska försvarsmyndigheterna ska räknas av från ett eventuellt frihetsberövande straff som döms ut i samma ärende.

4. Ett frihetsberövande straff som svensk domstol dömer en medlem av de amerikanska styrkorna eller en anhörig till ska, såvida parterna inte kommit överens om annat, avtjänas i en eller flera svenska kriminalvårdsanstalter som parterna utsett för sådana ändamål. I samordning med svenska myndigheter ska de amerikanska försvarsmyndigheterna få tillstånd att besöka sådana personer utanför de ordinarie besökstiderna och att bistå sådana personer med exempelvis kläder, mat, sängtillbehör, sjukvård, tandvård och religiös vägledning, bland annat för deras hälsa, välfärd och moral. I samordning med svenska myndigheter ska familjemedlemmar få tillstånd att besöka sådana personer under de ordinarie besökstiderna och under andra tider som parterna kommer överens om samt att bistå sådana personer med exempelvis kläder, mat, sängtillbehör, sjukvård, tandvård och religiös vägledning, bland annat för deras hälsa, välfärd och moral.

Artikel 14
Disciplin

1. De amerikanska försvarsmyndigheterna ska ansvara för att upprätthålla disciplin och ordning inom de amerikanska styrkorna och får för detta ändamål inrätta militärpolisenheter på de överenskomna anläggningar och områden där amerikanska styrkor befinner sig. De amerikanska försvarsmyndigheterna får också ge tillstånd till att sådana enheter, i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden och i samordning med svenska tjänstemän, används i samhällen i närheten av militära anläggningar och områden där amerikanska styrkor befinner sig.
2. Parternas behöriga myndigheter ska samordna med varandra när det gäller övervakningen av sådana överenskomna anläggningar och områden som används gemensamt.

Artikel 15
Anspråk

1. Medlemmar av de amerikanska styrkorna, inbegripet den civila komponenten, ska inte vara föremål för några förfaranden avseende civilrättsliga anspråk eller administrativa sanktioner som härrör från handling eller underlåtenhet som kan tillskrivas sådana personer och som begåtts i tjänsten. Sådana anspråk får lämnas in till behöriga svenska myndigheter och behandlas i enlighet med artikel VIII i Nato SOFA.

2. I denna artikel avses med *civil komponent* alla personer, oavsett deras nationalitet eller bosättningsort, som är anställda hos amerikanska myndigheter och som agerar i tjänsten på uppdrag av de amerikanska styrkorna, men detta omfattar inte amerikanska leverantörer, svenska leverantörer eller anställda hos de leverantörerna eller hos icke-kommersiella organisationer, oavsett deras nationalitet eller bosättningsort.

3. Vid avgörandet av huruvida ett möjligt skadeståndsansvar härrör från en handling eller underlåtenhet som en medlem av de amerikanska styrkorna, inbegripet den civila komponenten, har begått i tjänsten enligt artikel VIII i Nato SOFA, ska ett intygande till det svenska verkställande organet från den behöriga amerikanska försvarsmyndigheten om att en sådan handling eller underlåtenhet begåtts i tjänsten utgöra tillräckligt bevis för detta. Om de svenska myndigheterna anser att omständigheterna i ärendet kräver att intygandet omprövas, ska de amerikanska och svenska myndigheterna omedelbart samråda. De svenska myndigheterna får till de amerikanska myndigheterna lägga fram vilken information som helst med bäring på intygandet, och de amerikanska myndigheterna ska till fullo beakta sådan information. De svenska myndigheterna bibehåller rätten att begära ett bestyrkande av intygandet från den närmast överordnade nivån inom den amerikanska militären.

4. Medlemmar av de amerikanska styrkorna, inbegripet den civila komponenten, ska inte bli föremål för tredskodom eller åtgärder som skadar deras intressen om deras tjänsteutövning eller behörigt godkänd frånvaro tillfälligt hindrar dem från att närvara under icke straffrättsliga förfaranden.

Artikel 16
Skattebefrielser relaterade till officiellt bruk

1. När det gäller mervärdesskatt, omsättningsskatt, användarskatter, punktskatter och liknande eller efterföljande skatter gäller skattebefrielse för sådana förvärv av varor, materiel, förnödenheter, tjänster, utrustning och annan egendom som görs av amerikanska styrkor eller för deras räkning, inklusive för bruk inom ramen för genomförandet av ett avtal med amerikanska styrkor eller för deras räkning eller för användning i produkter eller anläggningar som ska användas av amerikanska styrkor. De amerikanska styrkorna ska förse behöriga svenska myndigheter med intyg om att varorna, materielen, förnödenheterna, tjänsterna, utrustningen och den andra egendomen är avsedda för amerikanska styrkor.

2. Skattebefrielsen ska tillämpas på sådana förvärv som avses i punkt 1 i denna artikel i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden. I den mån det är möjligt ska sådan skattebefrielse ges vid försäljningen, förutsatt att transaktionen åtföljs av det intyg som avses i punkt 1 i denna artikel. I alla andra fall, exempelvis om försäljaren inte vill eller kan ge sådan skattebefrielse vid försäljningen, ska skattebefrielse ges genom återbetalning inom trettio (30) dagar från det att en begäran om detta mottagits. Befrielse från punktskatter ska endast ges vid försäljningen om varorna, förnödenheterna, utrustningen eller den andra egendomen förvärvas från ett skatteupplag, direkt från Försvarsmakten eller på annat sätt som parterna kommit överens om.

Artikel 17
Skattebefrielser för enskilda

1. Medlemmar av de amerikanska styrkorna och anhöriga ska inte vara skyldiga att i Sverige betala någon form av skatt, avgift, licensavgift eller liknande pålaga, exempelvis mervärdesskatt, för köp, ägande, innehav, användning, överlåtelse dem emellan eller överlåtelse i samband med dödsfall av egen materiell lös egendom som importerats till Sverige eller förvärvats där för eget privat bruk. Skattebefrielsen ska tillämpas i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden. All återbetalning ska ske inom trettio (30) dagar från det att en begäran om detta mottagits. Mängden varor får inte överstiga vad som är rimligt för privat bruk och varorna får inte till antal eller slag tyda på att de köps för kommersiella ändamål. Medlemmar av de amerikanska styrkorna och anhöriga som innehar eller använder radio- eller tv-mottagare eller internetanordningar på svenskt territorium ska vara befriade från skatter, avgifter, licensavgifter och liknande pålagor som avser sådan användning eller sådant innehav. Motorfordon som ägs av medlemmar av de amerikanska styrkorna eller anhöriga ska vara befriade från svenska vägskatter, registrerings- och licensavgifter och liknande pålagor, men inte från tullar för användning av vägar, broar och tunnlar som bekostas av det allmänna.

2. Den befrielse från inkomstskatt som avses i artikel X i Nato SOFA gäller även fysiska personer som varken är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige, vad avser

1 inkomst som medlemmar av de amerikanska styrkorna, anhöriga och amerikanska leverantörers anställda uppstår genom anställning hos sådana organisationer som avses i artikel 2.3 i detta avtal och sådana verksamheter som avses i artiklarna 21 och 22 i detta avtal,

2 inkomst som medlemmar av de amerikanska styrkorna eller

anhöriga uppbär från den amerikanska staten eller från fysiska personer, juridiska personer eller enheter som inte är svenska fysiska eller juridiska personer eller enheter baserade i Sverige i skatterättsligt hänseende,

- 3 lön och annan liknande ersättning som amerikanska leverantörers anställda uppbär genom anställning inom ramen för ett avtal eller underleverantörsavtal med amerikanska styrkor samt inkomst som sådana anställda uppbär från fysiska personer, juridiska personer eller enheter som inte är svenska fysiska eller juridiska personer eller enheter baserade i Sverige i skatterättsligt hänseende.

Vid tillämpningen av denna punkt ska en medlem av styrkan eller en anhörig som är medborgare i både Sverige och Förenta staterna anses vara medborgare endast i Förenta staterna.

3. Bestämmelser i svenska lagar och andra författningar som rör arbetsgivares eller enskilda näringsidkares skyldighet att innehålla eller i förväg göra skatteavdrag för preliminär skatt ska inte tillämpas på inkomst som enligt detta avtal är undantagen från beskattning i Sverige.

4. Bestämmelser i svenska lagar och andra författningar som rör socialavgifter och socialförsäkring ska inte tillämpas på inkomst som enligt detta avtal är undantagen från beskattning i Sverige när det gäller fysiska personer som inte är stadigvarande bosatta i Sverige eller i någon av medlemsstaterna i Europeiska unionen eller Europeiska frihandelssammanslutningen.

5. Parternas behöriga myndigheter ska samarbeta för att motverka missbruk av de undantag som anges i denna artikel.

Artikel 18
Import och export för officiellt bruk

1. Med hänvisning till artikel XI i Nato SOFA ska varor, materiel, förnödenheter, utrustning och annan egendom som importeras a) av amerikanska styrkor eller b) för slutlig användning av amerikanska styrkor eller för deras räkning få importeras till Sverige. Import för slutlig användning av amerikanska styrkor eller för deras räkning inkluderar import till stöd för sådana militära serviceverksamheter som avses i artiklarna 21 och 22 i detta avtal och import för bruk inom ramen för genomförandet av ett avtal med amerikanska styrkor eller för deras räkning eller för användning i produkter eller anläggningar som används av amerikanska styrkor. Import enligt denna artikel ska vara befriad från tullar, import- och registreringsavgifter och andra liknande pålagor, exempelvis användarskatter, punktskatter och mervärdesskatt.

2. Export från Sverige av sådana varor, sådan materiel, sådana förnödenheter, sådan utrustning och sådan annan egendom som avses i punkt 1 i denna artikel ska vara befriad från tull enligt svensk lagstiftning.

3. Parterna ska samarbeta i den mån det behövs för att säkerställa att den mängd varor, materiel, förnödenheter, utrustning och annan egendom som importeras är rimlig. De amerikanska styrkorna ska förse de svenska myndigheterna med ett sådant intyg som avses i artikel XI.4 i Nato SOFA om att varorna, materielen, förnödenheterna, utrustningen och den andra egendomen omfattas av undantag enligt villkoren i denna artikel. Ett inlämnat intyg ska godtas i stället för en tullkontroll utförd av svenska myndigheter av de varor som importeras och exporteras enligt denna artikel av amerikanska styrkor eller för deras räkning. Om varor, materiel, förnödenheter, utrustning eller annan egendom importeras av amerikanska leverantörer eller svenska leverantörer enligt villkoren i denna artikel ska de amerikanska styrkorna kräva att leverantörerna endast använder varorna inom ramen för

avtal med de amerikanska styrkorna.

4. Sådana varor, sådan materiel, sådana förnödenheter, sådan utrustning och sådan annan egendom som avses i punkt 1 i denna artikel ska vara befriade från alla skatter och andra pålagor som annars skulle påföras för sådan egendom efter att den importerats eller förvärvats.

Artikel 19
Import och export för privat bruk

1. Medlemmar av de amerikanska styrkorna, anhöriga och amerikanska leverantörer får under sitt uppdrag på svenskt territorium tull- och skattefritt importera egna privata ägodelar, möbler, ett (1) privat motorfordon per person över arton (18) år och andra varor avsedda för eget privat bruk eller hushållsbruk. Denna förmån gäller inte bara varor som tillhör sådana personer, utan också varor som skickas till dem som gåvor eller levereras till dem enligt avtal som ingåtts med personer som inte har hemvist i Sverige, i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden. Importmängden får inte överstiga vad som är rimligt för privat bruk och varorna får inte till antal eller slag tyda på att de importeras för kommersiella ändamål. Undantag för import av tobaks-, nikotin- och alkoholvaror ska omfattas av kvantitativa begränsningar som parterna kommit överens om.

2. Sådana varor som avses i punkt 1 i denna artikel och andra varor som förvärvats skatte- och/eller tullfritt får inte säljas eller på annat sätt överlåtas till personer på svenskt territorium som inte har rätt att tullfritt importera sådana varor, såvida inte en sådan överlåtelse godkänns av behöriga svenska myndigheter. Ett sådant godkännande krävs inte för gåvor till välgörenhet. Slutmottagaren av varorna ansvarar för att betala eventuella tullar eller skatter som påförs till följd av transaktioner med personer som inte har rätt att importera sådana varor. Medlemmar av de amerikanska styrkorna, anhöriga och amerikanska leverantörer får fritt överlåta sådan egendom som avses i punkt 1 i denna artikel sinsemellan, och sådana överlåtelser ska vara skatte- och tullfria. De amerikanska styrkorna ska föra register över sådana överlåtelser av skatte- och tullfria varor. De svenska myndigheterna ska godta polisanmälningar som gjorts på korrekt sätt om stöld av tull- eller skattefria varor som tillhör medlemmar av de amerikanska styrkorna, anhöriga eller amerikanska leverantörer, vilket ska befria personerna från allt

betalningsansvar för skatten eller tullen.

3. Medlemmar av de amerikanska styrkorna, anhöriga och amerikanska leverantörer får, utan några tullar eller avgifter, återexportera (eller exportera) alla varor som de importerat till (eller förvärvat i) Sverige under sin tjänstgöringsperiod.

4. Parternas behöriga myndigheter ska samarbeta för att motverka missbruk av de undantag som anges i denna artikel.

Artikel 20
Tullförfaranden

1. Sverige ska vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att sådan import och export som avses i detta avtal klareras smidigt och snabbt. Eventuell tullkontroll ska genomföras skyndsamt.
2. Tullkontroller inom ramen för detta avtal ska genomföras i enlighet med de förfaranden som behöriga svenska myndigheter och de amerikanska styrkorna gemensamt kommit överens om. Om de amerikanska styrkorna begär det ska den svenska tullmyndighetens eventuella tullkontroller vid import eller export av privat egendom som tillhör medlemmar av de amerikanska styrkorna eller anhöriga genomföras när egendomen levereras till eller hämtas från personens bostad eller i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden.
3. Officiell amerikansk information får föras in på och föras ut från svenskt territorium utan att kontrolleras. Officiell amerikansk information ska märkas på lämpligt sätt och intygas som sådan av de amerikanska försvarsmyndigheterna.
4. De amerikanska försvarsmyndigheterna ska vid de anläggningar där amerikanska styrkor befinner sig vidta de åtgärder som krävs för att förhindra att de rättigheter som följer av tullbestämmelserna i Nato SOFA och detta avtal missbrukas. Amerikanska försvarsmyndigheter och svenska myndigheter ska samarbeta i utredningar av misstänkta överträdelser av tullbestämmelser.

Artikel 21
Militära serviceverksamheter

1. Amerikanska styrkor får inrätta marketenterier, intendenturer, andra försäljningsställen, mässar, centrum för sociala aktiviteter och utbildning samt rekreationsområden på gemensamt fastställda platser på svenskt territorium för medlemmar av de amerikanska styrkorna, anhöriga och annan bemyndigad personal som parterna kommit överens om. Amerikanska styrkor får driva och förvalta ovannämnda militära serviceverksamheter själva eller genom avtal. Sverige ska inte kräva licens eller tillstånd för eller kontroll eller annan tillsyn av sådana militära serviceverksamheter.

2. Amerikanska styrkor får ingå avtal med finansinstitut om att på svenskt territorium och för ändamål som omfattas av detta avtal bedriva bankverksamhet och annan finansiell verksamhet utslutande för amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer och anhöriga.

3. De militära serviceverksamheter och icke-svenska organisationer som avses i denna artikel ska ges samma skatte- och tullbefrielser som de amerikanska styrkorna eftersom de utgör en integrerad del av de amerikanska styrkornas verksamhet. Sådana verksamheter och organisationer ska förvaltas och drivas i enlighet med tillämpliga amerikanska författningar. De som inrättar sådana verksamheter och de nämnda organisationerna är inte skyldiga att uppbära eller betala skatter eller andra avgifter för driften av verksamheten.

4. De amerikanska styrkorna ska vidta lämpliga åtgärder för att förhindra att tjänster tillhandahålls eller att varor eller egendom som importerats till eller förvärvats i Sverige säljs till personer som inte har rätt att göra inköp hos sådana verksamheter eller organisationer. Begränsningar av enskilda kunders köp av varor som importerats eller förvärvats skatte- och tullfritt får fastställas i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden. Sådana begränsningar får exempelvis införas för alkoholhaltiga

drycker, tobaks- och nikotinvaror, bränsle och föremål av betydande värde.

Artikel 22
Militära postkontor

1. Förenta staterna får inrätta, förvalta och driva militära postkontor för amerikanska styrkor, anhöriga, amerikanska leverantörer och andra som parterna kommit överens om.
2. Post som skickas från sådana kontor får vara försedd med amerikanska frimärken.
3. De amerikanska styrkornas officiella post får inte kontrolleras, genomsökas eller tas i beslag.
4. De amerikanska styrkorna ska på de militära postkontoren vidta de åtgärder som är lämpliga och nödvändiga för att förhindra otillbörlig import av varor till Sverige.

Artikel 23
Valuta och växling

1. Amerikanska styrkor ska ha rätt att föra in, föra ut och använda amerikansk valuta eller finansiella instrument som uttrycks i Förenta staternas valuta, oavsett beloppets storlek.

2. Amerikanska styrkor får till medlemmar av de amerikanska styrkorna och anhöriga ge ut eller växla valuta som är giltig i, och instrument som uttrycks i, den valuta som är giltig i

- a) Amerikas förenta stater,
- b) Sverige,
- c) euroområdet,
- d) annat land, i den mån det krävs för godkända resor, inklusive resor under permission.

3. Medlemmar av de amerikanska styrkorna och anhöriga får

föra in och föra ut amerikansk valuta och instrument som uttrycks i Förenta staternas valuta,

från Sverige föra ut alla valutor och alla instrument som uttrycks i sådana valutor, förutsatt att sådana medlemmar av de amerikanska styrkorna eller sådana anhöriga antingen har fört in sådan valuta eller sådana instrument till Sverige eller mottagit sådan valuta eller sådana instrument från amerikanska styrkor.

Artikel 24
Arbetskraft

1. Amerikanska styrkor och icke-svenska organisationer som driver sådana militära serviceverksamheter som avses i artiklarna 21 och 22 i detta avtal får dels rekrytera och anställa såväl anhöriga som personer som får arbeta i Sverige, dels administrera de personernas anställning i enlighet med denna artikel. Det ska inte krävas något arbetstillstånd för anhöriga. Anställning av lokala civilanställda ska baseras på ett skriftligt anställningsavtal.

2. Med hänsyn till behovet av att tillgodose Förenta staternas militära krav ska amerikanska styrkor och sådana icke-svenska organisationer fastställa villkor för anställning i enlighet med tillämpliga amerikanska lagar och andra författningar, med full respekt för socialavgifter enligt svensk lag, rådande löner och arbetsrättsliga bestämmelser i Sverige. Sådana villkor ska göras tillgängliga för tilltänkta anställda som ett led i rekryteringsförfarandet. Socialavgifter för lokala civilanställda ska administreras och betalas i enlighet med gemensamt beslutade förfaranden. Förenta staterna gör inte avkall på sin immunitet, inte heller statsimmunitet, när det gäller anställning enligt denna artikel.

Artikel 25
Upphandling

1. Amerikanska styrkor får avtala om att varor, materiel, förnödenheter, utrustning och tjänster (inklusive bygg- och anläggningsarbete) ska levereras till eller utföras på svenskt territorium utan några begränsningar när det gäller valet av leverantör eller person som tillhandahåller varorna, materielen, förnödenheterna, utrustningen eller tjänsterna. Sådana avtal ska bjudas ut, tilldelas och förvaltas i enlighet med Förenta staternas lagar och andra författningar. Anbudsgivare och leverantörer ska informeras om Förenta staternas tillämpliga lagar och andra författningar i upphandlings- och avtalsdokumenten.

2. När det gäller upphandling av varor, tjänster och allmännyttiga tjänster ska Sverige inte behandla amerikanska styrkor mindre gynnsamt än Försvarsmakten.

Artikel 26
Amerikanska leverantörer

1. Med hänsyn till behovet av att tillgodose Förenta staternas militära krav ska amerikanska leverantörer vara undantagna från svenska lagar och andra författningar när det gäller deras villkor för anställning för att utföra arbete inom ramen för avtal med amerikanska styrkor och när det gäller tillstånd för och registrering av företag och bolag endast vad avser tillhandahållande av varor och tjänster till amerikanska styrkor på svenskt territorium.

2. Utöver de befrielser som anges i artikel 16 ska amerikanska leverantörer även vara befriade från alla bolagsskatter som endast baseras på tillhandahållande av varor och tjänster till amerikanska styrkor eller på byggnation av anläggningar för amerikanska styrkor. Sverige och Sveriges politiska underavdelningar får inte heller belägga den del av sådana leverantörers intäkter eller vinster som härrör från ett avtal eller underleverantörsavtal med amerikanska styrkor med någon form av inkomst- eller vinstskatt.

3. I enlighet med hur medlemmar av amerikanska styrkor, anhöriga och amerikanska leverantörers anställda ska behandlas enligt Nato SOFA och detta avtal ska perioder under vilka en amerikansk leverantör som är en fysisk person som enbart befinner sig på svenskt territorium inom ramen för ett avtal med amerikanska styrkor eller för deras räkning inte räknas som vistelseperioder i Sverige eller som ändring av bosättning eller hemvist i fråga om beskattning enligt svensk lagstiftning.

Artikel 27
Miljö, folkhälsa och säkerhet

1. Förenta staterna bekräftar att landet i sin verksamhet kommer att respektera relevant svensk lagstiftning gällande miljö, säkerhet och folkhälsa, inklusive sanitära och fytosanitära aspekter. Sverige bekräftar sin hållning att lagar, förordningar och standarder gällande miljö, folkhälsa och säkerhet ska genomföras med vederbörlig hänsyn till amerikanska styrkors, anhörigas och amerikanska leverantörers hälsa och säkerhet. Parterna är överens om att anta ett preventivt snarare än reaktivt förhållningssätt till miljöskydd, folkhälsa och säkerhet. Parternas behöriga myndigheter avser att samråda i frågor som rör miljö, folkhälsa och säkerhet.

2. För att bidra till en miljövänlig hantering av farligt avfall ska Sverige utse en enhet till behörig myndighet för de underrättelser som krävs enligt Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och slutligt omhändertagande av farligt avfall, som antogs i Basel den 22 mars 1989, och eventuell genomförandelagstiftning. De amerikanska styrkorna ska lämna den information som krävs för att Sverige ska kunna fullgöra dessa skyldigheter.

*Artikel 28**Allmännyttiga tjänster och kommunikationstjänster*

1. Amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer och svenska leverantörer ska utan skatter eller andra statliga avgifter eller pålagor, i enlighet med artikel 16 i detta avtal, få tillgång till vatten, elektricitet och andra allmännyttiga tjänster på villkor, däribland priser och avgifter, som inte är mindre fördelaktiga än dem som Försvarsmakten erbjuds under motsvarande omständigheter. De amerikanska styrkornas kostnader ska motsvara deras proportionella användning av sådana allmännyttiga tjänster.
2. Parterna konstaterar att de amerikanska styrkorna kan behöva använda radiospektrum. Förenta staterna ska tillåtas använda sina egna telekommunikationssystem (enligt definitionen av *telekommunikation* i Internationella teleunionens konstitution och konvention från 1992). Detta omfattar rätten att använda de medel och tjänster som krävs för att säkerställa full förmåga att använda telekommunikationssystem samt rätten att använda det radiospektrum som krävs för detta ändamål. Det ska vara kostnadsfritt för Förenta staterna att använda radiospektrum. De amerikanska styrkorna ska samordna radiospektrumanvändningen med det svenska verkställande organet såvida inte brådskande operativa behov omöjliggör detta.

Artikel 29
Genomförande och tvister

1. Alla skyldigheter enligt detta avtal gäller under förutsättning att anslagna medel finns tillgängliga för dessa ändamål.
2. Parterna eller deras verkställande organ får där så är lämpligt ingå genomförandavtal eller överenskommelser för att genomföra bestämmelserna i det här avtalet.
3. De verkställande organen ska vid behov samråda för att säkerställa ett korrekt genomförande av detta avtal. De verkställande organen ska ta fram förfaranden för samråd mellan sina respektive personalstyrkor för alla frågor som rör ett effektivt genomförande av detta avtal.
4. Tvister om tolkningen eller tillämpningen av detta avtal ska lösas på lägsta möjliga nivå och vid behov lyftas till de verkställande organen för behandling och lösning. De tvister som inte kan lösas av de verkställande organen ska när så är lämpligt hänskjutas till parterna för samråd och lösning.
5. Tvister och andra frågor som är föremål för samråd enligt detta avtal får inte hänskjutas till nationella domstolar, till internationella domstolar, tribunaler eller liknande organ eller till någon annan tredje part för avgörande.

Artikel 30
Ikraftträdande, ändringar och giltighetstid

1. Detta avtal träder i kraft den dag då den sista noten sänts i en utväxling av noter mellan parterna, i vilka parterna underrättar varandra om att de har slutfört de interna förfaranden som krävs för att avtalet ska kunna träda i kraft.

2. Detta avtal får ändras genom skriftlig överenskommelse mellan parterna.

3. Detta avtal har en inledande giltighetstid på tio (10) år. Efter den inledande giltighetstiden fortsätter avtalet att gälla men kan sägas upp av endera parten med ett (1) års varsel genom ett skriftligt meddelande till den andra parten genom diplomatiska kanaler.

4. Bilaga A till detta avtal ska utgöra en integrerad del av detta avtal och får ändras genom skriftlig överenskommelse mellan parterna eller deras verkställande organ.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen bemyndigade av sina respektive regeringar, undertecknat detta avtal.

Upprättat i Washington den 5 december 2023 i två exemplar, på svenska och engelska, vilka båda texter är lika giltiga.

**För Konungariket Sveriges
regering**

**För Amerikas förenta
staters regering**

BILAGA A

Överenskomna anläggningar och områden

Berga: regementsområde och övningsområde
Boden: regementsområde och övningsområde
Halmstad: regementsområde och flottiljområde
Härnösand: övningsområde och hamn
Kiruna: militärläger och övningsområde
Kristinehamn: regementsområde och övningsområde
Kvarn: militärläger och övningsområde
Luleå: flottiljområde
Ravlunda: militärläger och övningsområde
Revingehed: regementsområde
Ronneby: flottiljområde
Såtenäs: flottiljområde
Uppsala: flottiljområde
Vidsel: flygplats och test-och evalueringsområde
Visby: regementsområde och övningsområde
Älvdalen: militärläger och övningsområde
Östersund: militärläger och övningsområden